

จรรยาปรีชาสุพรรณ

หม่อมราชวงศ์...

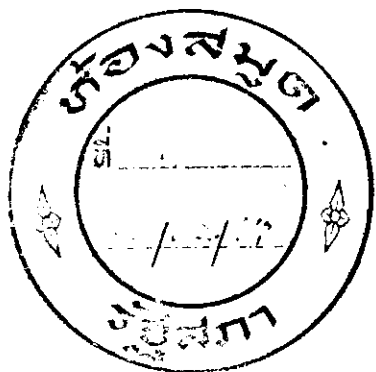
THE NATIONAL ARCHIVES LIBRARY

3961105346

၀၂ ၁၄

အိပ်စက်ရန်

วันที่ ๑ / พ.ค. ๒๕๖๓
เลขที่ ๐๒๔๓
เลขที่ ๑๗
๑๐ ๒๕๖๓ ๑
๒๕๖๓

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หลวงอรรถปริชาชนูปการ ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

พระมหากษัตริย์คุณ

เมื่อหลวงอรรณพปรีชาชนูปการถึงแก่นิจกรรมลง ก็ได้รับพระมหา
กรุณาธิคุณ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม
ประกอบศพ จักรเบญจาดั่งประดับโกศศพ ปีกลองชนะ ประโคมเวลา
รับพระราชทานน้ำอาบศพ และพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน ครั้นเมื่อ
ถึงกำหนดรับพระราชทานเพลิง ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
พระบรมราชานุญาตให้รับพระราชทานเพลิงที่เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์
วัดเทพศิรินทราวาส และเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิง ทั้งยังได้
พระราชทานผ้าไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสกุลที่โกศศพอีกด้วย นับว่าเป็น
พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ซึ่งภรรยาและบุตรธิดา
ของผู้ถึงแก่นิจกรรมจะสำนึกในพระเมตตาคุณและพระมหากษัตริย์คุณตราบ
เท่าชีวิต และขอน้อมเกล้าถวายพระพรให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระเจ้าลูกยาเธอและพระเจ้า
ลูกเธอทรงสัพพะองค์ จงทรงพระเจริญรุ่งเรืองนาน

ถ่ายเมื่อสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๖๗

ถ่ายทอดงานของไลซานน์ สวิสเซอร์แลนด์
เมื่อไปค้นพบนิยายสยองขวัญ

ถ่ายทำอากาศยานดอนเมือง

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๕

ถ่ายเมื่อวันทำบุญครบ ๕๐ วัน
วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๑๓

ประวัติโดยย่อ

ประวัติชีวิตทั่วไป

หลวงอรรถปรีชาอนุปการ (อรรถ แฉ่นโกศิก) เป็นบุตรชนแฉ่นพานิชการ (เลื่อม แฉ่นโกศิก) และนางแฉ่นพานิชการ (ผิด) เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๔๕ ที่ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีนามเดิมว่าฉ่อน ได้เปลี่ยนชื่อเป็นอรรถ ในสมัยที่รัฐบาลเคร่งครัดในเรื่องชื่อผู้ชายผู้หญิง มีน้องสาวร่วมบิดามารดาคนเดียว คือ นางสาวจินาณณมณัณท์ (เผือก บุณณสมภพ)

หลวงอรรถปรีชาอนุปการเข้าเรียนชั้นต้นที่โรงเรียนประจำจังหวัดอ่างทองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ จบได้เข้าชั้นมัธยม ๒ จึงได้ไปเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนวราวิทยาดัย จบได้ชั้นมัธยม ๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ แล้วได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมาย และสอบได้ได้เป็นเนติบัณฑิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้อุปสมบทที่วัดอ่างทองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖

หลวงอรรถปรีชาอนุปการได้ทำการสมรสกับนางสาวทิพย์ ญาณาวรี (เปลี่ยนชื่อเป็นอรรถทิพย์ ในสมัยที่รัฐบาลเคร่งครัดในเรื่องชื่อเช่นเดียวกัน) บุตรนายหัด และนางทิม ญาณาวรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ มีบุตรด้วยกันที่ยังมีชีวิตอยู่ขณะนั้น ๓ คน คือ

๑. นายอุททิศ แฉ่นโกศิก
๒. นายปรีชา แฉ่นโกศิก
๓. นางอรรฐนี เกษมศรี ณ อยุทธยา

หลวงอรรถปรีชาอนุปการมีความสนใจในพระพุทธศาสนาและชอบในการทำบุญสร้างกุศล ดังจะเห็นได้จากการที่บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงพยาบาลอ่างทอง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นจำนวน ๒๐ ไร่เศษ คิดเป็นราคา ๒๓๔,๗๐๐ บาท เป็น
ประธานกรรมการมูลนิธิวัดสังฆ์ โรงพยาบาลอ่างทอง และเป็นกรรมการมูลนิธิ
โรงพยาบาลสังฆ์ เป็นต้น

หลวงอรรถปริชาชนูปการบวชเป็นโรคมะเร็งของตับ ได้เข้ารับการรักษาที่
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แต่อาการของโรคนักเกินกว่าที่จะเยียวยาได้ จึงได้ถึง
แก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ประวัติชีวิตราชการ

หลวงอรรถปริชาชนูปการได้เข้ารับราชการในกรมอัยการ

เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๖๘

ตำแหน่งหน้าที่

- ๑ กันยายน ๒๔๖๘ พนักงานอัยการ
- ๑ เมษายน ๒๔๖๙ อัยการจังหวัดสิงห์บุรี
- ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๒ อัยการ กรมอัยการ
- ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๗๗ รักษาตำแหน่งเลขานุการกรม กรมอัยการ
- ๑ เมษายน ๒๔๗๘ อัยการ กองอัยการ และรักษากฎหมายในตำแหน่ง
เลขานุการกรม
- ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๐ อัยการประจำกรม กองอัยการ และรักษากฎหมายใน
ตำแหน่งเลขานุการกรม
- ๑ มกราคม ๒๔๘๐ หัวหน้ากองอัยการ
- ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการชั่วคราว
- ๑๓ มีนาคม ๒๔๘๑ รักษาการในตำแหน่งรองอธิบดีกรมอัยการ
- ๔ มิถุนายน ๒๔๘๑ รองอธิบดีกรมอัยการ
- ๕ กรกฎาคม ๒๔๘๑ รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๒๒ กันยายน ๒๔๘๑ อธิบดีกรมอัยการ

ได้ลาออกจากราชการเพื่อบำบัดทุกข์ เหตุรับราชการนาน

เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๕

ยศและบรรดาศักดิ์

- ๒๓ พุศิจากชน ๒๔๖๕ รองอำมาตย์โท
๘ พุศิจากชน ๒๔๗๓ รองอำมาตย์เอก
๘ พุศิจากชน ๒๔๗๓ หลวงอรรดปรีชาชนูปการ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ๔ เมษายน ๒๔๗๕ เหรียญตระกูลในงานฉลองพระนคร
๒๗ กันยายน ๒๔๘๓ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๑๘ กันยายน ๒๔๘๔ ตริตาภรณ์ช้างเผือก
๔ ธันวาคม ๒๔๘๒ ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
๕ พฤษภาคม ๒๔๘๓ เหรียญบรมราชภิเษกกาไหล่ทอง
๔ ธันวาคม ๒๔๘๓ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
๔ ธันวาคม ๒๔๘๓ เหรียญจักรพรรดิมาลา
๕ ธันวาคม ๒๔๘๔ ประดมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม ๒๔๘๖ ประดมาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ มหาจักรีมงกุฎ
๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
๕ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ทูติยจุลจอมเกล้า
๕ สิงหาคม ๒๕๐๘ เหรียญราชการชายแดน
๕ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ทูติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

ราชการพิเศษ

ราชการพิเศษบางประการที่หลวงอรรถปรีชาชนูปการได้ปฏิบัติในระหว่าง
ยังมีชีวิตอยู่มีดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๘ เป็นอัยการประจำเนติบัณฑิตยสภา
- ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕ กระทรวงมหาดไทยตั้งให้เป็นกรรมการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติจราจรทางบก
- พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๙๑ เป็นกรรมการเนติบัณฑิตยสภา
- พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๗ ดำเนินคดีเรื่องนายเฉลียว ปทุมรส กับพวก ต้องหา
ว่าล้มคบกันปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
- ๑๓ มีนาคม ๒๔๘๑ เป็นกรรมการชำระบัญชีของศัการสรรพากรโดยตำแหน่ง
ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมอัยการ
- ๑๕ มิถุนายน ๒๔๘๑ นายกรัฐมนตรีตั้งเป็นประธานกรรมการสอบสวน
ข้าราชการกรมรถไฟทจวติ
- ๑๓ สิงหาคม ๒๔๘๑ เป็นกรรมการวิสามัญพิจารณาและตั้งลงกฎหมาย
ที่ออกใช้แล้ว
- ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ เป็นกรรมการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย
- ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒ เป็นกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง
- ๑๖ เมษายน ๒๔๘๒ เป็นกรรมการประชาสงเคราะห์
- ๘ มิถุนายน ๒๔๘๒ เป็นกรรมการจำกัดเขตที่อยู่ของคนต่างด้าว
- ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๘๓ เป็นผู้บรรยายวิชากฎหมายอาญาในคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๔	กุมภาพันธ์	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณาคนเข้าเมืองโดยตำแหน่ง
๕	มีนาคม	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาโดยใช้เงินกู้จากธนาคารโลก
๖	มิถุนายน	๒๔๕๕	เป็นกรรมการในคณะกรรมการรักษากรณกลาง
๓๐	กรกฎาคม	๒๔๕๕	เป็นกรรมการดำเนินงานอาคารสงเคราะห์
๒๕	สิงหาคม	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณาการปฏิบัติราชการตามมติประชาชน
๓๑	มกราคม	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณาถอนสัญชาติโดยตำแหน่ง
๒	กุมภาพันธ์	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณากักคุมตัวและควบคุมกิจการหรือทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นศัตรูต่อสหประชาชาติ
๑	พฤษภาคม	๒๔๕๕	เป็นกรรมการไฟฟ้าและพลังงานแห่งประเทศไทย
๑๗	มิถุนายน	๒๔๕๕	เป็นกรรมการประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๔	กันยายน	๒๔๕๕	เป็นกรรมการพิจารณาวินิจฉัยพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๕๕ และร่างประมวลกฎหมายอาญา
๓๑	มกราคม	๒๔๕๖	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นกรรมการพลังงานแห่งชาติผู้ทรงคุณวุฒิ ตามพระราชบัญญัติพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖
๑๔	สิงหาคม	๒๔๕๖	เป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
๒๔	สิงหาคม	๒๔๕๖	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นกรรมการร่างกฎหมาย
๑๗	กันยายน	๒๔๕๖	เป็นกรรมการยกร่างกฎหมายที่ดิน

๓	มีนาคม	๒๔๕๗	เป็นกรรมการ อำนวยการอบรมศึกษาในสำนักอบรม ศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา
๑๕	มีนาคม	๒๔๕๗	เป็นกรรมการ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการฝ่ายตุลาการ
๒๑	กรกฎาคม	๒๔๕๗	เป็นกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกิจการศาล
๒๔	กรกฎาคม	๒๔๕๗	เป็นกรรมการองค์การพลังงานไฟฟ้าลิกไนท์
๑๕	กันยายน	๒๔๕๘	ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจราชการแผ่นดิน
๒๖	เมษายน	๒๔๕๘	เป็นกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ การจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาของศาลแขวง
๑	ตุลาคม	๒๔๕๘	เป็นกรรมการของการท่าเรือแห่งประเทศไทย
๑๔	พฤศจิกายน	๒๔๕๘	เป็นกรรมการในคณะกรรมการประสานงานศาลแขวง
๑๘	ธันวาคม	๒๔๕๘	เป็นประธานกรรมการอบรมผู้ว่าคดีศาลแขวง
๑๗	เมษายน	๒๕๐๐	เป็นกรรมการพิจารณาปรับปรุงระบบการตำรวจ
๕	มิถุนายน	๒๕๐๐	เป็นอาจารย์พิเศษแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๘	กันยายน	๒๕๐๐	เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ ของสภาผู้แทนราษฎร
๔	ธันวาคม	๒๕๐๐	เป็นกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนภูมิพล โดยใช้เงินกู้จากธนาคารโลก
๒	เมษายน	๒๕๐๑	เป็นกรรมการพิจารณาปราบปรามผู้ละเมิดกฎหมาย เกี่ยวกับภาษีอากรและเพิ่มรายได้แก่รัฐ
๘	กันยายน	๒๕๐๑	เป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาเตรียมเรื่อง ในข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหากรณีเขาพระวิหาร

- ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ เป็นต๋มาชิกัดการ่างรัฐธรรมนุญ
- ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ เป็นกรรวมการ ในคณะกรรวมการที่ปรึกษากฎหมาย
- ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๔ เป็นกรรวมาชิกการยการ่างรัฐธรรมนุญ
- ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๕ มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
เป็นกรรวมการเรื่องราວຣ່ອງທຸກໆ
- ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๖ เป็นกรรวมการทำนุบำรุงโรงพยาบาลต่งข
- ๑๔ ธันวาคม ๒๕๐๖ เป็นกรรวมการสภาวิจัยแห่งชาติ
- ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๖ เป็นที่ปรึกษากฎหมายของนายกรัฐมนตร
- ๒๔ ธันวาคม ๒๕๐๖ เป็นกรรวมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา
- ๕ มีนาคม ๒๕๐๗ เป็นกรรวมการดอบดอเนเกຍဝဲနဲမိမိဝဲကတຂອງ
ຈອມພຸດ ສຸດຊັດ ຫນຽວຊັດ
- ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๗ เป็นกรรวมการดำเนินการตามคำสั่งให้ทรัพย์สิน ในกอง
มรดกของຈອມພຸດສຸດຊັດ ຫນຽວຊັດ และทรัพย์สิน
ของท่านผู้หญิงวิจิตรา ຫນຽວຊັດ ตกเป็นของรัฐ
- ๑๖ ธันวาคม ๒๕๐๗ เป็นกรรวมการตีราคาทรัพย์สินในกองมรดกของຈອມພຸດ
ສຸດຊັດ ຫນຽວຊັດ และท่านผู้หญิงวิจิตรา ຫນຽວຊັດ
ซึ่งตกเป็นของรัฐ
- ๑ มกราคม ๒๕๐๘ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นประธาน
กรรวมการเรื่องราວຣ່ອງທຸກໆ

ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในขณะถึงแก่กรรม

หลวงอรรถปรีชาอนุปการ ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ในขณะที่ถึงแก่กรรม คือ

ประธานกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์

กรรมการร่างกฎหมาย

กรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กรรมการสภาวิชัยแห่งชาติสาขานิติศาสตร์

กรรมการ ก.ท.ศ.

กรรมการสอบสวนเกี่ยวกับมรดกของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ประธานกรรมการธนาคารกรุงไทย

ประธานกรรมการบริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด

กรรมการบริษัทปูนเคมี จำกัด

กรรมการบริษัทอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลไทย จำกัด

กรรมการของการไฟฟ้านครหลวง

ประธานกรรมการมูลนิธิกสิกรรม โรงพยาบาลอ่างทอง

กรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลสงฆ์

รายนามเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรมศพ

ณ ศาลาละไม-วิรัชเวบกิจ วัดธาตุทอง

พญหัสบดี	๓๐	กรกฎาคม	} ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน
ศุภรต์	๓๑	กรกฎาคม	
เสารต์	๑	สิงหาคม	
อาทิตย์	๒	สิงหาคม	มูลนิธิตึกสงฆ์และโรงพยาบาลอ่างทอง
จันทร์	๓	สิงหาคม	กรมอัยการ
อังคาร	๔	สิงหาคม	บริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด
พุธ	๑๒	สิงหาคม	สมาคมธนาคารไทย และธนาคารกรุงไทย
พุธ	๑๕	สิงหาคม	นักเรียนเก่าราชวิทยาลัย
พุธ	๒๖	สิงหาคม	คณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์
พุธ	๒	กันยายน	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
พุธ	๕	กันยายน	ก.ท.ส.
พุธ	๑๖	กันยายน	มูลนิธิโรงพยาบาลสงฆ์
พุธ	๒๓	กันยายน	เนติบัณฑิตยสภา
พุธ	๓๐	กันยายน	กระทรวงสาธารณสุข
พุธ	๑	ตุลาคม	บริษัทปั๊บน้ำ จำกัด
พุธ	๑๔	ตุลาคม	พระขามานวราชเสว
พุธ	๒๑	ตุลาคม	คุณหญิงโณมศรี กำภู
พุธ	๒๘	ตุลาคม	คณะข้าราชการสรรพสามิตเขต ๕ สงขลา
พุธ	๔	พฤศจิกายน	การไฟฟ้านครหลวง
พญหัสบดี	๕	พฤศจิกายน	คณะกรรมการสอบสวนทรัพย์สิน ในกองมรดก ขอมพลสถิตย์ ษณวัชร์

(แบบ ข.)

นายรับสั่งที่ ๘๑๕๒

สำนักพระราชวัง

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๓

หลวงอรรณพวิธานูปการ (ฉอรรณ แสนโกสีก) ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.
อายุ ๒๔ ปี ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ถึงอนิจกรรมด้วยโรคมะเร็งที่ตับ
ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๓ เวลา ๕.๑๗ น.

วันพฤหัสบดี ที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๓ เวลา ๑๗.๓๐ น. รับพระราชทานน้ำอาบศพ
ที่ศาลาละไม - วิถี เวชกิจ รัชดาฯทอง ถนนสุขุมวิท จังหวัดพระนคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจา
ตั้งประดับโกศศพ ปีกลองขณะประกอบเวลา รับพระราชทานน้ำอาบศพ และพระพิธีธรรม
สวดพระอภิธรรม กำหนด ๓ คืน.

16/๖๓

ชลอ.พิมพ์.

ฉันทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน นางอรรทิพย์ อรรณพวิธานูปการ เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศศพ นำหลวงพระราชทานแก่ศพ และ เจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

หน้าพระราชการ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ

ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับสั่งโดย

ไว้ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๓

ผู้รับสั่ง

(แบบ ก)

หมายรับสั่งที่ ๙๙๔๙

สำนักพระราชวัง

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

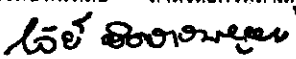
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ หลวงอรรถปรีชาบุญการ (อรรถ แสงโกสิก)
ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.ว. ที่เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส จังหวัดพระนคร

วันจันทร์ ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่
พลับพลาอิศริยาภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานฉัตรของหลวง ๔ ไตร และของ
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๔ ไตร ในท่ายกหน้าไปทอดที่โกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูป
บังสุกุลเสร็จแล้ว ทรงจุดไม้แฉพระราชนิพนธ์ สมควรแก่เวลาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไร้ทุกข์.

ประณมรับ/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ หลวงอรรถปรีชาบุญการ
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับสั่งโดย
หน้าที่ราชการ
ผู้รับสั่ง

ที่ สร.๐๑๐๑/ 4006

สำนักนายกรัฐมนตรี

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓

เรื่อง ขอแสดงความเสียใจในมรณกรรมของ หลวงอรรถวิชาชนูปการ

เรียน คุณหญิงอรรถวิชาชนูปการ

ด้วยข้าพเจ้าได้รับทราบข่าวอันน่าเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่งว่า หลวงอรรถวิชา-
ชนูปการ ได้ถึงแก่อนิจกรรมเสียแล้ว

หลวงอรรถวิชาชนูปการ เป็นผู้ที่มีความรู้ซึ่งในทางกฎหมาย กอปรด้วยความ
ซื่อสัตย์สุจริตและสุจริตคุณธรรม เมื่อได้ลาออกจากราชการแล้ว ยังคงได้รับการแต่งตั้ง
ให้ปฏิบัติราชการในหน้าที่ต่าง ๆ เช่น เป็นประธานกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น
และได้ปฏิบัติหน้าที่นี้ด้วยดีตลอดมาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ทั้งทางราชการ และราษฎรผู้ได้รับ
ความเดือดร้อนเสียหาย

มรณกรรมของ หลวงอรรถวิชาชนูปการ นอกจากจะนำความเศร้าโศกมายัง
ท่านและครอบครัวแล้ว ยังเป็นการสูญเสียบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยเหลือราชการของสำนัก-
นายกรัฐมนตรีด้วยดีตลอดมาอีกด้วย ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความเสียใจอย่างถึงมาซึ่งท่านและ
ครอบครัวในโอกาสนี้.

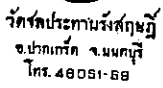
ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

จอมพล

(ถนอม กิตติขจร)

นายกรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ.

၇၂၈
 စာအုပ်အား
 စာအုပ်အား
 စာအုပ်အား

[illegible]

മുൻപ.മുൻ.

၁၆၁၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅ ရက်
 ရက်စွဲ

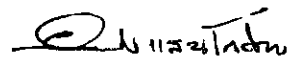
บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ.....
ที่.....วันที่.....๔ กันยายน ๒๕๑๓
เรื่อง.....ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ.....

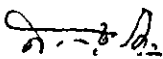
เสนอ อธิบดี

เนื่องด้วยในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงอรุณปรีชาอนุการ บิดาของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเห็นว่าหากจะนำคำชี้ขาดความเห็นแย้งและคำตอบข้อหาหรือบางเรื่องในสมัยที่บิดาของข้าพเจ้า ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการอยู่และลงในหนังสืออัยการนิเทศแล้ว กับเรื่อง "ถ้าท่านเป็นศาล" ซึ่ง ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงและกรมอัยการเคยพิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ มาลงใน หนังสือแจกในงานดังกล่าวก็จะเป็นการสมควร จึงใคร่ขออนุญาตกรมอัยการนำเรื่องดังกล่าวลงใน หนังสือนั้น

หากไม่มีข้อขัดข้องประการใด ขอได้โปรดอนุญาตด้วย.

 แสงเดือน

อ. ย. ย. ย.

๕๐.๕.๑๓

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

๑. คำขาดความเห็นแย้ง
๒. คำตอบข้อหาหรือ
๓. ถ้าท่านเป็นศาล
๔. ธรรมเนียมของข้าราชการ

สองตอนแรกคือคำขาดความเห็นแย้งและคำตอบข้อหาหรือ นั้น เป็นงานที่คู่คุณพ่อได้ทำไว้ขณะดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการ แต่ทว่านำมาจัดพิมพ์เฉพาะเรื่องที่เคยนำลงหนังสืออัยการนิเทศ ซึ่งเป็นวารสารของกรมอัยการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๕ อันเป็นเวลาระหว่างที่ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดทำหนังสือดังกล่าวอยู่ และได้เลือกนำมาพิมพ์ไว้ในหนังสือนี้แต่เพียงบางเรื่องเท่าที่หน้ากระดาษจะอำนวยให้ โดยจัดพิมพ์ในลักษณะเช่นเดียวกับที่ลงในหนังสืออัยการนิเทศ ในเรื่องใดที่ข้าพเจ้าได้เขียนหมายเหตุไว้ในหนังสืออัยการนิเทศ ก็ได้นำหมายเหตุนั้นมาลงพิมพ์ไว้ด้วย

สำหรับคำขาดความเห็นแย้งนั้นมามีมาดังนี้คือ ในการดำเนินคดีอาญานั้น เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว หากพนักงานอัยการมีความเห็นควรฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการก็มีอำนาจที่จะฟ้องไปได้เลย แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นควรไม่ฟ้องและส่งไปตามความเห็นนั้นแล้ว ต้องเสนอไปให้อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ

หรือผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา ว่าจะเห็นชอบด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องของ
พนักงานอัยการหรือไม่ ในกรณีที่เห็นชอบด้วยคำสั่งไม่ฟ้องนั้นก็เป็นอัน
เด็ดขาด แต่ถ้าอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการ
จังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้อง ก็ต้องส่งมาให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาด
คำสั่งขาดของอธิบดีกรมอัยการเป็นอันถึงที่สุด ไม่ว่าชี้ขาดในทางให้ฟ้อง
หรือไม่ฟ้องก็ตาม

ส่วนคำตอบข้อหารืออื่น โดยที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการ
เป็นทนายแผ่นดิน นอกจากจะมีหน้าที่เป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำ
ผิดแล้ว ยังมีหน้าที่ดำเนินคดีแทนกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เทศบาล สุขา-
ภิบาล และนิติบุคคลซึ่งได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นด้วย
ตั้งนั้นถ้าหน่วยงานดังกล่าวมีกรณีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันจะมีคดีเกิดขึ้น
หรือเกิดเป็นคดีขึ้นแล้วและหากรอมา กรมอัยการก็จะตอบข้อหารือนั้นไป และ
เนื่องจากกรมอัยการขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย จึงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา
กฎหมายและให้คำตอบข้อหารือในข้อกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยด้วย

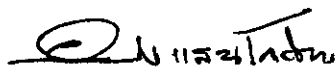
ตอนที่ ๓ คือเรื่อง “ถ้าท่านเป็นศาล” นั้น ข้าพเจ้าได้รวบรวมแปล
ไว้และกรมอัยการได้พิมพ์แจกในงานพระกฐินพระราชทานของกรมเมื่อ พ.ศ.
๒๕๐๖ เป็นเรื่องอันมีที่มาจากคดีที่เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ ในศาลของสหรัฐ
อเมริกา แต่ได้ตัดมาลงเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญเพื่อให้อ่านง่ายและไม่น่าเบื่อ
ความประสงค์ส่วนใหญ่อยู่ที่จะทำให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน แต่ในขณะเดียวกัน
ก็หวังว่าอาจทำให้ท่านผู้อ่านได้ความคิดบ้าง ถ้าเมื่อได้อ่านข้อเท็จจริงใน
เรื่องพร้อมทั้งข้อโต้เถียงของทั้งโจทก์จำเลยในคดีแล้ว ท่านผู้อ่านจะลอง
ขบคิดดูว่าถ้าท่านเป็นศาลท่านจะวินิจฉัยในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร แล้วจึงค่อย

พลิกไปดูคำวินิจฉัยของศาลในเรื่องนั้น ว่าความคิดเห็นของท่านจะตรงกับที่ศาลวินิจฉัยไว้หรือไม่

สำหรับตอนสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้คือเรื่อง “ธรรมของข้าราชการ” นั้น เป็นบทประพันธ์ของท่านเจ้าคุณปัญญานันทมุนี เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี โดยที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ให้คติแก่ข้าราชการเป็นอย่างดีและเหมาะสมแก่กาลสมัย จึงได้ขออนุญาตท่านผู้ประพันธ์นำมาพิมพ์ไว้ในหนังสือ

เจ้าภาพขอขอบคุณกรมอัยการ และท่านเจ้าคุณปัญญานันทมุนี ที่ได้อนุญาตให้นำเรื่องต่าง ๆ ข้างต้นมาจัดพิมพ์ได้

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์หนังสือนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จากธนาคารกรุงไทยและบริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด ซึ่งคุณพ่อดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอยู่จนถึงแก่กรรม ได้ช่วยกันออกค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ทั้งหมดคนละครึ่ง จึงขอถือโอกาสแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

(อุทิศ แสนโกสิก)

คำชี้ขาดความเห็นแย้ง

คำขาดความเห็นแย้ง

ให้สินบนเจ้าพนักงาน

ข้อเท็จจริงได้ความว่า กำนันกับพวกได้ทำการจับกุมผู้ลักเลิ่นการพนันเบยโมก มีผู้เข้าเล่นหลายคนหลบหนีไปได้ จนรุ่งขึ้นผู้ต้องหาทั้งสองได้ขอร้องต่อกำนันผู้จับ ว่า ขอย่ำให้กำนันให้การถึงผู้เข้าเล่นที่หลบหนีไปได้บางคนว่าได้เข้าเล่นด้วย และ ขอย่ำให้จับกุม แล้วเอาเงินดั่งให้กำนัน กำนันจึงยัดเงินไว้แล้วกล่าวหาว่าให้สินบนเจ้าพนักงาน

พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องโดยไม่เชื่อข้อเท็จจริงว่าการขอให้สินบนจริง และ เห็นว่าการจะให้การอย่างไรไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของกำนัน กำนันไม่ใช่เจ้าพนักงาน การให้สินบนจึงไม่ใช่ให้แก่เจ้าพนักงาน ไม่เป็นความผิด ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งเห็นควรฟ้องผู้ต้องหา

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เชื่อว่ามี การขอร้องขอให้ให้สินบนจริง และการจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นอำนาจของกำนันผู้เป็นเจ้าพนักงาน การให้การของกำนันต่อพนักงานสอบสวนภายหลังการจับกุม ถือได้ว่าเป็นคำให้การของเจ้าพนักงานผู้จับกุม เมื่อผู้ต้องหาขอร้องให้กำนันผู้จับกุมให้การผิดจากความจริงโดยขอให้เงินเป็นสินบน จึงเป็นเหตุให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานผู้จับกุมให้กระทำความผิดหรือไม่ว่ากระทำความผิดหรือไม่ผิด จึงขาดให้ฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๔

หมายเหตุ การให้สินบนเจ้าพนักงานจะมีความผิดตามมาตรา ๑๔๔ ก็ต่อเมื่อให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำความผิดโดยหน้าที่ ในเรื่องนี้ผู้ต้องหาให้เงินแก่กำนันเพื่อไม่ให้จับกุมผู้ลักเลิ่นการพนัน และเพื่อให้งดเว้นไม่ให้การพาตึงไปถึงผู้ลักเลิ่นการพนันนั้น

การที่ผู้ต้องหาให้เงินแก่กำนันเพื่อไม่ให้จับกุมผู้ลักเงินการพนัน เป็นการให้ทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานเพื่อจูงใจให้ไม่กระทำการอันเป็นการ มีชอบด้วยหน้าที่โดยมิต้องสงสัย เพราะกำนันเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายได้ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๓๕ ข้อ ๓

ส่วนการที่ผู้ต้องหาให้เงินแก่กำนันเพื่อให้กำนันไม่ให้การพาตึงไปถึงผู้ลักเงินการพนันบางคนนั้น มีปัญหาว่าการให้การเป็นเรื่องในอำนาจหน้าที่ของกำนันหรือไม่ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๘/๒๔๖๘ ซึ่งมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงเทียบได้กับเรื่องข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกานี้มีอยู่ว่า ตำรวจจับจำเลยเรื่องลักเงินการพนันไปนั้น ต่อมาจำเลยขอให้เงินแก่ตำรวจผู้จับเพื่อให้เบิกความว่าไม่เห็นจำเลยเดินไปนั้น แต่เห็นเดินถูกเต้าเขย่าเท่านั้น ศาลชั้นต้นตัดสินว่าไม่ผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน เพราะจะเป็นผิดต่อเมื่อให้แก่เจ้าพนักงานเพื่อให้กระทำความผิดจนกระทำการตามหน้าที่ จำเลยให้เงินตำรวจเพื่อให้เบิกความผิดความจริง ซึ่งเป็นการนอกหน้าที่ของตำรวจ จึงไม่มีผิด ศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าผิดแล้ว เพราะการเบิกความเป็นพยานในคดีเป็นหน้าที่ของตำรวจด้วย ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้องยืนตามศาลชั้นต้น

เหตุผลส่วนหนึ่งของพนักงานอัยการที่สั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาในเรื่องนี้ คือการจะให้การอย่างไรไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของกำนัน จึงเป็นเหตุสุดที่เข้ากับคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นได้ ผู้เขียนเห็นว่าการตีความคำว่า “การกระทำในอำนาจหน้าที่” ทำนองนี้ออกจะแคบไปมาก จะถือว่าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างเดียวนั้นหาชอบไม่ หากในการปฏิบัติหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดทำให้มีความจำเป็นต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดด้วย ก็ควรถือได้ว่ากระทำการนั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดได้ และยึดทรัพย์สินอย่างใดได้เป็นของกลางเพื่อนำส่งพนักงานสอบสวน ก็ต้อง

ถือว่าเจ้าพนักงานผู้รับมีหน้าที่รักษาของกลางนั้นในระหว่างที่ยังไม่ได้นำส่งพนักงานสอบสวน หากยกยอกเขาเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียก็ต้องมีหลักฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์สิน (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘/๒๔๗๓ และ ๕๓๕/๒๔๙๐) ในเรื่องนั้นเช่นเดียวกัน เมื่อทำการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วและได้ทราบว่ายังมีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความผิดอีก ก็ควรถือว่ามีความหน้าที่ต้องให้การต่อพนักงานสอบสวนและต้องแจ้งให้เจ้าพนักงาน (พนักงานสอบสวน) ทราบเพื่อจัดการดำเนินคดีแก่ผู้นั้นต่อไป ดังนั้นเมื่อผู้ต้องหาให้เงินกำนันเพื่อไม่ให้กำนันให้การพาดพิงไปถึงผู้กระทำความผิดบางคน ย่อมต้องมีหลักฐานให้สืบบนเจ้าพนักงาน

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๒๓๓)

ความแตกต่างระหว่างหลักทรัพย์กับฉ้อโกง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาขณะเป็นพระภิกษุได้เคยบอกเลขสลากกินรวบแก่ชาวบ้านและผู้เสียหายมาก่อน ในวันเกิดเหตุผู้ต้องหาที่บ้านผู้เสียหาย และมีชาวบ้านขอให้บอกเลขสลากกินรวบ ผู้ต้องหาบอกว่าต้องทำพิธีนึ่งเทียน โดยมีเงินเหรียญ ๖ บาท เงินสด ๖,๐๒๕ บาท บายศรี รูป เทียน และดอกไม้ และต้องทำพิธีในห้อง สำหรับเงินสดนั้นเมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจะคืนให้ ผู้เสียหายก็จัดหาของตั้งถาดไว้แก่ผู้ต้องหาเข้าไปทำพิธีในห้อง เริ่มลงมือทำพิธีเวลา ๒๒.๐๐ น. และปิดประตูห้องไม่ให้ใครดู ผู้เสียหายแอบฝาดูเห็นผู้ต้องหานับเงิน ก็ไม่พอใจและเอากุญแจได้ห้องไว้ ครั้นเวลาประมาณ ๕.๐๐ น. ผู้ต้องหาหักพาเงินสด ๖,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเงินที่ผู้เสียหายมอบให้ไปทำพิธี โดยหน้าต่างหนีไป

พนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาผิดฐานฉ้อโกงควรตั้งฟ้อง พนักงานอัยการเห็นว่า ผู้เสียหายประกอบกรณียกิจที่ผิดกฎหมายร่วมกับผู้ต้องหา (ทำพิธีนึ่งเทียนดูเลขสลากกินรวบ) เข้าหลักที่ว่าผิดกฎหมายร่วมกันผู้ต้องหา (ทำพิธีนึ่งเทียนดูเลขสลากกินรวบ) เข้าหลักที่ว่าผิดกฎหมายร่วมกันผู้ต้องหา (ทำพิธีนึ่งเทียนดูเลขสลากกินรวบ) เพราะไม่ใช่ผู้เสียหายทางนิรนัย จึงตั้งไม่ฟ้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าแม้วัตถุประสงค์เรื่องนี้เป็นผิดกฎหมาย แต่เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าไม่ฟ้องการหากินแบบนี้จะแพร่หลาย จึงมีความเห็นแย้งควรตั้งฟ้องฐานฉ้อโกง

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า ในเรื่องนี้ผู้เสียหายยังไม่ได้ตั้งการครอบครองทรัพย์สินโดยฉ้อโกง เงินที่มอบให้ผู้ต้องหาเป็นเพียงการมอบชั่วคราว เพื่อให้ผู้ต้องหาทำพิธีอยู่ในบ้านของผู้เสียหายเอง เมื่อผู้ต้องหาพาทรัพย์สินหนีไป การกระทำของผู้ต้องหาจึงน่าจะเป็นผิดฐานลักทรัพย์ และความผิดฐานลักทรัพย์นั้นมิได้มีการพิจารณากันมาเลย จึงสั่งดำเนินการสอบสวนคืนเพื่อให้พนักงานสอบสวนแจ้ง

ข้อหาในฐานะลักทรัพย์กับผู้ต้องหาอีกฐานหนึ่ง และพิจารณาดำเนินการในความผิดฐานนี้ด้วย แล้วส่งจำคุกให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

หมายเหตุ เรื่องทำนองนี้จะเป็นผิดฐานลักทรัพย์หรือนอใจ ต้องดูว่าโดยการหลอกลวงของผู้ต้องหา ทำให้ผู้เสียหายส่งมอบความยึดถือในทรัพย์สินหรือส่งมอบความครอบครองให้แก่ผู้ต้องหาไปเลย หากผู้เสียหายส่งมอบให้แต่ความยึดถือ แต่ความครอบครองยังอยู่กับผู้เสียหาย ถ้าผู้ต้องหาเอาทรัพย์สินไปก็เป็นเรื่องลักทรัพย์ หากผู้เสียหายส่งมอบความครอบครองให้ผู้ต้องหา ทั้งนั้นไม่ว่าจะส่งมอบให้เฉพาะความครอบครอง หรือส่งมอบกรรมสิทธิ์ให้ด้วยก็ตาม ก็เป็นเรื่องนอใจ

มีคำพิพากษากฎีกาถึงเรื่อง ซึ่งมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับเรื่องนี้ และพอจะใช้เทียบเคียงกันได้

คำพิพากษากฎีกาที่ ๗๖/๒๔๘๗ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานนอใจ ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยพาพรรคพวกชื่อนายทองคำมาที่บ้านเจ้าทรัพย์ พุดช้อยมทองคำเขาไปครอบงำเพื่อให้ยักยัดยักยัก เจ้าทรัพย์จึงเอาสร้อยทองคำห้อยกระดามแล้ววางไว้ตรงหน้าจำเลย นายทองคำพุดช้อยมพานไถ่ยา เจ้าทรัพย์จึงเข้าไปหยิบพานมาให้จากในเรือน นายทองคำก็มดห้อยยาและห้อยทองคำเป็น ๒ ห้อยทำพิธีจุดเทียนเต็กเบา แล้วให้เจ้าทรัพย์เก็บห้อยทั้งสองไว้ไม่ให้ใครถูกต้อง เย็นๆ จะมาภาวนาที่ห้อยยาอีก แล้วคนทั้งสองก็ไป แต่ไปกันคนละครวด เมื่อคนทั้งสองไปแล้ว เจ้าทรัพย์ก็แก้ห้อยออกดู ปรากฏว่าเป็นตะกั่ววางแห ส่วนสร้อยทองคำหายไปหมด

ศาลชั้นต้นตัดสินยกฟ้อง เพราะยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยสมคบกับนายทองคำ นอกจากนั้นเจ้าทรัพย์ยังไม่ได้ส่งทรัพย์สินให้แก่คนทั้งสอง จึงไม่มีทางเป็นผิดนอใจ

ศาลอุทธรณ์ตัดสินลงโทษ เพราะเจ้าทรัพย์ได้ส่งทรัพย์ให้คน ทั้งสอง โดยหลงเชื่อตามคำหลอกลวงแล้ว และจำเลยได้ล้มคบกับนายทองคำกระทำการฉ้อโกง

ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้องยืนตามศาลชั้นต้น เพราะการยืมทองคำเป็นการยืมมาทำพิธีต่อหน้าเจ้าทรัพย์และมอบให้เจ้าทรัพย์เก็บรักษาไว้ ฝ่ายผู้ยืมผิด ฝ่ายเจ้าทรัพย์ผิด หาได้ตั้งใจมอบทองคำให้เขาไปใช้และรับประโยชน์นอกความครอบครองของเจ้าทรัพย์ไม่ ความจริงรูปคดีเป็นเรื่องที่จำเลยและนายทองคำขออนุญาตให้นายทองคำได้จับต้องทองคำห่อกระดาษของเจ้าทรัพย์ชั่วคราวเวลาทำพิธีต่อหน้าเจ้าทรัพย์เท่านั้น การที่นายทองคำหรือจำเลยคนใดคนหนึ่งทั้งสองคน หรือล้มคบกันทั้งสองคน ถือโอกาสขณะที่เจ้าทรัพย์เผลอลืมเปลี่ยนเอาทองคำไปเสีย จึงไม่เป็นการหลอกลวงให้เจ้าทรัพย์ส่งทรัพย์ให้ กรณีไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๘, ๒๖๐/๒๔๘๘ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกง ข้อเท็จจริงได้ความว่า จำเลยแสดงตนว่าสามารถทำขนมบัวรดบับเดียวให้เป็นสองฉบับได้ โจทก์หลงเชื่อจึงเอาขนมบัวรดของตน ๓,๖๐๐ บาทไปมอบให้จำเลยทำที่บ้านของผู้อื่น จำเลยเอาขนมบัวรดเข้าไปในห้องประมาณ ๕๐ นาทีก็ออกมาและถือหีบหอยออกมาด้วย บอกว่าเอาเงินได้ไว้ในหีบหมดแล้ว ห้ามเปิดหีบอีก ๒ วันจึงจะเปิดได้ แล้วจำเลยก็เอาหีบกลับไปไว้ในห้อง คืนนั้นโจทก์นอนค้างที่บ้านนั้น รุ่งขึ้นเช้าจึงกลับ ในที่สุดจำเลยก็พาเงินของโจทก์หนีไป

ศาลชั้นต้นเห็นว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งโจทก์ไม่ได้ฟ้อง จึงยกฟ้อง

ศาลอุทธรณ์ฟังว่าจำเลยใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากด่าวให้โจทก์หลงเชื่อส่งมอบเงินให้จำเลย การกระทำทั้งนี้เป็นความผิดฐานฉ้อโกงไม่ใช่ลักทรัพย์ จึงพิพากษาลงโทษจำเลย

ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ โดยเห็นว่าโจทก์หลงเชื่อคำกล่าวเท็จ หลอกลวงของจำเลยจนปล่อยให้จำเลยทำอะไรแก่ชนบัตร์นั้นได้ ตามชอบใจ จนกระทั่งจำเลยพาชนบัตร์หนีไป โจทก์เพิ่งมาทราบภายหลังเมื่อหมดโอกาสที่จะติดตามเอาคืนได้ทันที พฤติการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นความมกมายของโจทก์อย่างชัดแจ้งว่าคงไม่ระแวงถึงการทุจริตของจำเลย จึงไม่ได้ควบคุมรักษาชนบัตร์นั้นอย่าง ที่ตนเป็นผู้ยึดถือ คดีพ้องต้นนี้ฐานได้ว่าโจทก์ได้ตั้งการครอบครองชนบัตร์ให้แก่จำเลยไว้ตั้งแต่ตนหลงเชื่ออุบายทุจริตของจำเลยแล้ว

เมื่อเทียบข้อเท็จจริงในเรื่องนี้กับในคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองแล้ว จะเห็นว่าเรื่องนี้ใกล้เคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖/๒๔๘๗ ผู้เสียหายมอบเงินให้ผู้ต้องหา ใช้ทำพืชรบานของผู้เสียหายเอง และเป็นการมอบชั่วคราวคือเมื่อใช้ทำพืชรบแล้วก็จะคืน นอกจากนั้นผู้เสียหายยังได้เอากุญแจได้ห้องไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาพาเงินของตนหนีไปได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายไม่ได้มอบความครอบครองในเงินนั้นแก่ผู้ต้องหา คงเป็นแต่อนุญาตให้ผู้ต้องหาใช้ชั่วคราวขณะทำพืชรบเท่านั้น เมื่อผู้ต้องหาเอาเงินหนีไป ก็เป็นเรื่องฉกทรัพย์ไม่ใช่ฉ้อโกง

อำนาจสั่งคดีของพนักงานอัยการ

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาชนชั้นค้ามีปลาทู ๘ มีราคา ๗๐๐ บาท และเนื้อเค็ม และเนื้อต้ม ๓๔ พวงราคา ๓๗ บาท ลงเรือข้ามแม่น้ำโขงในตอนเที่ยง นอกราชอาณาจักรนอกฝั่งไทย เพื่อไปยังประเทศลาวโดยไม่ได้เสียภาษีศุลกากร สินค้า เป็นของต้องควบคุมและการจะนำออกนอกราชอาณาจักรจะต้องเสียภาษีศุลกากร ตามกฎหมาย แต่มีคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่ ๓๒๗๕๔/๒๔๗๓ ลง วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๗๓ วางหลักการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ศุลกากร (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๔๗๐ ข้อ ๗ (ค) ว่า “แต่การค้าขายข้ามแดนทางบกนอกทางอนุมัตินั้น ถ้า เป็นการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามปกติระหว่างราษฎรที่อยู่ชายแดน และของที่นำเข้า หรือส่งออกเป็นแต่ของพื้นเมือง ก็ให้คงปล่อยให้ราษฎรชายแดนเหล่านั้นคงกระทำ ไปได้ตามเดิม มิให้ปราบปรามประการใด” และมีหนังสือของกรมศุลกากรที่ ๓๓๗๘๘/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๗๗ ถึงศุลกากรเขต ๔ หนองคาย เกี่ยว กับ คำสั่งว่า “เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้อำนวยความสะดวกแก่การค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ราคาไม่เกินพันบาท ซึ่งแม้จะได้นำเข้าส่งออกในท้องที่ที่ไม่มีทางอนุมัติตามชายแดน ทางบก ก็ให้อนุมัติให้ทำได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการเดือดร้อนแก่ผู้อยู่ทางชายแดน”

พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการตั้ง ไม่ฟ้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรจะฟ้อง เพราะคำสั่งของกระทรวง การคลังจะยกเว้นกับสินค้าซึ่งต้องห้ามนำออกตามกฎหมายไม่ได้

อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดไม่ฟ้อง เพราะเมื่อมีคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง ให้ปล่อยให้ราษฎรนำสินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่งออกนอกราชอาณาจักรนอกทางอนุมัติโดยไม่ต้องเสียภาษีได้ และคดีปรากฏว่าผู้ต้องหา นำ สินค้าราคาเล็กน้อยออกนอกราชอาณาจักรนอกทางอนุมัติ ฉะนั้นเพื่อความยุติธรรม จึงไม่ควรฟ้องผู้ต้องหา

หมายเหตุ จะเห็นได้ว่าอธิบดีกรมอัยการขาดไม่ฟ้องไม่ใช่เพราะเหตุว่า คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังทำให้การกระทำของผู้ต้องหาไม่มีความผิด ความจริงการกระทำของผู้ต้องหายังเป็นความผิดอยู่ แต่ได้ขาดไม่ฟ้องไปเพื่อความเป็นคุณธรรม

เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจ จะได้นำความเห็นของรองอธิบดีในด้านอนันตมาลงไว้ด้วย ซึ่งมีดังนี้

“โดยปกติการตั้งคดีนั้น ย่อมถือหลักว่า ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ ถ้ากระทำความผิดต่อกฎหมายก็ลงดำเนินคดีฟ้องร้องไป แต่ในบางกรณีพนักงานอัยการอาจตั้งไม่ฟ้องคดีที่มีผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายห้าม แต่ต้องมีเหตุอันสมควรที่พนักงานอัยการจะตั้งไม่ฟ้องในกรณีเช่นนั้น ซึ่งเคยมีตัวอย่างที่พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องมาแล้ว เช่นกรณีหญิงชรา มีสติต่างกันได้เกินอัตรากำหนดในกฎหมาย และกรณีร้านจำหน่ายฝิ่นมีมูลฝิ่นเป็นต้น ซึ่งถือตามนโยบายของรัฐบาล

ในเรื่องนี้ถ้ากรณีเป็นกรณีที่รัฐบาลมีนโยบายผ่อนผัน ก็อาจไม่ฟ้องได้”

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๑ หน้า ๓๕๘)

ประกาศกรมทางหลวงแผ่นดินห้ามให้ยานพาหนะบรรทุกไม้ซุง เดินในทางหลวง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาใช้รถยนต์บรรทุกซุงโดยใช้ดัดฟุ้งท้ายวิ่งบนทางหลวง ผ่าฝืนประกาศกรมทางหลวงแผ่นดิน ที่ ๒/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๐ พนักงานสอบสวนเห็นควรตั้งฟ้องตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๔๘๒ มาตรา ๓๓, ๔๐ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๖, ๘ พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องเพราะเห็นว่าประกาศของอธิบดี กรมทางหลวงแผ่นดินในเรื่องนี้ออกห้ามเกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้จึงใช้บังคับไม่ได้ตามกฎหมาย ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้อง

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า ประกาศฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๗ ตามนัยแห่งมาตรา ๕ อธิบดีกรมทางหลวงแผ่นดินย่อมเป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจตรายานพาหนะที่เดินบนทางหลวงและการจราจรในทางหลวงนอกเขตเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการนั้น และให้มีอำนาจอย่างเจ้าหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการนั้น ฉะนั้น เกี่ยวกับการจราจรในทางหลวงนอกเขตเทศบาล อธิบดีกรมทางหลวงแผ่นดินย่อมเป็นเจ้าพนักงานจราจรผู้หนึ่ง มีอำนาจออกข้อบังคับคำสั่งเกี่ยวกับการจราจรเพื่อความปลอดภัยและสะดวกแก่ประชาชนได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายในขอบเขตแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๔๗๗ มาตรา ๖๘ (กรณีที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ในมาตรานี้คือ (๓) ห้ามรถบางชนิดมิให้เดินในทางสายใดหรือเฉพาะตอนใดในช่วงเวลาอันมีกำหนด) ส่วนข้อห้ามอื่นใดนอกจากนี้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๐ ประกาศของกรมทางหลวงแผ่นดินฉบับนี้เห็นว่า ออกเพื่อความปลอดภัยในการจราจร จึงเป็นประกาศที่อาศัยอำนาจใน

ฐานะเจ้าพนักงานจรรยาที่มียุติตามความในมาตรา ๖๘ ดังกล่าว แต่การห้ามตาม
 มาตรา ๖๘ ข้อ ๓ นั้น ต้องเป็นการห้ามรบกวนทางชนิด ที่ต้องเป็นการห้ามเฉพาะทางสายใด
 หรือตอนใด และในช่วงระยะเวลาอันมีกำหนด แต่ตามประกาศฉบับนี้เป็นการห้าม
 วัตถุบรรทุก (คือห้ามยานพาหนะที่บรรทุกสิ่ง) ทั้งเป็นการห้ามโดยไม่มีกำหนด
 เส้นทาง และไม่มีกำหนดเวลาอีกด้วย ฉะนั้น ข้อห้ามตามประกาศนี้ จึงนอกเหนือ
 อำนาจของเจ้าพนักงานจรรยา เช่น อธิบดีกรมทางหลวงแผ่นดินที่จะออกได้ตาม
 มาตรา ๖๘ แต่เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะกำหนด
 โดยกฎกระทรวงหรืออนุญาตให้ออกเทศบัญญัติตามความในพระราชบัญญัติจรรยา
 ทางบก พ.ศ. ๒๔๗๗ มาตรา ๗๐ เมื่อข้อห้ามในประกาศของกรมทางหลวงแผ่นดิน
 เกินขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้แก่เจ้าพนักงานจรรยาเช่นนี้ ประกาศนี้ย่อมไม่มีผลใช้
 บังคับ จึงขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๘)

การรับสำนวนจากพนักงานสอบสวนไว้พิจารณา

ข้อเท็จจริงได้ความว่า พนักงานตำรวจพบผู้ต้องหาพร้อมด้วยรถจักรยานยนต์คันหนึ่ง จึงทำการจับกุมโดยสงสัยว่าจะได้รถจักรยานคันนั้นมาโดยทุจริตและได้นำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนผู้ต้องหาในข้อหาดังกล่าวแล้วปรากฏว่าผู้ต้องหาได้รถจักรยานมาโดยสุจริต จึงความเห็นควรไม่ฟ้องและส่งสำนวนมาให้พนักงานอัยการพิจารณา อัยการจังหวัดเห็นว่าไม่ควรรับไว้พิจารณา เพราะการตั้งข้อหาโดย ย ๓๖ ว่าได้รถจักรยานมาโดยสุจริตนั้นไม่มีบทลงโทษตามกฎหมาย จึงเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าพนักงานอัยการควรรับสำนวนไว้พิจารณา จึงเสนอให้อธิบดีกรมอัยการชขาด

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า สำนวนนี้ไม่ได้มีความเห็นแย้งต่ออธิบดีกรมอัยการจะต้องชขาด เพราะไม่ใช่กรณีที่พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้อง กรมอัยการมีความเห็นว่าคดีการสอบสวนไม่ถูกต้อง เพราะไม่ได้สอบสวนในข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานใด การที่ผู้จับกุมกล่าวหาว่าได้รถจักรยานมาโดยทุจริต และพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนไปตามข้อกล่าวหาเช่นนี้ อาจปรากฏว่าเป็นการกล่าวหาฐานลักทรัพย์ รับของโจร ยักยอก หรือฉ้อโกง หากเป็นความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงอันเป็นความผิดซึ่งยอมความกันได้แล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจหน้าที่จะทำการสอบสวนเพราะไม่มีผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ไว้ การที่พนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนนี้ไว้พิจารณานั้นเป็นการชอบแล้ว แต่การเสนอสำนวนนี้ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นเป็นการไม่ชอบ

เขตอำนาจของพนักงานสอบสวน

อธิบดีกรมตำรวจแจ้งว่า ในด้านองค์กตทคนร้ายลักตดยอดจากของนายเฮง แซ่ตง ซึ่งปลุกอยู่ในเตนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งพระนคร และตามปกติทวนท่อมถึง บุตรเจ้าของทรวัยจับคนร้ายได้ และนำส่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา พนักงานสอบสวนเห็นว่าเหตุเกิดในเขตอำนาจการสอบสวนของอำเภอพระประแดง จึงส่งดำเนินไปให้พนักงานสอบสวนอำเภอพระประแดงดำเนินคดี ต่อมาทางอำเภอพระประแดงได้ส่งดำเนินคืนมา โดยอ้างว่าเหตุเกิดในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา กรมตำรวจเห็นว่าเป็นเรื่องโต้เถียงกันในเรื่องเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนทั้งสอง จึงขอให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑ วรรค ๒

ปรากฏว่า เขตอำนาจการสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา ติดต่อกับเขตอำนาจการสอบสวนของอำเภอพระประแดง อยู่คนละฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยกำหนดเขตอำนาจการสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวาทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยาว่า มีตั้งแต่จุดปากคลองช่องนนทรีถึงบริเวณฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาถึงคลองซุดใหม่ ตำบลบางโพธิ์พาง

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า เมื่อตนจากทคนร้ายลักตด ชนอยู่ในเตนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งตามปกติเวลาทวนท่อมถึง จึงฟังได้ว่าเหตุเกิดในฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจการสอบสวนอำเภอพระประแดง จึงชี้ขาดให้พนักงานสอบสวนอำเภอพระประแดงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีนี้

เขตอำนาจของพนักงานสอบสวน

ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีแจ้งว่า ขณะที่ยกยอตนบรรทุกข้อดีเชิงเด่นจาก จังหวัดพระนครจะไปจังหวัดปทุมธานี ได้มีคนร้ายขึ้นมาบนเรือขณะที่เรือแล่นไปถึง ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และทำการปล้นทรัพย์ โดยบังคับ ให้นายท้ายถือท้ายเรือแล่นไปตามลำน้ำเจ้าพระยา และได้ทำร้ายคนในเรือตายไป ๓ คน ขณะที่ยกยอตนบรรทุกข้อดีเชิงเด่นไปจนถึงอำเภอเมืองปทุมธานี และ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ครั้นเมื่อเรือแล่นไปถึงอำเภอสามโคกติดต่อกับ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็มีเรือแล่นมาจับคนร้ายไป พร้อมกับ เขากำปั่นซึ่งบรรจุเงินไปด้วย ต่อมาจึงพบศพของคนในเรือที่ถูกทำร้ายตายคนหนึ่ง ลอยอยู่ในเขตท้องที่อำเภอบางไทร ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีเห็นว่า การกระทำ ของคนร้ายรายนี้เป็นกรกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ทราบว่าเหตุเกิด ขึ้นในท้องที่ใด และพนักงานสอบสวนท้องที่ใดเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ดำเนินคดี แต่พนักงานสอบสวนอำเภอสามโคกกำลังทำการสอบสวนอยู่ จึงขอให้ อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑ วรรค ๒ ว่าพนักงานสอบสวนท้องที่ใดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดี

อธิบดีกรมอัยการตอบว่า ตามข้อเท็จจริงที่แจ้งมาพอฟังได้ว่า เป็นกรณี ความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป และ ความผิดที่เกิดขึ้นเกิดในท้องที่อำเภอสามโคกด้วย ทั้งพนักงานสอบสวนอำเภอ สามโคกได้พบการกระทำผิดก่อน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๑๘ (๓) และ (ข) พนักงานสอบสวนอำเภอสามโคกจึงเป็น ผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ไม่ใช่กรณีที่จะต้องชี้ขาดตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑ วรรค ๒

คำรับสารภาพชั้นสอบสวน การบรรยายฟ้องคดีศาลากินรวบ

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาได้มาขอมอบตัวต่อพนักงานตำรวจเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๐๒ และรับสารภาพว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ วันที่ จำไม่ได้ ผู้ต้องหาได้ซื้อสลากกินรวบจากหญิงไม่ทราบชื่อ ๓ งวดด้วยกัน ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๐๒ ผู้ต้องหาได้มีหนังสือถึงอัยการจังหวัดขอความเป็น ขรรวม ชี้แจงว่า การที่ตนเข้ามาขอมอบตัวและรับสารภาพนั้น เพราะได้ทราบว่าทางฝ่าย ตำรวจจะทำการจับกุมตน และตนรู้ว่าถ้าถูกจับแล้วจะต้องถูกคุมขังเป็นเวลา ๓๐ วันตามคำสั่งของคณะปฏิวัติ ในฐานะที่ตนเป็นนายกเทศมนตรี ถ้าถูกขัง เช่นนั้นย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติอย่างยิ่ง จึงตัดสินใจยอมรับสารภาพเพื่อจะได้ ไม่ถูกคุมขัง แล้วได้ติดต่อผู้ศรัทธาหลายแห่ง หลักฐานอื่นในคดีนอกจากคำรับสารภาพ ของผู้ต้องหาแล้ว ก็มีแต่คำของผู้กล่าวหาและพยานว่าได้สืบทราบว่าผู้ต้องหาเป็น เจ้ามือเล่นการพนันสลากกินรวบ

พนักงานอัยการเห็นว่า หลักฐานมีแต่การสืบทราบ คำรับสารภาพของ ผู้ต้องหาเป็นคำรับโดยไม่สุจริตใจ และตามคำรับก็ไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาเล่นการพนัน สลากกินรวบงวดไหน อีกประการหนึ่งผู้ต้องหารับว่าเป็นผู้ซื้อสลากกินรวบ แต่ ตามการสืบทราบของเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องหาเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ คิดไม่มี หลักฐาน จึงยังไม่ฟ้องผู้ต้องหา ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งให้ฟ้องผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหารับต่อตำรวจว่าเคยซื้อสลากกินรวบเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ รวม ๓ งวด คิดจึงมีมูลควรฟ้องได้

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า “คดีนี้ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันว่าผู้ต้องหาเล่น การพนันสลากกินรวบ คงมีแต่คำรับสารภาพของผู้ต้องหาเท่านั้น คำรับสารภาพ ของผู้ต้องหาชั้นสอบสวน นั้นฟังเป็นหลักฐานได้เพียงว่าผู้ต้องหาได้รับสารภาพ

ตอบสวนจริง แต่จะฟังมาลงโทษไม่ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติเฉพาะกรณีรับ
 ดักรภาพชั้นค่าจึงจะฟังลงโทษได้ อย่างไรก็ตาม คำรับดักรภาพชั้นทำให้คดีมีมูล
 แต่คดีทพนักงานอัยการควรตั้งฟ้องนั้น นอกจากมีมูลแล้วจะต้องมีหลักฐานแสดงว่า
 ผู้ต้องหากระทำความผิดด้วย ทพนักงานหากจำเลยปฏิเสธชั้นค่าลง โจทก์ไม่มีหลักฐานอื่นที่
 จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด ค่าตั้งยอมยกฟ้อง ตามรูปคดีนี้เพียงชั้นการพิจารณาของ
 ทพนักงานอัยการผู้ต้องหาที่เดินขอค่าปฏิเสธมาแล้ว (ตามหนังสือลงวันที่ ๒๗ มกราคม
 ๒๕๐๒) จะเห็นว่ากลับไปรับดักรภาพชั้นค่าคงจะยาก ส่วนหลักฐานอื่นก็จะมีแต่
 การสืบสวน ซึ่งการสืบสวนนั้น แม้คำให้การของพยานจะไม่ขัดแย้ง แต่ความหมาย
 แสดงว่าผู้ต้องหาเป็นเจ้ามือจำหน่ายสลากกินรวบ ส่วนคำให้การผู้ต้องหาว่าขอ
 สลากกินรวบ ซึ่งขัดกันอยู่ เมื่อหลักฐานไม่พอฟังว่าผู้ต้องหากระทำความผิด จึงขาด
 ไม่ฟ้องผู้ต้องหา”

หนึ่งในการตั้งคำถามคดีนี้ อธิบดีได้บันทึกความเห็นในกรณีฟ้องการพนัน
 สลากกินรวบไว้ด้วยว่า “การที่จะกล่าวฟ้องว่า เมื่อวันใดไม่ปรากฏระหว่างตั้งแต่
 วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๐๐ จำเลยกระทำความผิดนั้น เห็นว่าเป็นฟ้องเคลือบคลุม
 เพราะการเล่นการพนันสลากกินรวบ ความผิดเกิดขึ้นแต่จะงวดต่างกัน ในเดือนนั้น
 มีการออกสลาก ๗ งวด อาจมีความผิด ๗ ครั้ง จึงต้องระบุให้ชัดว่าครั้งใด”

หมายเหตุ เกี่ยวกับการตั้งคดีผู้ต้องหาว่ารับดักรภาพชั้นตอบสวนนั้น กรมได้
 เคยตอบข้อหารือไว้ครั้งหนึ่ง (ดูอัยการนิเทศ เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๔๗๘ หน้า ๓๐๒) ว่า
 หลักทั่วไปที่ควรปฏิบัติในการตั้งฟ้องคดีนั้น คือจะต้องเป็นคดีที่มีมูลซึ่งค่าลงอา
 ลงโทษผู้ต้องหาได้ ในคดีที่หากมีการรับดักรภาพ แล้วโจทก์ไม่ต้องสืบประกอบ
 แม้จำเลยจะมีคำรับดักรภาพของผู้ต้องหาอย่างเดียวก ก็ควรฟ้องให้ศาลวินิจฉัย เว้น
 แต่การจะปรากฏก่อนฟ้องว่า ผู้ต้องหากลับปฏิเสธคำรับดักรภาพนั้นเสีย ซึ่งตรงกับ

คำชี้ขาดความเห็นแย้ง

๑๗

ข้อเท็จจริงในสำนวนคดีเรื่องนี้ เพราะผู้ต้องหาได้มีหนังสือมาถึงอัยการจังหวัดปทุมธานี
คำรับสารภาพของตน

เกี่ยวกับการบรรยายฟ้องคดีดังกล่าวเกินขอบ กรมได้มีหนังสือเวียนที่ น.ว. ๑๓/
๒๕๐๓ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๐๓ แนะนำว่า ในการบรรยายฟ้องเรื่องการเล่น
การพนันดังกล่าวเกินขอบ ถ้าพนักงานอัยการจะบรรยายฟ้องถึงขีดเกิน ก็ควรบรรยาย
โดยละเอียดว่า ถูกละเมิดท้าย ๓ ตัวของรางวัลที่เท่าใดเป็นเลขถูกรางวัล ความ
จริงเรื่องในหนังสือเวียนนี้ไม่ตรงกับเรื่องในสำนวนคดีนี้ทีเดียว แต่มีหลักอย่างเดียวกัน
คือจะต้องระบุข้อเท็จจริงไว้ในฟ้องให้ชัดแจ้ง

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๒๑๖)

ฉ้อโกง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า นางกได้ทราบจากคำบอกเล่าของชาวบ้านว่า ผู้ต้องหาสามารถเข้าทรงรักษาโรคต่าง ๆ ได้ นางจึงเชิญผู้ต้องหาไปที่บ้านตนเพื่อทำการรักษาโรคอื่นในท้องของตน ซึ่งผู้ต้องหาบอกว่าจะทำการรักษาให้หายได้ ต่อมาผู้ต้องหาไปที่บ้านนางก และได้ทำพิธีแก้เคล็ดของบ้านเรือนเพื่อให้นางกหายโรค วันรุ่งขึ้นนายเลือนได้มาขอเชิญให้ผู้ต้องหาไปทำพิธีที่บ้านของตน เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว นายเลือนได้ให้เงินผู้ต้องหา ๕๐ บาทเป็นการสมณาคุณ ในวันต่อมาขณะที่ผู้ต้องหากำลังทำพิธีเข้าทรงอยู่ นายอำเภอได้ไปจับผู้ต้องหา ในการทำพิธีเข้าทรงของผู้ต้องหาไม่ได้เรียกข่งเงินจากผู้ใด สุดท้ายแต่ใครจะให้ ที่อำเภอนี้มีนายเลือนคนเดียวที่ให้เงินแก่ผู้ต้องหา ผู้ต้องหารับว่ารักษาโรคโดยวิธีเข้าทรงจริง และที่นำไปก็เนื่องจากว่าเมื่อครั้งตนบวชเณรได้มีตาผ้าขาวมาเข้าฝันถึงเรื่องที่จะให้ตนเข้าทรง หลังจากตนได้ทดลองเข้าทรงรักษาโรคก็ได้ผล จึงได้ทำการรักษาโรคด้วยวิธีนี้และมีผู้ไปให้รักษาตลอดมา

พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรฟ้องผู้ต้องหาฐานฉ้อโกง พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง เพราะผู้ต้องหารักษาโรคด้วยวิธีเข้าทรงโดยไม่ไดเรียกข่งเอาเงิน สุดท้ายแต่ผู้รับการรักษาจะให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้อง เพราะการรักษาโรค โดยลงเจ้าเข้าทรงเป็นการขัดกับหลักวิชาหรือวิทยาศาสตร์ เคยมีประกาศของทางราชการห้าม ผู้ต้องหาทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อและจ่ายทรัพย์สินให้ จึงต้องมีผล

อธิบดีกรมอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงไม่ได้ความว่าผู้ต้องหาได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงอันควรบอกให้แจ้งแต่ประการใด

ตรงกันข้าม ผู้ต้องหากลับให้การว่ากระทำไปด้วยความเชื่อถือเป็นความจริง แต่อย่างไรก็ดีการตรวจด้วยเจ้าเข้าทรงของผู้ต้องหา เป็นวิธีการทางไสยศาสตร์ หรือทำนองเดียวกับวิธีการทางไสยศาสตร์ แม้วิธีการนี้จะขัดกับหลักวิชาหรือ วิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่เมื่อฟังว่าผู้ต้องหาเชื่อโดยสุจริตจึงมิใช่เป็นการฉ้อโกง เห็นว่า ผู้ต้องหา ยังไม่มีความผิด จึงขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๓๒๔)

ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน

ข้อเท็จจริงได้ความว่า นายพรผู้ใหญ่บ้านในตำบลตงบัง จับผู้ต้องหาซึ่งเป็นคนรายดกทรัพย์ได้ และได้มอบตัวผู้ต้องหาให้แก่นายไซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในตำบลตงบังด้วยกันควบคุมไว้เพื่อนำส่งพนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาหลบหนีไปจากการควบคุมของนายไ ต่อมาได้สืบทราบว่า ผู้ต้องหาหลบมาอยู่ที่บ้านของตนในตำบลปลาค้าง ผู้ใหญ่บ้านทั้งสองและลูกบ้านมีอาวุธปืนมีดและไม่จึงไปจับผู้ต้องหาที่บ้าน และพบกำลังเกี้ยวขวายอยู่ในนา ผู้ต้องหาควักปืนขึ้นมายิงไม่ยอมให้จับ นายพรผู้ใหญ่บ้านได้ใช้ปืนยิงผู้ต้องหาให้ยอมให้จับโดยดี ผู้ต้องหาไม่ยอมและถอยหนีไปแล้วยิงปืนขึ้นนัดหนึ่งไม่ถูกผู้ใด และได้วิ่งหนีเข้าป่าไปได้

พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรฟ้องผู้ต้องหาฐานใช้ปืนยิงต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องเพราะมีความเห็นว่าการที่ผู้ใหญ่บ้านทั้งสองเข้าทำการจับกุมผู้ต้องหานั้นมิใช่เป็นเจ้าพนักงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องเพราะผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานและผู้ต้องหารู้จักดีอยู่แล้ว

อธิบดีกรมอัยการมีความเห็นว่า นายพรและนายไเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำบลตงบัง ไปทำการจับกุมผู้ต้องหาในตำบลปลาค้าง นอกเหนือเขตอำนาจคนละท้องที่ต่างตำบลโดยไม่มีหมายจับ ซึ่งการจับกุมครั้งนั้นมิใช่เป็นความผิดซึ่งหน้า การกระทำดังกล่าวถือได้ว่ามิได้มีอำนาจที่จะกระทำได้ จึงมิใช่เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ฉะนั้นเมื่อผู้ต้องหายิงต่อสู้จึงไม่เป็นการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน ผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๑๙/๒๕๐๓ จึงขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาในความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่

ยอมนความ

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาเป็นประธานกรรมการของสหกรณ์ได้ยกยอกเงินของสหกรณ์ไป ที่ประชุมสหกรณ์ได้มอบให้นายละม่อมรองประธานกรรมการและนายเชอเหวัญญิกเป็นผู้แทนไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ต่อมาผู้ต้องหาได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ และนายละม่อมนายเชอได้ลงชื่อไว้ในหนังสือนั้นโดยลงตำแหน่งไว้ด้วย หลังจากนั้นผู้ร้องทุกข์ก็ได้นำพยานไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอย่างใด นอกจากนั้นกรรมการยังเคยไปติดตามผู้ต้องหาถึงบ้านในเมื่อผู้ต้องหาไม่นำเงินมาชำระตามหนังสือรับสภาพหนี้

พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องโดยถือว่าตามพฤติการณ์ข้างต้นเป็นการยอมความตามกฎหมาย คดีเป็นอันระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้อง เพราะหนังสือรับสภาพหนี้เป็นคำมั่นของผู้ต้องหาฝ่ายเดียวที่รับจะชำระเงินคืน ไม่มีข้อความใดแสดงว่าผู้เสียหายหรือผู้แทนผู้เสียหายยินยอมไม่ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ถือไม่ได้ว่าเป็นการยอมความ แม้นายละม่อมกับนายเชอจะได้ลงชื่อในหนังสือนั้นโดยลงตำแหน่งไว้ด้วย ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการยอมความเพราะบุคคลทั้งสองไม่ได้รับมอบอำนาจให้ยอมความ

อธิบดีกรมอัยการมีความเห็นว่า ข้อความตามหนังสือที่ผู้ต้องหาทำให้ได้ เป็นเพียงยอมรับว่า ได้นำเงินไปใช้และรับจะนำมาชำระเงินให้เท่านั้น แม้นายละม่อมรองประธานกรรมการและนายเชอเหวัญญิกจะได้ลงนามเป็นผู้แทนสหกรณ์ในหนังสือนั้น ก็ไม่มีข้อความใดหรือหลักฐานใดแสดงว่าผู้เสียหายยอมความ

ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา กรณียังไม่เข้าลักษณะยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๙ ข้อ ๒ และเนื่องจากคดีมีหลักฐานพอพ้อง จึงขอให้ผู้ต้องหาฐานยกยก

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๓๗)

ความเห็นแย้งของผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้เสียหายกล่าวหาว่าผู้ต้องหาทุหมั่นตั้นซึ่งหน้า โดยกล่าวว่า “แก่แล้วตอแหล” ผู้ต้องหาปฏิเสธ พนักงานสอบสวนสอบปากคำไว้แต่ผู้เสียหายและผู้ต้องหา แล้วมีความเห็นควรตั้งไม่ฟ้อง เพราะเห็นว่าไม่เป็นถ้อยคำทุหมั่นตั้น พนักงานอัยการเห็นฟ้องด้วย จึงตั้งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจได้บันทึกเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดว่าเป็นถ้อยคำทุหมั่นตั้น ผู้ต้องหาควรมีความผิดตามหมายควรตั้งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงคิดว่า “ฟ้อง” แล้วเซ็นชื่อลงวันเดือนปี แล้วส่งจำนวนมาให้อัยการพิจารณาคำขาด

อัยการพิจารณาคำขาดเห็นว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งคดีนี้เพียงแต่ “ฟ้อง” แล้วเซ็นชื่อลงวันเดือนปีเท่านั้น ยังถือไม่ได้ว่าเป็นความเห็นแย้ง และแม้จะถือคำว่า “ฟ้อง” ในที่นี้ว่าเท่ากับเป็นการแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ก็ยังเป็นการแย้งที่ยังไม่มีความเห็น ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงยังไม่มีอะไรที่จะต้องพิจารณา

การนัดความเห็นแย้ง

คณบดีพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเป็นด้านจนเดียวกัน และเห็นควรตั้งฟ้องผู้ต้องหาฐานเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมิได้รับอนุญาต และฐานใช้ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวอันเป็นเอกสารราชการปลอม และได้ตั้งสำนวนให้พนักงานอัยการกองคดีพิจารณาดัง พนักงานอัยการกองคดีพิจารณาแล้วตั้งไม่ฟ้องผู้ต้องหาทั้งสองฐาน อธิบดีกรมตำรวจเห็นชอบด้วยกับคำสั่งของพนักงานอัยการที่ตั้งไม่ฟ้องฐานใช้เอกสารราชการปลอม แต่มีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องผู้ต้องหาหลบหนีเข้าเมือง

อธิบดีกรมอัยการมีความเห็นว่า ความผิดฐานหลบหนีเข้าเมืองตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕๗ นั้น มีกำหนดโทษเพียงปรับไม่เกินห้าพันบาท จำคุกไม่เกินหนึ่งปีเท่านั้น เป็นความผิดอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลแขวงที่จะพิจารณา ฉะนั้น จึงเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าคดีที่จะพิจารณาดังดำเนินการตามกฎหมาย พนักงานอัยการกองคดีหาชอบที่จะตั้งคดีนี้ไม่ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๓๕ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๓๐, ๓๑ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓ มาตรา ๗) เมื่อคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการกองคดีกรมอัยการไม่ชอบแล้ว ความเห็นแย้งของอธิบดีกรมตำรวจที่แย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย อธิบดีกรมอัยการจึงขาดไม่ได้

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๒๘๐)

กิตขวางทางสาธารณะ อายุความฟ้องร้อง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาได้รุกรัดทางสาธารณะมากกว่า ๑๐ ปีแล้ว โดยราษฎรพากันใช้ทางอื่น ครั้นทางการปิดทางนั้น ราษฎรจึงขอใช้ทางเดิม ผู้ต้องหายอมเปิดทางให้กว้าง ๖ คอก แต่มีพยานหลักฐานว่าทางเดิมกว้าง ๘ คอก ผู้ต้องหาไม่ยอมเปิดทางให้เต็มตามนั้น พนักงานสอบสวนจึงดำเนินคดีและเห็นควรฟ้องฐานกิตขวางทางสาธารณะ

พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องโดยเห็นว่าคดีขาดอายุความแล้ว เพราะผู้ต้องหาได้รุกรัดทางสาธารณะมาเกิน ๑ ปีแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องเพราะการรุกรัดทางสาธารณะได้เป็นอยู่เรื่อยมาเป็นความผิดต่อเนื่องกัน ไม่ขาดอายุความ

อธิบดีกรมอัยการมีความเห็นว่า การบกรุกและปิดทางสาธารณะอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น ความผิดจะเกิดขึ้นขณะเมื่อทำการบกรุกหรือปิดทางสาธารณะและเป็นการผิดครั้งเดียว ไม่ใช่ความผิดต่อเนื่อง แม้ผู้บกรุกได้เข้าไปอยู่ในที่สาธารณะนั้นต่อมานานสักเพียงใดก็ตาม และโดยที่ความผิดนั้นเป็นความผิดหลุโทษ จึงมีอายุความเพียงปีเดียว เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ต้องหาได้บกรุกและปิดทางสาธารณะมานานกว่า ๑๐ ปีแล้ว คดีจึงขาดอายุความแล้ว จึงขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา

หมายเหตุ ความผิดฐานกิตขวางทางสาธารณะเป็นความผิดหลุโทษจึงมีอายุความฟ้องร้องเพียง ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๕ และการนับอายุความสำหรับความผิดฐานนี้ศาลฎีกาถือว่าต้องเริ่มนับแต่วันกระทำความผิด คือวันที่เริ่มกิตขวางหรือรุกรัดทางสาธารณะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๖/๒๔๗๗) โดยถือว่าไม่ใช่ความผิดต่อเนื่อง ฉะนั้นถ้าได้เริ่มกิตขวางหรือรุกรัดมาเกิน ๑ ปีแล้วจึงได้มีการฟ้องร้องก็เป็นอันขาดอายุความ

เกี่ยวกับเรื่องอายุความนี้ แม้จำเลยไม่ยกขึ้นต่อสู้ ถ้าความปรากฏแก่ศาล ตามทางพิจารณาว่าคดีขาดอายุความแล้ว ศาลก็ต้องยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๖/๒๔๗๘) ถ้าหากจำเลยยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ โจทก์ก็เห็นว่าคดีของตนยังไม่ขาดอายุความ หากโจทก์ไม่สืบในข้อนี้ ศาลก็ต้องยกฟ้องเช่นกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๐/๒๔๘๐) แต่ถ้าจำเลยมายกเป็นข้อต่อสู้เขาในชั้นฎีกา โดยไม่ได้คัดค้านมาแต่ชั้นศาลล่าง และทั้งในด้านนั้นก็ไม่มีหลักฐานสนับสนุนข้อโต้แย้งของจำเลย ศาลก็ต้องยกฎีกาจำเลยในข้อนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๖/๒๔๗๓)

การกีดขวางหรือรุดลาทางราชการนั้น แม้โดยปกติจะมีอายุความ ๑ ปี โดยเริ่มนับแต่วันที่เริ่มกีดขวางหรือรุดลาก็ตาม แต่ถ้ามการกีดขวางหรือรุดลาเกิดขึ้นใหม่เป็นคราว ๆ อยู่ต่อมาอีกก็ต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่การกีดขวางหรือรุดลาครั้งหลัง ดังอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๓/๒๔๗๘ ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า เมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้วก่อนฟ้องจำเลยได้ทำการรุดลาทางหลวงและได้ลงมือทำนาในที่ ๆ รุดลานั้นด้วยตนเองบ้าง ให้ผู้อื่นทำบ้าง เจ้าพนักงานอำเภอได้สั่งให้จำเลยรุดถอนรุดออกไปให้พ้นทางหลวง จำเลยไม่ยอมรุด ตัดสินว่าแม้จำเลยจะได้ทำการมาตั้ง ๓๐ ปีแล้วก็ตาม แต่หาได้หยุดยั้งเพียงนั้นไม่ ยังได้ปลูกข้าวในที่ ๆ รุดลานั้นเดิมมา จนถึงวันที่เจ้าพนักงานสั่งห้ามครั้งหลังที่สุดไม่เกิน ๑ ปี คดีโจทก์ยอมไม่ขาดอายุความฐานรุดลาทางหลวง ในเรื่องนี้มีปัญหาจึงอยู่ที่ว่า เมื่อใดจึงจะถือได้ว่ามีการกีดขวางหรือรุดลาเกิดขึ้นใหม่ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหานี้ อยู่ยกเรื่องหนึ่งคือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๐/๒๔๘๒ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปลูกห้องแถวรุดลาทางราชการ ขอให้สั่งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๓๖ (๒) ศาลชั้นต้นฟังว่า จำเลยปลูกห้องแถวขายมานานเกิน ๑ ปีแล้วจึงขาดอายุความ แม้จำเลยจะมุงหลังคาขึ้นใหม่ยังไม่เกิน ๑ ปี ก็ยังไม่เรียกว่าทำการรุดลา จึงให้

ยกฟ้อง ศาลอุทธรณ์ชั้น โจทก์ฎีกาว่า การที่จำเลยมุ่งหลอกลวงใหม่เป็นการซ่อมแซมห้องแถว เป็นการกระทำผิดชั้นใหม่ และทำมาไม่เกิน ๑ ปี คดีของโจทก์ยังไม่ขาดอายุความ อ้างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๓/๒๔๗๘ ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้อง เพราะการที่จำเลยหรือหลอกลวงออกแล้วมุ่งใหม่ตามสภาพเดิม ไม่ถือเป็นการกระทำตามมาตรา ๓๓๖ (๒) และว่าฎีกาที่โจทก์อ้างเป็นเรื่องปลุกข้าวซึ่งต่างกับข้อเท็จจริงในเรื่องนี้

เนื่องจากอายุความในความผิดกีดขวางหรือรุกฎาทางสาธารณะมีเพียง ๑ ปี นับแต่วันที่เกิดกีดขวางหรือรุกฎา จึงนำพิจารณาต่อไปว่า ถ้าคดีขาดอายุความไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดทางอาญาในความผิดฐานนี้ได้แล้ว จะมีทางจัดการอย่างไรได้บ้างนอกจากดำเนินการทางแพ่ง จะใช้วิธีการให้เจ้าพนักงานสั่งให้รื้อถอนออกไปให้พ้นทางสาธารณะ หากขัดขึ้นก็ดำเนินการคดีฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานก็ไม่ได้ เพราะคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๓/๒๔๗๘ ได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า การรุกฎาทางสาธารณะเป็นความผิดอยู่แล้ว การใดกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ผู้ใดทำก็เป็นผิดทีเดียว ไม่ต้องรอคำสั่งของเจ้าพนักงาน ฉะนั้นจะมาลงโทษฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานไม่ได้ ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีนี้ทางจัดการตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๔๕ ได้ หากการกีดขวางหรือรุกฎาทางสาธารณะนั้นกระทำโดยปลุกสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือโดยติดตั้งหรือวางหรือทอดทิ้งสิ่งใด ๆ การดำเนินการตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ไม่อยู่ในบังคับของอายุความฟ้องร้องทางอาญา เพราะเป็นแต่การดำเนินการของฝ่ายบริหารเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับการฟ้องร้องหรือการลงโทษโดยศาลแต่อย่างใด

๕ การขาดความเห็นแย้ง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหา ๓ คนได้ตัดดอกเปลือกไม้ตะบูนและไม้โปรง อันเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ในป่าท้องที่จังหวัดชุมพร แล้วนำบรรทุกเรือมา เพื่อจำหน่ายและใช้ย้อมฉาบปลา เจ้าพนักงานจับนายเจริญ เพ็ชรนาม ได้พร้อมด้วยเปลือกไม้ตะบูน จับนายคุณ บุศราทิตย์และนายนาม บำเรอรวร ได้พร้อมด้วยเปลือกไม้โปรง พนักงานสอบสวนได้แยกทำเป็น ๒ จำนวน จำนวนแรกซึ่งมี นายเจริญเป็นผู้ต้องหาได้แจ้งข้อหาว่า เกือบหาของป่านำเคลื่อนที่ โดยไม่ได้รับอนุญาต และเห็นควรตั้งฟ้องในข้อหาฐานดังกล่าว ส่วนในจำนวนซึ่งนายคุณและนายนาม เป็นผู้ต้องหาได้แจ้งข้อหาว่า เกือบหาของป่าหวงห้าม และมีไว้ในครอบครอง โดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ในความเห็นควรตั้งฟ้องของ จำนวนหลังนี้ นอกจากจะอ้างบทมาตราเกี่ยวกับของป่าหวงห้ามแล้ว ยังอ้างบท มาตราเกี่ยวกับการทำไม้หวงห้ามด้วย พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องฐานเกือบหาของป่าหวงห้ามโดยไม่รับอนุญาตเพราะเปลือกไม้ของกลางไม่ใช่ของป่าหวงห้าม ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องฐานทำไม้หวงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาต

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า จำนวนการสอบสวนทั้งสองเรื่องนี้เป็นเรื่องผู้ต้องหา ข้อหาว่าเกือบหาของป่าหวงห้ามนำเคลื่อนที่ และมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นควรตั้งฟ้อง แต่พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้อง ส่วนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งให้ฟ้องนั้น เป็นเรื่องให้ฟ้องในความผิดฐานทำไม้หวงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นความผิดคนละเรื่อง พนักงานสอบสวน ยังไม่ได้แจ้งข้อหาและมีความเห็นควรตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ทั้งพนักงานอัยการก็ยังมิได้มีคำสั่งไม่ฟ้อง จึงมิใช่ความเห็นแย้งที่จะขอให้ชี้ขาดตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในทางปฏิบัติผู้ว่าราชการจังหวัด

ในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนควรจะได้อ้างพนักงานสอบสวนให้แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา และมีความเห็นควรตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องส่งไปให้พนักงานอัยการพิจารณาในข้อหาเสียก่อน ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องในข้อหา และถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงจะมีความเห็นแย้งส่งมาให้อธิบดีกรมอัยการขาด จึงส่งดำเนินคดีไปเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป.

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๓)

ผู้ต้องหาในกรณีความเห็นแย้ง

ในจำนวนคดีนี้ขอหาว่า ตั้งโรงงานแปรรูปไม้ ทำการแปรรูปไม้ ไม้ไม่แปรรูปและมีไม้ทงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยมีผู้ต้องหาที่ ๑ เป็นเจ้าของโรงงาน ผู้ต้องหาคนที่ ๒ เป็นน้องชายของผู้ต้องหาที่ ๑ บ้าง และเป็นลูกจ้างของผู้ต้องหาที่ ๑ บ้าง พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ โดยฟังว่าไม่รู้เห็นในการกระทำความผิด คงสั่งฟ้องแต่ผู้ต้องหาอื่นทั้งหมด ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ด้วย โดยตั้งไว้ในความเห็นแย้งด้วยว่า ให้ฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ไปด้วยเลยจนกว่าอธิบดีกรมอัยการจะได้ออกคำขาดความเห็นแย้งนี้ เพราะถ้าฟ้องแต่ผู้ต้องหาอื่นไป ศาลอาจลงโทษแต่เพียงจำคุกเบา หากอธิบดีกรมอัยการสั่งขาดให้ฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ศาลก็จะลงโทษผู้ต้องหาที่ ๑ ไม่ได้ตามมาตรา ๓๙๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการจึงฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ รวมไปกับผู้ต้องหาอื่นด้วยก่อนมีการขาด

อธิบดีกรมอัยการสั่งขาดให้ฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ด้วย และได้แจ้งไปยังพนักงานอัยการว่า การที่ฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ไปก่อนที่อธิบดีกรมอัยการจะขาดนั้น มีแต่ข้ออ้างในความเห็นแย้งของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งข้ออ้างนั้นไม่เป็นเหตุจำเป็นที่จะต้องรับฟ้อง เพราะผู้ต้องหาที่ ๑ ถูกขังอยู่และผู้ต้องหาอื่นมีประกัน หากจะรอฟ้องพร้อมกันโดยรอการขาดก็อาจทำได้ จึงตกเตือนเพื่อระมัดระวังในการปฏิบัติต่อไป

พนักงานอัยการได้ชี้แจงว่า ในจำนวนคดีนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งถึงจำนวนคนมาในวันที่จะหมดอำนาจขอให้ศาลสั่งผู้ต้องหาที่ ๑ ต่อไปได้อีก จึงเห็นว่า เป็นเหตุอันจำเป็นจะต้องรับฟ้องผู้ต้องหาที่ ๑ ตามความเห็นแย้งของผู้ว่าราชการจังหวัดไปก่อนที่อธิบดีกรมอัยการจะขาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา ๑๔๕ มีดังนี้ ศาลจึงต้องปล่อยผู้ต้องหาไป ซึ่งหากอธิบดี
กรมอัยการชี้ขาดให้ฟ้องผู้ต้องหา บางครั้งก็ไม่สามารถจะนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาลได้

กรมอัยการได้ตอบไปว่า เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว
การจะฟ้องผู้ต้องหาไปก่อน โดยเพียงแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดแย้งทั้ง ๆ ที่อธิบดี
กรมอัยการยังไม่ได้ชี้ขาดให้ฟ้องนั้น จะต้องปรากฏว่าคดีนั้นจะขาดอายุความหรือมี
เหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง คดีที่ไม่ขาดอายุความแต่ก็ไม่มีเหตุอย่างอื่น
อันจำเป็นจะต้องรีบฟ้องไปก่อน การที่จะควบคุมผู้ต้องหาต่อไปไม่ได้เพราะหมด
อำนาจควบคุมกัก จะร้องขอให้ศาลยังต่อไปไม่ได้เพราะหมดอำนาจศาลยังกัก
เหล่านี้หาใช่เป็นเหตุจำเป็นจะต้องรีบฟ้องไปก่อนไม่ เพราะถ้าอธิบดีกรมอัยการ
ชี้ขาดให้ฟ้องเมื่อไร ก็ย่อมจะนำตัวไปฟ้องได้เสมอ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๕/๒๔๙๓,
๕๓๕/๒๔๙๓, ๑๑๓๓/๒๔๙๓)

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๑๓๐)

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

คดีนี้ขอเท็จจริงปรากฏว่า บริษัท ไทยทองชนด่ง จำกัด ได้ว่าจ้างให้นายเพ็ญผู้ต้องหา ชนด่งคำไปส่งที่ร้านดีไต้ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทตั้งอยู่ในตลาดอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ นายเพ็ญได้ขนสินค้าขนรถยนต์บรรทุกไปจากบริษัทตั้งอยู่ในท้องที่ของสถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง และนำไปจนถึงตลาดลำแยกวังชมพูในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ เมื่อพักรับประทานอาหารแล้วก็ขับรถยนต์กลับไป ต่อมาเจ้าพนักงานติดตามไปพบรถของนายเพ็ญที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี แต่สินค้าที่บรรทุกหายไป เมื่อนายเพ็ญได้เข้ามามอบตัวแล้วได้ให้การว่า เมื่อไปถึงตลาดลำแยกวังชมพู ได้ทราบว่าตัวแทนของบริษัทไทยต้าจะมายึดรถของตนโดยตนผิดนัดส่งเงินเข้าชื่อ จึงขับรถยนต์ไปที่อำเภอศรีมหาโพธิ์เพื่อขอยืมเงินนายเตียง ผลที่สุดได้ตกลงกับนายเตียง นายสงค์และนายน้ำ โดยคนทั้งสามรับจะส่งเงินค่าเข้าชื่อที่ค้างและจะส่งต่อไปจนครบ กับจะชดเชยเงินที่ส่งมาแล้วให้นายเพ็ญเป็นการแลกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ในรถคันนั้น นายเพ็ญจึงมอบให้นายน้ำขับรถยนต์บรรทุกคันนั้นไปส่งที่ร้านดีไต้ ล่วงตนเองเดินทางไปประกอบอาชีพที่จังหวัดตราด นายสงค์ นายเตียง และนายน้ำ ปฏิเสธว่าไม่ได้รู้เห็นเกี่ยวข้องกับรถบรรทุกสินค้าของนายเพ็ญเลย

พนักงานสอบสวนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ แจ้งข้อหานายเพ็ญและนายเตียงว่า ยักยอกทรัพย์ และแจ้งข้อหานายสงค์ และนายน้ำ ว่ายักยอกทรัพย์ หรือรับของโจรแล้วได้มีความเห็นควรตั้งฟ้องเฉพาะนายเพ็ญ เมื่อส่งสำนวนให้พนักงานอัยการจังหวัดเพชรบูรณ์พิจารณา พนักงานอัยการเห็นว่าเหตุเกิดในเขตท้องที่ของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง จึงส่งสำนวนคืน พนักงานสอบสวนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ได้ส่งสำนวนมาให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาล

คำชี้ขาดความเห็นแย้ง

๓๓

พระราชวัง ฯ เห็นว่าเหตุเรื่องนี้เกิดที่จังหวัดเพชรบูรณ์ พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลพระราชวังจึงไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อธิบดีกรมตำรวจจึงเสนอคำแนะนำให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓ วรรค ๒

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า ความผิดฐานยกยอกทักท้วงเกิดที่อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และความผิดฐานรับของโจรเกิดที่อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ กับอำเภอศรีมหาโพธิ์เกี่ยวพันกัน พนักงานสอบสวนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์จึงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ในการสอบสวนความผิดฐานยกยอกทักท้วงหรือรับของโจรนั้น จึงชี้ขาดให้พนักงานสอบสวนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดี

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๒๓๑)

ความเห็นแย้งของผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อเท็จจริงได้ความว่า พนักงานสอบสวนมีความเห็นว่า นายสงค์ ค่อยจาต นายประยูร กุดมาตย์ นายจวง ตริณัย ฝ่ายหนึ่ง กับนายสอาด บุ่งทิม อีกฝ่ายหนึ่ง ได้ฉ้อฉลทำร้ายซึ่งกันและกัน จึงมีความเห็นควรฟ้องคนทั้งสี่ฐานทำร้ายร่างกาย พนักงานอัยการเห็นว่าเป็นเรื่องที่นายสงค์ นายประยูร และนายจวง ร่วมกันทำร้าย นายสอาดฝ่ายเดียว และนายสอาดมีบาดแผลในที่สำคัญ จึงตั้งฟ้องนายสงค์ นายประยูร และนายจวง ฐานพยายามฆ่า และตั้งไม่ฟ้องนายสอาด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า ตามคำให้การของนายสงค์ ผู้ต้องหา ปรากฏว่านายเชิญ และนายสอาด ได้ทำร้ายนายสงค์ด้วย จึงมีความเห็นแย้งให้ฟ้องนายเชิญและนายสอาดด้วย

อธิบดีกรมอัยการพิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่มีหลักฐานพอฟังได้ว่า นายสอาด ได้กระทำความผิด จึงตั้งไม่ฟ้องนายสอาด ส่วนนายเชิญนั้นถูกสอบสวนไว้ในฐานะพยาน ไม่ใช่ในฐานะผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนไม่ได้มีความเห็นควรฟ้องหรือไม่ และพนักงานอัยการก็ไม่ได้ตั้งไม่ฟ้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีความเห็นแย้งเพื่อให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดไม่ได้

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๓๖)

ลักทรัพย์

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาทั้งสองได้ไปลักไก่ในวัดเจดากวางคันทน์ เจ้าอาวาสให้การว่า ไก่ที่อยู่ในวัดเป็นไก่ในศาสนสมบัติของวัด แต่ไม่มีบัญชีหรือทำหลักฐานไว้แต่อย่างใด เพราะเป็นสิ่งของไม่ถาวร ไก่ที่มีอยู่ในวัดนั้นมียึดเหนี่ยวกันมานาน ไม่มีพระภิกษุสามเณรใดเป็นเจ้าของ ไก่บางตัวก็เกิดขึ้นใหม่ บางตัวก็ตายไป เติมนจะมีใครนำมาปล่อยหรือไม่ ไม่ทราบ

พนักงานสอบสวนเห็นควรฟ้องฐานลักทรัพย์ พนักงานอัยการเห็นว่าวัดหรือพระภิกษุไม่อาจถือกรรมสิทธิ์ในสัตว์ได้ ไก่คงเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในวัด โดยไม่มีเจ้าของ จึงไม่เป็นการลักทรัพย์ของผู้คน และตั้งไม่ฟ้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าวัดหรือพระภิกษุอาจถือกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงได้ จึงมีความเห็นแย้งให้ฟ้อง

อธิบดีกรมอัยการมีความเห็นว่า การลักทรัพย์ที่จะเป็นผิดฐานลักทรัพย์นั้น ทรัพย์ที่ถูกลักจะต้องมีเจ้าของ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล วัดเป็นนิติบุคคล เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้วัดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ไก่ วัดย่อมเป็นเจ้าของไก่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๐/๒๔๗๕) และทรัพย์สินของวัดนั้น ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติว่าถ้าไม่จดลงบัญชีเป็นของวัดก็หาเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดไม่ เมื่อข้อเท็จจริงตามที่อ้างมาฟังได้ว่า วัดได้ครอบครองบรรดาไก่ในวัดในฐานะเป็นเจ้าของสืบมาเป็นเวลานาน ไก่จึงเป็นของวัด ผู้ต้องหาทั้งสองสมควรลงโทษลักไก่ของวัดในเวลากลางคืนควรมีความผิด จึงขาดให้ฟ้องผู้ต้องหาทั้งสองตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๕, ๗๓

การชี้ขาดความเห็นแย้ง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาขังนรกแล้วกระสุนปืนไปถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แต่มีความเห็นควรตั้งไม่ฟ้องฐานดังกล่าว แต่เห็นควรตั้งฟ้องฐานทำให้คนตายโดยประมาท พนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องทั้งสองฐาน ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้งว่าควรฟ้องฐานทำให้คนตายโดยประมาท

อธิบดีกรมอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวนฟังได้ว่า ผู้ต้องหาขังปืนโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งเป็นการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้คนตายควรมีความผิด จึงชี้ขาดให้ฟ้องผู้ต้องหาฐานทำให้คนตายโดยประมาท

หมายเหตุ สำนวนเรื่องนี้ เนื่องจากไม่ได้มีการตั้งข้อหาฐานทำให้คนตายโดยประมาท จึงมีปัญหว่า อธิบดีกรมอัยการจะชี้ขาดในความผิดฐานใดทันที หรือจะต้องคืนสำนวนให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาฐานเพิ่มเติม และมีการทำความเห็นและตั้งตามลำดับกันมาใหม่ก่อน แล้วอธิบดีกรมอัยการจึงจะชี้ขาดได้ ได้มีการยกปัญหาขึ้นวินิจฉัย และอธิบดีได้บันทึกไว้ในคำสั่งชี้ขาดว่า

“คดีนี้ได้มีการสอบสวนในความผิดที่เกิดขึ้น กล่าวคือในการกระทำของผู้ต้องหาขังปืนและเป็นผลให้คนตายแล้ว ถึงแม้ยังไม่มีการแจ้งข้อหาฐานทำให้คนตายโดยประมาทก็ตาม พนักงานอัยการย่อมฟ้องได้ตามนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๘/๒๔๙๓ และที่ ๕๔๕/๒๔๙๖ แต่ก่อนฟ้องควรให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาฐานทำให้คนตายโดยประมาทแก่ผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาอาจให้การรับสารภาพในความผิดฐานนี้ ก็จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี

ส่วนเรื่องการชี้ขาดความเห็นแย้งคดีนางคำนวด ไชยดวง กับพวกต้องหาว่า
นำของหนีภาษีและนำสินค้าขึ้นแดงเข้ามาจำหน่ายนั้น ไม่เหมือนกับคดีนี้ คดีนั้น
นอกจากยังไม่ได้แจ้งข้อหาแล้ว พนักงานอัยการยังไม่มีคำสั่ง และพนักงาน
สอบสวนก็ยังไม่มีความเห็นในฐานความผิดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดอ้างเป็นความเห็น
แย้งมา จึงต้องสั่งคนเพื่อให้แจ้งข้อหาและมีความเห็นของพนักงานสอบสวนและมี
คำสั่งของพนักงานอัยการก่อน แต่คดีนี้พนักงานสอบสวนเห็นควรไม่ฟ้องฐานฆ่าคน
ตายโดยเจตนา เห็นควรฟ้องฐานทำให้คนตายโดยประมาท พนักงานอัยการได้สั่ง
ไม่ฟ้องทั้งสองฐานแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงแย้งมา”

ในสำนวนคดีนางคำนวด ไชยดวง กับพวกนั้น พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาว่า
ล้มคบกกันนำสินค้าขึ้นแดงซึ่งเป็นสินค้าต้องห้ามและสินค้าอื่น ๆ จากนอกราชอาณาจักร
เข้าประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย และมีสินค้าขึ้นแดงซึ่งเป็นสินค้าต้องห้าม
ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต พนักงานสอบสวนเห็นควร
สั่งฟ้องทั้งสองฐาน พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้ง
ว่า ควรฟ้องล้มคบกกันช่วยเหลือพาเอาไปหรือรับไว้ซึ่งสินค้าอันรู้ว่าเป็นของ
นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อห้ามหรือข้อจำกัด และฐาน
พยายามจำหน่ายสินค้าที่ผลิตหรือมีกำเนิดในประเทศจีนคอมมิวนิสต์ อธิบดีกรม
อัยการได้แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบว่าเกี่ยวกับความผิดฐานล้มคบกกันช่วยเหลือ
พาเอาไปหรือรับไว้ซึ่งสินค้าอันรู้ว่าเป็นของนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยง
อากร ข้อห้ามหรือข้อจำกัดนั้น ยังไม่ได้มีการแจ้งข้อหา พนักงานสอบสวน
ยังไม่ได้มีความเห็น และพนักงานอัยการยังไม่ได้มีคำสั่งแต่ประการใด ความเห็น
ของผู้ว่าราชการจังหวัดจึงไม่ใช่ความเห็นแย้ง หากผู้ว่าราชการจังหวัดประสงค์จะให้

ดำเนินคดีในความผิดฐานนี้ ก็ควรจัดการเสียให้ถูกต้องก่อน (ดูคำขาดความเห็นแย้งซึ่งลงในอัยการนิเทศ เล่ม ๒๓ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๑ ซึ่งมีขอเท็จจริงทำนองเดียวกับเรื่องนางคำนวล ไชยดวง กับพวก ประกอบด้วย)

หลักในการวินิจฉัยว่า ความเห็นแย้งของอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นความเห็นแย้งที่ชอบ ซึ่งอธิบดีกรมอัยการจะต้องชขาดหรือไม่ จึงอยู่
ที่
ทว่า

๑. พนักงานอัยการได้ตั้งไม่ฟ้องในความผิดฐานที่แย้งหรือไม่ หากพนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องในความผิดฐานหนึ่ง แล้วอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นว่าควรฟ้องในความผิดฐานหนึ่ง ดังเช่นในเรื่องนางคำนวล ไชยดวง กับพวก และเรื่องในอัยการนิเทศ เล่ม ๒๓ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๑ ย่อมเห็นได้ว่าไม่ใช่เป็นเรื่องมีความเห็นแย้ง อธิบดีกรมอัยการจึงไม่อาจชขาดได้

๒. ได้มีการสอบสวนในความผิดฐานนี้หรือไม่ ถ้ายังไม่มีการสอบสวนในความผิดฐานนี้ พนักงานอัยการก็ย่อมไม่มีอำนาจตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องในความผิดฐานดังกล่าว ฉะนั้น ถ้าพนักงานอัยการตั้งไม่ฟ้องไป ก็เป็นการตั้งโดยไม่มีอำนาจ ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้ง ก็ย่อมเป็นความเห็นแย้งที่ไม่ชอบ แต่ถ้าได้มีการสอบสวนในความผิดฐานนี้แล้ว แม้จะยังไม่ได้แจ้งข้อหาในความผิดฐานนี้โดยชัดแจ้ง พนักงานอัยการก็มีอำนาจตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องในความผิดฐานดังกล่าวได้ มีตัวอย่างดังในเรื่องทำให้คนตายโดยประมาทข้างต้น อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ ทั้งนี้ แม้จะเป็นกรณีทพนักงานสอบสวนทไม่ได้แจ้งข้อหาและทไม่ได้ทำความเห็นควรตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ผลก็คงเป็นเช่นเดียวกัน

อนึ่ง แม้จะมีการสอบสวนในความผิดฐานนั้นแล้ว อาจจะมีกรณที่พนักงาน
อัยการไม่มีอำนาจตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องในความผิดฐานนั้น หากไปตั้งไม่ฟ้องเข้า
ก็เป็นการตั้งโดยไม่มีอำนาจ ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีความ
เห็นแย้ง ก็จะเป็นความเห็นแย้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอธิบดีกรมอัยการไม่ต้อง
ชี้ขาด (ดูอัยการนิเทศ์ เล่ม ๒๒ ฉบับที่ ๕ หน้า ๒๘๐ และเล่ม ๒๓ ฉบับที่ ๓ หน้า ๓๘)

(อัยการนิเทศ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๒๕)

พ.ร.บ. การทะเบียนคนต่างด้าว อายุความฟ้องร้อง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ต้องหาเกิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ โดยบิดามารดาเป็นคนเชื้อชาติและสัญชาติจีน ผู้ต้องหาสมัครกับคนสัญชาติจีน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ และได้ขอรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖^{๕๕๘} ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการอำเภอให้ผู้ต้องหาขึ้นทะเบียนคนต่างด้าว เพราะมีดำริเป็นคนสัญชาติจีน ผู้ต้องหาได้ต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวดลตมา จนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ผู้ต้องหาได้ยื่นคำร้องต่อกรมตำรวจขอคืนใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว โดยอ้างว่าทำใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวนั้นก็เพราะคำแนะนำของเจ้าพนักงาน ความจริงตนเป็นคนไทยไม่ได้สัญชาติไทย กรมตำรวจตอบไม่ยอมอนุมัติให้ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวผู้ต้องหาหมดอายุเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๙๖ ผู้ต้องหาไม่ได้ต่ออายุเรื่อยมาจนมาถึงจับตัวดำเนินคดีเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๐๓ ผู้ต้องหาให้การรับข้อกล่าวหาว่า ตนได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวจริง^{๕๕๙} ทั้งนี้เพราะเจ้าพนักงานบอกว่า ตนมีดำริเป็นคนต่างด้าวต้องรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ความจริงตนไม่ประสงค์จะสัญชาติไทย

พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรฟ้องผู้ต้องหาฐานขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๓๓, ๒๐ พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๔

พนักงานอัยการเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นคนไทยโดยเกิดในประเทศไทย และเพิ่งมาขอรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ โดยไม่มีเจตนาจะสัญชาติไทยและไม่ได้ยื่นคำขอสัญชาติไทยตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. ๒๔๙๕ ออกตามความในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๙๕ ข้อ ๗ และ ๘ ผู้ต้องหายังมีสัญชาติไทยอยู่ จึงตั้งไม่ฟ้อง โดยอ้างคำพิพากษายุีกาที่ ๙๐๐/๒๔๙๙

ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า เมื่อผู้ต้องหาจับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวแล้ว
 ย่อมขาดสัญชาติไทย ไม่ใช่เรื่องใดที่สัญชาติตามสามี ผู้ต้องหาเป็นคน ๒ สัญชาติ
 เมื่อเด็กถือสัญชาติไทยไปแล้วก็ย่อมได้สัญชาติจีน จึงเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นคนมี
 สัญชาติจีน ควรตั้งฟ้องผู้ต้องหาและความเห็นแย้งมาถึงกรมอัยการเพื่อขอ
 อนุมัติ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๕

อธิบดีกรมอัยการเห็นว่า ความผิดฐานขาดอายุใบสำคัญประจำตัวคน
 ต่างด้าวมีความผิดจริง ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ (๕)
 ดังนั้นคดีจึงขาดอายุความแล้ว จึงขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา

หมายเหตุ จำนวนคดีมีปัญหาคือ ผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าวหรือไม่ ถ้า
 ไม่เป็นคนต่างด้าวแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และไม่มี
 ทางเป็นผิดฐานขาดอายุใบสำคัญดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๐๐/๒๔๙๙ ที่พนักงานอัยการอ้าง เป็นเรื่องต่างกับข้อเท็จ
 จริงในคดีนี้ว่า จำเลยในคดีนี้เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาเป็นคนไทย ส่วน
 ผู้ต้องหาในคดีนี้เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาเป็นต่างด้าว จำเลยในคดีคำ
 พิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๐๐/๒๔๙๙ ได้สมรสกับคนสัญชาติจีน และได้ขอรับใบสำคัญ
 ประจำตัวคนต่างด้าวแล้ว ต่อมาขาดอายุใบสำคัญดังกล่าว ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า
 จำเลยมีสัญชาติไทยมาแต่กำเนิด เมื่อจำเลยทำการสมรสกับคนสัญชาติจีนเมื่อ ๒๖ ปี
 มาแล้ว จำเลยจะได้สัญชาติแห่งสามีก็โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๙๖
 ซึ่งระบุว่า หญิงไทยที่ทำการสมรสกับคนต่างประเทศย่อมละสัญชาติไทย หาก
 กฎหมายแห่งชาติสามีให้หญิงนั้นถือเอาสัญชาติได้ และตามกฎหมายจีนนั้น หญิง
 ไทยผู้ทำการสมรสกับคนจีนจะได้รับสัญชาติจีนต่อเมื่อได้ยื่นคำร้องขอรับสัญชาติจีน
 ต่อรัฐมนตรีมหาดไทยจีน ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่ปรากฏเช่นนั้น โดยเพียงแต่จำเลย

ขอรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวเท่านั้น จำเลยจึงยังไม่สูญเสียสัญชาติไทยโดย
ถือสัญชาติตามสามี

ผู้ตรวจราชการจังหวัดมีความเห็นแย้ง ก็โดยถือตามพระราชบัญญัติสัญชาติ
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๑๖ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสัญชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๕ และบัญญัติว่า “บุคคลที่มีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักร
แต่บิดาเป็นคนต่างด้าวนั้น ถ้าได้รับ ใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการ
ทะเบียนคนต่างด้าวแล้วให้ขาดจากสัญชาติไทยไม่ว่าจะได้รับใบสำคัญประจำตัวก่อน
หรือหลังวันพระราชบัญญัติขึ้นบังคับ” (มาตรา ๑๖ ทวิ^{๕๕} ได้ถูกยกเลิกแล้วโดย
พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๗) จะเห็นได้ว่าจำเลย
ในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๐๐/๒๕๕๘ ไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา ๑๖ ทวิ^{๕๕}
เพราะจำเลยในคดีนี้มีบิดาเป็นคนไทยแต่ผู้ต้องหาในสำนวนคดีนี้เข้าลักษณะตาม
มาตรา ๑๖ ทวิ คือมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรแต่บิดาเป็นคนต่างด้าว
มีปัญหาแต่เพียงว่าผู้ต้องหา “ได้รับใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยการ
ทะเบียนคนต่างด้าว” ตามมาตรา ๑๖ ทวิหรือไม่ เกี่ยวกับปัญหานี้ศาลฎีกา
ได้เคยวินิจฉัยไว้โดยคดีที่ประชุมใหญ่ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๕๒/๒๕๕๘ ซึ่งมี
ข้อเท็จจริงทำนองเดียวกับในสำนวนคดีนี้ว่า การที่จำเลยรับ ใบสำคัญประจำตัว
คนต่างด้าวเพราะเหตุที่ได้สมรสกับสามีซึ่งเป็นคนต่างด้าว และเป็นการปฏิบัติตาม
คำแนะนำของเจ้าพนักงานไม่เป็นการรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวโดยสมัครใจ
ไม่ต้องด้วยมาตรา ๑๖ ทวิ จำเลยยังไม่ขาดจากสัญชาติไทย จึงไม่มีมูลฐานขาด
ต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๗๖ -
๑๕๘๐/๒๕๕๘ วินิจฉัยเช่นเดียวกันนี้^{๕๖} ดังนั้นผู้ต้องหาในคดีนี้ จึงยังคงมี
สัญชาติไทยอยู่ ไม่จำต้องมีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และไม่มีมูลฐาน
ขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

กรณีความผิดขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวก็ดี ความผิดไม่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวก็ดี ย่อมต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๒๐ แก่ไขโดย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๕ ซึ่งมีความว่า “ผู้ใดไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามความในมาตรา ๕ หรือไม่ต่ออายุใบสำคัญประจำตัวที่หมดอายุแล้วตามความในมาตรา ๓๓ หรือจะเลยไม่ปฏิบัติตามความในมาตรา ๗ มีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นรายปี ปีละไม่เกิน ห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่มิปฏิบัติตามดังกล่าวแล้ว เศษของปีให้นับเป็นหนึ่งปี” เมื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติย่อมทำให้เข้าใจไปในทางที่ว่า กฎหมายประสงค์จะให้ปรับผู้กระทำความผิดคิดตั้งแต่วันที่เริ่มกระทำความผิดเป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นเวลาถึงปีก็แล้ว ต้องคิดตั้งโทษปรับเป็นรายปีตลอดมา แต่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้โดยมติที่ประชุมใหญ่ว่า การขาดต่ออายุใบสำคัญก็เป็นความผิดสำหรับปีที่ขาดต่ออายุนั้น และความผิดฐานขาดต่ออายุนั้นมีอายุความ ๑ ปี ดังนั้นแม้จะขาดต่ออายุมาหลายปีก็ฟ้องได้เฉพาะการขาดต่ออายุปีสุดท้ายเท่านั้น (๓๔๙/๒๔๙๗, ๙๔๒/๒๔๙๗) ส่วนความผิดฐานไม่มีใบสำคัญก็เช่นเดียวกัน (๖๑/๒๕๐๑)

กรณีในคดีจำนนนี้ ถ้าสมมติว่าผู้ต้องหากระทำความผิดฐานขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว โดยปกติก็ย่อมฟ้องการขาดต่ออายุในปีหลังที่สุดได้โดยยังไม่ขาดอายุความ แต่ในคดีนี้มีเหตุพิเศษ คือผู้ต้องหาถูกจับตัวมาดำเนินคดี เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๐๓ แล้วความเห็นแย้งให้ฟ้องของผู้ว่าราชการจังหวัดเพ็งมาถึงกรมอัยการเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๕ อันเป็นเวลาล่วงมาปีเศษแล้ว การที่พนักงานอัยการจะฟ้องบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่ากระทำความผิด ต้องมีการสอบสวนเสียก่อน การสอบสวนและการจับกุมจะมีได้ก็ต้องเหมือนการหาว่าบุคคลผู้ถูกสอบสวนหรือถูกจับกุมได้กระทำความผิด ดังนั้นเมื่อผู้ต้องหาถูกจับตัวมาดำเนินคดีเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน

๒๕๖๓ เกิดต้องเป็นการจับกุมตัวมาดัดบอดัดวนการกระทำของเขาซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือก่อนหน้านั้น การทบทวนงานอัยการจะฟ้องกตองฟ้องหาว่าการกระทำของเขาซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือก่อนหน้านั้น (ซึ่งเป็นความผิดที่ได้มีการดัดบอดัดแล้ว) เป็นความผิดตามกฎหมาย ดังนั้นเมื่อเวลาตองเลยมาหลังจากนั้นถึงปีเศษแล้ว คดีก็ยอมขาดอายุความและฟ้องร้องไม่ได้.

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๓๓๔)

คำตอบข้อหาข้อ

อำนาจการเปรียบเทียบ

ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ เสนอว่า ได้รับรายงานจากอัยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า ได้รับดำเนินการสอบสวนเปรียบเทียบปรับจากพนักงานสอบสวนอำเภอต่าง ๆ ในข้อหาว่า ชนสุราแต่ ๑๐ ลิตรขึ้นไปโดยไม่มีใบอนุญาต ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๑๔, ๓๘ และพระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๘ ซึ่งบัญญัติมาตรา ๓๘ ทวิเพิ่มขึ้นโดยมีความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๔, ๑๕ มีความผิดต้องระวางโทษปรับตามปริมาณน้ำสุราที่ทำการชนในอัตราอัตราละ ๑๐ บาท เศษของลิตรให้ถือเป็น ๑ ลิตร” และตามข้อเท็จจริงในสำนวนเหล่านี้ ผู้ต้องหาชนสุรามา ๒๗ ลิตรบ้าง ๒๘ ลิตรบ้าง พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบปรับ ๒๗๐ บาท ๒๘๐ บาท ดังนี้ คดีจึงเป็นปัญหาว่า พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๘ นั้น เป็นกฎหมายที่จะเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๗ (๒) ที่ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๓ หรือไม่ พนักงานอัยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๘ ซึ่งบัญญัติเพิ่มเติม มาตรา ๓๘ ทวิ มิได้บัญญัติโทษปรับอย่างสูง และอาจปรับเกินกว่า ๒,๐๐๐ บาทก็ได้ สุดแต่ปริมาณน้ำสุราที่ชน จึงทำการเปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๗ (๒) ไม่ได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เมื่อความผิดของผู้ชายสุราชนอยู่กับจำนวนสุราที่ชน และถ้าเป็นกรณีที่มีความผิดนั้นจะปรับได้อย่างสูงไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท แล้ว พนักงานสอบสวนก็สามารถเปรียบเทียบได้ และฝ่ายหลัง ยังเห็นต่อไปว่า คดีอาจเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๗ (๑) ถ้าผู้กระทำความผิดได้นำค่าปรับอย่างสูงมาชำระ

ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ เห็นว่า ความแตกต่างระหว่าง มาตรา ๓๗ (๑) และมาตรา ๓๗ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความสำคัญ อยู่ ๒ ประการ คือ

ก. บทบัญญัติใน มาตรา ๓๗ (๑) เป็นคดีที่เลิกกันโดยไม่ใช้ลักษณะเปรียบเทียบ แต่ตามมาตรา ๓๗ (๒) ต้องเป็นการเปรียบเทียบโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งจะต้องพิจารณาลักษณะเปรียบเทียบให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๗ กับมาตรา ๓๐๔ (วรรค ๔) นั้นด้วย

ข. ความในมาตรา ๓๗ (๑) เป็นบทบัญญัติสำหรับคดีอย่างอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะต้องตามที่กำหนดไว้ในอนุमतานั้น และต้องไม่ใช่เป็นความผิดหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดหุโทษ หรือความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากร ส่วนความผิดตาม มาตรา ๓๗ (๒) มีอยู่ ๓ ชนิด เท่านั้น คือ ความผิดหุโทษหนึ่ง ความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดหุโทษหนึ่ง กับความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากรหนึ่ง เพราะถ้าไม่แปลเช่นนั้นแล้ว บทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๒) นี้ ก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติได้ ความผิดในมาตรา ๓๗ (๑) คลุมทั่วไปหมดอยู่แล้ว

ส่วนผลแห่งความแตกต่างระหว่างมาตรา ๓๗ (๑) และ มาตรา ๓๗ (๒) นั้น ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ เห็นว่า

๑. ในคดีอย่างอื่น ๆ (นอกจากคดี ๓ ประเภทในอนุมาตรา ๒.) ที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดได้นำค่าปรับในจำนวนอัตราสูงไปให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา แล้วคดีอาญาเป็นอันเลิกกัน

๒. คดีที่เลิกกันตามอนุมาตรา (๑) นี้ เมื่อผู้กระทำความผิดได้ยินยอมเสียค่าปรับตามที่บัญญัติไว้แล้ว ถือว่าคดีเลิกกันเด็ดขาดโดยไม่ต้องคำนึงถึงความยินยอมหรือข้อตกลงคดีกันใด ๆ และโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา ๓๘ (คือไม่ต้องเปรียบเทียบ)

๓. คดีที่เลิกกันตามอนุมาตรา (๑) นี้ ถ้าได้เลิกกันในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่ต้องปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา ๑๔๐ ถึง มาตรา ๑๔๓

๔. ในทางปฏิบัติคดีที่เลิกกันตามอนุมาตรา (๑) นี้ ผู้รับชำระค่าปรับจะทำการหลักฐานการรับค่าปรับอย่างไรก็ได้ แต่จะทำเป็นบันทึกการเปรียบเทียบ (แบบ ค. ๕๓) ไม่ได้ เพราะไม่ใช่เป็นคดีที่กฎหมายบัญญัติให้ทำการเปรียบเทียบตามมาตรา ๓๘ และกรณีไม่เข้ามาตรา ๑๔๒ (วรรค ๕)

๕. คดีที่เลิกกันไปแล้วในชั้นสอบสวนตามอนุมาตรา (๑) พนักงานอัยการไม่ต้องรับไต่พิจารณา เพราะพนักงานอัยการไม่มีอำนาจตั้ง “ฟ้อง” หรือ “ไม่ฟ้อง” ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓ และ ทงกรณีไม่เข้าอยู่ในลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๔ ด้วย

ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ ได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบโดยสมมติว่า ผู้ต้องหาชนตราจำนวนหนึ่ง พนักงานสอบสวนวัดจำนวนได้ ๒๐๐ ลิตร ถ้าเป็นไปด้วยความเห็นฝ่ายที่ว่าเปรียบเทียบคดีตามอนุมาตรา (๑) ในเมื่อผู้ต้องหาชำระเงิน ๒,๐๐๐ บาทแล้ว ก็เห็นได้ว่า เป็นการแปลเจตนารมณ์ของกฎหมายผิดไปจากหลักสำคัญดังกล่าวข้างต้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ถ้าจะพิจารณาในด้านที่ว่า ความผิดฐานชนตราเป็นความผิดกฎหมายอาญาซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือไม่ ก็เห็นว่า ความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔, ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุรา

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ มาตรา ๘ เป็นความผิดที่เปรียบเทียบไม่ได้ เพราะไม่มีข้อความใดเลยที่บัญญัติไว้ว่าให้ปรับไม่เกินกว่า ๒,๐๐๐ บาท ตรงกันข้ามอาจปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทก็ได้ (ถ้าชนลุ่มา ๑,๐๐๐ ดิตร)

ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ เห็นว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาที่ควรได้รับการพิจารณาทางวิชาการ จึงเสนอให้กรมอัยการดำเนินการ

กรมอัยการพิจารณาแล้ว ตอบว่า ในเรื่องความแตกต่างระหว่างมาตรา ๓๗ (๑) และมาตรา ๓๗ (๒) นั้น กรมอัยการเห็นด้วยกับความเห็นข้อ ก. ของผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ เพราะแม้มาตรา ๓๗ (๑) จะใช้ถ้อยคำว่า เมื่อผู้กระทำความผิดนั้น ยินยอมเสียค่าปรับอย่างสูง ก็เป็นเรื่องของการยินยอมเสียค่าปรับสำหรับความผิดนั้น ไม่ใช่ยินยอมตามที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้เปรียบเทียบเหมือนอย่างถ้อยคำในมาตรา ๓๗ (๒) (๓) และ (๔) ฉะนั้น ตามมาตรา ๓๗ (๑) จึงไม่เป็นกรณีที่อยู่ในลักษณะต้องเปรียบเทียบ ส่วนที่อ้างถึงมาตรา ๑๐๔ วรรค ๔ ว่าเกี่ยวกับการจะต้องพิจารณาลักษณะเปรียบเทียบตามมาตรา ๓๗ (๒) นั้น การพิมพ์เลขมาตรา ๑๐๔ น่าจะคลาดเคลื่อน

ตามความเห็นข้อ ข. ที่ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ อ้างว่า ความในมาตรา ๓๗ (๑) ไม่เป็นบทบัญญัติสำหรับความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือกฎหมายแผนกภาษีอากรดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๗ (๒) นั้น กรมอัยการไม่เห็นพ้องด้วย เพราะบทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๑) มิได้มีข้อความจำกัดเช่นนั้น และลักษณะของการที่จะให้คดีอาญาลดกันก็ต่างกับมาตรา ๓๗ (๒) ดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น แม้คดีความผิดจะเป็นลหุโทษหรือมีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือเป็นความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ถ้าเป็นคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้

กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้น คดีอาญาก็เลิกกันได้ตามมาตรา ๓๗ (๑) เช่นเดียวกับคดีความผิดอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะต้องตามที่กำหนดในมาตรา ๓๗ (๑) ส่วนเหตุผลที่ว่า ถ้าไม่แปลเจตนารมย์แห่งมาตรา ๓๗ (๑) ตามความเห็นของผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ แล้ว บทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๒) ก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้เช่นนี้ กรมอัยการเห็นว่า บทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๒) เป็นเรื่องของการเปรียบเทียบ ต่างกับบทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๑) ซึ่งไม่เป็นเรื่องของการเปรียบเทียบ แต่โดยที่กฎหมายประสงค์ให้คดีความผิด ๓ ชนิดดังกล่าวในมาตรา ๓๗ (๒) เลิกกันได้โดยการเปรียบเทียบอันเป็นการแตกต่างกับวิธีการของมาตรา ๓๗ (๑) จึงจำเป็นต้องบัญญัติเช่นนั้น

ส่วนในเรื่องผลแห่งความแตกต่างระหว่างมาตรา ๓๗ (๑) และมาตรา ๓๗ (๒) กรมอัยการมีความเห็นดังนี้

ในข้อ ๑. กรมอัยการไม่เห็นพ้องด้วยว่า คดีอาญาก็จะเลิกกันตามมาตรา ๓๗ (๑) นั้น จำเป็นต้องจำกัดเพียงในคดีอย่างอื่น ๆ ที่มีโทษปรับสถานเดียวเท่านั้น แต่เห็นว่า แม้คดีความผิดตามมาตรา ๓๗ (๒) ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา คดีอาญาก็เลิกกันได้ เหตุผลโดยละเอียดมีดังที่ได้อธิบายมาในข้อ ก. เรื่องความแตกต่างระหว่างมาตรา ๓๗ (๑) และมาตรา ๓๗ (๒)

ในข้อ ๒. และข้อ ๔. กรมอัยการเห็นพ้องด้วยความเห็นของผู้อำนวยการอัยการเขต ๑

ในข้อ ๓. และข้อ ๕. กรมอัยการเห็นสมควรตอบรวมกัน เพราะเป็นเรื่องติดต่อกันในปัญหาที่ว่า คดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗ (๑) ในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องส่งจำนวนให้พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะต้องรับไว้พิจารณาตามมาตรา ๑๔๐ ถึง ๑๔๔ หรือไม่

กรมอัยการเห็นว่า พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนให้พนักงานอัยการหรือไม่นั้น ย่อมแล้วแต่ว่า ในขณะที่ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้มีการสอบสวนหรือเปล่า ถ้ายังมีได้มีการสอบสวน พนักงานสอบสวนก็ย่อมจะไม่ได้มีการสอบสวนส่งแก่พนักงานอัยการ และไม่มีกฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนจำต้องทำการสอบสวนเพื่อส่งแก่พนักงานอัยการ แต่ถ้าได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นแล้ว พนักงานสอบสวนก็จำเป็นต้องดำเนินการตามมาตรา ๓๔๒ คือส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการ และเมื่อเป็นกรณีพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังกล่าวแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการจะต้องรับสำนวนการสอบสวนนั้นไว้พิจารณา

สำหรับตัวอย่างที่ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ ยกขึ้นเปรียบเทียบนั้น กรมอัยการเห็นว่า เนื่องจากกรมอัยการได้เห็นพ้องกับความเห็นของผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ แล้วว่า บทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๑) เป็นคดีเล็กน้อยโดยไม่ใช้ลักษณะเปรียบเทียบ ฉะนั้น ความเห็นที่ว่าเปรียบเทียบคดีได้ตามมาตรา ๓๗ (๑) ในเมื่อผู้ต้องหาชำระเงิน ๒,๐๐๐ บาท จึงเป็นความเห็นที่ไม่ถูกต้อง กรมอัยการเห็นว่า เมื่อผู้ต้องหาชำระเงิน ๒,๐๐๐ บาท อันเป็นค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดตามตัวอย่างที่ยกขึ้นเปรียบเทียบแล้ว คดีนี้ก็ย่อมเล็กน้อยตามมาตรา ๓๗ (๑) โดยไม่ต้องเปรียบเทียบ เพราะข้อเท็จจริงตามตัวอย่างเป็นคดีมีโทษปรับสถานเดียว และคำว่า “ค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิด” ตามมาตรา ๓๗ (๑) นั้น ถ้ากฎหมายเพียงแต่กำหนดโทษตามส่วนแห่งการกระทำความผิด โดยมิได้กำหนดอัตราอย่างสูงเช่นพระราชบัญญัติสุราแล้ว ก็ควรจะถือหลักกำหนดโทษโดยคำนวนผลแห่งการกระทำสำหรับความผิดแต่ละเรื่องไป ซึ่งเมื่อคำนวณโทษในอัตราสูงสุด

สำหรับความผิดนั้นได้เท่าใด ก็ย่อมจะต้องเป็นอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดตามความหมายแห่งมาตรา ๓๗ (๑) ได้ เช่นในตัวอย่างที่พนักงานสอบสวนวัดจำนวนสุราที่ผู้ต้องหาชนได้ ๒๐๐ ดิทร โทษปรับอย่างสูงที่ผู้ต้องหาจะต้องถูกลงโทษก็จะเป็นเพียง ๒,๐๐๐ บาท อย่างไรก็ตาม แม้ข้อเท็จจริงจะฟังว่า ผู้ต้องหาชนสุร่าจำนวนเกินกว่า ๒๐๐ ดิทรก็ตาม ถ้าผู้ต้องหาชำระเงินครบถ้วนตามอัตราที่จะปรับได้ตามกฎหมาย เจ้าพนักงานหรือศาลก็ไม่อาจที่จะปรับแก่ผู้กระทำความผิดเกินไปกว่านั้น ดังนั้น กรมอัยการจึงเห็นว่า ถ้าผู้ต้องหาชำระเงินค่าปรับ ๒,๐๐๐ บาท ดังในกรณีตัวอย่าง ก็ถือว่าเป็นคดีอาญาเล็กน้อยก็ได้ตามมาตรา ๓๗ (๑)

ส่วนในข้อที่ผู้อำนวยการอัยการเขต ๑ มีความเห็นว่า ความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔, ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๘ แม้จะพิจารณาในด้านที่ว่า เป็นความผิดกฎหมายภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ตามมาตรา ๓๗ (๒) ก็ได้ ก็เป็นความผิดที่เปรียบเทียบไม่ได้ เพราะไม่มีข้อความใดที่บัญญัติว่า ให้ปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ซึ่งอาจปรับเกินกว่าที่กำหนดนั้น ข้อนี้ กรมอัยการเห็นว่า คำว่า “ในคดีความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินสองพันบาท” ตามมาตรา ๓๗ (๒) ก็เช่นเดียวกับคำว่า “ค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิด” ตามมาตรา ๓๗ (๑) กล่าวคือ ความมุ่งหมายแห่งถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ประสงค์ให้ถืออัตราค่าปรับสำหรับความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งอาจเป็นว่าถ้ากฎหมายแผนกภาษีอากรได้กำหนดโทษปรับในอัตราอย่างสูงไว้แล้ว ก็ย่อมถือว่า อัตราโทษอย่างสูงนั้นเป็นหลัก แต่ถ้ากฎหมายแผนกภาษีอากรมิได้กำหนดอัตราโทษปรับอย่างสูงไว้ เช่นพระราชบัญญัติสุราซึ่งยกเป็นตัวอย่างเป็นต้น ก็ย่อมต้องถือหลักกำหนดโทษปรับโดยการคำนวณดังกล่าวดังต้น

เพราะฉะนั้น กรมอัยการจึงเห็นว่า ความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๑๕, ๓๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๘ จะเป็นความผิดที่เปรียบเทียบได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนน้ำสุราที่ผู้กระทำความผิดได้ชน ถ้าจำนวนน้ำสุราที่ชนไม่เกิน ๒๐๐ ลิตร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ก็เปรียบเทียบได้ แต่ถ้าจำนวนน้ำสุราที่ชนเกินกว่า ๒๐๐ ลิตร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงเกิน ๒,๐๐๐ บาท ก็เปรียบเทียบปรับไม่ได้

อนึ่ง เรื่องการเปรียบเทียบที่มีลักษณะความผิดคล้ายคลึงกับเรื่องนั้นตามที่กรมอัยการได้เคยตอบข้อหารืออัยการจังหวัดกาญจนบุรีไปตามหนังสือที่ ๑๘๑๙/๒๔๙๔ ลงวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๔๙๔ ซึ่งผู้อำนวยการอัยการเขต ๓ เห็นว่าปัญหาไม่ตรงกับกรณี แต่มีลักษณะที่อาจใช้ประกอบการพิจารณาอยู่บ้างนั้น กรมอัยการเห็นว่า กรณีความผิดซึ่งได้ตอบข้อหารืออัยการจังหวัดกาญจนบุรีนั้น เป็นความผิดเรื่องคนต่างด้าวขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๒๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามความในมาตรา ๕ หรือไม่ต่ออายุใบสำคัญประจำตัวที่หมดอายุแล้ว ตามความในมาตรา ๑๓ หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามความในมาตรา ๗ มีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นรายปี บิจะไม่เกินหนึ่งร้อยบาทตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติดังกล่าวแล้ว เศษของปีให้นับเป็นหนึ่งปี” และกรมอัยการได้สมมติตัวอย่างในการให้ความเห็นว่า เจ้าพนักงานจับคนต่างด้าวซึ่งขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวภายหลังวันที่ใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นเวลา ๓ ปี ผู้ต้องหาจะต้องถูกลงโทษปรับเป็นรายปีเท่าที่ขาดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวตามจำนวนที่ขาด เช่นขาด ๓ ปีตามที่กล่าวข้างต้น ก็ปรับเงินพินัยได้ไม่เกิน ๓๐๐ บาท ถ้าโทษปรับเป็นรายปีนั้นมีจำนวนไม่เกิน ๒๐๐ บาท พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบ

คำตอบข้อหาข้อ ๑

๕๓

ได้ตามกฎหมาย กรมอัยการได้ตอบข้อหาข้อ ๑ ในระหว่างที่ยังมิได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งแก้ไขโทษปรับตามมาตรา ๓๗ (๒) จาก ๒๐๐ บาท เป็น ๒,๐๐๐ บาท กรมอัยการเห็นว่า ความเห็นของกรมอัยการในส่วนที่กล่าวถึงอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนตามที่ตอบข้อหาข้อ ๑ ของอัยการจังหวัดกาญจนบุรีดังกล่าวข้างต้นนั้น ย่อมปรับเข้ากับกรณีความผิดเรื่องการขนส่งตามข้อหาข้อ ๑ ของอัยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้

นอกจากนี้ กรมอัยการยังได้เคยตอบข้อหาข้อ ๑ ของอัยการจังหวัดอุตรดิตถ์ตามหนังสือที่ ๓๗๓๓/๒๔๙๙ ลงวันที่ ๓๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ เกี่ยวกับกรณีผู้ขายยาที่ใบอนุญาตขาดอายุ ความว่า ใบอนุญาตขายยาขาดอายุมาแล้วถึง ๖๐ วัน ผู้ขายยาย่อมต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติขายยา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษปรับจำคุกไม่เกิน ๕๐ บาท เป็นเงินถึง ๓,๐๐๐ บาท เป็นคดีเกินอำนาจที่จะเปรียบเทียบได้ตามมาตรา ๓๗ ดังนี้ ก็ย่อมเป็นตัวอย่างอีกประการหนึ่งที่ปรับเข้ากับความเห็นที่ว่า อัตราโทษปรับอย่างสูงตามมาตรา ๓๗ ย่อมสุดแต่การกระทำสำหรับความผิดนั้นๆ

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๓๓๓)

การขอไม่ส่งเอกสารเป็นพยานตามหมายเรียกของศาล

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือว่า ได้มีการตั้งกรรมการสอบสวนกรณีดังกล่าวจะมีการทุจริตต่อหน้าที่ จากผลของการสอบสวนเป็นที่น่าสงสัยว่านางจำลองจิตตานนท์ เจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งมีส่วนในการทุจริตด้วย จึงเสนอให้นางจำลองชุดใช้เงินและลาออกจากราชการแล้วจะไม่ดำเนินคดี แต่ทว่านางจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงเสียก่อน และสามีของนางจำลองก็ยังไม่ได้ให้ความยินยอม ฉะนั้นกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงยังอาจต้องดำเนินคดีอาญากับนางจำลองอยู่ ต่อมานางจำลองได้เป็น โจทกยื่นฟ้องราษฎรอีกผู้หนึ่งเป็นคดีอาญา และจำเลยได้ยื่นคำร้องขอการสอบสวนของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นพยาน ศาลจึงมีหมายสั่งให้ส่งจำนวนนั้น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมไม่ประสงค์จะส่งให้ เพราะจะทำให้เป็นการเสียเปรียบหากกรมจะต้องดำเนินคดีกับนางจำลอง จึงขอทราบว่าจะไม่ส่งจำนวนให้ศาลได้หรือไม่ และจะต้องปฏิบัติอย่างไร

กรมอัยการตอบว่า เนื่องจากจำนวนการสอบสวนเรื่องยังไม่ถึงที่สุดโดยยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ ซึ่งอาจจะต้องดำเนินคดีอาญาต่อไป จึงถือได้ว่าเป็นเอกสารอันเป็นความลับในราชการ ซึ่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอาจถือเป็นข้อกล่าวอ้างไม่ส่งศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๓๓ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๘๒ ข้อ ๑ ได้ โดยแจ้งให้ศาลทราบพร้อมกับเหตุผล

การอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารในที่สาธารณะ

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครหารือว่า ที่สาธารณะเช่นสวนลุมพินีและท้อง-
สนามหลวงนั้น ทางราชการจะอนุญาตให้เอกชนเข้าไปปลูกสร้างอาคารถาวร หรือ
กึ่งถาวรเพื่อตั้งเป็นร้านค้าขายแก่ประชาชนที่ไปเที่ยวจะได้หรือไม่เพียงใด

กรมอัยการตอบว่า กรมอัยการเคยให้ความเห็นไปยังกระทรวงมหาดไทย
และกรมมหาดไทยแล้วว่า ที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
นั้น กระทรวงมหาดไทยก็ดี เทศบาลก็ดี ไม่มีอำนาจที่จะนำไปให้เอกชนเช่าหรือ
ใช้โดยเฉพาะได้ ส่วนที่สาธารณะเช่นสวนลุมพินีและท้องสนามหลวงที่ได้หารือมา
นั้น ไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงและรายละเอียดมาพอที่จะวินิจฉัยว่าเป็นที่สาธารณะสมบัติ
ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม หากตามหลักฐาน
ฟังได้ว่า ที่ทั้งสองแห่งนี้เป็นที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วม
กันแล้ว ทางราชการก็ไม่มีอำนาจที่จะอนุญาตให้เอกชนเข้าไปปลูกสร้างอาคาร
ถาวรหรือกึ่งถาวร อันจะเป็นการตัดสิทธิของประชาชนที่จะได้ใช้ร่วมกันได้

หมายเหตุ ดูคำตอบของกรมอัยการในเรื่องทำนองเดียวกันในอัยการนิเทศ
เล่ม ๓๐ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๙๑ หน้า ๗๐ และเล่ม ๓๘ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๙๘
หน้า ๓๙๓

การนับอายุความละเมิด

กระทรวงศึกษาธิการหรือว่า กระทรวงประสังค์จะฟ้อง นายเพ่ง โพธิจินดา อดีตศึกษาธิการจังหวัดนครนายก เรียกค่าเสียหายทางละเมิดในกรณีสร้างโรงเรียนประชาบาล แต่อยุ่การจังหวัดนครนายกเห็นว่าคดีขาดอายุความตั้งแต่วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๐ แล้ว กระทรวงเห็นว่าคดีควรขาดอายุความในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๑ จึงขอหารอมา

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ได้มีการทำสัญญาก่อสร้างโรงเรียนดังกล่าวกับผู้รับเหมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยนายเพ่งตั้งชื่อเป็นผู้จ้างเหมา ต่อมาเมื่อราษฎรโรงเรียนจนมีการตั้งคณะกรรมการขนทาการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนลงความเห็นว่ นายเพ่งต้องรับผิดชอบในความเสียหาย จึงแจ้งไปยังกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงได้รับหนังสือแจ้งเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๔๙๙ เจ้าหน้าทได้พิจารณาบันทึกเด้นขอช่นไปเป็นลำดับ รองปลัดกระทรวงซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่คนสุดท้ายได้รับทราบเมื่อวันที่ ๓๙ กันยายน ๒๔๙๙ และได้สั่งให้นายเพ่งแจ้ง เมื่อนายเพ่งแจ้งมาแล้ว เจ้าหน้าทได้เด้นขอช่นไปอีกว่า ควรฟ้องและควรให้สถาปนิกไปพิจารณาความเสียหาย เมื่อได้มีการพิจารณาความเสียหายแล้ว รองปลัดกระทรวงจึงตั้งเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ให้จัดการกับนายเพ่ง แล้วออกเป็นหนังสือกระทรวงลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก ให้จัดการดำเนินคดีกับนายเพ่ง

กรมอัยการตอบว่า เมื่อปรากฏว่ารองปลัดกระทรวงซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาตั้งการเป็นคนสุดท้าย ได้รับทราบเรื่องนตามหลักฐานและบันทึกเด้นขอของเจ้าหน้าที่ ถึงเรื่องการละเมิดและรู้งดตวผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันที่ ๓๙ กันยายน ๒๔๙๙ จึงถือได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ทราบถึงการละเมิดและรู้งดตว

คำตอบข้อหาข้อ

๕๗

ผู้ฟ้องจะต้องใช้ที่ดินใหม่ทดแทน ตั้งแต่วันที่ ๓๑ กันยายน ๒๕๔๙ เมื่ออายุความ
ในเรื่องละเมิดมีกำหนด ๑ ปี คดีละเมิดในเรื่องนี้จึงขาดอายุความแล้ว ตั้งแต่วันที่
๓๑ กันยายน ๒๕๕๐ (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๓/๒๕๔๗ ประกอบด้วย
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๓/๒๕๐๐) ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา
๔๔๘ วรรคแรกซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่บุตละเมิดนั้น
ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่มีผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึง
ต้องใช้ที่ดินใหม่ทดแทน ฯลฯ” แต่โดยที่เรื่องนปราชญ์ข้อเท็จจริงมีเหตุผลต่อไป
ในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ คดีจึงพอมิไ้หมดทางความผิดอาญา ถ้าหาก พนักงาน
สอบสวนได้มีการสอบสวนและสรุปคดีเป็นความผิดอาญาแล้ว อายุความย่อมขยาย
ออกไปตามอายุความทางอาญา ทั้งนี้โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา ๔๔๘ วรรคท้าย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕๓

หมายเหตุ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๗,๓๓๘/๒๕๐๓ ในอัยการนิเทศ์เดิม
หน้า ๓๗๖ ประกอบด้วย

(อัยการนิเทศ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๓๔๘)

การอนุญาตให้ทนายของผู้เสียหายผู้เข้าเป็นโจทก์ร่วมดูแล การสอบสวน

ทนายความผู้หนึ่งร้องมาว่า ตนได้รับมอบหมายจากผู้เสียหายให้เป็นทนายเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ และได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมเป็นโจทก์จากศาลแล้ว ตนจึงได้ทำคำร้องยื่นต่อพนักงานอัยการขอตรวจดูสำนวนการสอบสวนในคดีนี้ เพื่อร่วมกันด้วยดีในการรักษาประโยชน์ในการดำเนินคดีในศาล แต่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ให้ตรวจดู จึงร้องเรียนมาขอให้อธิบดีกรมอัยการพิจารณา

กรมอัยการตอบว่า การดำเนินคดีของพนักงานอัยการที่ได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่นั้น เป็นการกระทำไปในฐานะที่จะรักษาความยุติธรรมให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ฉะนั้น การที่จะให้บุคคลความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดูข้อมูลเท็จจริงจากสำนวนการสอบสวน อาจเป็นช่องทางทำให้มีการเพิ่มเติมหรือฉ้อฉลแปรข้อเท็จจริงโดยมุ่งหวังเห็นแก่ประโยชน์ของตนเป็นที่สุดได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เสื่อมเสียความยุติธรรมในด้านการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ ฉะนั้น การที่พนักงานอัยการไม่ยอมให้ทนายความผู้หนึ่งตรวจดูสำนวนการสอบสวน จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบแล้ว

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๑ หน้า ๓๕๓)

อำนาจจับกุมในกรณีกระทำผิดซึ่งหน้าฐานดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท

กรมตำรวจได้มีบันทึกเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่า นายสมาน ดุบวรรณ โวจน์ ได้กล่าวอภิปรายไฮด์ปาร์กดูหมิ่นรัฐบาลว่า “ให้รัฐบาลหน้าด้าน โข้ยจางซ้าย เป็นรัฐบาลชู้ซ้าย” กรมตำรวจเห็นว่าเป็นผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๘๓ จึงได้เสนอมาให้พิจารณาว่า ในเรื่องนี้และหากมีการดูหมิ่นรัฐบาลเช่นนี้เกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป จะควรมอบหมายให้รัฐมนตรีคนใดเป็นผู้เสียหายร้องทุกข์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้บันทึกสั่งให้กรมอัยการพิจารณาว่า หากจะมีผู้ร้องทุกข์อยู่เรื่องนี้จะจัดแจงไป จะจับกุมทันทีในกรณีใดได้บ้าง

กรมอัยการตอบว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามัน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจย่อมจับผู้ใดโดย ไม่มีหมายจับ ได้ถ้าเป็นการ กระทำผิดซึ่งหน้า หากตีความตามตัวอักษร เมื่อมีการกระทำผิดซึ่งหน้าจับได้ทันที เพราะกฎหมายไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นความผิดประเภทใด แต่เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายแล้ว เมื่อมีการจับก็ต้องมีการควบคุมเพื่อทำการสอบสวนต่อไป หากจับไปแล้วไม่อาจสอบสวนได้ การจับและการควบคุมย่อมไม่มีความหมาย

ดังนั้น ถ้าเป็นการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒ อันเป็นความผิดที่ยอมความกันได้ และผู้เสียหายยังไม่ได้ร้องทุกข์ ก็สอบสวนไม่ได้ เพราะกฎหมายห้าม ดังนั้นจึงไม่ควรจับแม้จะเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้า เว้นแต่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ และต้องคำนึงด้วยว่า การได้ความอันจะเป็นผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการใส่ความบุคคลโดยบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นบุคคลโดยสภาพหรือโดยนิติสัมพันธ์ก็ตาม คำว่า “รัฐบาล” ไม่ใช่นิติบุคคล ดังที่ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้

ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๔/๒๕๕๐ การหมิ่นประมาทรัฐบาลจึงปรับเข้ามาตรา ๓๒๖ ไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี การได้รับความนับแม้งจะไม่กล่าวถึงบุคคลใดโดยเฉพาะ ถ้าผู้ฟังหรือผู้เห็นข้อความที่ได้ความเข้าใจความหมายว่าได้รับความผู้ใด ก็เป็นความผิดตามมาตรา ๓๒๖ ได้

ถ้าเป็นการดูหมิ่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๕๓ ตามที่กรมตำรวจอ้างมาอันเป็นความผิดทู่โทษและเป็นคดีอาญาแผ่นดิน เพียงแต่มีผู้กล่าวโทษก็มีการสอบสวนได้ ไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์ ฉะนั้น ถ้าเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้าเจ้าพนักงานย่อมจับได้ขณะกระทำผิดนั่นเอง แต่ต้องคำนึงถึงปัญหาว่า เป็นการดูหมิ่นผู้ใดด้วย.

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๓๕๑)

อำนาจสั่งสอบส่วนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่แจ้งว่า พนักงานอัยการได้สั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมใน ๒ กรณี คือ (๑) ด้านวนคดีทำร้ายร่างกาย พนักงานอัยการเห็นว่าเป็นเรื่องส่มคร้ใจวิวาทกััน จึงสั่งให้สอบสวนพยานคนหนึ่งเป็นผู้ต้องหาด้วย (๒) ด้านวนคดีฆ่าคนตาย พนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมว่าใครเป็นผู้สืบสวนได้พยานคนไหนมาอย่างไร เมื่อไร และเหตุใดจึงไม่เรียกพยานมาสอบสวน ณ ที่ทำการตามปกติ จึงขอหำร่อว่า การสั่งสอบสวนเพิ่มเติมดังกล่าววนถูกต้องและชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า (๑) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนสั่งด้านวนมายังพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการเห็นว่ามึบุคคลอื่นกระทำผิดและควรถูกฟ้องด้วย แต่พนักงานสอบสวนมิได้ทำการสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ก็เป็นเรื่องทเห็นได้ว่่า พนักงานสอบสวนปฏิบัติบกพร่อง พนักงานอัยการควรเสนอข้อบกพร่องนี้ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และเป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดจะพิจารณาสั่งเองไม่ใช่หน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะสั่ง (๒) การสั่งสอบสวนเพิ่มเติมว่า ใครเป็นผู้สืบสวนได้พยานคนใดมาอย่างไร เมื่อไรนั้น เป็นการสั่งให้สอบสวนหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งเพื่อประกอบคำพยานที่อ้างว่่ารู้เห็นว่่ามีความจริงเพียงใด ส่วนการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมว่าเหตุใดจึงไม่ทำการสอบสวนยังที่ทำการนั้น แม้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนที่ใดก็ได้ แต่การเอาตัวพยานไปสอบสวนที่อื่นโดยไม่มีเหตุผล ในทางพิจารณาคดีอาจทำให้เกิดระแวงสงสัยในทางที่ไม่ดีได้ พนักงานอัยการจึงชอบที่จะสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้ และการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมดังกล่าวทงหมดนี้ ย่อมเป็นผลดีแก่พนักงานสอบสวนเองที่จะได้ทบทวนความทรงจำ เพราะเมื่อเวลาให้การในชั้นพิจารณาของศาลักน่าจะต้องถูกซักถามหรือซักค้ำนถึงรายละเอียดในเรื่อง

เหล่านี้อย่างแน่นอน การตั้งข้อสงสัยเพิ่มเติมในเรื่องเช่นนี้ จึงเป็นการกระทำที่ชอบ และไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๓ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๖ แต่ประการใด

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๑)

การกระทำความผิดในราชอาณาจักร

ผู้บังคับการกองพิเศษหารือว่า ผู้ต้องหาซึ่งมีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ได้นำเรือสทประมง ๕ ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเรือไทย ออกจากพระนครไปรับจ้างขนถ่ายจากเรือโป๊ะ โดยทำการขนถ่ายกันในทะเลห่างจากฝั่งจังหวัดเพชรบุรีประมาณ ๕ ไมล์ทะเล แล้วเจ้าพนักงานตำรวจนำจับกุมได้ขณะเรือแล่นอยู่ในทะเลห่างจากฝั่งประมาณ ๑๐ ไมล์ทะเล และได้นำส่งพนักงานสอบสวนกองพิเศษ ซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยผิดหวงราชอาณาจักร จึงขอหารือว่า การกระทำความผิดของผู้ต้องหาจะถือเป็นความผิดที่กระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักร หากถือว่าความผิดนั้นได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรก็ขอให้อธิบดีกรมอัยการ มอบหมายให้พนักงานสอบสวนกองพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีนี้ด้วย

กรมอัยการตอบว่า เมื่อเจ้าพนักงานจับผู้ต้องหาพร้อมด้วยผิดกฎหมายในเรือไทย ก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดในเรือไทยตามมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรไทย คดีไม่อยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๐ เมื่อพนักงานสอบสวนกองพิเศษมีอำนาจสอบสวนการกระทำความผิดได้ทั่วราชอาณาจักรย่อมมีอำนาจสืบสวนคดีนี้ได้ตามนัยแห่งมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

เขตอำนาจฟ้องคดีอาญาในกรณีเยาวชนกระทำความผิด

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์หารือมายังกระทรวงมหาดไทยว่าเยาวชนอายุ ๑๘ ปี ต้องหาว่าทำให้คนตายโดยประมาท เหตุเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏว่าผู้ต้องหาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดสระบุรี แต่ประมาณ ๒ ปีมานี้ ผู้ต้องหาได้เข้ามาอยู่ในจังหวัดพระนคร และเมื่อประมาณ ๓๐ วันก่อนเกิดเหตุ ผู้ต้องหาได้ไปแจ้งต่อกำนันที่สระบุรีขอย้ายภูมิลำเนาไปอยู่จังหวัดพระนคร กำนันได้รับแจ้งความและออกหนังสือแจ้งย้ายให้แล้ว แต่ผู้หาวยังไม่ได้นำไปแจ้งย้ายเข้าที่จังหวัดพระนคร ก็มาเกิดคดีขึ้น พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรฟ้องและตั้งจำคุกไปยังอัยการศาลมณฑลทหารบกที่ ๔ (อัยการจังหวัดนครสวรรค์) อัยการศาลมณฑลทหารบกที่ ๔ (อัยการจังหวัดนครสวรรค์) ตั้งว่า ผู้ต้องหาเป็นเยาวชนและมีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดพระนคร คดีจึงต้องพิจารณาที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง จังหวัดพระนคร ตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๙๔ จึงคืนจำคุกให้พนักงานสอบสวนเพื่อตั้งไปยังอัยการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางดำเนินคดีต่อไป แต่อัยการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางตั้งจำคุกคืน โดยเห็นว่าผู้ต้องหาที่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดสระบุรี คดีจึงไม่ชนศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และต้องฟ้องต่อศาลมณฑลทหารบกที่ ๔ (ศาลจังหวัดนครสวรรค์) ซึ่งเป็นท้องที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนจึงหารือมายังผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นพ้องด้วยกับอัยการศาลมณฑลทหารบกที่ ๔ (อัยการจังหวัดนครสวรรค์) แต่เนื่องจากเห็นเป็นปัญหา จึงได้หารือมาและกระทรวงมหาดไทย ได้ตั้งเรื่องมาให้กรมอัยการพิจารณา

กรมอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า “ดินที่อยู่ปกติ” ตามความในมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น หมายถึงภูมิดำเนาตามมาตรา ๔๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งโดยหลักทั่วไปบุคคลธรรมดาย่อมมีสิทธิเลือกภูมิดำเนาของตนเองได้ โดยอิสระตามในมาตรา ๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่บุคคลบางประเภท ซึ่งกฎหมายกำหนดภูมิดำเนาให้เอง เช่นภูมิดำเนาของหญิงมีสามี ของผู้เยาว์หรือบุคคลผู้ไร้ความสามารถ และข้าราชการตามมาตรา ๕๐, ๕๑, ๕๒ ตามมาตรา ๕๓ บัญญัติว่า “ภูมิดำเนาของผู้เยาว์หรือของบุคคลผู้ไร้ความสามารถนั้น ได้แก่ภูมิดำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรม” ฉะนั้น ภูมิดำเนาของผู้เยาว์เช่นผู้ต้องหาในคดีนี้ กฎหมายกำหนดให้ถือภูมิดำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรม ในกรณีนี้ภูมิดำเนาของบิดามารดา เมื่อบิดามารดาของผู้ต้องหาหมั้นภูมิดำเนาอยู่จังหวัดสระบุรี ภูมิดำเนาของผู้ต้องหาจึงย่อมอยู่ตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ เมื่อถือว่าผู้ต้องหาหมั้นภูมิดำเนาอยู่จังหวัดสระบุรี ก็ย่อมหมายความว่าผู้ต้องหาหมั้นดินที่อยู่ปกติที่นั้น การที่ผู้ต้องหาเข้ามาอยู่ในจังหวัดพระนครเป็นเวลาถึง ๒ ปี เพียงแต่ถือว่าผู้ต้องหาหมั้นดินที่อยู่เฉพาะกาล ยังถือไม่ได้ว่าดินที่อยู่ใหม่เป็นดินที่อยู่โดยปกติ การที่ผู้ต้องหาแสดงเจตนาย้ายดินที่อยู่ จะถือว่าเป็นการแต่งตั้งเจตนาย้ายภูมิดำเนาตามมาตรา ๔๕ ไม่ได้ เพราะผู้ที่จะแสดงเจตนาเปลี่ยนย้ายภูมิดำเนาได้ตามมาตรานี้ ย่อมหมายถึงบุคคลผู้มีสิทธิกำหนดภูมิดำเนาของตนเองได้ แต่ผู้เยาว์เป็นบุคคลประเภทที่กฎหมายกำหนดภูมิดำเนาผูกพันอยู่กับภูมิดำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรมดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๓ โดยชัดแจ้ง จึงหาสิทธิตามมาตรา ๔๕ ไม่ได้ และเห็นว่าบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดภูมิดำเนาของบุคคลดังกล่าวแล้วนั้น เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ

ประชาชน การแสดงเจตนาย่อมไม่ทำให้ผู้เยาว์ไปมีภูมิลำเนาอื่นใดนอกจากภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรมของตนได้ เมื่อผู้ต้องห้ามถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดสระบุรี และกระทำผิดในจังหวัดนครสวรรค์นอกเขตอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชน จึงไม่อยู่ในบังคับมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง แต่อยู่ในอำนาจศาลมณฑลทหารบกที่ ๔ (ศาลจังหวัดนครสวรรค์) ทั้งที่ที่เกิดเหตุตามความในมาตรา ๒๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบด้วยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๑๔.

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๓๓๒)

10

உருத்திரபாசுரம்

๒. ตาม

1. $\frac{1}{2}$

การส่งคำให้การพยานชั้นสอบสวนต่อศาลตามหมายเรียก

อัยการจังหวัดปทุมธานีหารือว่า ในคดีหนึ่ง ศาลได้ออกหมายเรียกตามคำขอของจำเลยให้พนักงานอัยการส่งคำให้การพยานชั้นสอบสวนรวม ๕ ปากไปให้ศาลก่อนวันนัดสืบพยานโจทก์ แต่พนักงานอัยการยังไม่ส่งเอกสารตามหมายเรียกนั้น ครั้นถึงวันนัดพิจารณาสืบพยานโจทก์อัยการโจทก์นำพยานเข้าสืบ ก่อนที่จำเลยจะถามค้าน ได้มีการสอบถามถึงการส่งคำให้การพยานชั้นสอบสวนตามหมายเรียกอัยการ โจทก์แสดงว่าไม่สามารถส่งได้เพราะจะทำให้พนักงานอัยการเสียเปรียบในทางการดำเนินคดี โดยเป็นการเปิดเผยให้จำเลยรู้ว่าโจทก์จะนำสืบพยานคนใดในประเด็นข้อไหน และทั้งถ่วงไปแล้ว พนักงานอัยการก็จะไม่มีอำนาจการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีในการซักถามพยาน ศาลเห็นว่าพนักงานอัยการน่าจะส่งคำให้การพยานชั้นสอบสวนได้ในเมื่อได้ถามคำพยานปากนั้น ๆ แล้วแล้วก่อนที่จะถามค้าน อัยการโจทก์จึงแสดงว่าจะต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมอัยการเสียก่อนตามระเบียบจึงจะส่งได้ ขณะนี้ยังไม่ได้รับอนุมัติจึงขอเลื่อนการส่ง ศาลอนุญาตให้เลื่อนไป แต่ให้โจทก์แสดงว่าจะส่งได้หรือไม่ก่อนวันนัดพิจารณาคราวหน้า อัยการจังหวัดปทุมธานีจึงหารือทางปฏิบัติมา

กรมอัยการตอบว่า คำพยานโจทก์ชั้นสอบสวนย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งอำนาจการสอบสวน และถือว่าเป็นเอกสารลับในทางราชการ อันไม่ควรเปิดเผยในระหว่างการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ และโดยเหตุที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาทั้งปวง พนักงานอัยการย่อมมีหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังให้การทุกอย่างขึ้นไปด้วยความยุติธรรมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าศาล โดยเหตุนี้ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๗๕ จึงบัญญัติคุ้มครองหลักการแห่งความยุติธรรม
ดังกล่าวไว้ว่า “เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกจำนวน
การสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณาได้” ฉะนั้นเมื่อการ
สืบพยานโจทก์ยังไม่เสร็จ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าโจทก์ยังมิได้แถลงหมดพยาน
แล้ว จึงยังไม่ควรตั้งค่าให้การพยานขึ้นสอบสวนที่จำเลยอ้างต่อศาล

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๑๑๖)

ผลบังคับของประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความใน พระราชบัญญัติ

กระทรวงเกษตรฯ หารือว่า กระทรวงเกษตรฯ ได้ออกประกาศเรื่องกำหนดฤดูปลูกมีไข่ และกำหนดชนิดและวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๐๒ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ (๒) (๔) (๕) และ (๖) แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ และกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป ทั้งได้ส่งไปลงหนังสือราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๐๒ และประกาศให้ประชาชนทราบทางวิทยุกระจายเสียง และได้ส่งไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทุกจังหวัด ให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลากลางจังหวัด และที่ว่าการอำเภอให้ราษฎรทราบไม่น้อยกว่า ๓๐ วันตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ ต่อมาจังหวัดละโว้และจังหวัดอ่างทองได้รายงานมายังกรมประมงว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมผู้ฝ่าฝืนประกาศกระทรวงเกษตรฯ ฉบับนี้ในเดือนพฤษภาคมหลังจากวันที่ ๑๖ ไปแล้ว ผู้ต้องหารับสารภาพ พนักงานสอบสวนของอำเภอได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดี แต่พนักงานอัยการยังไม่ฟ้อง แจ้งว่าประกาศกระทรวงเกษตรฯ ฉบับนี้ยังไม่ผลใช้บังคับตามกฎหมายการประมง เพราะปิดประกาศไว้ยังไม่ถึง ๓๐ วันตามมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ ผู้ที่ทำการฝ่าฝืนประกาศในระยะนี้จึงยังไม่มีความผิดตามประกาศกระทรวงเกษตรฯ ดังกล่าว แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าควรตั้งฟ้อง จึงได้หารือมาขอให้กรมประมงพิจารณา กรมประมงก็เห็นว่าประกาศฉบับนี้ควรจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๒ ไม่ต้องรอให้ปิดประกาศครบ ๓๐ วัน ตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ เสียก่อน มาตรา ๖๐ เป็นแต่บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ปิดประกาศเพื่อให้

ประชาชนทราบโดยแพร่หลายเท่านั้น เพราะเห็นว่าถ้าไม่กำหนดให้ปิดไว้ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เจ้าหน้าที่อาจจะประกาศไว้น้อยวัน ประชาชนก็จะไม่มีโอกาสทราบประกาศนั้น ๆ มาตรา ๖๐ จึงไม่ใช่ผลบังคับตามกฎหมาย แต่เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย กรมประมงจึงขอให้กรมอัยการพิจารณาว่า ประกาศฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๒ ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงเกษตรหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า

๑. ประกาศนี้ไม่ใช่กฎหมาย จึงจะให้มีผลใช้บังคับทันทีดังเช่นกฎหมายไม่ได้ ประกาศเช่นนี้จะมีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติหรือกระทำการตามกฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วเท่านั้น ทั้งนี้โดยถือหลักว่าบุคคลจะพึงรับผิดชอบในฐานะที่ปฏิบัติตามประกาศแล้ว แต่ยังมิเจตนาฝ่าฝืนข้อห้ามหรือข้อกำหนดนั้นอย่างไรจึงจะถือว่าประชาชนได้ทราบประกาศนั้นถูกต้องแล้วแต่บทบัญญัติของกฎหมายเป็นเรื่อง ๆ ไป สำหรับประกาศของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงเกษตรฉบับลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๐๒ นี้ จะถือว่าประชาชนได้ทราบประกาศนั้นก็ต่อเมื่อได้มีการปิดไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและศาลากลางจังหวัดประจำท้องที่เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน ตามมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ แล้วเท่านั้น ฉะนั้นถ้ามิได้มีการปิดประกาศก็ดี หรือปิดแล้วแต่มีเวลาน้อยกว่า ๓๐ วันก็ดี ประกาศนั้นก็ยังไม่มีผลใช้บังคับ เพราะถือว่าประชาชนยังมิได้รับทราบโดยนิตินัย โดยเหตุนี้ในระหว่างภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้มีการปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ศาลากลางจังหวัดประจำท้องที่ทั้งสอง ประกาศนั้นก็ยังไม่มีผลใช้บังคับ โดยมิพักต้องคำนึงว่าจะได้มีการกำหนดวันใช้บังคับ (วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๒) ไว้ในประกาศนั้นหรือไม่

๒. อย่างไรก็ตาม ประกาศดังกล่าวหาใช่จะสูญญัตถ์ตลอดไปไม่ ทั้งยังม
 ชนอยู่กับข้อเท็จจริงและเวลาในการปิดประกาศนั้น ถ้าปรากฏชัดว่าได้มีการปิด
 ประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอและศาลากลางจังหวัดตั้งบัญชีไว้ ในมาตรา ๖๐ จน
 ครบถ้วน ๓๐ วันแล้วเมื่อใด เมื่อนั้นประกาศนั้นก็จะมีผลใช้บังคับ เพราะถือโดย
 นิตินัยว่าประชาชนได้ทราบประกาศนั้นแล้ว.

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๒๐๕)

การนับอายุความละเมิด

กรมบัญชีกลางหารือว่า ได้รับแจ้งจากคลังเขต ๓ และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีว่า เงินคลังจังหวัดอุบลราชธานีขาดหายไปเป็นจำนวน ๓๖๐,๐๐๐ บาท โดยยังไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิดแน่ชัด ต่อมาพนักงานตำรวจสอบสวนแล้วปรากฏว่า นายอุปการ ณ สงขลา เป็นผู้กระทำความผิด จึงได้ดำเนินคดีไปทางหนึ่งแล้ว แต่กรมบัญชีกลางเกรงว่าจะได้รับเงินชดเชยทางแพ่งจากนายอุปการไม่ครบถ้วน และกว่าจะได้ทราบผลคดีก็อาจจะเป็นเวลาเกิน ๑ ปี ทำให้ขาดอายุความที่จะฟ้องได้เสียเองจากผู้ต้องรับผิด จึงได้ขอให้จังหวัดอุบลราชธานีเรียกตัวกรรมการคลังใน และกรรมการตรวจรับเงินประจำเดือนมาทำสัญญาับสภาพหนี้ไว้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ยอมทำก็ขอให้ทางจังหวัดตั้งกรรมการดำเนินการสอบสวนเพื่อพิจารณาหาตัวผู้ต้องรับผิดต่อไป ทางจังหวัดตอบมาว่า บุคคลดังกล่าวไม่ยอมทำสัญญาับสภาพหนี้ และทางจังหวัดเห็นว่าอายุความยังไม่เดินเพราะคดียังดำเนินอยู่ในชั้นศาล ยังไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด กรมบัญชีกลางเห็นว่าในกรณีเงินขาดหายไปเกิดการทุจริตขึ้นได้ก็เพราะกรรมการคลังใน และกรรมการตรวจรับเงินประจำเดือนบกพร่องต่อหน้าที่ ควรจะถืออายุความ ๑ ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๔๘ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นยกยอสืบสวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดตลอดจนผู้ละเมิดได้ แต่เพื่อความแน่นอนจึงขอหารือว่า

๑. การละเมิดตามทางสืบสวนของตำรวจได้ความว่า เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๗ แต่ผู้เสียหายคือกระทรวงการคลังยังไม่ทราบถึงการละเมิดและตัวผู้จะพึงใช้ค่าสินไหมทดแทน เพิ่งทราบเมื่อได้รับรายงานจากคลังเขต ๓ และผู้ว่า

ราชการจังหวัดอุบลราชธานี ตามหนังสือลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๐๒ จะนับอายุ
 ความอย่างไร

๒. ตามรายงานของคลังเขต ๓ และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ถึงเรื่อง
 เงินขาดหายนี้ จะเป็นข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะให้กระทรวงการคลังรัฐผู้ที่จะพึงต้อง
 ใช้ค่าดินใหม่แล้วโดยไม่จำต้องตั้งกรรมการสอบสวนหรือไม่

๓. การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีอ้างว่า อายุความยังไม่เดินเพราะ
 คดีกำลังดำเนินอยู่ในชั้นศาล ยังไม่ทราบผู้กระทำความผิด จะเป็นการถูกต้องหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า

ตามข้อหารือข้อ ๑ เป็นกรณีระเมิดทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พยานัย มาตรา ๔๔๘ อายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่มีผู้เสียหายรู้ถึงการระเมิดและรู้ตัว
 ผู้จะพึงต้องใช้ค่าดินใหม่ทดแทน (ตามนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๓/๒๕๐๐)
 ฉะนั้นเมื่อผู้เสียหายคือกระทรวงการคลังทราบถึงการระเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้อง ใช้ค่า
 ดินใหม่ทดแทนเมื่อใด ก็ต้องเริ่มนับอายุความ ๑ ปี นับแต่วันทราบนั้น

ตามข้อหารือข้อ ๒ รายงานของคลังเขต ๓ และผู้ว่าราชการจังหวัด คงได้
 ความชัดแต่เพียงว่า นายอุปลการเป็นผู้กระทำการทุจริต ซึ่งได้ดำเนินคดีกับนาย
 อุปลการไปแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับนายอุปลการในการชดใช้ค่าดินใหม่ทดแทนจึงหมดไป
 ส่วนที่ว่าผู้ใดจะพึงต้องใช้ค่าดินใหม่ทดแทนอีกบ้างนั้น ตามรายงานดังกล่าวไม่
 ปรากฏ จึงไม่อาจวินิจฉัยได้ อย่างไรก็ตามก็ตั้งปัญหาดำคัญอยู่ที่ว่ารัฐผู้ที่จะพึงต้อง
 ชดใช้ค่าดินใหม่ทดแทนโดยชัดแจ้งหรือไม่ ถ้ารัฐก็ไม่ตองตั้งกรรมการสอบสวน
 ถ้าไม่รุ้ก็ควรตั้ง

ตามข้อหารือข้อ ๓ สำหรับตัวนายอุปการคงไม่มีปัญหา เพราะได้ดำเนินคดีไปแล้ว ส่วนผู้อื่นใดที่จะฟ้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เกี่ยวกับการที่นายอุปการถูกฟ้อง เป็นคนละเรื่องกัน ความสำคัญอยู่ที่ว่า รู้ว่าผู้ใดจะฟ้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อใด อายุความ ๓ ปี สำหรับผู้ยื่นฟ้องนับแต่วันรู้

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๒๐๗)

โดยที่ข้อหารือข้อ ๓ นี้ มีผลเฉพาะคดีที่ฟ้องโดยผู้เสียหายเท่านั้น ส่วนคดีที่ฟ้องโดยผู้เสียหายนั้น ไม่สามารถฟ้องโดยผู้เสียหายได้

อำนาจการสอบสวน

กรมตำรวจหาว่า นายท้าย โภคสัตว์ดี ได้ยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการ
จึงพิเศษว่า รดยณั้รับจ้างของตนได้ถูกจับกุมในข้อหาว่านำดินค้าหลบหนีภาษีจน
ศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปรามได้ไปสอบสวน
ปากคำพยานชุดเดิมอีกในลักษณะที่ไม่เป็นธรรม ประธานกรรมการพิเศษเห็นว่า
หากจะรอฟ้นคดีขึ้นมาว่ากล่าวกันอีก ก็เท่ากับนำเอาอดีตแห่งความผิดซึ่งลงโทษ
ผู้กระทำความผิดไปแล้วมากล่าวหาผู้อื่นอีก และพยานบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องหาซึ่ง
ถูกดำเนินคดีถึงที่สุดไปแล้วนั้น หากถือเป็นพยานเพื่อจะยืนยันให้ผู้อื่นรับผิดอก
ชนหนึ่ง น่าจะเป็นการไม่ชอบด้วยวิธีพิจารณา กรมตำรวจจึงขอให้กรมอัยการ
พิจารณาอีกชนหนึ่ง

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ตามจำนวนการสอบสวนเดิมและที่สืบสวนมาใหม่
รวมแล้วพอได้ความว่า นายท้ายเป็นต้นการนำดินค้าหนีภาษีบรรทุกรถยนต์ ๒ คัน
มียางรถยนต์ บุหรี่ สุรา ผ้า และเงินคนทอง โดยมีนายใบและนายเตียง
เป็นผู้รับ เจ้าพนักงานจับดินค้าและนายใบนายเตียงผู้รับรถได้ และได้ดำเนินคดีกับ
คนทั้งสองไปแล้ว ส่วนนายท้ายนั้นเพียงแต่เอามาสอบสวนเป็นพยาน ต่อมาตำรวจ
กองปราบปรามและผู้แทนกระทรวงมหาดไทยไปทำการสืบสวน ได้พยานหลักฐานว่า
นายท้ายเป็นคนบงการคุมการขนของหนีภาษีรายนี้ จึงเสนอขออนุมัติทำการสอบสวน
เรื่องนายท้ายชนของหลบหนีภาษีใหม่

กรมอัยการตอบว่า เรื่องพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนดำเนินคดี
ไปแล้วแต่เฉพาะนายใบและนายเตียง ๒ คนเท่านั้น ยังมีเคยสอบสวนนายท้ายเป็น
ผู้ต้องหาในเรื่องใดแต่ประการใดเลย ฉะนั้น หากจะสอบสวนดำเนินคดีกับนายท้าย

ต่อไปในฐานะคำทบทวนภาษีตามที่เจ้าหน้าที่เสนอขออนุมัติมาก็ยอมทำได้ ส่วน
พยานหลักฐานเดิมและที่ได้มาใหม่จะขัดกันหรือมีเหตุผลพอที่จะฟังได้หรือไม่
ประการใดนั้น เป็นเรื่องซึ่งพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะได้พิจารณา
ต่อไปตามกฎหมายเมื่อคดีเสร็จด้านฉนั้น

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๒๐๙)

คำร้องทุกข์

ผู้อำนวยการอัยการเขต ๘ หรือว่า พนักงานสอบสวนอำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้สั่งดำเนินการสอบสวนซึ่งนายดิน ช่างนิล ต้องหาว่าพาหญิง ไปเพื่อการอนาจารไปยังอัยการศาลมณฑลทหารบกที่ ๕ (อัยการจังหวัดนครศรีธรรมราช) อัยการทหาร (อัยการจังหวัดนครศรีธรรมราช) เห็นว่า ในคำให้การของผู้เสียหายได้ให้การว่า “ถ้าบานตัวแล้ว ขอร้องทุกข์กล่าวโทษว่า.....” และในตอนท้ายคำให้การ ผู้เสียหายได้ให้การว่า “ข้าพเจ้าขอให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป” ฉะนั้น จึงถือได้ว่ามีความคำร้องทุกข์ตามระเบียบและการสอบสวนชอบด้วยวิธีพิจารณาแล้ว แต่ผู้อำนวยการอัยการเขต ๘ เห็นว่า คำให้การของผู้เสียหายในการสอบสวนคดีนี้เป็นเรื่องพนักงานสอบสวนถามปากคำผู้เสียหายในการสอบสวนคดีเท่านั้น เป็นการกระทำที่ต้องมาภายหลังการร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว จึงควรคืนสำนวนไปให้พนักงานสอบสวนทำเสียใหม่ จึงขอให้กรมอัยการได้พิจารณาปัญหาเรื่องนอกชั้นหนึ่ง

กรมอัยการตอบว่า เรื่องการร้องทุกข์ขึ้น กรมตำรวจได้วางระเบียบเกี่ยวกับวิธีการรับคำร้องทุกข์โดยการจับบันทึกคำร้องทุกข์ตามความในข้อ ๓๙๑ แห่งข้อบังคับที่ ๓/๒๔๙๘ เรื่องวางระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ มีใจความว่า การจับบันทึกคำร้องทุกข์ลงในสมุดให้คัดย่อข้อความต่าง ๆ ถ้าเป็นความผิดส่วนตัวให้กล่าวด้วยว่าขอมอบคดีให้เจ้าพนักงานจัดการ ข้อความในสมุดรับคำร้องทุกข์ขึ้นห้ามมิให้บุคคลภายนอกเปิดดูหรือคัดลอก ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน แต่ไม่ต้องคิดสำนวนส่งพนักงานอัยการ ฯลฯ และกรมมหาดไทยก็ได้วางระเบียบไว้ในระเบียบและวิธีปฏิบัติทางคดีในหน้าทอาเภอข้อ ๒๗ ว่า “การร้องทุกข์ตามระเบียบเกี่ยวแก่ความผิดต่อส่วน

คำตอบข้อหารือ

๗๕

ตัว จะจตุรรมไว้ในถ้อยคำผู้เสียหายหรือจะทำบันทึกต่างหากอีกฉบับก็ได้” ฉะนั้น ถ้าพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ก็ย่อมถือได้ว่าได้มีการร้องทุกข์ ตามระเบียบที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๒๑ วรรคท้าย แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๓๑๗)

การขายเครื่องเค็มเกินราคาควบคุมของทางราชการ

ผู้ว่าการกระทรวงมหาดไทยว่า การที่ร้านค้าบางแห่งมีวิธีการจำหน่ายเครื่องเค็ม โดยจัดถวายนิตยสารมีปริมาณไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓ พวกหนึ่ง และถวายนิตยสารมีปริมาณมากกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓ อีกพวกหนึ่ง หากผู้ซื้อมีความประสงค์และร้องขอซื้อเครื่องเค็มสูงกว่าราคาควบคุม ผู้ขายก็จัดทำให้โดยใช้ถวายนิตยสารมีปริมาณมากกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓ ถ้าผู้ซื้อไม่ร้องขอ ผู้ขายก็จัดทำเครื่องเค็มให้ผู้ซื้อตามราคาควบคุม โดยใช้ถวายนิตยสารมีปริมาณไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓ การกระทำเช่นนี้จะถือว่าเป็นการลัดข้อมกันฝ่าฝืนกฎหมายและประกาศคณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควรหรือไม่ (คณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควร จังหวัดชลบุรี ได้ประกาศควบคุมราคาเครื่องเค็มบางชนิด เช่น กาแฟเย็น ชาเย็น และกำหนดไว้ด้วยว่าเครื่องเค็มดังกล่าวนั้นเมื่อปรุงเสร็จแล้วต้องมีปริมาณไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓)

กรมอัยการตอบว่า การขายเครื่องเค็มชนิดใดจะเป็นการขายเกินกว่าราคาที่ควบคุมหรือไม่นั้น ย่อมแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป ถ้าข้อเท็จจริงใดที่ความว่า ผู้ขายได้ขายเครื่องเค็มในปริมาณที่เทียบส่วนเดียวกันเป็นการเกินกว่าอัตราที่ควบคุมไว้ ก็เป็นความผิด แต่ถ้าตามอัตราส่วนของปริมาณกับราคาขายไม่เกินกว่ากำหนดที่ควบคุมไว้ ก็ไม่เป็นความผิด

หมายเหตุ ตามความเห็นของกรมนี้หมายความว่า ถ้าประกาศควบคุมราคากาแฟเย็นให้ขายไม่เกินถ้วยละ ๓ บาท โดยใช้ถวายนิตยสารมีปริมาณไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ช.ม.^๓ หากผู้ขายกาแฟเย็นกันถ้วยละ ๓.๕๐ บาท โดยใช้ถวายนิตยสาร ๓๐๐ ช.ม.^๓ ผู้ขายยังไม่มีผิด เพราะอัตราส่วนของปริมาณกับราคาขายเท่ากับกำหนดที่ควบคุมพอดี (๓:๒๐๐ กับ ๓.๕๐:๓๐๐) แต่ถ้าผู้ขายกาแฟเย็นกันถ้วยละ ๔ บาท โดยใช้

ใช้ถวายเป็น ๓๐๐ ช.ม.^๓ ผู้ขายย่อมมีความผิด เพราะอัตราส่วนของปริมาณกับราคาขายเกินกว่ากำหนดที่ควบคุมไว้ (๑:๒๐๐ กับ ๒:๓๐๐)

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับปริมาณ ส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพนั้น ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า หากผู้ซื้อสั่งให้ปรุงเป็นพิเศษกว่าธรรมดา และผู้ขายก็ทำให้ตามความประสงค์โดยคิดราคาสูงกว่ากำหนดที่ควบคุมไว้ ผู้ขายไม่มีความผิด เพราะ “ความประสงค์ของพระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควรและประกาศคณะกรรมการนั้น ก็เพื่อให้ผู้ค้าเรียกเอาราคาแพงเกินควร เพราะจะเป็นการเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้บริโภค แต่ในเรื่องนี้ปรากฏว่า ผู้บริโภคสั่งซื้อเครื่องบริโภคเป็นพิเศษ ผู้ค้าก็จะจัดให้ตามต้องการ และคิดราคาเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เช่นนี้ย่อมไม่มีทางที่จะให้เห็นว่าเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติหรือประกาศที่กล่าวแต่ต้น หรือเป็นการเดือดร้อนแก่ผู้บริโภคอย่างไร” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๔๖/๒๔๙๖ และควรดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๘/๒๔๙๓ ด้วย)

การจำหน่ายของกลางในระหว่างคดี

กรมป่าไม้หารือว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้จับกุมนายอารีย์ หงอด้กุลฐานตัดไม้หวงห้ามทำผิด โดยมีได้รับอนุญาตพร้อมกับไม้ของกลาง พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องนายอารีย์ต่อศาล และขณะนี้คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณา ป่าไม้จึงหวัดไม้มีหนังสือถึงอัยการจังหวัด ขอให้ขออนุญาตศาลจำหน่ายไม้ของกลาง เพราะหากเก็บไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด ไม้จะเสื่อมคุณภาพเสียหาย ทำให้เสื่อมราคา อัยการจังหวัดตอบมาว่า ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้ทำเช่นนั้นได้ และไม่มกระณที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลเกี่ยวกับการขายทอดตลาดไม้ของกลาง กรมป่าไม้จึงขอทราบว่ามีไม้ของกลางที่อาจเสื่อมคุณภาพได้ง่ายดังในเรื่องนี้ หากคู่ความคือพนักงานผู้ตรวจจับและจำเลยต่างรับกันในเรื่องนี้จริง และทั้งจำเลยก็ไม่คัดค้านเกี่ยวกับการขายไม้ของกลาง พนักงานอัยการจะร้องขออนุญาตต่อศาลขายของกลางในระหว่างการพิจารณา แล้วเก็บรักษาเงินที่ได้รับไว้แทนของกลาง จะทำได้หรือไม่

กรมอัยการตอบว่า ถ้าพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นดังที่แจ้งมา และคู่ความรับกันในข้อเท็จจริง ออกทั้งจำเลยก็ไม่คัดค้านเกี่ยวกับการที่จะให้ขายไม้นั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้รักษาของกลางก็ควรจำหน่ายไม้นั้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๓๒๗ ซึ่งการทำบันทึกในเรื่องนี้ก็ควรต้องให้ปรากฏข้อความรายละเอียดตามเหตุที่กล่าวให้ชัดเจน และถ้าไม้ของกลางรายนี้เป็นของบุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่คู่ความ ก็ควรจะได้ให้เจ้าของอันแท้จริงได้รับรู้และยินยอมไว้เสียด้วย ถ้าของกลางในเรื่องนี้อาจจะต้องนำไปแสดงต่อศาลก็ควรจะได้เก็บตัวอย่างไม้ของกลางไว้เพียงเล็กน้อยสำหรับเป็นวัตถุพยานประกอบคดี

การส่งตัวผู้ต้องหาในกรณีพนักงานสอบสวนเห็นควรส่งฟ้อง

กรมมหาดไทยแจ้งว่า มีกรณีทนายความประจำการได้ร่วมกับพวกทำร้ายราษฎร พนักงานสอบสวนเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาทุกคน จึงได้ส่งสำนวนการสอบสวนและผู้ต้องหาที่เป็นราษฎรให้พนักงานอัยการเพื่อส่งฟ้อง ส่วนผู้ต้องหาที่เป็นทหารนำตัวมาส่งอัยการไม่ได้ เพราะผู้บังคับบัญชาขัดข้องโดยแจ้งว่ายังรับโทษอยู่ทางเรือนจำทหาร และขอให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการทราบในสำนวน เมื่อคดีถึงศาลแล้วก็ขอให้ศาลมีหมายเรียกตัวไปฟังการพิจารณาคดีเป็นคราว ๆ แต่พนักงานอัยการชี้แจงว่า การฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลนั้น จะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องพร้อมกัน ศาลจึงจะประทับฟ้อง จึงได้แยกฟ้องผู้ต้องหาคนอื่นไปก่อน ส่วนผู้ต้องหาที่เป็นทหารยังขัดข้องฟ้องไม่ได้ กรมมหาดไทยเห็นว่า การที่พนักงานอัยการอ้างว่าต้องนำตัวผู้ต้องหาที่เป็นทหารส่งฟ้องด้วยศาลจึงจะรับฟ้องนั้น น่าจะไม่ถูกต้อง เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ ระบุว่า “ในกรณีที่เห็นสมควรเห็นควรส่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมทั้งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว” ในคดีนี้ผู้ต้องหาซึ่งเป็นทหารกำลังรับโทษอยู่ในเรือนจำทหาร อันเป็นที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนมาให้พิจารณาฟ้อง พนักงานอัยการก็จะต้องดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรมมหาดไทยจึงขอหารือว่าความเห็นดังกล่าวจะถูกต้องหรือไม่ประการใด

กรมอัยการตอบว่า ที่ว่าผู้ต้องหาถูกขังอยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ นั้น หมายความว่าถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่จะฟ้องคดีเรื่องนั้นได้ ไม่ใช่ศาลอื่น ดังนั้นจึงเคยเกิดเป็นปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติขึ้น เป็นเหตุให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

๘๗ โดยเดิมความในวรรคท้ายความว่า “ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่นอกเขตของศาล ซึ่งได้สั่งให้ผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังเห็นเป็นการสมควร ก็ให้ส่งโอนไป” ฉะนั้นถ้าได้มีการโอนผู้ต้องหาไปยังยังศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดี การส่งอำนาจการสอบสวนย่อมส่งไปได้โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาถูกขังอยู่ตามความหมายของมาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ เมื่อเข้าใจมาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ ดังกล่าวข้างต้น ความเห็นของพนักงานอัยการในเรื่องนี้จึงถูกต้องแล้ว

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๘๕)

การมอบเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรม

กรมประชาสงเคราะห์หารือว่า กรมประชาสงเคราะห์ได้อุปการเด็กกำพร้า บิดามารดา หรือเด็กที่บิดามารดาทอดทิ้งไว้เป็นจำนวนมากในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้พยายามสนับสนุนให้เด็กเหล่านั้นโตมั่งคั่งอยู่ในครอบครัว โดยปกติเลี้ยงเด็กตามบ้านหลาย เมื่อมีผู้จิตใจเมตตารักใคร่เด็กมาติดต่อขออุปการเด็กเลี้ยงบุตรหลาน และกรมประชาสงเคราะห์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะอุปการเด็กได้ ก็ได้มอบเด็กไปโดยกรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ควบคุมดูแลการเลี้ยงเด็ก บัดนี้ปรากฏว่าผู้ขออุปการเด็กโดยวิธีดังกล่าวหลายราย เกิดความรักใคร่และเมตตาเด็กอย่างแท้จริง มีความประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ปรากฏว่าเด็กเหล่านั้นบางรายมีแต่มารดาไม่ปรากฏบิดา และไม่สามารวจสืบหาที่อยู่ของมารดาเด็กได้ บางรายบิดามารดาทอดทิ้งไม่มาติดต่อเลย บางรายกำพร้าทั้งบิดามารดา เด็กเหล่านั้นไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม กรมประชาสงเคราะห์เป็นแต่เพียงผู้ให้อุปการเด็กเท่านั้น จึงไม่สามารถที่จะให้ความยินยอมในการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมได้ กรมประชาสงเคราะห์จึงขอหารือว่า จะมีวิธีดำเนินการประการใดบ้างเกี่ยวกับการมอบเด็กของกรมประชาสงเคราะห์ให้เป็นบุตรบุญธรรมของผู้อุปการเด็ก โดยถูกต้องตามกฎหมาย

กรมอัยการตอบว่า การให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๘๓ คงมีบุคคลเพียง ๒ ประเภท คือ บิดามารดาทั้ง ๒ คน หรือผู้แทนโดยชอบธรรมเท่านั้น ฉะนั้นหากเด็กมีทั้งบิดามารดา บิดามารดายอมให้ความยินยอมได้โดยไม่มีปัญหาอย่างใด หรือแม้เด็กจะมีบิดาหรือมารดาแต่เพียงคนเดียว บิดาหรือมารดานั้นก็ยอมให้ความยินยอมในฐานะผู้แทน โดยชอบธรรมได้เช่นเดียวกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๓๕๓๗, ๓๕๓๘, ๓๕๔๑ แต่กรณีเด็กไม่มุงบิดาและมารดา จะมีวิธี
 ดำเนินการประการใดจึงจะให้การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเป็นไป โดยถูกต้องตาม
 กฎหมายนั้น การที่จะดำเนินการให้เด็กได้มีผู้แทนโดยชอบธรรมตามประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๕๕๕, ๓๕๕๖, ๓๕๖๘ โดยให้ญาติของเด็กหรือ
 พนักงานอัยการร้องขอต่อศาล เมื่อศาลแต่งตั้งผู้ใดแล้วผู้นั้นก็ยอมให้ความยินยอม
 ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ โดยถูกต้องตามกฎหมาย

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๘๗)

การส่งความเห็นและคำสั่งของพนักงานอัยการในสำนวนคดี อาญาตามหมายเรียกของศาล

อัยการพิเศษประจำเขต ๖ หรือว่า ได้รับแจ้งจากอัยการจังหวัดสุโขทัยว่า ศาลจังหวัดสุโขทัยได้ออกหมายเรียกพยานเอกสารในคดีอาญาระหว่างนายวิฑูรย์ พันธุใจทัก นายเชื้อม ศิริสัมพันธ์กับพวกจำเลย ให้อัยการจังหวัดสุโขทัย ส่งความเห็นและคำสั่งของพนักงานอัยการในสำนวนคดีอาญา ๓ ด้านวนด้วยกัน ซึ่งอัยการจังหวัดสุโขทัยได้แจ้งขัดข้องไปแล้วโดยอ้างว่าเป็นความลับ ทั้ง ๆ ที่เห็นว่าไม่น่าจะเป็นความลับแก่ราชการต่อไป เพราะคดีดังกล่าวได้มีคำสั่งและถึงที่สุดแล้ว เหตุที่ตอบขัดข้องไปก็เพราะเป็นกรณีที่เคยปฏิบัติมาเช่นนั้น และเรื่องนักโทษทัก หรือศาลจะยืนยันมาให้ส่งแล้วจะควรส่งให้หรือไม่ จึงได้หารือมายังอัยการพิเศษประจำเขต ๖ ซึ่งอัยการพิเศษประจำเขต ๖ พิจารณาแล้วเห็นว่า ความเห็นและคำสั่งพนักงานอัยการในคดีดังกล่าวเป็นข้อสำคัญในคดีที่โจทก์อ้าง และคดีก็เป็นอันยุติแล้ว ไม่น่าจะเป็นความลับในราชการต่อไป ไม่มีเหตุผลที่จะอ้างได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๓๑ แต่ก็ได้หารือขอให้กรมอัยการพิจารณาว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ เพื่อแจ้งให้อัยการจังหวัดสุโขทัยปฏิบัติต่อไป

กรมอัยการเห็นว่า เอกสารข้อความใดจะเป็นความลับหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงซึ่งต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยเฉพาะข้อเท็จจริงในกรณีซึ่งอัยการจังหวัดสุโขทัยและอัยการพิเศษประจำเขต ๖ เห็นว่าเอกสารที่ศาลมีหมายเรียกดังกล่าวไม่มีความลับในราชการต่อไปเพราะคดีเป็นอันยุติแล้วนั้น กรมอัยการเห็นพ้องด้วย

ทางสาธารณะในบริเวณเขตเพลิงไหม้

กรมโยธาเทศบาลหารือว่า เขตที่ดินบริเวณเพลิงไหม้ ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พ.ศ. ๒๔๗๖ ในเขตเพลิงไหม้ที่ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. ๒๔๙๐ เจ้าของที่ดินได้เซ็นรับทราบและยินยอมปลดสร้างอาคารโดยเว้นที่ของตนไว้เป็นทางเดินตามแผนผัง แต่เจ้าของที่ดินได้ขีดเส้นเครื่องหมายแสดงกรรมสิทธิ์บางส่วนหักหักกันเป็นเครื่องหมายบ้าง ดังนี้ จะถือได้เพียงใดว่า ทางเดินนั้น ๆ เป็นทางสาธารณะตามกฎหมาย และกรมโยธาเทศบาลจะมีอำนาจควบคุมดูแลให้บังเกิดผลอยู่ตลอดไป ในการรักษาแนวถนนให้เป็นระเบียบตามพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พ.ศ. ๒๔๗๖ มาตรา ๓๐ (๓) ได้เพียงใดหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า การประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ที่ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. ๒๔๙๐ นั้น มีผลให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อจะได้ป้องกันระงับข้อพิพาทเพื่อความมั่นคงแข็งแรง และเพื่อประโยชน์อนามย์ บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นหาได้ให้อำนาจแก่รัฐในอันที่จะเข้าถือเอากรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นของราษฎรแล้วนำมาใช้เป็นทางสาธารณะไม่ ทางเดินที่เจ้าของที่ดินกันไว้ให้นั้นจะเป็นทางสาธารณะหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง คือถ้าเจ้าของที่ดินได้ขีดเส้นไว้เป็นทางสาธารณะ ซึ่งจะอุทิศโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้ ที่นั้นจึงจะเป็นทางสาธารณะตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๗๖/๒๔๙๓, ๑๓๓๘-๑๓๓๙/๒๕๐๑) แต่ถ้าเจ้าของที่ดินยังหวงแหนสงวนกรรมสิทธิ์อยู่ แม้จะใช้เป็นทางเดินก็ไม่เป็นทางสาธารณะ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๓/๒๔๙๔) อนึ่งการที่เจ้าของที่ดินเซ็นรับทราบ

และยินยอมสร้างอาคาร โดยกันที่ของตนไว้เป็นทางเดินนั้น ไม่ได้หมายความว่า
เจ้าของที่ดินอุทิศให้เป็นทางสาธารณะ ส่วนปัญหาที่ว่า กรมโยธาเทศบาลจะมี
อำนาจควบคุมดูแลให้บังเกิดผลอยู่ตลอดไปในการรักษาแนวถนนให้เป็นระเบียบตาม
พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ พ.ศ. ๒๔๗๖ มาตรา ๓๐ (๓)
ได้เพียงใดนั้น กรมอัยการเห็นว่า กรมโยธาเทศบาลมีอำนาจจะตั้งเป็นหนังสือให้
ผู้ขออนุญาตแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมแผนผังหรือรายการที่ผู้ขออนุญาตเสนอ
นั้นได้เท่านั้น (มาตรา ๓๐ วรรค ๓) และหากมีการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย
ในส่วนนี้ ก็ชอบที่จะดำเนินคดีกับผู้ละเมิดหรือฝ่าฝืนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕ เป็น
เรื่อง ๆ ไปในทางอาญาหรือทางแพ่ง หรือทั้งสองทาง

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๓๖๗)

คำทนายในการดำเนินคดีแพ่ง

อัยการประจำศาลจังหวัดชัยภูมิ ได้รับเป็นทนายแก้ต่างคดีแพ่งให้แก่กระทรวงศึกษาธิการรวม ๓ คดี พนักงานอัยการให้ดำเนินการแก้คดีจนถึงชั้นพิจารณาของศาล โจทก์ได้ติดต่อกับกระทรวงศึกษาธิการขอยอมความ ศาลได้พิพากษาตามยอมเป็นเสร็จคดี ส่วนค่าธรรมเนียมและค่าทนายนั้น คู่ความยอมให้พับไป หลั่งจากศาลพิพากษาแล้ว อัยการจังหวัดได้ติดต่อเจ้าหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับเรื่องค่าทนาย ก็ได้รับตอบว่าการดำเนินการทั้งหลายที่พนักงานอัยการแก้คดีแทนกระทรวงศึกษาธิการนั้น เป็นเรื่องที่พนักงานอัยการจะต้องกระทำการตามหน้าที่ อัยการประจำศาลจังหวัดชัยภูมิจึงหาข้ออัยการพิเศษประจำเขต ๑ ว่า กรมอัยการได้วางระเบียบในเรื่องนี้ไว้ประการใด หรือมีวิธีการอย่างไรซึ่งอาจปฏิบัติให้เหมาะสมแก่กรณี โดยมีให้เสียผลและเป็นแบบอย่างอันไม่สมควรในภายหน้า

อัยการพิเศษประจำเขต ๑ เห็นว่า เงินค่าทนายหรือรางวัลค่าจ้างเป็นสิทธิของพนักงานอัยการที่ควรจะได้ในเมื่อได้ช่วยเหลือแก้คดีความอันได้ผลในทางคดีแม้แต่คดียังไม่ถึงศาลหรือมีการยอมความกันในศาลก็ตาม การที่กระทรวงศึกษาธิการตอบว่าเป็นเรื่องที่พนักงานอัยการจะต้องกระทำการตามหน้าที่จึงไม่อาจให้ความสนใจในเรื่องนี้ได้นั้น น่าจะเป็นการขัดกับข้อกฎหมาย เพราะในกรณีนี้ ศาลได้ถือเป็นหลักสั่งจ่ายเงินค่าทนายให้แก่พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเป็นปกติอยู่แล้ว จึงขอหารือกรม

กรมอัยการตอบว่า ในเรื่องนี้มีแต่ระเบียบที่ให้เงินค่าทนายที่ได้รับตามคำพิพากษาแก่พนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีทั้งหมด หากมีกรณีพิพาทความประสงค์จะให้

ค่าทนายหรือเงินรางวัลแก่พนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี กรมอัยการก็ไม่เคยขัดข้องที่จะให้พนักงานอัยการได้รับเงินนี้ได้ แต่ทงหาใช้สิทธิของพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีจะเรียกร้องให้ตัวความให้ค่าทนายหรือเงินรางวัลไม่ เพราะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติราชการนั้นอยู่แล้ว

(อัยการนิเทศ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๒๗๘)

การตอบข้อหารือ

กระทรวงการคลังหารือว่า ข้าราชการที่ออกจากราชการขอรับบำเหน็จบำนาญไปแล้วกลับเข้ารับราชการใหม่ และบอกเลิกรับบำนาญเพื่อขอต่ออายุราชการ เพื่อการคำนวณบำนาญใหม่ในระยะหลัง แต่หนังสือบอกเลิกบำนาญดังกล่าวมีสูญหาย จะนำพยานบุคคลเข้าสืบว่าได้ทำหนังสือบอกเลิกบำนาญถึงกระทรวงการคลัง โดยผ่านกระทรวงเจ้าสังกัดได้แค่ไหนเพียงใดหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า การหารือรายนี้เป็นเรื่องขอให้ตีความในกฎหมาย มิใช่เป็นเรื่องที่มกคตเกิดขึ้นอันอยู่ในหน้าที่ของกรมอัยการที่จะพิจารณาให้ความเห็น ข้อหารือดังกล่าวนั้น น่าจะอยู่ในหน้าที่ของคณะกรรมการกฤษฎีกาตามบทบัญญัติมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๒ กรมอัยการจึงไม่สมควรจะให้ความเห็นในเรื่องนี้

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๔)

ขอายัดที่ดิน

สำนักงานปลัดกบินแบ่งรัฐบาลแจ้งมายังกระทรวงมหาดไทยว่า นางบรรจบ โสดีธรรม เจ้าหน้าที่หนึ่งของสำนักงานได้กระทำทุจริตต่อหน้าที่ ขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างดำเนินคดีอาญา บุตรชายของนางบรรจบมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในจังหวัดนครราชสีมา และได้ที่ดินดังกล่าวมาในระหว่างนางบรรจบทำการทุจริต สำนักงานปลัดกบินแบ่งจึงได้ขอความร่วมมือผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ขออายัดที่ดินดังกล่าวไว้ก่อน เพราะกำลังดำเนินคดีในทางแพ่งเพื่อขออำนาจศาลตั้งยึดหรืออายัดตามกระบวนการพิจารณาความแพ่งอยู่แล้ว แต่ได้รับตอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดว่ารับอายัดไม่ได้ เพราะลักษณะดังกล่าวเป็นแต่เพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น ไม่มีหลักฐานเป็นเอกสารยืนยันได้ว่า หนี้สินนั้นผูกพันกับที่ดินของบุตรชายนางบรรจบโดยตรง อันจะมีสิทธิที่จะขออายัดได้ตามมาตรา ๘๓ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน สำนักงานปลัดกบินแบ่งจึงขอให้กระทรวงมหาดไทยมีโทรเลขถึงผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ดังรับอายัดที่ดินรายนี้ไว้ชั่วคราวจนกว่าจะได้ดำเนินคดีแก่นางบรรจบเสร็จสิ้น กระทรวงมหาดไทยจึงหารือมาว่า จะสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา รับอายัดที่ดินรายนี้ไว้ชั่วคราวตามความประสงค์ของสำนักงานปลัดกบินแบ่งได้หรือไม่

กรมอัยการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้าสำนักงานปลัดกบินแบ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินแปลงนั้น อันอาจจะพ้องบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนได้และมีความประสงค์จะขออายัด ก็ต้องขออายัดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งอาจได้แก่เจ้าพนักงานที่ดินหรือนายอำเภอก็ได้ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๓ และถ้าขออายัด พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องสอบสวน ถ้าเห็นสมควรให้รับอายัดก็จะอายัด ถ้าเห็นไม่สมควรก็จะไม่รับอายัด (มาตรา ๘๓) กระทรวง

มหาดไทยก็ ผู้ว่าราชการจังหวัดก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้ ดังนั้นกระทรวง
มหาดไทยจึงไม่มีอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาให้รับอายุ ผู้ว่าราชการ
จังหวัดนครราชสีมา ก็ไม่มีอำนาจสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้รับอายุ เป็นเรื่องที่
สำนักงานตุลาการภิบาลจะต้องร้องขอเอง และถ้าร้องขอแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่
ก็ต้องสอบสวน เมื่อสอบสวนแล้วจะให้รับอายุหรือไม่ เป็นอำนาจของพนักงาน
เจ้าหน้าที่

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๔)

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

กรมการขนส่งทางเรือว่า กรมการขนส่งได้จัดการเวนคืนที่ดินได้เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๖๘ ไร่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ชำระเงินค่าทดแทนให้แก่เจ้าของที่ดินตลอดมาจนบัดนี้ ยังคงเหลือเจ้าของที่ดินรวม ๓ ราย ที่ไม่ยินยอมรับเงินค่าทดแทนตามราคาที่ดินกรณีกรมการเวนคืน ฯ ได้พิจารณากำหนดและวางหลักเกณฑ์ไว้ ในจำนวนนี้ ๒ รายที่ได้ดำเนินการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการพิจารณา ตามความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๙๗ อนุญาโตตุลาการตกลงกันไม่ได้ จึงได้เสนอข้อตั้งผู้ชี้ขาด คู่กรณีได้รับทราบแล้ว และไม่ได้คัดค้าน บัดนี้ผู้ชี้ขาดได้มีคำสั่งชี้ขาดแล้ว กรมการขนส่งเห็นว่า หากจะปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดนั้นอาจเกิดความเสียหายและความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ เพราะผู้ชี้ขาดกำหนดราคาสูงกว่าที่เจ้าของทรัพย์สินยินยอมรับไปแล้ว ต่อไปการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะประสบความยุ่งยาก และนอกจากนี้ยังเข้าใจว่าคำสั่งชี้ขาดดังกล่าวขัดต่อกฎหมายอีกด้วย จึงขอหารือว่า หากจะให้มีการปฏิบัติตามความในมาตรา ๒๒๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเป็นผลดีหรือผลเสียแก่ทางราชการอย่างไร

กรมอัยการตอบว่า

๑. ถึงแม้เรื่องการตีราคาที่ดินของกรณีตามกฎหมายนี้จะผ่านชั้นอนุญาโตตุลาการจนผู้ชี้ขาดได้มีคำสั่งชี้ขาดเสร็จไปแล้วก็ตาม กฎหมายก็มิได้บังคับให้คู่กรณีจำยอมปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดเช่นนั้นเสมอไป คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดนั้นก็ได้ แต่ถ้าฝ่ายใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดนั้น คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้พิพากษาตามคำสั่งชี้ขาดนั้นได้ ซึ่งมิผลเท่ากับเป็นการบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งจำต้องยอมปฏิบัติตามนั่นเอง

๒. เมื่อได้มีคำสั่งขาดเช่นนั้นแล้ว ศาลอาจปฏิเสธไม่ยอมทำคำพิพากษาตามคำสั่งขาดในกรณีใดที่ผู้ยื่นคำร้องขอชดเชยมากแต่ในกรณีศาลเห็นว่า คำขาดของอนุญาติตุลาการนั้นขัดต่อกฎหมายประการใดประการหนึ่งเท่านั้น เฉพาะในเรื่องนี้ กรมอัยการได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลในการขาดนั้นโดยละเอียดแล้ว ยังไม่เห็นว่าการขาดเช่นนั้นขัดต่อกฎหมายประการใดประการหนึ่งเลย เหตุนี้ทางราชการจะปล่อยให้เจ้าของที่ดินดังกล่าวยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อพิพากษาตามคำสั่งขาดนั้นแล้ว ก็ไม่เห็นว่าการจะพิพากษาเป็นอันไปได้นอกจากให้เป็นไปตามคำสั่งขาดนั้น

๓. เมื่อมีเหตุผลอยู่อย่างนี้ หากกรมการขนส่งจะปล่อยให้เจ้าของที่ดินใช้สิทธิทางศาลตามความในมาตรา ๒๒๓ ต่อไปแล้ว ก็มีแต่จะทำให้ทางราชการต้องได้รับความเสียหายยิ่งขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะต้องชดเชยราคาที่ดินเดิมตามคำสั่งขาดนั้นแล้ว ยังจะต้องเสียเงินค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายตามกฎหมายเพิ่มขึ้นเป็นอันหนึ่งต่างหากอีกด้วย นอกจากนี้ยังจะได้ชื่อว่า ไม่เคารพต่อพิธีการอนุญาติตุลาการที่ปฏิบัติชอบด้วยกฎหมาย โดยกรมการขนส่งเองก็เป็นผู้ที่มีส่วนรับรู้และเห็นชอบในการตั้งอนุญาติตุลาการนั้นแล้ว

๔. แม้การที่เจ้าของที่ดินรายอื่นยินยอม โดยดีและได้รับค่าที่ดินไปต่ำกว่าเจ้าของที่ดินที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของทางราชการ จะไม่เป็นกรรม แต่กฎหมายก็ได้เปิดโอกาสให้เจ้าของที่ดินใช้สิทธิในการขอตั้งอนุญาติตุลาการได้ทุกรายในเมื่อตนเองไม่พอใจในการตีราคาของเจ้าหน้าที่ เมื่อบทกฎหมายบัญญัติเป็นดังนี้ จึงไม่มีทางใดที่จะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมตามกฎหมายได้มากกว่านี้

อายุความเรียกทรัพย์สินที่ฝากคืน

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้หารือว่า มีผู้เข้าทำสัญญาจ้างเฝ้ารักษาไม้ซุงของโรงเลื่อยเกษตรซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การ เมื่อวันที่ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๕๓ รวมจำนวน ๓๕๓ ท่อน โดยโรงเลื่อยจ่ายค่ารักษาให้ก่อนละ ๕ สัปดาห์ต่อ ๑ วัน เมื่อโรงเลื่อยต้องการไม้ไปเลื่อยเมื่อใด ผู้เฝ้ารักษาก็จะนำไปส่งให้ที่โรงเลื่อยโดยให้ค่าใช้จ่ายกันตามสัญญา โรงเลื่อยได้ขอรับไม้ไปอยู่เรื่อย ๆ เป็นจำนวน ๓๒๗ ท่อนแล้ว คงขาดไป ๒๕ ท่อน โดยผู้เฝ้าอ้างว่าจมน้ำ และในที่สุดก็ส่งให้ไม่ได้ ในระหว่างที่เฝ้ารักษานั้น โรงเลื่อยก็ได้จ่ายค่ารักษาตามสัญญามาได้ขาด มีปัญหาว่า หากจะฟ้องเรียกไม้ ๒๕ ท่อนดังกล่าวคืน คิดจะขาดอายุความหรือยัง

กรมอัยการตอบว่า ในเรื่องนิติสิทธิในการเรียกร้องเอาไม้ซุงคืนตามกฎหมาย เกิดขึ้นตั้งแต่วันฝาก อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันอาจใช้สิทธิเรียกร้องนั้นได้ คือตั้งแต่วันที่ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป เมื่อนับจนถึงวันที่ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๖๓ ก็ครบ ๑๐ ปี คิดจึงขาดอายุความฟ้องร้องแล้ว

หมายเหตุ เรื่องนี้เป็นเรื่องการฝากทรัพย์สิน มีคำพิพากษาศาลฎีกาหลายเรื่อง (๕๔๒/๒๔๗๓, ๓๕๐/๒๔๗๖, ๗๕๒/๒๔๗๖, ๔๗๘/๒๔๗๘) วินิจฉัยไว้ว่าการเรียกทรัพย์สินที่ฝากคืนนั้นมีอายุความ ๑๐ ปีนับแต่วันฝาก ทั้งนี้ เพราะไม่มีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า อายุความของการเรียกทรัพย์สินที่ฝากคืนมีกำหนดเวลาเท่าใด จึงต้องถือว่าอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔ การนับอายุความนั้น มาตรา ๑๖๕ ให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจจะบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป เนื่องจากตามมาตรา ๖๖๓ ผู้ฝากจะเรียกทรัพย์สินที่ฝากคืนเมื่อใดก็ได้ ฉะนั้น จึงต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันฝากเป็นต้นไป

อนึ่ง ถ้าผู้ฝากทรัพย์สินใดเอาทรัพย์สินไปแล้วจึงเอากลับมาฝากตามเดิม ก็ต้องถือว่า อายุความเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่เริ่มฝากครั้งหลัง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๘/๒๕๐๐)

คำพิพากษาฎีกาที่กล่าวข้างต้นล้วนแต่เกี่ยวกับเรื่องการฝากทรัพย์สิน โดยไม่มี บำเหน็จทดแทน แต่การที่มอบบำเหน็จทดแทนจะไม่ผลเกี่ยวกับอายุความโดยตรงอย่างไร เพราะผลตามกฎหมายของการมอบบำเหน็จทดแทนแต่เพียงว่า ผู้รับฝากต้องใช้ความ ระมัดระวังมากกว่าการทำให้ไปล่าตามมาตรา ๖๕๘ และผู้รับฝากมีสิทธิยึดหน่วง ทรัพย์สินฝากไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระบำเหน็จตามมาตรา ๖๗๐

อายุความเรียกทรัพย์สินฝากคืนอาจขยายไปได้ถ้าการที่ผู้รับฝากไม่คืนหรือ คืนทรัพย์สินไม่ได้เนื่องมาจากเขากระทำความผิดอาญา เช่น เนื่องจากยึดออกทรัพย์สิน ฝากไป ในกรณีเช่นนี้ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕๑

ข้อเท็จจริงจากเรื่องทนายอานนาเห็นใจฝ่ายผู้ฝากอย่างยิ่ง เพราะได้ชำระ ค่าจ้างอยู่ตลอดมา ซึ่งทำให้เกิดความหวังว่าจะต้องมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนได้แน่ แต่ ในที่สุดค่าจ้างก็เสียและเรียกทรัพย์สินคืนไม่ได้ จึงนึกคิดว่าตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏนี้ มีทางใดที่จะให้ผู้ฝากเรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนได้บ้าง ผู้เขียนได้ต้อง สอบถามบรรดาทนายผู้รู้ สรุปประมวลความเห็นได้ดังนี้

๑. ถือว่าการจ่ายและรับค่าจ้างเป็นการรับสภาพหนี้ ทำให้อายุความ สะดุดตกตามมาตรา ๑๗๒ ฝ่ายค้านเห็นว่าจะอ้างเช่นนั้นไม่ถนัดนักเพราะจะถือ ได้ว่าผู้รับฝากได้รับสภาพหนี้ตามมาตรา ๑๗๒ ต่อเมื่อผู้ฝากได้ “ทำการอย่างใด อย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัย” ตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตาม สิทธิเรียกร้อง” การจ่ายค่าจ้างเป็นการกระทำของทางฝ่ายผู้ฝากเท่านั้น เพียงแต่

ผู้ฝากจ่ายค่าจ้างมาผู้รับฝากเก็บเอาไว้ง ไม่เพียงพอที่จะถือว่าผู้รับฝากยอมรับว่าผู้ฝากมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สิน

ฝ่ายต้นนับต้นเห็นว่าควรจะต้องได้อายุความสะดุดหยุดลง เพราะเมื่อผู้รับฝากรับค่าจ้างไว้ก็เป็นการยอมรับว่ายังมีสัญญาฝากกันอยู่ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นการยอมรับโดยปริยายด้วยว่าผู้ฝากมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ฝากคืนตามสัญญา

๒. ถึงหากว่าจะเรียกทรัพย์สินคืนตามสัญญาฝากไม่ได้ แต่ก็ยังอาจเรียกทรัพย์สินในฐานะเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามมาตรา ๑๓๓๖ ได้ ฝ่ายค้านอ้างว่าทำเช่นนั้นไม่ได้เพราะ (ก) ถ้ายอมให้ทำได้ อายุความในเรื่องฝากทรัพย์สินก็จะไม่มีผล สิทธิเรียกทรัพย์สินตามมาตรา ๑๓๓๖ เป็นบททั่วไป เมื่อการฝากทรัพย์สินเข้าลักษณะพิเศษที่มีอายุความ ๑๐ ปีแล้ว ก็ให้นำบททั่วไปมาใช้ไม่ได้ (ข) ในกรณีเจ้าของหมดสิทธิที่จะติดตามเอาคืนแล้ว เพราะตามมาตรา ๑๓๓๖ เจ้าของ "มีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้" เท่านั้น แต่ในเรื่องนี้ผู้ฝากไม่ได้เรียกทรัพย์สินที่ฝากคืนภายใน ๑๐ ปี คือพ้นอายุความแล้วก็ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกคืน ซึ่งก็หมายความว่าผู้รับฝากมีสิทธิจะยึดถือทรัพย์สินที่ฝากไว้ได้ ฉะนั้นแม้ผู้ฝากจะเป็นเจ้าของก็ไม่มีความติดตามเอาคืนอีกต่อไป

ฝ่ายต้นนับต้นเห็นว่าทำได้ เพราะ (ก) การที่มีอายุความเรื่องฝากทรัพย์สินไม่เป็นสาเหตุที่จะตัดสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่จะติดตามเอาคืน เพราะเขามีสิทธิเช่นนั้นอยู่แล้วตามมาตรา ๑๓๓๖ มูลฐานที่จะเรียกทรัพย์สินได้อาจมีได้หลายอย่าง การที่เขาหมดสิทธิที่จะเรียกคืนได้ตามมูลฐานอันหนึ่ง ไม่เป็นเหตุให้เขาหมดสิทธิที่จะเรียกคืนได้ตามมูลฐานอันอื่นไปด้วย อีกประการหนึ่งข้ออ้างที่ว่าการที่ความเช่นนั้นจะทำให้อายุความในเรื่องฝากทรัพย์สินไม่มีผล ก็ไม่เป็นความจริงเสมอไป ในกรณีที่ผู้ฝากไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สิน เมื่อครบอายุความฝากทรัพย์สินแล้ว ผู้ฝากก็ไม่มีสิทธิ

เรียกทรัพย์สินตามมาตรา ๑๓๓๖ (๑) การที่ผู้ฝากไม่ฟ้องร้องเรียกทรัพย์สินฝากคืน เสียภายในอายุความนั้น มีผลเพียงทำให้ผู้รับฝากอาจยกอายุความขึ้นต่อสู้ได้เท่านั้น หากไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ผู้ฝากก็ยังเรียกทรัพย์สินได้อยู่ เพราะตามมาตรา ๑๗๓ เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นมุลยกฟ้อง ไม่ได้ ผู้ฝากจึงไม่ใช่จะหมดสิทธิเรียกทรัพย์สินเสียทีเดียว ฉะนั้น จะถือว่าผู้รับฝากมีสิทธิยึดถือทรัพย์สินได้อย่างแท้จริงยังไม่ได้ และอีกประการหนึ่งการที่ขาดอายุความฝากทรัพย์สิน เป็นแต่ทำให้สิทธิเรียกร้องของผู้ฝากในอันจะให้ชำระหนี้ตามสัญญาฝากบกพร่องไปเท่านั้น แต่ทรัพย์สินในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของยังคงมีอยู่ ฉะนั้น ผู้รับฝากจึงไม่มีสิทธิที่จะยึดถือทรัพย์สินนั้นตามความในมาตรา ๑๓๓๖ แต่อย่างใด

๓. การเรียกร้องให้ชดใช้ในกรณีทรัพย์สินที่ฝากไม่มีตัวอยู่ ถ้าทรัพย์สินที่ฝากสูญหายโดยผู้ฝากจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ทรัพย์สินสูญหายไป ผู้ฝากจะเรียกร้องให้ชดใช้ได้ภายในระยะเวลาเท่าใด ก็ต้องหันกลับมาพิจารณาตามสัญญาฝากทรัพย์สินอีก เพราะการเรียกร้องให้เขาชดใช้ก็ต้องดูว่ามีมูลมาจากอะไรจึงเรียกร้องได้ ในเรื่องนี้กฎหมายมาจากการฝากทรัพย์สินซึ่งต้องมีอายุความตามมาตรา ๖๗๓ คือ ต้องฟ้องเรียกเสียภายใน ๖ เดือน นับแต่วันสิ้นสุดสัญญาฝากทรัพย์สิน และไม่อยู่ในบังคับของอายุความ ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๖๔ เพราะกรณีนี้มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษตามมาตรา ๖๗๓ แล้วในเรื่องนี้ย่อมถือว่าสัญญาฝากทรัพย์สินสิ้นสุดลงเมื่อไม่มีตัวทรัพย์สินที่ฝาก คือทรัพย์สินสูญหายไปเมื่อใด ก็ต้องฟ้องให้ชดใช้เสียภายใน ๖ เดือน หลังจากนั้นปัญหาต่อไปก็คือว่า ถ้าผู้ฝากไม่รู้ว่าทรัพย์สินหายไปแล้วเมื่อใด จะนับอายุความกันอย่างไร เพราะถ้าพิจารณาตามมาตรา ๖๗๓ มาตราเดียวแล้ว หากผู้ฝากมารู้ว่าทรัพย์สินหาย

หลังจากที่หายไปจริง ๆ แล้วกว่า ๖ เดือน แล้วได้มาฟ้องให้ชดเชย ผู้รับฝากก็อาจ
ยกอายุความขึ้นต่อสู้ได้ ในพินัยจะนำมาตรา ๑๘๗ มาใช้ได้ โดยถือว่ากรณีที่
ผู้ฝากไม่รู้วาทะพยาน เป็นเหตุสุดวิสัยทำให้ผู้ฝากไม่อาจทำให้อายุความระงับ
หยุดลงได้ อายุความจึงต้องนับต่อไปอีก ๓๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ฝากรู้วาทะพยาน

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๓)

การตอบข้อหารือ

กรมป่าไม้หารือว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรได้ออกประกาศกำหนดอัตราค่าภาคหลวงสำหรับไม้หวงห้ามประเภท ก. โดยเฉพาะไม้สักชั้นใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามนัยแห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ รัฐมนตรีมีความข้องใจเกี่ยวกับการลงวันที่ในประกาศ จึงได้สั่งให้กรมป่าไม้ปรึกษาทางกรมอัยการว่า ควรลงวันที่ในประกาศฉบับนั้นวันที่เท่าใดจึงจะไม่เกิดช่องโหว่ระหว่างพระราชบัญญัติฉบับเดิมกับฉบับที่แก้ไขใหม่

กรมอัยการตอบว่า เรื่องที่กรมอัยการเคยให้ความเห็นแก่กระทรวงทบวงกรมอื่น นอกสังกัดกระทรวงมหาดไทย ก็เฉพาะเมื่อจะเป็นคดีที่พนักงานอัยการจะว่าต่างหรือแก้ต่างหรือเป็นปัญหาในสัญญาที่สำคัญๆ ซึ่งกรมอัยการตรวจร่างเท่านั้น ส่วนเจ้าหน้าที่ซึ่งจะให้ความเห็นในทางกฎหมายแก่ทบวงการเมืองของรัฐบาลนั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๒ มาตรา ๕, ๗ กรณีที่หารือมานี้จึงไม่อยู่ในฐานะที่กรมอัยการจะพิจารณาให้ความเห็น

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๒๔)

ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง

กรมทางหลวงแผ่นดินแจ้งว่า รดยนต์บรรทุกของกรมทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งมี นายอิม จารุพันธ์ เป็นคนขับ ชนกับรดยนต์โดยสารของนายอุดม โพธิ์ดำโร ซึ่งมีนายลัดด วัธสาร เป็นคนขับ กรมทางหลวงแผ่นดินตั้งกรรมการสอบสวน เห็นว่ารดยนต์โดยสารเป็นฝ่ายผิด แต่ในทางสอบสวน พนักงานสอบสวนเห็นว่า รดยนต์บรรทุกของกรมทางหลวงแผ่นดินเป็นฝ่ายผิด และพนักงานอัยการได้ฟ้อง นายอิม จารุพันธ์ ในทางอาญาแล้ว คดีอยู่ระหว่างพิจารณา จึงหารือว่า กรมทางหลวงแผ่นดินจะดำเนินคดีฟ้องทางแพ่งแก่เจ้าของและคนขับรดยนต์โดยสาร ได้เพียงใดหรือไม่ และกรมอัยการจะรับเป็นหมายว่าต่างให้ได้หรือไม่

กรมอัยการตอบว่า การที่พนักงานอัยการได้ฟ้อง นายอิม จารุพันธ์ ย่อม แสดงในเบื้องต้นว่า ตามหลักฐานการสอบสวน นายอิม จารุพันธ์ เป็นฝ่ายผิด และโดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า การ พิพากษาคดีล่วงแพ่งจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา เพราะฉะนั้นฐานะทางคดีที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ พนักงานอัยการเชื่อว่า นายอิม จารุพันธ์ ผิด แต่ถ้ากรมทางหลวงแผ่นดินมั่นใจในหลักฐานที่จะต่อสู้คดีอาญาได้ก็ ก็น่าจะมั่นใจในการที่จะฟ้องคดีแพ่งก็ได้ ตามกฎหมายก็ไม่อะไรขัดกีดกันที่กรมทาง- หลวงแผ่นดินจะดำเนินการฟ้องในทางแพ่ง แต่ที่จะให้พนักงานอัยการว่าต่างให้ ในลักษณะเช่นที่กล่าวข้างต้น ย่อมไม่เป็นวิสัยที่พนักงานอัยการจะรับทำให้ได้

ความรับผิดชอบของผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้

กรมป่าไม้แจ้งว่า เนื่องจากมีการลักลอบนำไม้ผิดกฎหมายไปแปรรูปในโรงงานแปรรูปไม้อยู่เสมอ แม้เจ้าหน้าที่จะจับไม้ผิดกฎหมายนั้นได้ในบริเวณโรงงาน ผู้รับอนุญาตให้ตั้งโรงงานแปรรูปไม้มักปฏิเสธว่าไม่รู้เห็นเพราะตนไม่ได้อยู่ในโรงงาน เป็นการกระทำของคนงานโดนตนไม่รู้เห็น เมื่อดำเนินคดีกับผู้รับมาจับแทนว่าเป็นไม้ของผู้รับ ทำให้การดำเนินคดีไม่ใคร่ได้ผล จึงหาข้อว่าในกรณีที่พบไม้ผิดกฎหมายอยู่ในโรงงานแปรรูปไม้

๑. จะมีทางใดที่จะให้ผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ต้องมีผิด โดยจะปฏิเสธว่าไม่รู้เห็นไม่ได้ กล่าวคือ แม้ไม่รู้เห็นก็ต้องมีผิดด้วย

๒. ควรวางระเบียบประการใดที่จะให้ผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ต้องรับผิดชอบแก่กรมป่าไม้ โดยให้กรมป่าไม้เพิกถอนใบอนุญาตได้

๓. จะเอาผิดแก่ผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ฐานลักทรัพย์หรือรับของโจรจะได้หรือไม่

กรมอัยการตอบว่า

๑. ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๕๓, ๗๒ ทวิ ซึ่งได้แก้ไขโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ มาตรา ๓๐, ๓๕ ผู้ได้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้จะต้องกระทำ (คือมีไว้) โดยเจตนาจึงจะมีความผิดซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องความรับผิดในทางอาญา เมื่อการจะเอาโทษทางอาญากับผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ โดยมีให้ผู้รับอนุญาตมีข้อแก้ตัวไม่ว่าผู้รับอนุญาตจะมีไว้โดยเจตนาหรือไม่ ก็ต้องออกกฎหมายแก้ไข โดยบัญญัติความผิดในเรื่องนี้ให้ความเป็นความผิดเด็ดขาด (ความผิดชนิดที่ไม่ต้องการเจตนา)

กล่าวคือ ออกเป็นกฎหมายพิเศษหนึ่งหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ให้เป็นบทกฎหมายที่ยกเว้นหลักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗. ๕๘ เดิม แต่การจะควรรอออกกฎหมายเป็นพิเศษดังกล่าวหรือไม่เป็นนโยบายของรัฐ

๒. การวางระเบียบที่จะให้ผู้รับอนุญาตตั้ง โรงงานแปรรูปไม้ ต้องรับผิดชอบกรรมป่าไม้ โดยให้กรรมป่าไม้เพิกถอนใบอนุญาตได้นั้น ได้มีบทกฎหมายให้อำนาจแล้ว คือตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๕๘ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตั้งพักใช้ใบอนุญาตแก่ผู้รับอนุญาตที่ทำผิดออกกฎกระทรวงหรือต่อข้อกำหนดในใบอนุญาต และเมื่อถูกตั้งพักใช้ใบอนุญาตแล้ว รัฐมนตรีก็มีอำนาจตั้งเพิกถอนใบอนุญาตเสียได้ตามมาตรา ๖๑ ดังนั้น หากจะแก้ไขกฎกระทรวง (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๔๘๘ เสียใหม่ และได้ข้อกำหนดลงไปในใบอนุญาตให้ผู้รับอนุญาตมีหน้าที่ต้องระมัดระวังมิให้มีไม้ผิดกฎหมาย (คือไม้นอกจากไม้ประเภทในข้อ ๑, ๒, ๓, ๔ แห่งมาตรา ๕๑) อยู่ในโรงงานของตนเช่นนี้ ถ้าหากพบไม้ผิดกฎหมายอยู่ในโรงงานแปรรูปไม้ รัฐมนตรีก็อาจตั้งเพิกถอนใบอนุญาตได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๘, ๖๑ ดังกล่าวแล้ว การจะออกกฎกระทรวงให้มีอำนาจตั้งเพิกถอนใบอนุญาตให้กว้างขวางขึ้นไปอีกเช่นนี้ การรัฐบาลเห็นด้วยก็อาจออกกฎกระทรวงได้

๓. เมื่อมีไม้ผิดกฎหมายป่าไม้อยู่ในโรงงาน การจะเอาผิดแก่เจ้าของหรือผู้ได้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ฐานลักทรัพย์รับของโจรได้ ก็ต่อเมื่อเป็นไม้มีเจ้าของและเจ้าของโรงงานใดลักมาหรือได้รับของโจรไว้เท่านั้น เพียงแต่มีไม้ผิดกฎหมายป่าไม้อยู่ในโรงงาน หากจะออกกฎหมายให้เจ้าของโรงงานมีโทษอาญาฐานลักทรัพย์รับของโจรไม่

การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล

กรมประชาสงเคราะห์แจ้งว่า ศาลได้มีหนังสือสั่งตัวนายเดิร์ม หมุดแหละ ให้มาเพื่อกอปรมพิสดานเยาวชนของกรมประชาสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔, ๗๕ จนกว่าจะมีอายุครบ ๑๘ ปี เมื่อครบกำหนดแล้วให้ปล่อยตัวไป แต่ในหนังสือสั่งตัวของศาลไม่บอก วัน เดือน ปีเกิดของนายเดิร์ม หมุดแหละ คงแจ้งแต่เพียงว่าอายุ ๑๖ ปี ซึ่งในขณะนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๕๐๒ บัดนี้ ใกล้เวลาที่จะต้องปลดปล่อยตัวนายเดิร์ม หมุดแหละแล้ว แต่ไม่อาจพิจารณาได้ว่านายเดิร์ม หมุดแหละจะมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันเดือนใด จึงขอหารือว่า ในกรณีเช่นนี้จะถือหลักวันจันทรคติอย่างไร

กรมอัยการตอบว่า

๑. เมื่อในคำสั่งของศาลระบุเพียงว่าจำเลยอายุ ๑๖ ปี และขณะนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ต้องถือว่าจำเลยเกิดในวันแห่งต้นปีที่จำเลยเกิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖) คือเกิดวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๗ จำเลยจะมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๕

๒. แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกรมประชาสงเคราะห์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานจับตัวจำเลยเพื่อกอปรมและลงข้อลงสั่งในคำสั่งของศาล ก็ควรจะมีหนังสือถามศาลว่า จำเลยเกิดเมื่อ วัน เดือน ปีใด เพื่อกรมประชาสงเคราะห์จะได้ปฏิบัติตามกฎหมาย

อนึ่ง ได้มีบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้หรือดังกล่าวปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๑ บัญญัติว่า “เมื่อเกิดสงสัยในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าบุคคลใดที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับข้อคดีซึ่งพิพากษาหรือสั่ง ให้ศาลนั้นอธิบายให้แจ่มแจ้ง” จึงแจ้งไว้เพื่อทราบด้วย

การส่งตัวผู้ต้องหาในกรณีพนักงานสอบสวนเห็นควรส่งฟ้อง

กรมมหาดไทยแจ้งว่า จังหวัดพัทลุงรายงานมาว่า น.ช. พรหม วรรณเดช ซึ่งศาลจังหวัดตรังได้พิพากษาให้จำคุกตลอดชีวิตและถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำบางขวาง จังหวัดนนทบุรี มีคดีต้องหาว่ากระทำความผิด พ.ร.บ. อาวุธปืน ๖ อีกคดีหนึ่ง พนักงานสอบสวนอำเภอเมืองพัทลุงได้สอบสวนแล้วคดีมีมูล จึงขอให้จังหวัดขอตัวผู้ต้องหาจากเรือนจำบางขวางไปดำเนินคดียังศาลจังหวัดพัทลุง แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า ผลได้ไม่เท่าเสีย ควรส่งจำนวนให้กองบัญชาการสอบสวนกลางทำการสอบสวน และเสนอของคดีกรมอัยการฟ้องต่อศาลอาญา กรมมหาดไทยชี้แจงไปว่า คดีนี้ ยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะขอให้กองบัญชาการสอบสวนกลางดำเนินการสอบสวน เพราะการสอบสวนได้กระทำจนเสร็จสิ้นแล้ว และได้แนะนำให้ส่งจำนวนไปยังพนักงานอัยการจังหวัดพัทลุงโดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปด้วย แต่ให้ระบุไว้ในรายงานการสอบสวนให้พนักงานอัยการทราบ ว่า ผู้ต้องหาถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำกลางบางขวางในคดีใด พนักงานสอบสวนจึงได้ปฏิบัติตามคำแนะนำนี้ พนักงานอัยการจังหวัดพัทลุงไม่ยอมรับจำนวนการสอบสวน โดยมีความเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔๒ วรรค ๓ บัญญัติว่า “ในกรณีที่เห็นสมควรเห็นควรส่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งจำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหาจะถูกขังอยู่แล้ว” ที่ว่า “เว้นแต่ผู้ต้องหาจะถูกขังอยู่แล้ว” หมายความว่า อยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจังหวัดนั้น ๆ จะขอให้ดำเนินคดีได้ ผู้ต้องหาคนนี้ได้อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดพัทลุง จึงย่อมเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องขอตัวผู้ต้องหามาให้อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดพัทลุงเสียก่อน จึงจะรับจำนวนไว้พิจารณาได้

กรมมหาดไทยเห็นว่า ทว่า “เว้นแต่ผู้ต้องหา^๕นั้นถูกขังอยู่แล้ว” ย่อมหมายความว่า ผู้ต้องหา^๕นั้นได้ถูกควบคุมอยู่แล้วโดยอำนาจของศาล ไม่ว่าจะถูกควบคุมอยู่ที่ใด จึงขอหารือกรมอัยการว่า ความเห็นของกรมมหาดไทยดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ และกรณีเช่นนี้ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการควรดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เป็นการเรียบร้อย โดยคำนึงถึงผลคดีจะได้และการประหยัดด้วย

กรมอัยการตอบว่า เนื่องจากได้เคยมีการตีความในความหมายของมาตรา ๑๔๒ วรรค ๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติว่า “เว้นแต่ผู้ต้องหา^๕นั้นถูกขังอยู่แล้ว” หมายความว่าผู้ต้องหา^๕ถูกขังอยู่ในอำนาจศาลในท้องที่เดียวกับที่พนักงานอัยการจะได้รับอำนาจจากพนักงานสอบสวน เพราะถ้าหากมีการตั้งฟ้อง ก็ย่อมยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งผู้ต้องหา^๕ถูกขังอยู่โดยไม่ต้องส่งตัวจำเลยไปพร้อมฟ้อง มิฉะนั้น พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหา^๕ไปให้พนักงานอัยการพร้อมกับอำนาจการสอบสวน หากผู้ต้องหา^๕ถูกขังอยู่ในอำนาจศาลท้องที่อื่น พนักงานอัยการก็ไม่ยอมรับอำนาจจากพนักงานสอบสวน เพราะถ้ารับอำนาจเช่นนั้นไว้ หากมีการตั้งฟ้องก็ไม่อาจฟ้องศาลได้ เพราะไม่มีตัวจำเลยที่จะตั้งศาลพร้อมฟ้องกับทั้งจำเลยมิได้ถูกขังอยู่ในอำนาจศาลนั้น ดังนั้น จึงได้มีการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๔ บัญญัติความในวรรคท้ายเพิ่มขึ้น โดยให้มีการโอนการขังผู้ต้องหา^๕จากอำนาจศาลแห่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การตั้งอำนาจการสอบสวน^๕ที่ตัวผู้ต้องหา^๕ถูกขังอยู่ในอำนาจศาลหนึ่ง ได้มีการโอนผู้ต้องหา^๕ไปขังในอำนาจศาลอีกศาลหนึ่งที่พนักงานอัยการในท้องที่ศาลได้รับการโอนการขังผู้ต้องหา^๕จะได้รับแต่อำนาจการสอบสวน ดังนั้นในกรณีทหาอน ความเห็นของอัยการจึงหวัดพิถนจึงชอบแล้ว และส่วนที่กรมมหาดไทยถามว่า กรณีเช่นนี้ในทางปฏิบัติ

คำตอบข้อหารือ

๑๐๕

พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะปฏิบัติอย่างไร^๕ กรมอัยการเห็นว่า
ควรปฏิบัติตามกฎหมาย

กรมมหาดไทยหารือมาใหม่ว่า ส่งส่วยข้อเท็จจริงที่จังหวัดพัทลุงรายงานมา
เป็นคณะกรรมการที่ได้อนุมัติไว้ในมาตรา ๘๗ วรรคท้ายแห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา และเท่าที่กรมอัยการแนะนำว่าพนักงานสอบสวนควรปฏิบัติ
ตามกฎหมายนั้น ไม่ขัดแจ้งว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร

กรมอัยการตอบว่า เมื่อ น.ช. พร้อม วรรณเดช ซึ่งเป็นผู้ต้องหาได้ถูก
ศาลจังหวัดตรังพิพากษาในอีกคดีหนึ่งให้จำคุกตลอดชีวิต และขณะนั้นถูกจำคุกอยู่ใน
เรือนจำบางขวาง จังหวัดนนทบุรี การที่จะฟ้องผู้ต้องหา^๕ ศาลจังหวัดพัทลุง ก็
จะต้องนำตัวไปฟ้องต่อศาลจังหวัดพัทลุง การจะย้ายจำเลย^๕ จากเรือนจำบางขวาง
จังหวัดนนทบุรี ไปไต่ยังเรือนจำจังหวัดพัทลุงเพื่อจะได้นำตัวจำเลยส่งศาลจังหวัด
พัทลุงพร้อมกับผู้ฟ้อง เป็นอำนาจของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ มาตรา ๓๒, ๔ (๒) (๑) พนักงานสอบสวนจึงต้องร้องขอ
ต่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์ให้ส่งให้

ต่อมากระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า พนักงานสอบสวนจังหวัดพัทลุงได้ขอให้
กรมราชทัณฑ์ส่งผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวางจัดการส่งตัว น.ช. พร้อม
วรรณเดช ไปคุมขังยังเรือนจำจังหวัดพัทลุง เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้ส่งตัว
ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลฐานกระทำความผิด พ.ร.บ. อาชญา^๕ กรมราชทัณฑ์
มีความเห็นว่าการกระทำเช่นนั้น^๕ มีผลเสียมากกว่าผลได้ ฉะนั้น กระทรวงมหาดไทย
จึงขอหารือทางปฏิบัติมาว่า หากจะไม่ส่งตัว น.ช. พร้อม วรรณเดช ไปตาม
ความประสงค์ของพนักงานอัยการจังหวัดพัทลุง พนักงานอัยการอาจะมีทางปฏิบัติ
อย่างหนึ่งอย่างใดได้หรือไม่ประการใด คือ

๑. ตั้งไม่ฟ้องคดีนี้เสีย

๒. ตั้งคำฟ้องต่อศาล เมื่อไม่ได้ตัวจำเลยนานไป ศาลก็อาจตั้งจำหน่ายคดี

๓. ตั้งโอนคดีมาดำเนินการทางศาลจังหวัดนนทบุรี

กรมอัยการตอบว่า

ในประการที่ ๑ พนักงานอัยการยังมิได้รับอำนาจการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน เพราะพนักงานสอบสวนเคยส่งแต่สำนวน ไม่ส่งตัวผู้ต้องหาไปด้วย พนักงานอัยการไม่ยอมรับสำนวนนั้น เมื่อพนักงานอัยการยังมิได้รับอำนาจการสอบสวน จึงยังไม่มีทางพิจารณาดังคดีประการใด ส่วนการที่พนักงานอัยการจะตั้งไม่ฟ้องนั้นต้องมีเหตุผลในทางคดีว่าควรตั้งไม่ฟ้อง

ในประการที่ ๒ การฟ้องศาลนั้นจะต้องส่งตัวจำเลยไปศาลพร้อมกับฟ้อง จึงไม่มีกรณีที่จะไม่ได้ตัวจำเลย

ในประการที่ ๓ การโอนคดีไปพิจารณาคำใดนั้น ต้องเป็นคดีที่ได้ฟ้องศาลแล้ว ฉะนั้น เมื่อในกรณีนี้ยังไม่ได้มีการฟ้องต่อศาล จึงดำเนินการขอโอนคดีไม่ได้

หมายเหตุ คำตอบข้อหารือในอัยการนิเทศ เล่ม ๒๒ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๓

หน้า ๙๕ ประกอบด้วย

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๒๐๔)

คำตอบข้อหาข้อ ๑

๑๑๑

ที่ดินสงวนของกรมทางหลวงแผ่นดิน

กรมทางหลวงแผ่นดินหาหรือว่า หากจะดำเนินคดีฟ้องขับไล่นายแอ โคตตะวิท กับนายขำ สิงห์ศรี ซึ่งบุกรุกเข้าไปทำนาในที่ดินสงวนของกรมทางหลวงแผ่นดิน จะมีทางชนะคดีหรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ประกาศสงวนที่ดินที่เกิดเหตุซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยก่อนประกาศได้มีการตรวจสอบสภาพที่ดินแล้ว ปรากฏว่าเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่มีผู้ครอบครอง และเมื่อครบกำหนด ๙๐ วันแล้วก็มีได้มีผู้คัดค้าน ต่อมาเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงแผ่นดินตรวจพบว่านายแอกับนายขำได้เข้าไปในที่สงวนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ กรมทางหลวงแผ่นดินจึงได้ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีฟ้องขับไล่ นายแอกับนายขำ ได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่อคณะกรรมการพิจารณาการปฏิบัติราชการตามมติประชาชน (กปช.) โดยอ้างว่าเป็นที่ของตนได้รับมรดกมา อธิบดีกรมอัยการในฐานะกรรมการ ก.ป.ช. เป็นผู้พิจารณาเรื่องนี้ได้เรียกเรื่องจากอัยการจังหวัดอุดรธานีมาพิจารณาประกอบ กับให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีส่งมอบโฉนดหลักฐานฝ่ายผู้ร้องมาด้วย ครั้นต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ยกเลิกคณะกรรมการ ก.ป.ช. ให้กิจการของ ก.ป.ช. โอนไปยังกรมตรวจราชการแผ่นดิน อธิบดีกรมอัยการในฐานะผู้ตรวจราชการแผ่นดินคงเป็นผู้พิจารณาเรื่องนี้อย่างต่อมา เมื่อพิจารณาหลักฐานต่าง ๆ แล้ว อธิบดีกรมอัยการในฐานะผู้ตรวจราชการแผ่นดินทำความเห็นเสนอ อธิบดีกรมตรวจราชการแผ่นดินว่า ที่ดินรายพิพาทนี้ได้มีการ โคนดไว้ครอบครองมาก่อนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศสงวน เห็นสมควรเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศถอนการสงวน ซึ่งอธิบดีกรมตรวจราชการแผ่นดิน

เห็นฟ้องด้วย และได้แจ้งไปยังกระทรวงคมนาคมตามนั้น แต่กรมทางหลวงแผ่นดิน และกระทรวงคมนาคมไม่เห็นฟ้องด้วย โดยเห็นว่าที่ดินตามที่ออกประกาศสงวนไป แล้วนั้นเป็นกรรมสิทธิ์อยู่ในความคุ้มครองของกรมทางหลวงแผ่นดินโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ ก่อนจะออกประกาศสงวนก็ได้ตรวจสอบสภาพที่ดินไว้โดยแน่ชัด ทั้งทาง อำเภอก็ได้ตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง ปรากฏว่าที่ดินที่จะทำการประกาศสงวนไว้ นั้นเป็นที่รกร้างว่างเปล่าไม่มีผู้ใดครอบครอง เมื่อออกประกาศได้ส่งสำเนาประกาศ ไปให้อำเภอท้องที่ประกาศให้ราษฎรทราบเพื่อให้มีการคัดค้านได้แย้งสิทธิภายใน ๙๐ วัน ก็ไม่มีผู้ใดคัดค้านแต่อย่างใด กรมทางหลวงแผ่นดินจึงหาข้อว่า หากจะ ดำเนินคดีจะมีทางชนะหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๔๘๒ ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะสงวนที่ดินรกร้างว่างเปล่าและไม่มีผู้ใด ครอบครองไว้เพื่อประโยชน์งานทางโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อพ้น กำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศไปแล้วไม่มีผู้ใดแย้งสิทธิ ให้ถือว่าที่ดินนั้นได้ตก อยู่ในความคุ้มครองของผู้ว่าราชการทางหลวง และห้ามผู้ใดเข้าครอบครอง หักร้าง จัดทำ หรือปลูกสร้างด้วยประการใด ๆ ในที่ดินนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาต จากผู้ว่าราชการทางหลวง”

โดยนัยแห่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้ การสงวนที่ดินจะเป็นผลเกิดเมื่อ ๓. ที่ดิน นั้นเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และ ๒. ที่ดินนั้นไม่มีผู้ครอบครองอยู่ก่อน ถ้าที่ดินนั้น หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของที่ดินนั้นได้มีผู้ครอบครองอยู่ก่อนแล้วในวันประกาศสงวน ประกาศสงวนนั้นก็ไม่ผลเฉพาะที่ดิน หรือส่วน ของที่ดินที่ได้มีผู้ครอบครองอยู่ก่อน แล้วนั้น ส่วนที่กฎหมายบัญญัติว่า เมื่อพ้น ๙๐ วัน นับแต่วันประกาศไปแล้วไม่มี

ผู้ใดแย่งสิทธิ ให้ถือว่าที่ดินนั้นตกอยู่ในความคุ้มครองของผู้อำนวยการทางหลวง
นั้น มิได้หมายความว่าไปถึงกับว่า แม้จะมีผู้ครอบครองอยู่ก่อนวันประกาศสงวนที่ดิน
แต่ถ้าไม่แย่งสิทธิเสียภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันประกาศแล้ว ก็จะต้องยกต้องเสีย
สิทธิครอบครองไปด้วยก็หาไม่

ด้วยเหตุนี้ ข้อหารือเรื่องนจึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงว่า นายเอกกับนายคำ
ครอบครองที่ดินส่วนที่ตนอ้างอยู่ก่อนประกาศสงวนห้ามหรือไม่ แต่เรื่องราวทั้งหมด
ที่กรมทางหลวงแผ่นดินส่งไป มิได้มีคำพยานและหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงดังวณ
กรมอัยการจึงไม่อาจพิจารณาให้ความเห็นได้แน่นอนตามข้อหารือ คงให้ความ
เห็นได้แต่เพียงว่า ถ้าข้อเท็จจริงได้ความว่านายเอกกับนายคำครอบครองที่ดินส่วนที่
ตนอ้างอยู่ก่อนวันประกาศ กรมทางหลวงแผ่นดินก็น่าจะไม่มีทางชนะคดี

หมายเหตุ เนื่องจากในเรื่องนี้ได้มีการประกาศสงวนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖ กฎหมาย
ที่จะใช้บังคับก็คือ มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๔๘๒
มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้มีการ
แก้ไขแต่เพียงว่า จากเดิม “.....และผู้ใดจะจับจองไม่ได้จนกว่าจะได้ประกาศ
เพิกถอนการสงวน” เป็นว่า “.....และห้ามผู้ใดเข้าครอบครอง หักร้าง
จัดทำ หรือปลุกสร้างด้วยประการใดๆ ในที่ดินนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้
อำนวยการทางหลวง” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแก้ไขนี้ได้กระทบกระเทือนปัญหาเรื่องนี้

ข้อเท็จจริงในข้อหารือนี้เป็นทำนองเดียวกับในเรื่องที่ส่งไว้ในอัยการนิเทศ
เจเนน ฉบับที่ ๒ หน้า ๙๗ ซึ่งในเรื่องนั้นกรมอัยการตอบไปว่ากรมทางหลวง
แผ่นดินชอบที่จะฟ้องขับไล่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากในเรื่องนั้นกรมทางหลวงแผ่นดินได้
เข้าครอบครองโดยทำรั้วปักเขตไว้เรียบร้อยแล้ว ต่อมาภายหลังจึงได้มีประกาศสงวน

และได้ครอบครองเรื่อยมาจนถึงปีเศษให้หลังแล้วจึงได้มีผู้มาโต้แย้งสิทธิ ซึ่งเมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น กรมอัยการจึงมีความเห็นว่า ผู้ใดจะฟ้องกรมทางหลวงแผ่นดินเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองนั้นหาได้ไม่ ส่วนในเรื่องนี้หลังจากมีการประกาศตั้งวนแล้ว อีกไม่นานเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงแผ่นดินก็ได้พบว่านายเอกกับนายชำได้เข้าไปในที่ตั้งวนนั้นและมีการพิพาทโต้แย้งสิทธิกันตลอดมาตั้งแต่นั้น

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๓๕)

การขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ถูกสั่งพักทรัพย์เด็ดขาด ในคดีล้มละลายเพื่อนำเงินมาใช้ค่าภาษีอากรที่ค้างชำระ

กรมสรรพากรแจ้งว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิงส์แอนด์กัมปนิคางชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่ อำเภอบางรักจึงได้ทำการยึดทรัพย์เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๔ ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๐๔ ห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ได้ถูกศาลสั่งพักทรัพย์เด็ดขาด กองบังคับคดีล้มละลายได้มีหนังสือไปยังจังหวัดพระนครขอให้จังหวัดส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินที่อำเภอบางรักยึดได้เสีย และแนะนำให้โอนการยึดทรัพย์ทั้งหมดไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยอ้างว่าทรัพย์สินเหล่านั้นตกอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะรวบรวมเอาไปชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๓๐๙ (๑) จังหวัดพระนครเห็นว่าอำนาจการครอบครองทรัพย์สินที่ยึดโดยยึดอยู่แก่เจ้าพนักงานผู้ตั้งยึด ไม่น่าจะอยู่ในข่าย มาตรา ๓๐๙ (๑) ดังที่กองบังคับคดีล้มละลายอ้างมา จึงได้หารือกรมสรรพากร

กรมสรรพากรมีความเห็นว่า อำเภอบางรักมีอำนาจดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินยึดได้ แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนได้เสียของรัฐ จึงขอหารือกรมอัยการว่า

๑. ขณะการสั่งให้จังหวัดส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินและให้โอนทรัพย์สินไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เป็นแต่เพียงคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น มิใช่คำสั่งของศาลตามนัยมาตรา ๓๓๗ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ ฉะนั้น เจ้าพนักงานยึดทรัพย์ตามประมวลรัษฎากรจะไม่โอนทรัพย์สินให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครจะสั่งให้ขายทอด

ตลาดทรัพย์สินที่ยึดไปก่อนเพื่อนำเงินชดเชยค่าภาษีอากรที่ค้าง เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว ถ้ามีเงินเหลือส่งส่วนที่เหลือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อไป ดังนั้นจะทำได้หรือไม่

๒. ขณะนี้ จังหวัดโดยมีคำขอเฉยหนีภาษีอากรรายงานไปเพื่อป้องกันมิให้ขาดอายุเวลาดการขอเฉยหนีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย จะเป็นผลให้ถูกต้องดีควมว่าจังหวัดยอมรับตามคำแจ้งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือไม่

กรมอัยการตอบว่า พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. ๒๔๘๓ และประมวลรัษฎากรกิตติ กฎหมายล้มละลายกิตติ ต่างไม่มีบทบัญญัติว่าอยู่ภายใต้บังคับหรือภายในบังคับของกันและกันได้ ณ ที่ใดเลย ยิ่งกว่านั้นเมื่อประกาศใช้ประมวลรัษฎากร (วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๒) นั้น ได้มีกฎหมายล้มละลายใช้บังคับอยู่แล้ว คือพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. ๑๓๐ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๐ กับ พ.ศ. ๒๔๗๔ (ซึ่งยกเลิกเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔) ฉะนั้น การพิจารณาเรื่องตามข้อหารือของกรมสรรพากร จึงต้องพิจารณาทบทวนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นๆ ซึ่งว่าด้วยการนั้นโดยเฉพาะ

ตามกฎหมายล้มละลาย เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้แล้ว การจะบังคับให้บุคคลที่รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ชำระเงินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กิตติ หรือให้บุคคลที่รับว่าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครองส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กิตติ เหล่านี้เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ (พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๑๑๘) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เองไม่มีอำนาจเช่นว่านั้นไม่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แต่เพียงจะมีคำขอต่อศาลให้บังคับให้เท่านั้น

คำตอบข้อหาข้อ

๑๑๓

คำว่า “บุคคลที่รับว่าเป็นหนี้” คือบุคคลที่เป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ผู้
ล้มละลาย และ “บุคคลที่รับว่าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง” คือบุคคล
ที่ยืม เช่า รับฝากไว้ รับจำนำไว้ หรือกระทำการอย่างอื่นใดทำนองเดียวกันต่อ
ทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลาย เหล่านี้มีคความหมายอยู่ในคำว่าลูกหนี้
ผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องเงินทดแทน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงยึดติดตาม
เอามารวบรวมได้

มาตรา ๑๒ แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติว่า ภาษีอากรซึ่งต้องเสีย ถ้าถึง
กำหนดชำระแล้วมิได้เสีย ให้ถือว่าเป็นภาษีอากรค้าง เพื่อให้ได้รับชำระค่าภาษี
อากรค้าง ให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอโดยเฉพาะที่จะสั่ง
ยึดและตั้งขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้รับผิดชอบเสียภาษีอากรโดยมิต้องขอให้ศาลออก
หมายยึดหรือสั่ง แต่สำหรับนายอำเภอจะใช้อำนาจขายทอดตลาดได้ต่อเมื่อ
ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดให้หักค่า
ธรรมเนียมกับค่าใช้จ่ายในการยึดและขายและเงินภาษีอากรค้าง ถ้ามีเงินเหลือให้
คืนแก่เจ้าของทรัพย์สิน

ดังนั้นเห็นได้ว่า กฎหมายล้มละลายไม่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายมีอำนาจมากไปกว่าตัวลูกหนี้
ผู้ล้มละลายเอง กล่าวคือในกรณีของมาตรา ๑๒ แห่งประมวลรัษฎากร ได้แต่
จะเอาเงินที่เหลือซึ่งต้องคืนแก่ลูกหนี้ผู้ล้มละลายเท่านั้น

เมื่อกรณีของเรื่องตามททวอนเป็นเรื่องลูกหนี้ค้างชำระภาษีเงินได้ นาย
อำเภอบางรักจึงทำการยึดทรัพย์ของลูกหนี้และได้ยึดไว้ก่อน ทศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์
ทรัพย์เด็ดขาด ทรัพย์ที่นายอำเภอบางรักยึดไว้ตามอำนาจที่กฎหมายให้ไว้
(ประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒) จึงไม่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๓๘ แห่ง

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ โดย กล่าวคือนายอำเภอบางรักไม่ใช่บุคคล
 ที่มีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครองซึ่งลูกหนี้จะพึงใช้สิทธิเรียกร้องเอาคืนมาได้
 แต่ตรงกันข้ามนายอำเภอบางรักเป็นผู้มีอำนาจยึดตามกฎหมาย และลูกหนี้ไม่อาจ
 ใช้สิทธิเรียกร้องเอาคืนมาได้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งทนายอำเภออาศัยอำนาจตาม
 ประมวลรัษฎากรมาตรา ๑๒ ยึดทรัพย์ผู้ค้างค่าภาษีอากร แล้วขายทอดตลาดเอาเงิน
 ใช้ค่าภาษีค่านั้น นายอำเภอไม่ใช่เป็นผู้ครอบครองทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลาย
 ตามความหมายของมาตรา ๑๑๘ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓

โดยเหตุนี้กรมอัยการจึงมีความเห็นว่า ในข้อหารือที่ ๑ ทำได้ ส่วนในข้อ
 หารือที่ ๒ เมื่อการปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ไม่
 เป็นผลให้ถูกต้องความว่าจังหวัดพระนครยอมปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์
 ทรัพย์

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๒๐)

ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง

กรมปศุสัตว์แจ้งว่า รายนต์บรรทุกของกรมปศุสัตว์ชนกับรายนต์บรรทุกของนายเง็กชุ่น แซ่ตั้ง และนายเง็กชุ่น แซ่ตั้งโดยนพ้องกรมปศุสัตว์เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลจังหวัดสระบุรี หากว่ารายนต์ของกรมปศุสัตว์ชนรายนต์บรรทุกของตนโดยประมาทและเรียกค่าเสียหาย กรมปศุสัตว์ได้ขอให้พนักงานอัยการจังหวัดสระบุรีแก้ต่างให้ แต่พนักงานอัยการปฏิเสธโดยแจ้งว่าได้เป็นโจทก์ฟ้องความผิดทางอาญา หากว่าคนขับรถของกรมปศุสัตว์กระทำความผิดอยู่แล้ว จึงไม่สามารถรับแก้ต่างกรมปศุสัตว์ในคดีแพ่งซึ่งมีมูลมาจากกรณีเดียวกันได้ กรมปศุสัตว์จึงขอหารื้อมาว่า ในกรณีเช่นนี้จะรับแก้ต่างให้กรมปศุสัตว์ได้หรือไม่

กรมอัยการได้เรียนสำนักงานการสอบสวนคดีอาญาเรื่องนายสมศักดิ์ จงสมจิตร คนขับรถของกรมปศุสัตว์ต้องหาว่าขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้คนได้รับบาดเจ็บสาหัสมาพิจารณาประกอบ ได้ความว่า พนักงานอัยการได้ตั้งฟ้อง นายสมศักดิ์ จงสมจิตรไปแล้วตามข้อหาดังกล่าว เนื่องจากหลักฐานฟังได้ว่าประมาทอย่างมาก และได้ตั้งไม่ฟ้องคนขับรายนต์บรรทุกของนายเง็กชุ่น แซ่ตั้ง โดยเห็นว่ามิได้มีความประมาทแต่อย่างใด และยังได้ความต่อไปว่า ขณะที่ชนกันนั้น นายสมศักดิ์ จงสมจิตร ได้ขับรถไปในราชการของกรมปศุสัตว์

กรมอัยการจึงได้แจ้งไปยังกรมปศุสัตว์ว่า ตามหลักฐานที่ปรากฏนั้น กรมปศุสัตว์มีหวังที่จะชนะคดีได้ยาก แต่ถ้ากรมปศุสัตว์ประสงค์จะให้พนักงานอัยการจังหวัดสระบุรีเป็นทนายแก้ต่างให้กรมปศุสัตว์ก็ยอมทำได้ กรมอัยการจะได้แจ้งให้พนักงานอัยการจังหวัดสระบุรีแก้ต่างให้ โดยขอให้กรมปศุสัตว์ยืนยันไปยังกรมอัยการ

หมายเหตุ ตามมาตรา ๓๓ (๒) แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๙๗ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งแทนรัฐบาลในศาลชั้นปอง กรมอัยการได้ถือหลักเกี่ยวกับกรณียกฟ้องว่าต่างแก่ต่างคดีแพ่งให้แก่กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ อยู่ว่า ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่อย่างทนาย เมื่อพนักงานอัยการได้แสดงความเห็นถึงทางใดแต่เดียวของคดีให้เจ้าของคดีทราบแล้ว หากเจ้าของคดียังคงยืนยันขอให้พนักงานอัยการว่าต่างแก่ต่างอยู่อีก ก็ควรรับว่าต่างแก่ต่างให้ และในข้อหารือเรื่องนกรมอัยการก็ได้ตอบกรมปลัดตั้งไปในแนวน

เคยมีข้อหารือซึ่งมีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับเรื่องนี้ ดังที่ได้ลงในอัยการนิเทศ เล่มที่ ๒ หน้า ๙๗ ต่างกันแต่ว่า ในเรื่องนั้นเมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องคนขับรถของกรมทางหลวงแผ่นดินเป็นคดีอาญาแล้ว กรมทางหลวงแผ่นดินจะเป็นโจทก์ฟ้องทางแพ่งแก่เจ้าของรถและคนขับรถอีกฝ่ายหนึ่ง และขอให้พนักงานอัยการเป็นทนายว่าต่าง ซึ่งกรมอัยการก็ได้ตอบไปว่า ที่จะให้พนักงานอัยการว่าต่างให้ในลักษณะเช่นนี้ย่อมไม่เป็นวิสัยที่พนักงานอัยการจะรับทำให้ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าควรจะเป็นเช่นนั้น เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาเห็นว่าฝ่ายกรมทางหลวงแผ่นดินเป็นฝ่ายผิดข้างเดียวจนได้ฟ้องเป็นคดีอาญาไปแล้ว จะเป็นทนายโจทก์ให้แก่กรมทางหลวงแผ่นดินในคดีแพ่ง ซึ่งหาว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผิด ย่อมไม่เป็นการสมควร เพราะโจทก์ในคดีแพ่งเช่นนี้ย่อมต้องนำสืบว่า จำเลยเป็นฝ่ายผิด คือประมาณเงินเลื้อแต่ข้างเดียว หรืออย่างน้อยก็ประมาณเงินเลื้อมากกว่า ซึ่งเป็นกรณียกฟ้องที่พนักงานอัยการได้พิจารณาวินิจฉัยไปแล้วเมื่อส่งสำนวนคดีอาญา

ส่วนในข้อหารือเรื่องนี้ นอกจากกรมปลัดตั้งจะไม่ได้อีกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการแล้ว แม้พนักงานอัยการจะได้วินิจฉัยว่า คนขับรถของกรมปลัดตั้งเป็นฝ่ายผิดข้างเดียว จนได้ฟ้องเป็นคดีอาญาไปแล้ว การที่

พนักงานอัยการจะรับเป็นทนายแก้ต่างให้กรมปศุสัตว์ ก็ไม่เป็นการขัดกันเองไป เพราะการเป็นทนายแก้ต่าง ในคดีละเมิดไม่จำเป็นต้องต่อสู้เพื่อให้จำเลยพ้น ความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงเสียทุกกรณี อาจเป็นการต่อสู้หรือขอประนีประนอมเพื่อลดจำนวนค่าเสียหายที่จะต้องชดเชยลงมาจากจำนวนที่โจทก์เรียกร้องในฟ้องก็ได้

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ หน้า ๓๒๓)

สุราชองกลางที่ศาลสั่งไม่รับ

กรมตำรวจดำริเห็นว่า เจ้าพนักงานตำรวจจังหวัดเชียงใหม่ ได้จับกุม นายไต้ แซ่ก๊ง ผู้รับอนุญาตจำหน่ายสุรา ในข้อหากระทำความผิดพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยได้ตรวจพบสุราดังประเทศไม่ได้ปิดแต่ฉบับสุราอาจจำหน่ายอยู่ในร้าน ผู้ว่าคดีได้ฟ้องนายไต้ แซ่ก๊ง ต่อศาลว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๓๓ ฐานนำออกแสดงเพื่อขาย และขอให้รับสุราของกลาง ตามมาตรา ๕๕ ด้วย ศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่พิพากษาให้รับจำเลยแต่ไม่รับสุราของกลางเพราะเป็นแต่นำออกแสดงเพื่อขาย ไม่ต้องด้วยมาตรา ๕๕ คดีถึงที่สุดแล้ว กรมตำรวจดำริเห็นว่า นายไต้ แซ่ก๊ง มีความผิดฐานมิไว้ในครอบครอง ตามมาตรา ๓๔ ด้วย ฉะนั้น สุราของกลางจึงเป็นของต้องรับตามมาตรา ๕๕ แต่ผู้ว่าคดีได้ฟ้องหาว่านำออกแสดงเพื่อขายตามมาตรา ๓๓ ฐานเดียว ศาลจึงสั่งไม่รับ กรมตำรวจดำริจึงขอหาข้อว่า

๑. ของกลางที่อยู่ในข่ายต้องรับตามมาตรา ๕๕ แต่ไม่ได้มีคำสั่งของศาลให้รับ จะเป็นเพราะคดีเสร็จลงจนลบล้างเพราะอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะเปรียบเทียบปรับได้ก็ดี หรือมีการฟ้องศาล แต่ศาลไม่ได้สั่งอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับของกลาง เพราะไม่ได้ฟ้องขอให้รับหรือเพราะเหตุใดก็ตาม ของกลางนั้นก็ยังต้องตกเป็นของกรมตำรวจดำริ เพราะเป็นของต้องรับตามมาตรา ๕๕ การถือเช่นนั้นจะถูกต้องหรือไม่

๒. สุราของกลางที่มีใจเป็นความผิด แต่ไม่ได้ฟ้องในกระทงความผิดที่จะรับได้ ศาลจึงสั่งไม่รับดังเรื่องข้างต้นนี้ กรมตำรวจดำริจะถือว่า ไม่เป็นเหตุลบดังมาตรา ๕๕ และไม่คืนของกลางให้จนกว่าศาลจะมีคำสั่งชัดแจ้งให้คืน หรือสั่งให้ขายแต่ฉบับเพื่อให้ไปปิดให้ถูกต้อง จะเป็นการชอบหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า

๑. การรับเป็นอำนาจของศาล ถ้าศาลไม่ตั้งรับ โจทก์ไม่เห็นด้วยก็ควรอุทธรณ์ฎีกาต่อไป แต่เมื่อคดีถึงที่สุดคงเช่นเรื่องน กรมสรรพสามิตจะตั้งรับสำร่ายยอมไม่ชอบ

๒. สำร่ายของกลางรายนเป็นสำร่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะคืนให้แก่จำเลยหาควรไม่ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๔/๒๕๐๓ ซึ่งกรมสรรพสามิตเป็นจำเลยถูกฟ้องเรียกสำร่ายของกลางคืน ในทางปฏิบัติกรมสรรพสามิตจึงควรหาทางให้จำเลยยินยอมยกสำร่ายของกลางให้แก่กรมสรรพสามิตเสีย

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๒๘)

การสอบสวนคดีอาญา

กรมตำรวจแจ้งว่า ได้รับข้อหารือจากผู้บัญชาการตำรวจนครบาลว่า ในกรณีที่มีผู้มาแจ้งความร้องทุกข์ว่าบุคคลหนึ่งกระทำความผิดอาญา พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำผู้แจ้งไว้ในฐานะผู้กล่าวหา และได้สอบปากคำพยานเพื่อทราบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นแล้ว เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้มาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำและบันทึกไว้ในฐานะผู้ให้ถ้อยคำ ไม่ได้แจ้งข้อหาและสอบไว้ในฐานะผู้ต้องหา ข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่าไม่มีการกระทำความผิดดังกล่าว พนักงานสอบสวนจะระงับการดำเนินคดีนั้นเสียได้หรือไม่ หรือจะต้องสอบสวนดำเนินคดีต่อไป แล้วทำความเห็นเสนอสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณา

กรมตำรวจมีความเห็นว่า กรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าไม่มีการกระทำความผิดดังกล่าว โดยที่พนักงานสอบสวนยังไม่ได้ดำเนินการกับผู้ถูกกล่าวหาในฐานะผู้ต้องหา นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่าไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจทำการสอบสวนต่อไปได้ อนึ่ง มาตรา ๓๔๐-๓๔๔ ได้กำหนดวิธีปฏิบัติในเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วไว้เพียง ๒ กรณี คือ ในกรณีไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด (คือมีการกระทำความผิดแต่ไม่ทราบตัวผู้กระทำ) ให้ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔๐ (๑) และกรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิดให้ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔๑-๓๔๔ เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็แสดงว่ากฎหมายไม่ประสงค์ให้อำนาจพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดำเนินการในเรื่องนี้ ฉะนั้น ตามกรณีที่มีผู้บัญชาการตำรวจนครบาลหารือมา เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่มีการกระทำความผิดเกิด

คำตอบข้อหารือ

๑๒๕

ชั้นตามทักท้วงหา พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจดำเนินการตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาต่อไป และไม่มีอำนาจนำคดีผู้ถูกกล่าวหามาดำเนินการใน
ฐานะผู้ต้องหาได้ เพราะมีฉันทะนั้นจะเป็นการไม่ชอบธรรม ทั้งเป็นการเปิดช่องให้
กลั่นแกล้งกันได้

โดยที่ปัญหาข้อกฎหมายซึ่งเกี่ยวพันกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
ด้วย และเพื่อความรอบคอบ กรมตำรวจจึงขอหารือปัญหาไปยังกรมอัยการ

กรมอัยการตอบว่า ตามวิธีที่ควรดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญาของพนักงานสอบสวนนั้น เมื่อมีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในคดีอาญา
พนักงานสอบสวนควรกระทำการสืบสวนเสียก่อน เมื่อฟังได้ว่าการกระทำผิดทาง
อาญาเกิดขึ้นจึงดำเนินการสืบสวน หากได้กระทำการดังกล่าว ปัญหาที่หารือมานี้
ย่อมไม่เกิดขึ้น

การที่พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนหรืองดการสอบสวน ก็ย่อม
ทำได้ตามเหตุในมาตรา ๑๒๒ และมาตรา ๑๔๐ (๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา

เมื่อผู้ต้องหาไปยังที่ทำการพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องทำการ
สอบสวนและแจ้งข้อหาตามนัยมาตรา ๑๓๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้ว ก็ต้องปฏิบัติตามกระบวนการวิธี
พิจารณาความอาญาอันว่าด้วยการสอบสวนจนเสร็จสิ้น ตลอดจนส่งดำเนินไปให้
พนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็น

อายุความฟ้องเรียกให้รับผิดชอบสัญญาจำประกัน

กรมทางหลวงแผ่นดินแจ้งว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ นายสุภาพ เรืองศรีมีพนักงานรายวันของกรมทางหลวงแผ่นดินได้ขับรถยนต์ของกรมทางหลวงแผ่นดินโดยประมาท เป็นเหตุให้รถยนต์ชนต้นไม้ได้รับความเสียหายคิดเป็นเงิน ๓,๓๔๗ บาท นายสุภาพได้หลบหนีราชการและถูกปลดไปแล้ว ทางราชการได้ยึดเงินประกันตัวของนายสุภาพหักไว้ ๑,๔๐๐ บาทเพื่อชดเชยกับความเสียหายของรถนายสุภาพมีนายดี แก้วทอง เป็นผู้จำประกันการทำงาน โดยในสัญญาจำประกันระบุว่าถ้านายสุภาพทำให้ทรัพย์สินของกรมทางหลวงแผ่นดินเสียหายและไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ นายดียินยอมชดเชยเงินให้แก่กรมทางหลวงแผ่นดิน ๒,๐๐๐ บาท และลดลงตามเดือนละ ๒๐๐ บาท ตามสัญญาหักเงินที่นายสุภาพทำไว้กับกรมทางหลวงแผ่นดิน กรมทางหลวงแผ่นดินเรียกเงินได้จากนายดีแล้ว ๓๐๐ บาท แต่ขณะนั้นไม่ทราบว่าเป็นอยู่ที่ใด เมื่อรวมเงินที่หักจากนายสุภาพและได้รับจากนายดีแล้ว กรมทางหลวงแผ่นดินยังไม่ได้รับชำระค่าเสียหายอีก ๑,๖๔๗ บาท จึงขอหาว่าหากจะดำเนินคดีกับบุคคลทั้งสองจะขาดอายุความแล้วหรือยัง

กรมอัยการตอบว่า มุद्แห่งคดีนี้เป็นเรื่องละเมิด ไม่ใช่เรื่องผิดสัญญา ระยะเวลาดำเนินคดีที่กรมทางหลวงแผ่นดินรู้ถึงการละเมิด และรู้ว่านายสุภาพจะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเวลานาน ๑ ปีแล้ว สิทธิที่จะเรียกร้องให้นายสุภาพชำระค่าเสียหายจึงขาดอายุความ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๘ บรรคแรก)

หน้ตามสัญญาจำประกันที่นายดีจะพึงต้องรับผิดชอบกรมทางหลวงแผ่นดินนั้น เมื่อหักกับจำนวนเงินที่กรมทางหลวงแผ่นดินหักจากนายสุภาพ ๑,๔๐๐ บาท และที่

คำตอบข้อหารือ

๑๒๗

ได้รับใช้จากนายดีแล้ว ๓๐๐ บาท ก็คงเหลืออยู่เพียง ๓๐๐ บาท แต่หนทเหลือนเป็นเพียงอุปกรณ์แห่งหนคาเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด จึงมีอายุความเพียง ๑ ปี เช่นเดียวกัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๓, ๖๘๔, ๖๘๘) แม้นายดีจะได้รับสภาพหนดวยการใช้เงิน ๓๐๐ บาท หนนนก็ยังคงเป็นหนเดิม การนับอายุความใหม่กตองนับตามกำหนดเดิม ซึ่งนับแต่วันรับสภาพหนจนถึงบดินเกิน ๑ ปี เสียแล้ว ดีทชจะเรียกร้องจากนายดีจึงขาดอายุความเช่นกัน

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๓๓๓)

การจูงน้ำไปตามถนนและที่สาธารณะ

กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า เจ้าของคอกม้าแข่งในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ และเทศบาลนครธนบุรี ปล่อยให้คนเลี้ยงม้าจูงน้ำไปตามถนนและที่สาธารณะต่างๆ แล้วม้าถ่ายมูลเปรอะเปื้อน หรือเดินติดโคลนหน้าโคลนหลังทำให้บ้านเมืองไม่สะอาด และเป็นที่น่าเกรงกตัญถาแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง เกิดความเดือดร้อนรำคาญและเป็นอันตรายแก่สุขภาพความปลอดภัยของประชาชนส่วนรวม กรมมหาดไทยใคร่ประสงค์ที่จะจัดปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นลงจึงได้พิจารณาหาทางที่จะใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วเดิมมาปรับโดยไม่ต้องออกเป็นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ จึงขอหารือว่าจะนำพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๑๘ และ ๓๒ มาอนุโลมใช้บังคับกรณีดังกล่าวนี้ได้หรือไม่ หากไม่อาจปรับให้เข้าได้ จะมีกฎหมายอื่นใดพอที่จะอนุโลมบังคับใช้กับกรณีดังกล่าวนี้ได้บ้าง

กรมอัยการตอบว่า

(๑) กรณีดังกล่าวไม่เข้ามาตรา ๑๘, ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ เพราะไม่ใช่เป็นการเลี้ยงม้าตามความในมาตรา ๓๒

(๒) มุตต์จัดเป็นมูลฝอยตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๓ การกำจัดมูลฝอยเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจออกเทศบัญญัติหรือข้อบังคับห้ามการทำให้มีมลทินถนนสาธารณะและที่สาธารณะซึ่งมูลฝอย ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๖ (๔) ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดตามมาตรา ๖๗

(๓) การที่ผู้ใดจูงน้ำไปตามถนนหรือสถานที่สาธารณะ แล้วม้าถ่ายมูลลงบนถนนหรือสถานที่สาธารณะเปรอะเปื้อนหรือสกปรก ถือได้ว่าผู้ใดกระทำให้ถนน

คำตอบข้อหารือ

๑๒๕

หรือสำนักงานสาธารณสุขประจำอำเภอหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีความผิดตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๐๓

(๔) การชุมนุมไปตามถนนและที่สาธารณะต่าง ๆ เจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจสั่งตักเตือน ถ้าผู้ชุมนุมยินยอมมีความผิด (พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๗ มาตรา ๕๘, ๖๒, ๖๕)

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๕)

การจำหน่ายไม้ของกลางให้แก่ข้าราชการ

การชำระหนี้เป็นพันวิสัย

กรมป่าไม้หารือปัญหาเรื่องข้าราชการขอซื้อไม้ของกลางเพื่อไปปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยว่า พ.ต. สุพัฒน์ พงเกิด ได้ยื่นคำขอซื้อไม้ของกลางจำนวน ๔๐ ลูกบาศก์เมตรในท้องที่จังหวัดกำแพงเพชรตามคำขอตั้งวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๗ กรมป่าไม้ตอบโดยหนังสือตั้งวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ ตกลงขายไม้รายที่เก็บรักษาไว้ตามลำนบอค่า อำเภอเมืองกำแพงเพชร เป็นจำนวน ๔๐ ลูกบาศก์เมตร ในอัตราลูกบาศก์เมตรละ ๒๒๐ บาท และให้ผู้ซื้อชำระค่าภาระคิดพื้นที่อีกลูกบาศก์เมตรละ ๗๒ บาท หาก พ.ต. สุพัฒน์ ตกลงรับซื้อให้ไปติดต่อชำระเงินและรับมอบไม้ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดกำแพงเพชรภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ พ.ต. สุพัฒน์ ได้รับหนังสือเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ แล้วได้มอบให้ตัวแทนไปติดต่อชำระเงินมูลค่าคำขอไม้ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจำนวนเงิน ๒,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ และเจ้าหน้าที่ได้รับเงินไว้แต่ยังไม่ได้คืนตราขายให้เพราะเจ้าหน้าที่ยังไม่พร้อมที่จะตรวจคืนตราขายให้ ครั้นวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ ได้มีมติคณะรัฐมนตรีให้ยกเลิกหลักการเดิมเรื่องการจำหน่ายไม้ของกลางให้แก่ข้าราชการเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยส่วนตัว และได้มีคำสั่งของผู้บัญชาการฝ่ายพลเรือนคณะปฏิวัติตั้งวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ ให้ยุติการจำหน่ายไม้ของกลางให้แก่ข้าราชการ ส่วนไม้ของกลางที่จะขายให้แก่ พ.ต. สุพัฒน์นั้นทางการได้จ้างให้นายส่วนชกตากมารวมไว้ที่ริมถนนพหลโยธินเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่เมื่อเจ้าพนักงานมารับมอบไม้ก็ปรากฏว่าเป็นไม้ดีตราปลอมทั้งนั้น ส่วนไม้ของกลางที่เหลือจึงบอกขายให้แก่ พ.ต. สุพัฒน์นั้นไม่ทราบว่าเป็นอยู่ที่ใด กรมป่าไม้จึงขอหารือว่า การที่กรมป่าไม้ตั้งรับการขายไม้ของกลางให้แก่ พ.ต. สุพัฒน์ และ

คำตอบข้อหารื้อ

๑๓๑

ให้คืนเงินมัดจำแก่ พ.ต. สุพัฒน์เป็นการชอบหรือไม่ และในกรณีที่กรมป่าไม้
สั่งการไปเช่นนั้น หาก พ.ต. สุพัฒน์ฟ้องร้องขอให้ศาลพิพากษาบังคับให้กรมป่าไม้
ขายไม้ให้จะกระทำได้เพียงใดหรือไม่

กรมอัยการตอบว่า

(๑) การที่ผู้จะซื้อไม้ไปทำการซื้อขายภายใน ๓๐ วันนั้น เมื่อจังหวัดกำแพง-
เพชรอันเป็นผู้แทนกรมป่าไม้มิได้บอกขัด แต่กลับยอมรับเงินมัดจำไว้เท่ากับเป็นการ
ยึดเวลาการซื้อขายออกไป หรือเป็นการทำสัญญาจะซื้อขายไม้ของกลางรายวัน
ขึ้นใหม่ ส่วนที่ว่าผู้จะซื้อวางเงินมัดจำแล้วไม่ไปติดต่อให้เสร็จสิ้นก็เป็นเพราะ
เจ้าหน้าที่ไม่พร้อมที่จะตรวจติดตามขายให้ ไม่ใช่ความผิดของผู้จะซื้อ ส่วนมติ
คณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งผู้อำนวยการฝ่ายพลเรือนคณะปฏิวัติซึ่งสั่งให้ยุติการซื้อขาย
ไม้ ไม่เป็นผลผูกพันแก่บุคคลภายนอก กรมป่าไม้จึงไม่อาจจะอ้างเหตุดังกล่าวที่จะ
ปฏิเสธไม่ยอมขายไม้ให้แก่ผู้จะซื้อ

(๒) เมื่อกรมป่าไม้จะต้องขายไม้ดังกล่าวอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ที่กำหนด
แน่นอนแล้วให้แก่ผู้จะซื้อ การที่ปรากฏขึ้นว่าไม่มีไม้ที่จะตกลงขายให้ย่อมถือว่า
การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยจะทำได้ แต่เมื่อไม่มีข้อเท็จจริงว่าการไม่มีไม้ที่จะขาย
มิใช่เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งกรมป่าไม้ไม่ต้องรับผิดชอบ กรมป่าไม้ต้อง
ใช้ค่าเสียหายทดแทนให้แก่ผู้จะซื้อเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้
(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑๘, ๒๑๙)

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๖)

การเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มให้ถูกต้อง

อัยการพิเศษประจำเขต ๓ แจ้งว่า อัยการจังหวัดอ่างทองได้รับข้อหารือของผู้ว่าราชการจังหวัดว่า กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือสั่งให้เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมเพิ่มจากผู้ได้รับอนุญาตให้เดินการพนันไปแล้ว เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตสำคัญผิดเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการพนันตามกฎหมายเก่าแทนที่จะเรียกเก็บตามอัตราที่ได้แก้ไขใหม่ซึ่งสูงกว่า หากผู้รับอนุญาตไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มก็ให้มอบเรื่องให้อัยการดำเนินการฟ้องทางแพ่งเพื่อให้ได้ค่าธรรมเนียมโดยครบถ้วน ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงหารืออัยการจังหวัดอ่างทองว่าจะเรียกค่าธรรมเนียมเพิ่มได้หรือไม่ โดยอาศัยเหตุผลอย่างไร อัยการจังหวัดอ่างทองมีความเห็นว่า การขอและการอนุญาตให้เดินการพนันเป็นการเสนอและการสนองรับเป็นนิติกรรม เงินค่าธรรมเนียมเป็นค่าสำคัญแห่งนิติกรรม การที่เจ้าหน้าที่หลงผิดไปเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมตามกฎหมายเก่า เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ฉะนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๘ จะถือเอาความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมมาใช้เป็นประโยชน์ไม่ได้ จึงไม่มีทางเรียกค่าธรรมเนียมเพิ่มได้ และได้หารือมายังอัยการพิเศษประจำเขต ๓ อัยการพิเศษประจำเขต ๓ มีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องทำนิติกรรม แต่เป็นเรื่องข้อบัญญัติของกฎหมายคือ กฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๐๓ ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งบัญญัติว่า การพนันชนิดใดให้เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมเท่าใด ผู้รับอนุญาตก็ทำหน้าที่ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมตามที่กฎกระทรวงบัญญัติไว้ ถ้าผู้ได้รับอนุญาตไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มก็ควรดำเนินคดีในทางแพ่งตามหนังสือของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้น และได้ขอหารือมายังกรมเพื่อแจ้งให้อัยการจังหวัดอ่างทองทราบต่อไป

คำตอบข้อหารือ

๑๓๓

กรมอัยการตอบว่า

(๑) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้เดินการพนันเป็นกฎหมายคือเป็นไปตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๑๖ ทวิ, ๑๗ พระราชบัญญัติการพนัน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๒ มาตรา ๓ กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ ข้อ ๑๗, ๑๘ และเป็นอัตราที่แน่นอนตายตัวตามบัญชีในกฎกระทรวงนี้ เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ผู้รับอนุญาต ไม่มีสิทธิที่จะอ้างว่าไม่รู้ และทั้งไม่มีอำนาจจะเปลี่ยนแก้หรือยกเว้นให้ผิดไปจากที่กำหนดไว้ ฉะนั้น เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตและผู้รับอนุญาตจึงต้องปฏิบัติตามให้เป็นไปตามกฎหมายคือเรียกเก็บและเสียค่าธรรมเนียมให้ถูกต้อง

(๒) เมื่อกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมดังกล่าวในข้อ (๑) ได้บังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว เมื่อเรียกขาดก็เรียกส่วนที่ยังขาดได้ และทำนองเดียวกันถ้าเรียกเกินเขาก็เรียกคืนส่วนที่เกินได้

ดังนั้น การที่เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตสำคัญผิดเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่ำกว่าอัตรา กับอำนาจเรียกเก็บส่วนที่ยังขาดให้ได้มีอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฉบับใหม่ได้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔๔/๒๔๗๗ และ ๓๐๔/๒๔๗๗

(อัยการนิเทศ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๘)

อายุความฟ้องเรียกเงินยืมคืน

อัยการพิเศษประจำเขต ๑ แจ้งว่า อัยการจังหวัดสมุทรปราการหารือมาว่า เมื่อคราวชาวประมงประมงสัตว์น้ำ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ กระทรวงมหาดไทยได้ให้ชาวประมงยืมเงินเพื่อซ่อมแซมโป๊ะที่แตก ต่อมาชาวประมงผิดนัดไม่ชำระเงินคืนตามกำหนด พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการได้รับมอบให้เป็นทนายว่าต่างฟ้องเรียกเงินยืมดังกล่าวคืนรวม ๓๖ คดี อัยการจังหวัดสมุทรปราการได้หารือเกี่ยวกับเรื่องนมาหลายประการและประการหนึ่งในจำนวนนี้คือ อายุความฟ้องร้องเรื่องจะเป็น ๓๐ ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๔ หรือ ๕ ปีตามมาตรา ๑๖๖ ทั้งนี้เนื่องจากในสัญญายืมได้ระบุว่าการชำระเงินเป็น ๒ งวด งวดที่หนึ่งจำนวนเงิน ๕,๐๐๐ บาท ภายในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ และงวดที่สองจำนวนเงิน ๕,๐๐๐ บาท ภายในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๘๗ อัยการจังหวัดสมุทรปราการเห็นว่ามีอายุความ ๕ ปี นับแต่วันผิดนัดชำระเงินงวดแรก คือวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ ตามมาตรา ๑๖๖ อัยการพิเศษประจำเขต ๑ เห็นว่าการยืมเงินรายนี้เป็นสัญญากู้ยืมเงิน มีหนังสือสัญญากู้ยืมเป็นหลักฐาน เพียงแต่เป็นสัญญากู้ยืมที่ไม่คิดดอกเบี้ยเท่านั้น จึงมีอายุความ ๓๐ ปี ตามมาตรา ๑๖๔ เนื่องจากเห็นว่าเรื่องนี้มีอยู่หลายคดีด้วยกันและเป็นเงินจำนวนมาก อัยการพิเศษประจำเขต ๑ จึงขอหารือกรมมา

กรมอัยการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า อายุความกู้ยืมตามที่หารือเป็นเรื่องผ่อนส่งทุนคืนเป็นงวด ๆ กรณีจึงเข้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๖ มีอายุความ ๕ ปี (คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๘๕/๒๔๗๗, ๕๘๑/๒๔๘๔) ไม่ใช่ อายุความ ๓๐ ปี ตามมาตรา ๑๖๔ ดังนั้นเรื่องทนายขอเงินทั้ง ๒ งวดเมื่อนับอายุความเริ่มตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป (มาตรา ๑๖๘) เป็นอันขาดอายุความเสียแล้ว

ขอให้ศาลจังหวัดลำปางสอบสวน ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑

อัยการจังหวัดลำปางแจ้งว่า ในคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมมาแล้ว ๓๐ วัน ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ ในฐานะเป็นบุคคลอันขาด ครอบงำงานอัยการ ยื่นคำร้องต่อศาลมณฑลทหารบกที่ ๗ (ศาลจังหวัดลำปาง) ขอให้ส่งผู้ต้องหาต่อไป เนื่องจากการสอบสวนข้อหาความผิดฐานอื่นตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่เสร็จสิ้น ตุลาการศาลทหารบางคนอนุญาตให้ขังต่อได้ แต่บางคนก็ไม่อนุญาต โดยอ้างเหตุว่า “ส่วนนายแก้วนี้ ผู้ร้องว่าจับตัวมาควบคุมแต่วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ เพื่อทำการสอบสวนในข้อหาฐานล้มคบกันปล้นทรัพย์สินตามมาตรา ๓๔๐ ป.ม.อ. เช่นนี้ถือเป็นการจับมาโดยมีข้อหาว่ากระทำความผิดอาญา การควบคุม จำต้องดำเนินการตามมาตรา ๘๗ ป. วิ. อาญา และมาตรา ๙๑ ให้อำนาจพนักงานสอบสวน เพียง ๗ วัน นับแต่จับตัวมา หากจำเป็นก็ต้องขอศาลขังต่อ แต่นายแก้วปรากฏ ตามคำร้องว่าควบคุมถึง ๓๐ วันในความผิดที่จับกุมมาเอง หากแต่ผู้ร้องว่า พนักงานสอบสวนควบคุมโดยอาศัยอำนาจคณะปฏิวัติ ศาลเห็นว่าเมื่อเป็นเช่นกรณีนี้ จำต้องควบคุมดำเนินการตามมาตรา ๘๗ ป. วิ. อาญา เป็นลำดับมา เมื่อประสงค์ และจำเป็น ทั้งประกาศคณะปฏิวัติเองก็ปรากฏว่าได้ปลดล้างแก้ไขหรือขยาย มาตรา ๘๗ น้อย่างใด ประกาศคณะปฏิวัติตั้งผู้ร้องว่าเป็นคนละเรื่องกับมาตรา ๘๗ การดำเนินการตามประกาศคณะปฏิวัตินั้น ศาลเห็นว่าเป็นเรื่องของพนักงานฝ่าย ปกครองพนักงานสอบสวนพิจารณา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขังจำกัดอิสรภาพ บุคคลนั้นจะต้องพิจารณาโดยเคร่งครัด ฉะนั้น ศาลจึงหาอาจจะอนุญาตให้ผู้ร้อง ร้องขอให้ส่งนายแก้วได้ไม่ ทั้งศาลเองก็เห็นว่าศาลนี้ไม่มีอำนาจจะให้ขังในกรณี เช่นนี้”

คำตอบข้อหารือ

๑๓๗

อัยการจังหวัดลำปางเห็นว่า การจะควบคุมบุคคลอันธพาลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ นั้น จะต้องปรากฏก่อนควบคุมว่าบุคคลผู้มีความประพฤติเป็นบุคคลอันธพาลนั้นกระทำความผิดละเมิดต่อกฎหมายเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการควบคุมผู้เป็นอันธพาลนั้น ๆ ได้เพื่อทำการสอบสวนมีกำหนดไม่เกิน ๓๐ วัน ไม่ใช่ว่าบุคคลใดเป็นบุคคลอันธพาลก็นำมาควบคุมได้เลยทีเดียว และกรมอัยการเคยตอบข้อหารือว่า การควบคุมตามกำหนด ๓๐ วันในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ นั้น ใช้แทนกำหนด ๗ วันตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๘๗ วรรคสองที่แก้ไข (อัยการนิเทศ เล่มที่ ๒๐ พ.ศ. ๒๕๐๑ หน้า ๔๐๖) ดังนั้นจึงขอหารือมา

กรมอัยการมีความเห็นว่า

๑. บุคคลที่เข้าตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ ต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อจำเป็นต้องจับตัวมาควบคุมเพื่อทำการสอบสวนในข้อหาอัน พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวไว้ทำการสอบสวนได้ไม่เกิน ๓๐ วัน ถ้ามีความจำเป็นต้องควบคุมเกินกำหนดเวลาที่กล่าวเพื่อให้การสอบสวนแล้วจึงยื่น ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปศาล ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒. บุคคลที่กระทำความผิดอย่างนี้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๘๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๕ พนักงานสอบสวนจะควบคุมไว้ได้เพียง ๗ วัน จึงกลายเป็นควบคุมไว้ได้ถึง ๓๐ วัน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือบุคคลที่กระทำความผิดของตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ การควบคุม

๓๐ วันเข้าแทนที่ ๗ วัน ดังนั้นเมื่อควบคุมไว้จะครบ ๓๐ วัน การดอปลดลงยังไม่
เสร็จสิ้นกตของย่นการของขอให้ศาลชั้นและศาลก็จะพิจารณาดำเนินการไปตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗

๓. ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๓ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ เป็น
กฎหมายและเป็นกฎหมายที่ออกภายหลังเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๑

ดังนั้นหากศาลชั้นอุทธรณ์บทที่ ๗ (ศาลจังหวัดลำปาง) ไม่ตั้งข้อหาผู้ต้องหา
โดยอ้างว่าศาลไม่มีอำนาจจะให้ตั้งในกรณีเช่นนี้ จึงเป็นการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
และกรมอัยการได้แจ้งให้กรมพระธรรมนูญเพื่อพิจารณาดำเนินการ (ตามหนังสือ
ของกรมอัยการที่ ๓๐๘๔/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๐๕)

กรมพระธรรมนูญได้ตอบโดยหนังสือที่ ๘๖๕/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๔ เมษายน
๒๕๐๕ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๕ ว่า ในกรณีศาลชั้นอุทธรณ์บทที่ ๗ (ศาล
จังหวัดลำปาง) ไม่ตั้งข้อหาผู้ต้องหาต่อให้หนี ก็เนื่องจากศาลไม่มีข้อเท็จจริงที่จะ
พิจารณาดังข้อหาได้ เพราะในคำร้องขอให้ตั้งต่อระบบแต่เพียงว่า ผู้ต้องหาถูก
ควบคุมมาในข้อหาฐานปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๐
ไม่ได้ระบุด้วยว่านายแก้วผู้ต้องหาได้ถูกควบคุมตัวมาในข้อหาเป็นบุคคลอันขาด
[ในคำร้องระบุว่า เจ้าพนักงานจับตัวผู้ต้องหาได้เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕
พนักงานสอบสวนได้จับตัวผู้ต้องหาควบคุมไว้เพื่อทำการสอบสวนในข้อหาฐาน
ปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๐ ตั้งแต่วันที่ ๒ กุมภาพันธ์
๒๕๐๕ โดยอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๓ และผู้ต้องหาถูก
ควบคุมครบกำหนด ๓๐ วันในวันที่ยื่นคำร้อง]

คำตอบข้อหารือ

๑๓๕

กรมอัยการจึงแจ้งให้อัยการจังหวัดต่างทราบทั่วกันว่า ตามกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นอีก
ก็ควรกล่าวเน้นในการขอให้ชี้ตัว ผู้ต้องหาถูกควบคุมในข้อหาฐานใด และเป็น
บุคคลอันควรพิจารณาประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ ด้วย

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๑๑๕)

เวนคืนอสังหาริมทรัพย์

กรมมหาดไทยแจ้งว่า มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับกรณีที่เทศบาลนครกรุงเทพ จะทำการขยายถนนในเขตเทศบาลบางสาย ซึ่งได้เคยมีพระราชกฤษฎีกาให้จัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ไว้นานแล้ว แต่ยังดำเนินการไม่เสร็จจึงตั้งว่าพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังมีผลใช้บังคับอยู่หรือไม่ และจะขัดแย้งกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ อย่างไรหรือไม่ ตัวอย่างเช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อตัดถนนในที่เพลิงไหม้ ตำบลถนนเขาวราช พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้น จึงขอให้กรมอัยการพิจารณา เพื่อกรมมหาดไทยจะได้ถือเป็นหลักการดำเนินการต่อไป

กรมอัยการตอบว่า พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น เพื่อตัดถนนในที่เพลิงไหม้ตำบลถนนเขาวราช พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นกฎหมายที่ประกาศเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๔๗๔ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช จึงเป็นกฎหมายเท่ากับพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือมิใช่เป็นพระราชกฤษฎีกาอย่างในปัจจุบันซึ่งออกโดยอาศัยตัวพระราชบัญญัติอีกที่บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับไปแล้วนั้น ไม่ว่าจะกาลจะเนิ่นนานมาแต่เท่าใด หากมิได้มีกฎหมายออกมาใหม่ยกเลิกเสีย หรือขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่แล้ว กฎหมายนั้น ๆ ก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่ บรรดาการใด ๆ ที่ได้กระทำไปแล้วเสร็จจึงตั้งบริบูรณ์เป็นผลถูกต้องตามกฎหมายนั้นแล้ว แม้ถึงว่าในการต่อมาจะมีกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายนั้น ๆ เสียก็ดี หรือขัดหรือแย้งกับกฎหมายใหม่ประการใด ๆ ก็ดี ก็หากระทบกระเทือนไปถึงผลแห่งบรรดาการกระทำที่สำเร็จเสร็จตั้งบริบูรณ์เป็นผลถูกต้องตามกฎหมายที่ถูกยกเลิกไปไม่ จึงเมื่อพิจารณาพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น

คำตอบข้อหารือ

๑๔๑

เพื่อตัดถนนในที่เพลิงไหม้ตำบลถนนเขาวราช พ.ศ. ๒๔๗๔ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ก็หมายความว่า การเวนคืนและการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวที่ได้ปฏิบัติไปแล้วก่อนวันใช้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นอันใช้ได้ แต่ถ้าวการจะเวนคืนและการจะปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวแล้วยังมิได้ปฏิบัติก่อนวันใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ก็เป็นอันใช้ไม่ได้ ฉะนั้น ถ้าเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ได้ปฏิบัติการครบถ้วนตามความในมาตรา ๒ และมาตรา ๕ แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อตัดถนนในที่เพลิงไหม้ตำบลถนนเขาวราช พ.ศ. ๒๔๗๔ แล้ว พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังมีผลใช้บังคับได้.

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๒๐๗)

ที่ดินประทานบัตรทำเหมืองแร่ ประมวลกฎหมายที่ดิน

กรมโลหกิจหาแร่มา ใจความ (ประกอบกับคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่กรมโลหกิจ) ว่า ที่รายพิพาทเดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกประทานบัตรทำเหมืองแร่ดิบบุกให้แก่บริษัท หนองเป็ดดิน จำกัด เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๖๘ มีกำหนด ๒๐ ปี หมดอายุวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๘ ในระหว่างที่ประทานบัตรยังไม่หมดอายุได้เกิดสงครามเอเซียบูรพา ทางราชการได้ยึดประทานบัตรจากบริษัทและโอนมาเป็นของกรมโลหกิจเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ กรมโลหกิจได้ยื่นเรื่องรื้อขอต่ออายุประทานบัตรเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๘๗ แต่มีราษฎรผู้หนึ่งยื่นคำร้องว่า เรื่องรื้อขอประทานบัตรรายนี้วางเขตทับทิมของตนโดยอ้างว่าได้ไถ่ถอนสร้างปกครองโดยเบ็ดเตล็ดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ และขอให้ตัดเขตเรื่องรื้อขอประทานบัตรออกจากที่รายนี้ โดยเหตุดังกล่าวจึงยังมิได้มีการออกประทานบัตรตามที่ดินโลหกิจขอต่อไว้

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ราษฎรผู้ยื่นได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินซึ่งเป็นที่ดินประทานบัตรทำเหมืองแร่โดยพลการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ และมีได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗

กรมโลหกิจเห็นว่า ที่ประทานบัตรทำเหมืองแร่เป็นทรัพย์สินประเภทที่รัฐสงวนเพื่อการทำเหมืองแร่ของแผ่นดินเพื่อประโยชน์ร่วมกัน เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๓๐๔ เมื่อราษฎรผู้บุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองทำประโยชน์ในที่ประทานบัตรโดยพลการ ก็ไม่อาจยกสิทธิตามมาตรา ๓๓๘๒ ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เพราะมาตรา ๓๓๐๖ ห้ามไม่ให้ยก

อายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน กรมโลหกิจในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลกิจการทำเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยการทำเหมืองแร่ แต่ไม่ใช่ในฐานะผู้ถือประทานบัตรทำเหมืองแร่เป็นผู้เสียหายย่อมมีสิทธิดำเนินคดีทางศาลกับราษฎรผู้นั้นได้ จึงขอหารือว่าความเห็นดังกล่าวข้างต้นถูกต้องหรือไม่

กรมชก.ตอบว่า ในกรณีที่ราษฎรผู้นั้นเข้าครอบครองที่ดินซึ่งเป็นที่ประทานบัตรโดยพลการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ นั้น พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๘๘ ยังใช้บังคับอยู่ ตามมาตรา ๑๕ แห่งกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ราษฎรผู้นั้นได้เข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน ราษฎรผู้นั้นมีหน้าที่ต้องแจ้งการครอบครองที่ดินต่ออำเภอท้องที่ภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๕ วรรค ๑) เมื่อราษฎรผู้นั้นมิได้แจ้งการครอบครองที่ดินนภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ถือว่าราษฎรผู้นั้นเจตนาละเมิดสิทธิครอบครองที่ดินนั้น (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๕ วรรค ๒) ที่ดินย่อมตกเป็นของรัฐ (ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๒) เมื่อราษฎรผู้นั้นได้แจ้งสิทธิในที่ดินที่ตนครอบครอง รัฐย่อมฟ้องขับไล่ได้ มาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินว่าบรรดาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้นถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี แต่ที่ประทานบัตรทำเหมืองแร่ข้างต้นตกอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการทำเหมืองแร่ (ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๘) การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดิน

ประธานบัตรทำเหมืองแร่เป็นหน้าที่ของกรมโลหกิจ จึงต้องถือว่าที่ดินประธานบัตรทำเหมืองแร่นั้นได้มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นตามความหมายของมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กรมโลหกิจจึงมีอำนาจฟ้องขับไล่ราษฎรผู้นั้นได้

(อัยการพิเศษ พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๒๓๘)

ถ้าท่านเป็นศาล

ใจถูกศาลตัดสินจำคุก ๓๐ วัน โจทย์ว่าถ้าตนจะต้องถูกจำคุกอยู่ถึง ๓๐ วัน
ตนก็จะต้องถูกขอยกจากงาน จึงได้ร้องขอต่อศาลให้จำคุกตนทีละครึ่งวัน ระหว่าง
๑๗.๐๐ น. จนถึง ๑๗.๐๐ น. มีกำหนด ๒๐ วัน

ใจอ้างว่า ถ้าทำได้เช่นนั้นตนจะได้มีโอกาสทำมาหาเลี้ยงครอบครัวไปใน
ระหว่างนั้นด้วย

อัยการคัดค้านว่า กำหนดจำคุก ๓๐ วันย่อมหมายความว่าจำคุก ๓๐ วันเต็ม
เรือนจำไม่ใช่โรงแรมจะได้เข้ามาพักเวลากลางวัน แล้วพอรุ่งเช้าก็ออกไปได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะอนุญาตตามที่โจทก์ขอหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ถ้าอนุญาตเช่นนั้นแล้ว ต่อไปอาจเลขไปถึงกับว่า มีการ
ขอให้จำคุกแต่เฉพาะในเดือนที่สะดวกที่สุดแก่จำเลยก็ได้ จึงไม่อนุญาต

(ศาลรัฐอาร์โซนาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๓)

ชาติแต่งงานแล้ว แต่มีอายุเพียง ๑๙ ปี ได้ถูกศาลตัดสินลงโทษฐานทำผิดกฎหมายซึ่งห้ามมิให้บุคคลอายุต่ำกว่า ๒๑ ปี เข้าไปในร้านขายสุรา

ชาติโดยนอportunโดยอ้างว่า ตนได้แต่งงานแล้ว และกฎหมายถือว่าผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อได้แต่งงานถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เพราะฉะนั้นตนจึงมีสิทธิเข้าไปในร้านขายสุราเช่นเดียวกับบุคคลที่อายุถึง ๒๑ ปีแล้ว

อัยการโต้ว่า ชาติเข้าใจผิดไปเอง เขาอาจจะบรรลุนิติภาวะในสายตาของกฎหมายในบางเรื่อง แต่กฎหมายที่ห้ามผู้เยาว์เข้าไปในร้านขายสุราไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นสำหรับผู้เยาว์ที่แต่งงานแล้วด้วย

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะพิพากษายืนให้ลงโทษชาติหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้การแต่งงานจะทำให้ผู้เยาว์พ้นจากอำนาจปกครองของบิดามารดา แต่การแต่งงานก็ได้มีผลทำให้ผู้เยาว์นั้นมีฐานะเทียบเท่าผู้ใหญ่ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นโดยแจ้งชัด จึงพิพากษายืน

(ศาลรัฐไอโอวาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๗)

เจ้าของร้านขายเครื่องกีฬาแห่งหนึ่งถูกตำรวจจับฐานฝ่าฝืนกฎหมายที่ห้ามขายปืนลม โดยที่ร้านนั้นได้ขายปืนลูกซองสำหรับใช้ยิงปลาในน้ำโดยใช้แรงอัดของแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์

เจ้าของร้านแก้ตัวว่า ปืนนี้ไม่ใช่ปืนลม แต่เป็นปืนคาร์บอนไดออกไซด์ กฎหมายไม่ได้ห้ามการขายปืนที่ใช้แรงอัดของแก๊ส ดังนั้นไม่ควรมีผิด

อัยการโต้วาทีแก้ตัวอย่างนั้นเป็นเรื่องตลกขบขันมากกว่า สำหรับคนทั่วไปแล้วดูเหมือนกับแก๊สเหมือนกัน ปืนแก๊สก็แบบเดียวกับปืนลมนั่นเอง และเป็นอันตรายพอๆ กัน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษเจ้าของร้านหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แกสกับลมไม่เหมือนกัน ดังที่ลาวัชเฮอร์ได้เคยพิสูจน์ให้เห็นความแตกต่างมาตั้งแต่เมื่อเกือบ ๒๐๐ ปี มาแล้ว และกล่าวต่อไปด้วยว่า ไม่ควรปล่อยให้กฎหมายอาญาตัดเสรีภาพของบุคคล เว้นแต่ถ้าข้อความในกฎหมายจะขัดแย้งปราศจากข้อเคลือบคลุม ขนาดที่แม้ผู้ที่กำลังวิ่งก็อาจไม่เพียงอ่าน แต่ยังเข้าใจข้อความได้ด้วย จึงไม่ลงโทษเจ้าของร้าน

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

หลังจากที่โตมกับพรรคพวกที่มาเยี่ยมถึงบ้านจนโตแล้ว แจ็คก็โตขึ้น
 อดทนต่ออุปสรรคที่เพิ่งเข้ามาใหม่ แล้วเร่งเครื่องเดินหน้าต่อไปยังอยู่บนถนนในเขต
 บ้านระหว่างโรงรถกับถนนใหญ่ เพื่อแสดงกำลังรถของตนเพื่อนฝูง พ่อค้าตำรวจ
 ผ่านมาพบเข้าจึงจับกุมตัวแจ็คในข้อหาว่าขับรถขณะเมาสุรา

แจ็คเถียงว่า กฎหมายห้ามมิให้ขับรถขณะเมาสุรา ย่อมใช้บังคับเฉพาะ
 การขับรถบนถนนสาธารณะ ทางเพื่อป้องกันผู้อื่นที่กำลังขับรถหรือเดินอยู่บนถนน
 และย่อมไม่ใช้บังคับแก่การ ขับรถอยู่บนถนนในเขตบ้านดังในกรณีของตนเป็นแน่
 ตนจึงไม่ควรรับผิดชอบข้อหา

อัยการโต้ว่า กฎหมายระบุชัดว่าห้ามมิให้ขับรถขณะเมาสุรา ซึ่งย่อมหมายถึง
 ถึงการขับรถไม่ว่าที่ใดโดยไม่มีข้อยกเว้น

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษแจ็คหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ย่อมเป็นไปได้ที่จะไม่ลงโทษผู้ขับรถขณะเมาสุรา
เนื่องจากถูกจับขณะอยู่บนถนน ส่วนบุคคลแทนที่จะถูกจับขณะอยู่บนถนน
สาธารณะ เพราะไม่มีใครอาจบอกได้ว่า เขาจะขับรถพุ่งออกมายังถนน
สาธารณะและก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วเมื่อใด จึง
ต้องลงโทษแน่

(ศาลรัฐมนตรีโยธาวิญญ์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๔)

เนื่องจากทอมได้ทำงานให้แก่พรรคการเมือง เขาจึงได้รับการตอบแทนโดยได้รับตำแหน่งเสมียนในที่ทำการรัฐบาลแห่งหนึ่ง ทอมเป็นแต่มาที่ทำงานเพียงอาทิตย์ละครั้งเพื่อรับค่าจ้าง โดยไม่ได้ทำงานอะไรเลย เมื่ออัยการรู้เรื่องเขาก็ฟ้องทอมต่อศาล

อัยการอ้างว่า ทอมฉ้อโกงโดยหลอกลวงว่าตนได้ทำงานแล้วก็มารับค่าจ้าง ซึ่งความจริงแล้วทอมไม่ได้ทำงานเลย

ทอมได้ว่า ตนไม่ได้หลอกลวงว่ามาทำงาน ตนเป็นแต่เพียงถูกจ้างซึ่งไม่ได้ทำงาน และมีลูกจ้างที่ไม่ได้ทำงานทำนองเดียวกับตนอีกมากมาย โทษของการไม่ทำงานควรจะเป็นการไล่ออกจากงาน ไม่ใช่ไล่เข้าคุก

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษทอมหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ผู้ซึ่งรับจ้างทำงานโดยมีค่าจ้างเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนนั้น หากไม่ได้ทำงานตามที่ตกลงกัน แต่รับค่าจ้างไปเพื่อตอบแทนการงานที่ตนต้องทำ ย่อมถือได้ว่าเป็นการฉ้อโกง สัญญาจ้างทั้งหลายนั้นย่อมเป็นที่คาดหมายว่าลูกจ้างจะได้ทำงานให้เป็นการแลกเปลี่ยนกับค่าจ้าง จึงต้องลงโทษ

ทอม

(ศาลรัฐนิวเจอร์ซีย์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๔)

แซมมีขับรถไปชนเข้ากับรถอีกคันหนึ่ง จึงได้ลงจากรถเพื่อแจ้งข้อและเลขหมายใบขับขี่ของตนให้ผู้ขับรถอีกฝ่ายหนึ่งทราบตามกฎหมาย แต่ผู้ขับรถอีกฝ่ายหนึ่งได้โคตรลงมาจากรถและแสดงท่าว่าจะถ่มงานเอา แซมมีจึงรีบกลับมาชนรถแล้วขับต่อไป ต่อจากนั้นแซมมีก็ได้ถูกฟ้องว่าฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติให้ผู้ขับรถชนกันหยุดรถแล้วแจ้งข้อและเลขหมายใบขับขี่ให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ

แซมมีแก้ตัวว่า ตนก็อยากจะทำตามกฎหมาย แต่เมื่อชนเข้ากับรถอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมให้ตนทำเช่นนั้น โดยทำท่าว่าจะเข้ามาทำร้ายเอา จะให้ตนทำอย่างไรได้

อัยการอ้างว่า ผู้ที่ถูกละเมิดเนื่องจากความประมาทของผู้ยินยอมเกิดความโมโหเป็นธรรมดา ถ้าชนรับฟังข้อแก้ตัวของแซมมีในทำนองนั้นแล้ว กฎหมายฉบับนี้ย่อมไม่มีทางใช้บังคับ

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษแซมมีหรือไม่

ศาลกล่าวว่า เมื่อแซมมีต้องเผชิญกับการที่จะต้องถูกทำร้าย ย่อมไม่
เป็นธรรมที่จะบังคับให้เขาต้องรอสัญญาเพื่อปฏิบัติตามพิธีการในกฎหมาย การ
บังคับตามกฎหมายนั้นย่อมต้องถือหลักความยุติธรรมและสามัญสำนึกเป็นสำคัญ
ดังนั้น จึงไม่ลงโทษแซมมี

(ศาลรัฐอาลาบามาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

ดิวิดอายุไม่ถึง ๒๑ ปี แต่ได้ไปแจ้งต่อธนาคารที่ตนไปกู้ยืมเงินว่าตนอายุครบ ๒๑ ปีแล้ว ครั้นเมื่อหนังสือกำหนดชำระ ดิวิดก็ปฏิเสธไม่ยอมชำระหนี้โดยอ้างว่าตนยังเป็นผู้เยาว์สัญญาจึงไม่ผูกพัน ธนาคารจึงหักเงินเอาจากบัญชีเงินฝากของดิวิด ดิวิดได้ฟ้องเรียกเงินคืน

ดิวิดอ้างว่า ตนได้ทำสัญญากู้เงินจากธนาคารจริง แต่กฎหมายได้บัญญัติว่าผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ตามสัญญาที่ตนทำขึ้น ดังนั้นธนาคารจึงไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีเงินฝากของตน

ธนาคารได้ว่า กฎหมายในเรื่องนี้วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใหญ่เอาเปรียบเด็ก ไม่ใช่เพื่อให้เด็กถือโอกาสเอาเปรียบผู้ใหญ่ ดิวิดได้ทดลองลงในเรื่องอายุเพื่อให้ธนาคารหลงเชื่อ ธนาคารจึงได้ให้กู้ยืมเงินไป ดังนั้นดิวิดจึงต้องรับผิดชอบตามสัญญา

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้ดิวิดเรียกเงินคืนได้หรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้ผู้เยาว์จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย แต่ยังคงรับผิดชอบ
เพื่อกลั่นแกล้งของตน เมื่อลิวีสได้ทำกลั่นแกล้งหลอกลวงธนาคารให้ทำสัญญา
และจ่ายเงินให้ตนไป ตนก็มีหน้าที่ต้องชำระเงินนั้น ลิวีสจึงเรียกเงินคืน
ไม่ได้

(ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

ยังเลิฟได้ตกลงซื้อบ้านจากผู้ขายที่สร้างบ้านขาย ซึ่งได้ให้คำรับรองแก่
ยังเลิฟว่าค่าท่วความอบอุ่นในบ้านจะไม่เกินกว่า ๑๒ เหรียญต่อเดือน แม้อากาศจะ
หนาวสักเพียงใดก็ตาม แต่พอถึงหน้าหนาวเข้าจริง ๆ ก็ปรากฏว่า แม้จะเผาหมัน
ในเครื่องทำความอบอุ่นสักเท่าใดบ้านก็ยังเย็นเฉียบอยู่นั่นเอง เมื่อยังเลิฟได้ขอ
ให้ผู้ขายจัดการแก้ไขก็ได้รับการปฏิเสธ ยังเลิฟจึงจัดการแก้ไข โดยออกเงินไป
ก่อนเองแล้วฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการแก้ไขจากผู้ขาย

ยังเลิฟอ้างว่า ผู้ขายได้ขายบ้านที่ยังไม่เสร็จเรียบร้อยหรือไม่สมบูรณ์พอเพียง
ให้แก่ตน ทำให้ตนต้องมาแก้ไขเพิ่มเติมอีก ดังนั้นผู้ขายจึงต้องไ้ราคาในส่วนที่
แตกต่างระหว่างสิ่งที่เขาตกลงว่าจะส่งมอบกับสิ่งที่เขาส่งมอบให้จริง ๆ

ผู้ขายได้ว่า ตนได้แสดงความคิดเห็นโดยสุจริตว่าค่าทำความอบอุ่นจะเป็น
ราคาเท่าใดเท่านั้น เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อต้องระวังเอาเอง ผู้ซื้ออาจให้นายช่างมาตรวจ
ดูก่อนซื้อได้ แต่ก็ไม่ได้ทำเอง

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้ผู้ขายชำระหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ผู้สร้างบ้านที่เชียวชาญซึ่งอวดอ้างคุณภาพของบ้านที่ตนสร้างขึ้นจนเกินความจริงไปต่อผู้ซื้อซึ่งไม่มีความรู้ ย่อมมีหน้าที่ต้องแก้ไขให้บ้านนั้นมามีคุณภาพสมดังที่อวดอ้าง และการที่ผู้ซื้อเชื่อตามคำของผู้ขายนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นการตรวจตราพอเพียงแล้ว ดังนั้นผู้ขายจึงต้องชำระค่าใช้จ่าบในการแก้ไขให้แก่ผู้ซื้อ

(ศาลรัฐมิสซูรีวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

ตำรวจกักได้จำนองที่ดินของตนไว้กับอีเบเนเซอ วันหนึ่งอีเบเนเซอได้ไปที่บ้านของตำรวจกักเพื่อทวงดอกเบย แต่เมื่อได้พบเมซี่ลูกสาวของตำรวจกักเข้าก็เกิดหลงรักอย่างฉับใจ แต่เมซี่ไม่ยอมเล่นด้วย อีเบเนเซอจึงได้ขอความช่วยเหลือจากตำรวจกัก ในที่สุดได้ตกลงกันว่า ถ้าตำรวจกักเกลยกล่อมให้ลูกสาวยอมแต่งงานกับอีเบเนเซอสำเร็จ อีเบเนเซอจะยกหนี้ตามสัญญาจำนองให้ หลังจากนั้นประมาณเดือนหนึ่งอีเบเนเซอก็ได้แต่งงานกับเมซี่ แต่ไม่ยอมยกเลิกสัญญาจำนองตำรวจกักจึงฟ้องต่อศาล

ตำรวจกักอ้างว่า อีเบเนเซอได้ทำความตกลงกับตนแล้ว และตนก็ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามข้อตกลงแล้วด้วย อีเบเนเซอจึงมีหน้าที่ต้องทำตามข้อตกลงได้

อีเบเนเซอโต้ว่า ตำรวจกักจะหวังให้ศาลช่วยบังคับในข้อตกลงที่ตนทำสัญญาแลกเปลี่ยนลูกสาวกับสัญญาจำนอง ศาลยอมทำให้ไม่ได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้อีเบเนเซอทำตามข้อตกลงนั้นหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ข้อตกลงนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี
ผู้ที่คิดจะทำการสมรสต้องมีสิทธิที่จะเลือกได้โดยเสรี โดยปราศจากการจูงใจ
จากบิดามารดาซึ่งมีส่วนได้เสียในทางการเงิน จึงไม่ยอมบังคับให้

(ศาลรัฐเพนซิลเวเนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๐)

เมื่อโจได้ทราบว่่าที่ดินซึ่งเป็นที่ลุ่มและใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ของเพื่อนบ้านนั้น ความจริงมีน้ำมันอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ไปขอซื้อในราคา ๓,๐๐๐ เหรียญ โดยบอกว่าแม่ของตนจะใช้ประโยชน์ได้น้อยเต็มที แต่เขาเถอะตนจะรับซื้อได้เพราะยังพอใช้เลี้ยงสัตว์ได้ในบางส่วน เพื่อนบ้านก็ตกลงขายให้ ครั้นต่อมาพอรู้ว่าที่ดินนั้นมีน้ำมัน ก็โดยนพองใจเรียกให้ชำระราคาที่ตนตามที่เป็นจริง

เพื่อนบ้านของโจอ้างว่่า ตนถูกโจหลอกตกลงเอาเพราะขณะที่โจมาพูดเป็นทำนองเอาบุญคุณขณะมาซื้อนั้น โจได้รู้อยู่แล้วว่่าได้ที่ดินนั้นมีน้ำมันอยู่

โจได้ว่่า ตนในฐานะผู้ซื้อไม่มีหน้าที่ต้องบอกข้อเท็จจริงทุกอย่างที่ตนทราบแก่ผู้ขาย ซึ่งจะทำให้ตนต้องเสียประโยชน์ในการทำสัญญาซื้อขายนั้น

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้โจชำระราคาในส่วนที่แตกต่างระหว่างที่ซึ่งใช้ประโยชน์กับที่ซึ่งอุดมไปด้วยน้ำมันหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้ผู้ซื้อจะไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งความจริงทุกอย่างที่ตนทราบแก่ผู้ขายก็จริงอยู่ แต่ในกรณีนี้โจไม่เพียงแต่ไม่แจ้งความจริงเท่านั้น แต่ยังได้แสดงออกด้วยว่าที่ดินนั้นไร้ประโยชน์ ทั้งๆ ที่ตนรู้ว่าเป็นที่ดินมีค่ามาก จึงบังคับให้โจชำระราคาเพิ่ม

(ศาลรัฐนึบราสกาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๑)

โซโฟรเนียได้ไปซื้อเบียร์โนจากร้านแห่งหนึ่ง โดยก่อนที่จะซื้อเธอได้ทดลองเบียร์โนที่มีอยู่ในร้านนั้นทุกตัวแล้ว หลังจากที่ได้อ้อมมาแล้วหลายอาทิตย์เธอก็ได้ทราบว่า เป็นเบียร์โนที่ใช่มาแล้วเล็กน้อย มิใช่เบียร์โนใหม่ถอดด้ามอย่างที่เธอเข้าใจ เธอจึงได้ฟ้องเรียกให้ร้านรับคืนไป

โซโฟรเนียอ้างว่า เธอได้เพียบบอกเพื่อนฝูงว่าได้ซื้อเบียร์โนใหม่มา เมื่อได้ทราบว่าความจริงเป็นเบียร์โนที่ใช่แล้ว ทำให้เธอมีความกระดากอายไม่กล้าดูหน้าเพื่อนฝูงที่เธอได้คุยอวดได้

เจ้าของร้านโต้ว่า เธอได้ทดลองและเลือกเบียร์โนเองก่อนจะซื้อ ถ้าหากเธอจะถามเสียหน่อยว่าเป็นเบียร์โนใหม่หรือเปล่า ตนก็จะได้แจ้งให้ทราบว่าไม่ใช่เบียร์โนใหม่ แต่เธอก็ไม่ได้ถาม และทางร้านก็ได้คิดราคาเธออย่างเบียร์โนที่ใช่แล้ว

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้เจ้าของร้านรับเบียร์โนคืนไปและคืนราคาให้แก่โซโฟรเนียหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า โดยปกติแล้วผู้ซื้อของผู้ขายของใหม่ ย่อมถือว่าของที่ซื้อนั้นใหม่และยังไม่เคยใช้ แม้จะไม่มีคำรับรองจากผู้ขายก็ตาม ดังนั้นคนขายจึงควรได้บอกให้โซโฟรเนียทราบว่า เปียโนที่เธอเลือกนั้นไม่ใช่ของใหม่ เมื่อไม่ได้บอกและทำให้โซโฟรเนียหลงผิดซื้อมา ก็ต้องรับเปียโนคืนไป และคืนราคาให้แก่โซโฟรเนีย

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๖)

ไฮวาร์ดเสนอให้แอลเช่าห้องเพื่อทำร้านตัดผม แต่เนื่องจากไฮวาร์ดเรียกค่าเช่าแพง แอลจึงปฏิเสธและไปเช่าที่อื่นใกล้ ๆ กันแทน ไฮวาร์ดตั้งใจจะแก้แค้น แอล จึงได้จัดทำร้านตัดผมขึ้นในห้องที่เคยเสนอให้แอลเช่า แล้วหาช่างตัดผมมาดำเนินการโดยไม่คิดค่าเช่า ในที่สุดแอลก็เสียลูกค้าไปทุก ๆ ที่จนทำท่าจะล้มละลาย จึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากไฮวาร์ด

แอลอ้างว่า ไม่เป็นธรรมที่จะปล่อยให้ไฮวาร์ดแย่งลูกค้าไปจากตนเพื่อที่จะแก้แค้นในการที่ตนไม่เช่าห้อง ศาลควรตั้งปัดร้านตัดผมของไฮวาร์ดและระงับการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมเสีย

ไฮวาร์ดโต้ว่า ช่างตัดผมของตนดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเพราะแอลไม่กล้ามาดแข่งขันกับร้านตัดผมของตนต่างหาก

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะเห็นด้วยกับแอลหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้การแข่งขันในทางการค้าโดยปกติจะเป็นของดี แต่เป็นการมีขอบอย่างหนึ่งที่แข่งขันกันเพื่อเป็นการแก้แค้น และไม่ถูกต้องที่จะเรียกการกระทำเช่นนั้นว่าเป็นการแข่งขัน ความจริงแล้วการกระทำเช่นนั้นเป็นการใช้กำลังโดยไม่มีเหตุที่จะแก้ตัวได้ตามกฎหมาย และเมื่อพิจารณาในแง่ศีลธรรมแล้วก็ไม่ได้ไปกว่าการแย่งชิงทรัพย์ จึงสั่งให้โฮวาร์ดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่แอลและบีตร้านตัดผม

(ศาลรัฐมนตรีโยธาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๕)

โจซึ่งเป็นนักเล่นกลใช้ชื่อว่า “เมอดิน นักผสมสุราวิเศษ” มีวิธึเล่นกลโดยผสมสุราคอกเทศชนิดต่าง ๆ ออกมาได้โดยไม่ต้องใช้อะไรเลย ต่อมาได้มีคู่แข่งขันใช้ชื่อว่า “ซีโนนักผสมสุราวิเศษ” และมีวิธึเล่นกลเหมือนกันทุกอย่าง เมอดินจึงฟ้องศาลขอให้บังคับซีโนให้เลิกการแสดง

เมอดินอ้างว่า ซีโนไม่แต่เพียงจะลอกวิธึเล่นกลของตนไปเท่านั้น แต่ยังเอาชื่อของตนไปใช้เสียด้วย ทำให้คนเป็นจำนวนมากไปดูการแสดงของซีโนโดยเข้าใจว่าเป็นการแสดงของตน เป็นที่เสื่อมเสียแก่การทำมาหากินของตน

ซีโนโต้ว่า การแสดงแบบนักเล่นกลคนไหนก็ตาม ถ้ามีความชำนาญสักหน่อยย่อมทำได้ เมอดินไม่มีสิทธิผูกขาดทั้งวิธึเล่นกลและทั้งการใช้ชื่อแบบนี้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะสั่งให้ซีโนยุติการแสดงหรือไม่

ศาลเห็นด้วยกับซีโนว่า การแสดงแบบนย่อมเป็นสิทธิของนักแสดงกล
โดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามเมอลินยอมมีสิทธิในข้อที่เขาตั้งขึ้น จึงสั่งให้
ซีโนแสดงกลแบบนั้นต่อไปได้โดยใช้ชื่ออย่างอื่น

(ศาลรัฐฟลอริดาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๓)

จอห์นได้ไปหาทนายแพทยเนื่องจากปวดฟัน โดยคำแนะนำของแพทย์ จอห์นได้ไปทำการเอกซเรย์ ต่อมาแพทย์ได้แจ้งว่าตามผลของการเอกซเรย์ที่ได้รับจะต้องถอนฟันของจอห์นหลายซี่ จอห์นก็ยินยอมให้ถอน แต่เมื่อถอนแล้วก็ไม่หายปวด จอห์นจึงกลับไปให้ตรวจใหม่ จึงปรากฏว่าร้านเอกซเรย์ส่งแผ่นฟิล์มเอกซเรย์มาให้ผิด และแพทย์ได้ถอนฟันซี่ของจอห์นไป จอห์นจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายทั้งจากทนายแพทยและจากร้านเอกซเรย์

ทนายแพทยแก้คดีว่า ถ้าร้านเอกซเรย์ส่งแผ่นฟิล์มที่ถูกต้องมาให้ เรื่องนี้จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นร้านเอกซเรย์จึงต้องรับผิดชอบทั้งหมด

ร้านเอกซเรย์แก้คดีว่า เพียงแต่ทนายแพทยจะใช้ความถี่เกิดฟันของจอห์นเสียสักหน่อยก็จะรู้ว่าฟิล์มเอกซเรย์นั้นส่งไปผิดตัว ความประมาทเลินเล่อของทนายแพทยทำให้ความผิดพลาดซึ่งไม่ควรจะเป็นอันตรายของตนกลายเป็นเรื่องใหญ่ไป ทนายแพทยจึงควรต้องรับผิดชอบมากกว่าตน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินให้ใครรับผิดชอบ

โดย

โดย

โดย

โดย

ศาลวินิจฉัยว่า ความประมาทเลินเล่อของทั้งสองฝ่ายล้วนเป็นเหตุโดยตรง แม้จะต่างคนต่างทำก็ตาม ดังนั้น ทั้งทันตแพทย์และร้านเอ็กซ์เรย์ต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งคู่

โดย

(ศาลรัฐเท็กซัสวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๑)

โดย

โดย

เมื่อวิมลได้ทราบว่ามีนายแพทย์ไต่ทงท่อยาวยาวราว ๖ นิ้ว ไว้ในปอดของตน หลังจากการผ่าตัด จึงไปบอกแพทย์ว่า ถ้าไม่จัดการเอาท่อยาวนั้นออกให้โดยด่วน ตนจะจัดการฟ้องร้อง แพทย์ก็ยืนยันว่าไม่จำเป็นต้องเอาออกเพราะในที่สุญญากาศก็จะรับเอาท่อยาวนั้นไว้ได้โดยไม่มีอันตรายเลย ต่อมาอีก ๒๐ ปี ท่อยาวนั้นงอกขึ้นเป็นผลให้วิมลต้องถูกตัดปอดออก วิมลจึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายแพทย์

วิมลอ้างว่า ถ้าแพทย์จัดการเอาท่อยาวออกให้ตั้งแต่แรกก็จะไม่เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้น แพทย์ได้ให้การรับรองแก่ตนโดยรู้อยู่แล้วว่าไม่เป็นความจริง

แพทย์ได้ว่า อายุความฟ้องร้องสิ้นสุดไปนานแล้ว แม้เมื่อ ๒๐ ปีก่อนวิมลอาจมีสิทธิฟ้องได้ แต่ขณะนี้สิทธินั้นได้หมดไปแล้ว

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้แพทย์จ่ายค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้โดยปกติคดีจะขาดอายุความแล้ว แต่ในเรื่องนี้แพทย์
ยังต้องรับผิดชอบ เพราะได้หลอกให้คนไข้นอนใจด้วยข้อความเท็จ ดังนั้น
แพทย์จึงยังไม่พ้นความรับผิดชอบที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

(ศาลรัฐเคนตักกีวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๒)

รอย แก้ว และมิด ซึ่งล้วนแต่อายุเกิน ๓๕ ปีแล้วทั้งนั้น ลงความเห็นกันว่า
 ประทัดที่ทำขายเป็นของเด็กเกินไป จึงร่วมมือกันแคะเอาดินระเบิดในประทัดมารวม
 ใส่ในท่อโลหะ แล้วรอยก็เอาท่อชนวางลงกับพื้นโรงรถที่บ้านของบิดาแก้ว และ
 เอาข้อนทูปด้านปลายให้แบนเพื่อจะบีตปากท่อ ขณะนั้นบิดาของแก้วก็เห็นแต่มีได้
 ห้ามปราม ในที่สุดก็เกิดระเบิดขึ้นทำให้รอยได้รับบาดเจ็บ รอยได้ฟ้องเรียกค่า
 เสียหายจากบิดาของแก้ว

รอยอ้างว่า บิดาของแก้วมีหน้าที่ต้องมองกันไม่ให้เกิดเหตุขึ้น โดยห้าม
 ไม่ให้ทำต่อไปหรือได้รอยให้ออกไปเสียจากบ้าน

บิดาของแก้วได้ว่า รอยได้รับบาดเจ็บเนื่องจากการกระทำของตัวเอง รอย
 อายุเกิน ๓๕ ปีแล้ว จึงต้องถือความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองแล้ว เพราะฉะนั้น
 บิดาของแก้วไม่มีหน้าที่ต้องคอยดูแลห้ามปราม

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ค่าเสียหายแก่รอยหรือไม่

ศาลกล่าวว่า กฎหมายไม่ได้บังคับให้บุคคลต้องร้องกันบุคคลอื่น หรือ
ทรัพย์สินของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตราย หน้าที่ตามศีลธรรมหรือตามมนุษยธรรม
ไม่อยู่ในวงเขตบังคับของกฎหมาย จึงไม่ให้ค่าเสียหายแก่รอบ

(ศาลรัฐโอคลาโฮมาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

โจนได้สร้างสระว่ายน้ำขึ้นในบ้าน ทำให้เด็กข้าง ๆ บ้านติดใจพากันมาเล่น เป็นจำนวนมาก ผลก็คือในที่สุดมีเด็ก ๒ คนได้รับบาดเจ็บ พ่อแม่ของเด็กได้ฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากโจนในฐานะที่ไม่ระมัดระวังดูแลให้ดี

พ่อแม่ของเด็กอ้างว่า เมื่อผู้ใดจัดทำเครื่องเล่นที่อันตรายซึ่งจะทำให้เด็กติดใจมาเล่น ก็ย่อมมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กไม่ให้ได้รับอันตราย โจนประมาณ เงินเล่าในการที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดังกล่าว

โจนแก้ว่า คนไม่ได้เชื่อเชิญเด็กเหล่านั้นมาเล่นที่สระว่ายน้ำ แต่เด็กได้เข้ามาเองโดยพ่อแม่ไม่ได้ดูแลให้ดี ความจริงเด็กเหล่านั้นมีฐานะเป็นผู้บกพร่องด้วยซ้ำ นอกจากนั้นตนยังไม่มีหน้าที่ต้องคอยดูแลเด็กถูกลานของเพื่อนบ้านข้างเคียงอีกด้วย

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินให้โจนต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า บิดามารดาเห็นว่าต้องดูแลบุตรของตนเอง ไม่ใช่ไปมอบ
หน้าที่ดังกล่าวให้แก่เพื่อนบ้านข้างเคียง สภาพที่มีอันตรายจะเกิดแก่เด็กที่
ไม่อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ เป็นแต่เครื่องแสดงว่า บิดามารดาต้องดูแล
บุตรให้ดี เด็กนั้นถ้าปล่อยตามลำพังแล้วย่อมไม่กลัวต่อสิ่งใด แต่อาจมี
อันตรายได้นานัปการ โจนจึงไม่ต้องรับผิดชอบให้ค่าเสียหาย

(ศาลรัฐแคลิฟอร์เนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

รูตฮอล์ฟได้จ้อดรวบรวรทุกของตนชิตกับทางแยกอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย เป็นเหตุให้รถยนต์ ๒ คันเกิดชนกันตรงทางแยกนั้น รถคันหนึ่งถูกกระแทกไปชนเสาคนเดินเท้าที่กำลังข้ามถนนได้รับบาดเจ็บ คนเดินเท้าผู้ได้รับบาดเจ็บนั้นจึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากรูตฮอล์ฟ

ผู้บาดเจ็บอ้างว่า ถ้ารูตฮอล์ฟปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ขับรถทั้ง ๒ คันนั้นก็จะมีเวลาได้เห็นกันและหลบหลีกไม่ให้ชนกันจนทำให้ตนได้รับบาดเจ็บได้ ดังนั้นต้องถือว่ารูตฮอล์ฟเป็นผู้ก่อให้เกิดตนได้รับบาดเจ็บ และต้องชำระค่าเสียหาย

รูตฮอล์ฟได้ว่า รถของตนอยู่กับที่แท้ ๆ ไม่ได้ไปกระทบร่างกายของผู้บาดเจ็บแม้แต่น้อย อย่างมากที่สุดตนก็ควรจะมีผิดฐานฝ่าฝืนกฎจราจรเท่านั้น

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้รูตฮอล์ฟชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่

มีอยู่อย่างหนึ่งซึ่งคนธรรมดาสามัญ
 มักจะเข้าใจผิดว่า เป็นเรื่องเล็กน้อย
 ที่ไม่สำคัญ

ศาลกล่าวว่า การที่รถดอล์ฟของตราดย่าฝืนกฎจราจร ทำให้เขาต้องรับ
 ผิดชอบในการที่รถเกิดชนกันขึ้น อันเป็นเหตุทำให้ผู้บาดเจ็บได้รับบาดเจ็บ
 ดังนั้น เขาต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

(ศาลรัฐไฮโอไธโอวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

เฟดซึ่งเพิ่งชอร์ตย่นดัดปอร์ตมาใหม่ ๆ ได้ชอร์ตด้วยความเร็วถึง ๖๕ ไมล์ต่อชั่วโมงในเขตที่อนุญาตให้ขับได้ไม่เกิน ๒๕ ไมล์ต่อชั่วโมง ตำรวจเห็นเข้าก็ขับจักรยานยนต์ไล่กวด แต่พอถึงทางเลี้ยวรถจักรยานยนต์ของตำรวจเสียหลักและพุ่งเข้าชนวัดซึ่งกำลังเดินอยู่บนบาทวิถี เป็นเหตุให้วัดได้รับบาดเจ็บสาหัส วัดจึงได้ฟ้องเฟดให้ชดเชยเสียหายในฐานะที่เป็นคนเร่ร่อนผู้ก่อเหตุชน

อีกอย่างว่า เมื่อเฟดฝ่าฝืนกฎหมายโดยขับด้วยความเร็วเกินอัตรา ตำรวจก็ต้องกวดจับ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการขับเร็วของเฟดเป็นต้นเหตุทำให้ตนได้รับบาดเจ็บ เฟดจึงต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ตน

เฟดได้ว่า จะให้ตนต้องรับผิดชอบในการที่ตำรวจไม่อาจบังคับรถจักรยานยนต์ของตัวเองได้อย่างไร ตำรวจต่างหากที่เป็นผู้ชนวัด ฉะนั้นตำรวจจึงควรต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่วัด ไม่ใช่ตน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้เฟดชดเชยค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า เฟอด้ ไม่ได้ก่อให้เกิดการชนนั้น โดยตรงด้วยการทำอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้รถจักรยานยนต์ต้องพุ่งขึ้นไปบนบาทวิถี รถจักรยานยนต์นั้นอยู่ใต้ความควบคุมของตำรวจแต่ผู้เดียว ดังนั้นจะให้เฟอด้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อชีวิตจึงไม่ได้ เฟอด้จึงไม่ต้องชดเชยค่าเสียหาย

(ศาลรัฐโอไฮโอวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๗)

ไฮเรซิโอขับรถยนต์ตามหลังรถบรรทุกขนาดใหญ่มาตามถนนซึ่งแคบและคดเคี้ยว โดยไม่กล้าที่จะแข่งขันหน้า เพราะมองไม่เห็นข้างหน้า คนขับรถบรรทุกเห็นเช่นนั้นจึงช่วยให้สัญญาณด้วยมือว่าข้างหน้าไปได้แล้ว แต่เป็นคราวเคราะห์ คนขับรถบรรทุกกะความเร็วของรถที่เด่นสดมาผิดไป พอไฮเรซิโอขับแข่งขันไป จึงเกิดชนกับรถคันที่สวนมา ไฮเรซิโอฟ้องบริษัทเจ้าของรถบรรทุกคันนั้นให้ชดใช้ค่าเสียหาย

ไฮเรซิโออ้างว่า ตนเชื่อตามสัญญาณที่คนขับรถบรรทุกให้ว่าแข่งขันหน้าไปได้โดยปลอดภัย เมื่อคนขับรถบรรทุกให้สัญญาณแก่ตนโดยประมาทเงินค่าของบริษัทต้องชดใช้ความเสียหายที่ตนของตนก่อให้เกิดขึ้น

บริษัทเจ้าของรถบรรทุกโต้ว่า ไฮเรซิโอไม่มีสิทธิที่จะยึดถือเอาคนขับรถบรรทุกของตนเป็นหลักในการที่จะขับอย่างไร แต่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ไฮเรซิโอได้รับค่าเสียหายหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า แม้คนขับรถบรรทุกจะไม่มีหน้าที่ให้สัญญาแก่โฮเรชิโอ แต่เมื่อได้ไปให้สัญญาเข้าก็มีหน้าที่ที่จะต้องไม่นำโฮเรชิโอไปสู่อันตราย ดังนั้น เมื่อคนขับรถบรรทุกประมาทเลินเล่อ บริษัทเจ้าของรถบรรทุกซึ่งเป็นนายจ้างก็ต้องรับผิดชอบ จึงให้โฮเรชิโอได้รับค่าเสียหาย

(ศาลรัฐจอร์เจียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

เรืออากาศตรีเฮ็ดเบ็คได้รับคำสั่งให้บินไปยังฐานทัพอากาศแห่งหนึ่งแล้วบินกลับมาเป็นการฝึก แต่เนื่องจากเมืองที่เฮ็ดเบ็คมีที่อยู่นั้นห่างจากเส้นทางบินเพียง ๒๐๐ ไมล์ เฮ็ดเบ็คจึงบินผ่านไปตามทางนั้นแล้วโฉบลงไป บังเอิญปีกเครื่องบินไปกระทบเข้ากับตึก เครื่องบินจึงตกลงไปทำให้มีคนที่ได้รับบาดเจ็บ ผู้ได้รับบาดเจ็บได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากรัฐบาล

ผู้เสียหายอ้างว่า ทหารยอมถือได้ว่าเป็นลูกจ้างของรัฐบาล และเมื่อรัฐบาลสั่งให้เฮ็ดเบ็คฝึกบิน รัฐบาลก็ต้องรับผิดชอบเมื่อเฮ็ดเบ็คทำให้ตนได้รับบาดเจ็บ

รัฐบาลได้ว่า ถ้าเฮ็ดเบ็คก่อให้เกิดความเสียหายในขณะที่ปฏิบัติตามคำสั่ง รัฐบาลก็ย่อมต้องรับผิดชอบ แต่ในกรณีนี้ เฮ็ดเบ็คได้ฝ่าฝืนคำสั่งจึงเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น รัฐบาลจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่าย

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะสั่งให้รัฐบาลชดเชยค่าเสียหายหรือไม่

ศาลชี้ขาดว่า เฮลเบ็คไม่ได้กระทำการในฐานะลูกจ้างของรัฐบาล ในขณะที่ทำให้เกิดความเสียหาย โอกาสที่จะถือได้ว่าการกระทำด้วยความคั่นองเป็นการกระทำในทางกรที่ว่าจ้างนั้นย่อมมีน้อยเต็มที่ การที่นักบินแสดงการผาดโผนบินเฉี่ยวลงไปต่ำๆ เหนือเมืองที่ตนอยู่นั้น ย่อมเห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องที่ทำเป็นการส่วนตัว ไม่ใช่อยู่ในแผนการฝึกของกองทัพอากาศ รัฐบาลจึงไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย

(ศาลสหรัฐวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

เมื่อถึงเวลาหยุดพักกลางวัน มิดดิลวู้ดใช้ประจำร้านอาหารกรับลงบันได เพื่อจะไปทำผมที่ร้านตัดผม แต่ด้วยความรีบร้อน ทำให้เชือกถ่วงพลาดลงไถลตก บันไดไปชนเอาผู้ที่เข้มาจับประทานครอาหารในร้านล้มลงได้รับบาดเจ็บ ผู้บาดเจ็บ จึงได้ฟ้องเจ้าของร้านให้ชดเชยค่าเสียหาย

ผู้เสียหายอ้างว่า ร้านอาหารยอมมีหน้าที่ต้องป้องกันมิให้ลูกค้าได้รับบาดเจ็บ จากการกระทำของตัวร้านใช้ เมื่อร้านอาหารไม่ได้ทำเช่นนั้น ก็ต้องรับผิดชอบ ค่าเสียหายให้แก่ตน

เจ้าของร้านอาหารโต้ว่า ขณะเกิดเหตุมิดดิลวู้ดอยู่ในระหว่างหยุดพักกลางวัน ดังนั้นการกระทำของมิดดิลวู้ดไม่ว่าจะในหรือนอกร้าน ย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของ มิดดิลวู้ดเองไม่ใช่เป็นเรื่องของร้าน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะสั่งให้เจ้าของร้านอาหารชดเชยค่าเสียหายหรือไม่

ศาลฯ ชาติว่า นายจ้างไม่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการกระทำของลูกจ้าง
ระหว่างเวลาหยุดพักกลางวัน ดังนั้นจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายเพื่อการ
กระทำของลูกจ้างในระหว่างระยะเวลานั้น เจ้าของร้านอาหารจึงไม่ต้องชดใช้
ค่าเสียหาย

(ศาลรัฐจอร์เจียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๙)

หนุ่มโฮติเวอร์กับสาวชูชี่จะตกลงจะแต่งงานกัน ก่อนถึงวันแต่งงาน ๒-๓ วัน ชูชี่ก็ได้ไปบ่ดกวาดทำความสะอาดบ้านของโฮติเวอร์ โดยโฮติเวอร์ไม่ได้รู้เรื่องด้วย เธอได้เก็บเอาของเก่า ๆ ที่ไม่ใช่แล้วมากองรวมเข้าที่หลังบ้านของโฮติเวอร์แล้วจุดไฟเผา ไฟได้ลามไปไหม้บ้านของบัลบีซึ่งอยู่ติดกันเข้าด้วย เนื่องจากชูชี่ไม่มีเงิน บัลบีจึงฟ้องให้โฮติเวอร์รับผิดชอบค่าใช้จ่าย

บัลบีอ้างว่า ชูชี่ได้ทำการแทนคุณ^๕หมั้นของตนในการเตรียมบ้าน ซึ่ง^๕ทั้งสองจะได้ช้อยู่กินด้วยกันเมื่อทำการสมรสแล้ว ดังนั้นตามกฎหมายก็ต้องถือว่า ชูชี่เป็นตัวแทนของโฮติเวอร์ เมื่อชูชี่ทำโดยประมาทเดินเลื้อไม่ระมัดระวังในการเผา โฮติเวอร์จึงต้องรับผิดชอบ

โฮติเวอร์ได้ว่า ชูชี่ทำการดังกล่าวไปเองโดยไม่บอกกล่าวให้ตนทราบ ตนไม่ทราบด้วยซ้ำว่าเธอจะเช่นนั้น^๕ ฉะนั้นจะให้ตนต้องรับผิดชอบได้อย่างไร

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้โฮติเวอร์ชำระค่าเสียหายหรือไม่

ศาลชี้ขาดว่า กลุ่มนั้นของชายไม่ใช่ตัวแทนของชายในการเตรียม
บ้านที่จะอยู่ร่วมกันในอนาคต เว้นแต่ชายจะได้ร้องขอให้ทำเช่นนั้น ดังนั้น
ชายจึงต้องรับผิดชอบแต่ผู้เดียว และโอลิเวอร์ไม่ต้องชำระค่าเสียหาย

(ศาลรัฐจอร์เจียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

นางบิกซ์ไบได้ไปซื้อของสดราคาถูกร้านสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง และเกิดชอบใจ
หมวกใบหนึ่งซึ่งมีตาข่ายคลุมหน้าติดมาด้วย เธอจึงลองเอาหมวกนั้นมาใส่ดูหน้า
กระจกที่ทางร้านจัดเตรียมไว้ให้ ปรากฏว่ามีลูกค้าคนหนึ่งซึ่งได้ทดลองสวมหมวก
นั้นก่อนหน้าเธอได้เอาเข็มปักหมวกเสียบไว้ที่ตาข่ายคลุมหน้าของหมวกใบนั้นแล้วลืม
ทิ้งไว้ เข็มปักหมวกนั้นได้ขีดเอาหน้าของนางบิกซ์ไบมาตึงเจ็บ เธอจึงฟ้องเรียกค่า
เสียหายจากร้านสรรพสินค้า

นางบิกซ์ไบอ้างว่า ผู้หญิงเป็นจำนวนมากไม่มีใครระมัดระวังในการซื้อของ
เพราะฉะนั้นร้านจึงมีหน้าที่ต้องคอยตรวจดูหมวกบ่อย ๆ ว่าไม่มีลูกค้าคนใดลืมเข็ม
ปักหมวกเสียบไว้กับหมวกนั้น เมื่อร้านไม่ได้ทำดังกล่าวจึงต้องถือว่าประมาท
เล็กน้อย

ร้านได้ว่าเป็นความประมาทเล็กน้อยของลูกค้าคนที่ลืมเข็มปักหมวกเสียบทิ้งไว้
กับหมวกต่างหาก นางบิกซ์ไบจะมาเกณฑ์ให้ทางร้านต้องรับผิดชอบอย่างไรได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้ร้านชำระค่าเสียหายหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า ร้านซ่อมไม่ต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อของ
ลูกค้าในการหยิบจับสินค้าธรรมดาที่วางขายอยู่บนชั้น ซึ่งลูกค้าอาจหยิบจับ
ได้เอง เว้นแต่การหยิบจับเช่นนั้นจะเป็นอันตรายอันเห็นได้อย่างชัดเจน
แต่กรณีนี้มิได้เป็นเช่นนั้น ร้านจึงไม่ต้องชำระค่าเสียหาย

(ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

เมื่อคุณตาของเบอตึงแก่ความตาย ไม่ได้ทิ้งมรดกไว้ให้แก่เบอตึงเลยแม้แต่
เซ็นต์เดียว นอกจากนั้นยังได้ระบุไว้ในพินัยกรรมด้วยว่า เหตุที่ไม่ให้ก็เพราะเบอตึง
เป็นคนใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายและไม่รู้จักบุญคุณคน เมื่อมีการอ่านพินัยกรรมระหว่าง
ญาติ เบอตึงฟ้องกองมรดกเรียกค่าเสียหายโดยหาว่าเป็นการหมิ่นประมาทตน

เบอตึงอ้างว่า ตนต้องเสียชื่อเสียงเพราะถ้อยคำในพินัยกรรมนั้น เพราะฉะนั้น
ต้องเอาเงินในกองมรดกมาทดแทนความเสียหายให้แก่ตน

ทนายของกองมรดกได้ว่า คุณตาไม่ได้แสดงข้อความดังกล่าวขณะที่ยังมีชีวิต
อยู่ แต่เพิ่งมาปรากฏขึ้นเมื่อท่านได้ตายไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องชดเชยค่าเสียหาย

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ค่าเสียหายแก่เบอตึงหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้โดยปกติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบในข้อความอันมีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทจนกว่าจะได้เปิดเผยข้อความนั้น แต่ในกรณีนี้ของเบอตได้ทั้งข้อความนั้นไว้ในลักษณะที่ย่อมต้องมีการเปิดเผยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงไม่ควรปล่อยให้หลานหมดทางแก้ไขจากการให้ร้ายของผู้ตาย กองมรดกจึงต้องชำระค่าเสียหายให้แก่เบอต

(ศาลรัฐโอเรกอนวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

ขณะที่เอเทลดรีบเดินไปตามทางเดินระหว่างตู้โชว์สินค้าในห้างสรรพสินค้าเพื่อจะไปดูการแต่งแบบเสื้อขนสัตว์ซึ่งได้รับการโฆษณาอย่างมโหฬาร โดยที่แม้แต่สนใจของเสื้อขนมิงค์และเซเบ็ด เธอจึงไม่ทันเห็นหีบบรรจุของซึ่งถูกจ้างของห้างสรรพสินค้าวางขวางทางไว้ เธอได้เดินไปสะดุดหีบนั้นทำให้ล้มลงแขนหัก จึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากร้าน

เอเทลอ้างว่า ลูกจ้างของร้านประมาทเดินเลื้อยที่วางหีบบรรจุของทิ้งไว้ในที่ ๆ ผู้ซึ่งเดินมาตามทางอาจสะดุดได้ ดังนั้นร้านจึงควรชำระค่าเสียหายให้แก่เธอ

ร้านโต้ว่า แม้หีบดังกล่าวจะไม่ควรไปอยู่ตรงนั้นก็จริง แต่หีบก็มีขนาดใหญ่พอที่ทุกคนจะเห็นได้ และทางเดินนั้นก็กว้าง ถ้าเอเทลใช้ความระมัดระวังไม่เหม่อ ก็จะไม่มีเกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้น เมื่อเอเทลไม่ระวังให้เสียก็เป็นความผิดของเธอเอง

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ค่าเสียหายแก่เอเทลหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ถ้าเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นในกรณีปกติก็ต้องถือว่าเป็นความผิด
ของผู้นั้นเอง แต่ในกรณีนี้ร้านต้องรับผิดชอบ เพราะวัตถุประสงค์ของการแสดง
แบบเสื้อขนสัตว์ก็เพื่อให้ลูกค้าพุ่งความสนใจไปยังเสื้อขนสัตว์เหล่านั้น ร้าน
จึงต้องชดเชยค่าเสียหายแก่เอเทล

(ศาลรัฐเพนซิลเวเนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๔)

เกอทรุด ได้ไปดูภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์กลางแจ้ง ระหว่างหยุดพักเธอได้เดินไปซื้อเครื่องดื่ม ระหว่างที่เดินกลับมาเธอก็ต้องเดินกลับมาในความมืดและได้ไปสะดุดเอาด้วยลำโพงที่ล้มจากเก้าอี้ยังรถยนต์ของผู้ที่นั่งชมภาพยนตร์ ทำให้เธอล้มลงได้รับบาดเจ็บต้องเข้าโรงพยาบาล เธอจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากเจ้าของโรง

เกอทรุดอ้างว่า เมื่อเจ้าของโรงได้โฆษณาชักชวนให้ผู้ชมภาพยนตร์ไปอุดหนุนร้านขายเครื่องดื่มของตนในระหว่างหยุดพัก อย่างน้อยที่สุดก็ควรจะเปิดไฟให้ความสว่างให้ผู้เดินไปซื้อจะได้เห็นทางบ้าง

เจ้าของโรงโต้ว่า เนื่องจากทางที่เดินไปมืด เกอทรุดก็ควรจะระวังเพื่อที่จะใช้ความระมัดระวังเอาเองได้ การที่เธอได้รับบาดเจ็บก็เนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อของเธอเองต่างหาก

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินให้เกอทรุดได้รับค่าเสียหายหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า เป็นความผิดของเกอทรุดเองที่ไม่หลีกเลี่ยงสายลำโพง
เจ้าของโรงย้อมมีเหตุผลอันสมควรที่จะถือเอาได้ว่า ผู้เข้าชมย่อมรู้ว่ารถยนต์
ที่จอดอยู่ข้างเสา ย่อมมีสายหรือเครื่องอย่างหนึ่งอย่างใดล้ามไปติดกับเครื่อง
ขยายเสียง ดังนั้น เจ้าของโรงจึงไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เกอทรุด

(ศาลรัฐแมสซาชูเซตส์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

หนูเช่นรมนียชอบแกล้งเพื่อนนักเรียนด้วยกันในชั้น เมื่อคุณครูสมิทเทอทราบเข้าก็จัดการกล่าวหาบ โดยวิธีเรียกมาตี ผลที่ได้ก็คือหนูเช่นวิ่งเปลี่ยนที่ไปแกล้งเพื่อนนักเรียนที่นอกโรงเรียน เมื่อคุณครูสมิทเทอทราบเรื่องก็ได้เรียกตัวหนูเช่นวมาตชาก บิดาของเช่นวิ่งได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากคุณครู

บิดาของเช่นวิ่งอ้างว่า แม้คุณครูสมิทเทออาจมีสิทธิตีหนูเช่นวิ่งได้ ในเมื่อทำผิดในโรงเรียนก็จริงอยู่ แต่ยอมไม่มีสิทธิจะมาทำโทษหนูเช่นวิ่ง เพราะได้ทำผิดนอกโรงเรียน เพราะฉะนั้นการที่ไปตีหนูเช่นวิ่งเข้าเป็นครั้งที่สองย่อมเป็นการทำร้ายร่างกาย จึงต้องชดใช้ค่าเสียหาย

คุณครูสมิทเทอตอบว่า เช่นวิ่งทำให้เพื่อนนักเรียนกลัวเสียจนพ่อแม่ชักชขาดที่จะส่งลูกของตนมาอยู่ที่โรงเรียนนี้ เมื่อพ่อแม่ของเช่นวิ่งไม่อาจหรือไม่ยอมจัดการอบรมตักเตือนด้วยลูกของตนเอง ตนก็ต้องทำหนาทน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้คุณครูสมิทเทอต้องจ่ายค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้โดยปกติครูจะไม่มีสิทธิไปทำโทษนักเรียน เว้นแต่จะ
ได้ทำผิดในโรงเรียนก็ตาม แต่ครูก็อาจทำโทษเด็กนักเรียนได้ถ้าการทำผิด
นอกโรงเรียนนั้นมีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินงานของโรงเรียนโดยตรง
คุณครูสมิทเหอจึงไม่ต้องชำระค่าเสียหาย

(ศาลรัฐคอนเนคตัตต์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๕)

มิกกชงมีอายุ ๑๕ ปี รู้ว่าตามกฎของโรงเรียนห้ามดงโทษด้วยการเขมยนต์
จึงได้ใจและก่อเรื่องดุนวอยชนในชนเป็นการประจำ ครูประจำชนเหลืออกเข้า
ในที่สุดก็เลยต้องดากตัวออกจากห้องเรียน มิกกก็ไม่ยอมกลับซัดขวาง ครูจึงต้อง
ใช้กำลังเอาบ้าง ต่อมาบิดาของมิกกก็ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายในการทศครูใช้กำลัง
เล่นงานมิกก

บิดาของมิกกอ้างว่า กฎของโรงเรียนได้ห้ามไว้แต่ไม่ให้ใช้กำลังเขมยนต์
นักเรียน ครูทต้องใช้กำลังปราบปรามเด็กนักเรียนนั้น ควรจะไปเป็นผู้ฝึกสัตว์
มากกว่าฝึกเด็ก

ครูโตว่า มิกกทำให้ตนไม่อาจุแต่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชนได้
เป็นการดีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาของเด็กคนอื่นๆ ไปในตัว วิธีที่จะปราบปราม
มิกกให้รู้สึกสำนึกตัวได้ก็มีอยู่วิธีเดียว คือใช้กำลัง

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้ครูจ่ายค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ในกรณีนี้ครูไม่ได้กระทำไปเพื่อลงโทษ แต่เพื่อที่จะทำให้มีความสงบเรียบร้อยและระเบียบวินัยเกิดขึ้นในชั้น ถ้าครูไม่จัดการโดยฉับพลันเมื่อเด็กนักเรียนก่อความวุ่นวายขึ้นในชั้น เด็กก็จะไม่นับถือครู ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและระเบียบวินัยของโรงเรียนเป็นอย่างมาก ครูจึงไม่ต้องชำระค่าเสียหาย

(ศาลรัฐคอนเนตทิคัตวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

ขณะที่รถยนต์โดยสารทางไกลได้หยุดให้ผู้โดยสารรับประทานอาหารกลางวันระหว่างทาง เทลล์ซึ่งโดยสารมาด้วย ก็ลงจากรถและเข้าไปรับประทานอาหารในร้าน โดยวางกระเป๋าถือไว้ที่เก้าอี้ข้างตัว เมื่อเธอรับประทานเสร็จจึงรู้สึกตัวว่ากระเป๋าถือของเธอซึ่งเธอเอาตัวโดยสารไว้ไว้ได้ถูกขโมยไปแล้ว ครั้นเธอจะไปขอรถ คนขับก็ไม่ยอมให้ขึ้นจนแต่เธอจะนำตัวโดยสารมาแสดง หรือมีคะแนนที่ยอมชำระค่าโดยสารสำหรับทดต่อไป เนื่องจากเทลล์ไม่มีเงินติดตัวจึงต้องขออาศัยยืมเงินเดินทางกลับบ้าน เธอจึงได้ฟ้องบริษัทรถยนต์โดยสารเรียกค่าเสียหาย

เทลล์อ้างว่า เธอได้ชำระค่าโดยสารแล้ว และคนขับรถก็รู้แล้วเช่นนั้น บริษัทย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะพาผู้โดยสาร ไปส่งถึงปลายทางตามจำนวนค่าโดยสารที่ชำระไปแล้ว

บริษัทโต้ว่า บริษัทได้ส่งรถถึงมือแล้วว่าอาจเรียกให้ผู้โดยสารแสดงตัวเมื่อใดก็ได้ จะมุ่งหวังให้คนขับรถคอยนั่งจำว่าผู้โดยสารคนใดได้ชำระค่าโดยสารแล้วย่อมไม่ได้ คนขับรถผู้นั้นเป็นแต่ทำตามกฎที่ได้วางไว้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้บริษัทชำระค่าเสียหายหรือไม่

ศาลกล่าวว่า การที่ทำตัวหายเป็นเรื่องของผู้โดยสารเอง ไม่ใช่เรื่องของบริษัท ดังนั้นยอมใช้ได้ไม่ว่าอยู่ในมือของผู้ใด ถ้าบริษัทยอมให้ผู้โดยสารที่ทำตัวหายโดยสารได้ต่อไป ตัวใบเดิรวาจมีผู้โดยสารถึง ๒ คน เพราะอาจต้องยอมให้ผู้เก็บตัวนั้นได้โดยสารได้โดยไม่ต้องชำระเงิน ดังนั้นบริษัทจึงไม่ต้องชำระค่าเสียหาย

(ศาลรัฐจอร์เจียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๐)

เมื่อนางเนเวอดิตได้สั่งชนบัตริใบละ ๕ เหรียญให้เพื่อชำระค่าโดยสาร คน
 ชนบัตริชายตักตะโกนถามด้วยความไม่พอใจว่า เขาไม่มีหน้าที่ต้องรับแลกชนบัตริที่มี
 ค่าเกินกว่า ๓ เหรียญ นางเนเวอดิตได้ขอร้องว่า เธอไม่มีชนบัตริที่มีค่าต่ำกว่า
 นั้นและขณะนี้เธอจะไปทำงานสายอยู่แล้ว คนชนบัตริก็ว่าช่วยไม่ได้ ถ้าไม่มีก็ต้อง
 ลงจากรถไป ผลที่สุดนางเนเวอดิตก็ต้องลงจากรถ เธอจึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหาย
 จากบริษัทรถโดยสาร

นางเนเวอดิตอ้างว่า การที่เธอไปทำงานสายทำให้เธอต้องถูกออกจากงาน
 นอกจากนั้นความหยาบคายของคนชนบัตริทำให้เธอต้องได้รับความอับอายต่อหน้า
 ประชาชน ถ้าคนชนบัตริจะจ่ายเงินให้จริง ๆ เขาก็ทำได้

บริษัทโต้ว่า บริษัทดำเนินการรับส่งคนโดยสาร ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นธนาคาร
 บริษัทพร้อมที่จะรับแลกชนบัตริที่มีค่าพอสมควร แต่ไม่มีเวลาและเงินบดักพอที่จะ
 แลกชนบัตริที่มีค่าสูงให้ได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ค่าเสียหายแก่นางเนเวอดิตหรือไม่

ศาลกล่าวว่า บริษัทควรจะพร้อมที่จะแตกธนบัตรใบละ ๕ เหรียญได้ เพราะในขณะนั้นใช้กันอยู่ทั่วไปโดยมีค่าในตัวน้อยกว่าเดิมเป็นอย่างมาก และไม่ถือกันว่าเป็นธนบัตรที่มีค่าสูงจนกระทั่งไม่สมควร ต้องยอมรับแตกให้อีกต่อไปแล้ว จึงให้นางเนเวอวิลได้รับค่าเสียหาย ๑,๕๐๐ เหรียญ

(ศาลรัฐมิสซูรีวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๒)

นายคอลดาร์ไวส์ มีความภูมิใจในภรรยาของตนที่มีความสามารถในทาง
ประหยัคมาเป็นเวลาถึง ๔๐ ปี ภายหลังจึงได้ทราบว่าเธอสามารถประหยัคถึงขนาด
ที่เอาเงินไปซื้อบ้านไว้ ๒ หลังในนามของเธอเอง จึงได้ฟ้องเรียกกรรมสิทธิ์ในบ้าน
ทั้งสองหลังนั้น

ถ้ามีอ้างว่า ถ้าเงินที่ตนจ่ายให้ภรรยาเป็นค่าใช้จ่ายในบ้านไม่พอเพียง ตน
ก็ต้องให้เพิ่มขึ้น ก็เมื่อให้มากไปภรรยาก็ต้องคืนเงินนั้นให้แก่ตนแทนที่จะเอาไปซื้อ
บ้านไว้ในนามของเธอเอง

ภรรยาโต้ว่า ตนได้รับเงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในบ้านตามที่ตนเห็นสมควร
เมื่อตนประหยัคไว้ได้ก็ย่อมเป็นเงินส่วนของตน ถ้าไม่มีสิทธิในเงินจำนวนนั้นอีก
ต่อไปแล้ว

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินให้ภรรยายกบ้านให้แก่สามีหรือไม่

แม้ผู้พิพากษาจะยอมรับว่าตนไม่กล้าจะวินิจฉัยเช่นนั้นต่อภรรยาของตนเอง แต่ก็ได้ชี้ขาดในคดีนี้ว่า ค่าใช้จ่ายในบ้านที่สามีจ่ายให้แก่ภรณานั้นเป็นของสามีตามกฎหมาย และส่วนที่ภรรยาประหยัดได้ไม่อาจถือได้ว่าเป็นค่าทดแทนหรือเงินที่สามีให้แก่ภรรยาเป็นส่วนตัว สามีจึงได้บ้านทั้งสองหลังนั้นไป

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

เอมี ทำมาหากินเพื่อที่จะให้สามีของเธอเรียนแพทย์จนจบ พอสามีจะได้ปริญญาชีวิตครอบครัวก็ประดับมรดุม เอมีได้ฟ้องหย่าและเรียกค่าเลี้ยงดูเดือนละ ๑๕๐ เหรียญ

สามีร้องว่า ตนกำลังจะรับหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้านในโรงพยาบาลมีรายได้เพียง ๗๕ เหรียญต่ออาทิตย์ จึงไม่อาจจ่ายให้ภรรยาได้ถึงขนาดนั้น

ภรรยาโต้ว่า ไม่เห็นมีกฎหมายฉบับไหนบังคับว่าผู้ดำรงวิชาแพทย์ต้องทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้าน ถ้าออกหากินรับรักษาคณไข้อย่างธรรมดาจะมีรายได้พอจ่ายค่าเลี้ยงดูให้ตนตามที่เรียกร้องอย่างสบาย

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้เอมีได้รับค่าเลี้ยงดูเดือนละ ๑๕๐ เหรียญตามที่เรียกร้องหรือไม่

ศาลกล่าวว่า การที่เอมีแต่งงานกับนักเรียนแพทย์ ย่อมถือว่ายอมรับความลำบากจนกว่าสามีจะสำเร็จเป็นนายแพทย์ กฎหมายที่บัญญัติเรื่องค่าเลี้ยงดูเพียงแต่ประสงค์ให้ภรรยาได้รับค่าเลี้ยงดูตามสมควร ไม่ใช่เป็นการลงโทษสามีที่เหลวไหล จึงตัดค่าเลี้ยงดูที่ต้องจ่ายให้ภรรยาลง จนสามีอาจทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้านได้

(ศาลรัฐเพนซิลเวเนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

หนุ่มคาสเปอร์ ซึ่งมีรายได้น้อยได้แต่งงานกับหญิงที่มีตำแหน่งใหญ่โตและมีรายไ้สูง โดยนีกกระหม่อมว่าตนคงมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายโดยไม่ต้องทำอะไร แต่แล้วการกลับปรากฏว่าหัตถ์อนได้ปฏิบัติต่อเขาอย่างกับปฏิบัติต่อลูกน้อง และยังไม่ยอมอยู่ในบ้านเดียวกับมารดาของเขาอีกด้วย พอหัตถ์อนสร้างบ้านเสร็จและย้ายไปอยู่บ้านใหม่ คาสเปอร์ก็พ้อพ้อว่าภรรยาทารุณโหดร้ายต่อตน

สามีอ้างว่า ภรรยาทอดทิ้งตนโดยเอาใจใส่แต่การงาน และพูดกับตนราวกับลูกน้อง นอกจากนั้นยังพยายามบังคับให้ตนอยู่ภายใต้อำนาจอีกด้วย ไม่มีสามีคนใดที่ควรต้องทนรับการปฏิบัติอย่างนี้

ภรรยาโต้ว่า ก็เมื่อสามียอมรับประโยชน์ในการที่ให้ตนเป็นผู้หาเลี้ยง ก็ย่อมไม่มีสิทธิที่จะมาร้องอุทธรณ์เมื่อตนประพฤติปฏิบัติอย่างผู้หาเลี้ยงครอบครัว และภรรยา ย่อมมีสิทธิเป็นหัวหน้าครอบครัวได้อย่างสามีเหมือนกัน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้สามีหย่าขาดได้หรือไม่

มี ๒๐๐ คน และในจำนวนนี้ ๑๐๐ คนได้ยื่นฟ้องศาลว่า ศาลควรสั่งให้จำคุกผู้ต้องหา ๑๐๐ คน เพราะผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา ศาลจึงมีคำสั่งให้จำคุกผู้ต้องหา ๑๐๐ คน

ศาลกล่าวว่า ภาระในคดีนี้ไม่ได้ข้ามสามยิ่งไปกว่าภาระทั้งหลายอื่น
อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ออกไปทำมาหากินด้วยซ้ำไป จึงไม่ยอมให้สาม
หยายขาดจากภาระ

(ศาลรัฐเคนตักกัวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕)

จอห์นแต่งงานกับหญิงที่นับถือศาสนาเดียวกับตน ต่อมาอีก ๑๖ ปี ภรรยาได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น และยังได้ชักชวนให้ลูกสาวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาใหม่นั้นด้วย จอห์นได้ฟ้องอย่าโดยอ้างว่า ไม่อาจอยู่อย่างเป็นสุขในบ้านที่นับถือศาสนาต่างกัน

จอห์นอ้างว่า ตนแต่งงานกับหญิงที่นับถือศาสนาเดียวกัน และเป็นการทารุณโหดร้ายที่ตนซึ่งเป็นคนเคร่งศาสนาจะต้องมาอยู่ร่วมกับหญิงที่นับถือศาสนาอื่น นอกจกนั้นภรรยา^๕ยังไม่มีสิทธิจะมาชักชวนให้ลูกสาวของตนเปลี่ยนศาสนาด้วย

ภรรยาได้ว่าการแต่งงานไม่ได้ทำให้ตนหรือลูกสาวของตนต้องทำตามความประสงค์ของสามีไปทุกอย่าง ในฐานะที่ตนเป็นคนอเมริกัน ตนย่อมมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ตามความพอใจ

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้จอห์นหย่าขาดได้หรือไม่

ศาลกล่าวว่า ในดินแดนที่มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา^๕ ทุกคนย่อม
อาจเปลี่ยนศาสนาได้ตามความพอใจ และสมาชิกอื่นในครอบครัวก็ต้องยอม
ทนรับการเปลี่ยนดังกล่าวนี้ จึงไม่ยอมให้จอห์นหย่าขาดจากภรรยา

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

ออกัสตัสถึงกับตกด้วยความดีใจเมื่อได้ทราบว่าภรรยาเก่าของตนได้แต่งงานใหม่แล้ว เพราะทำให้ตนหมดหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูต่อไป หลังจากนั้นอาทิตย์เดียว หล่อนก็พ้องหย่าสามีคนใหม่ และแจ้งให้ออกัสตัสทราบว่า จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูให้หล่อนต่อไป เมื่อออกัสตัสปฏิเสธหล่อนก็ฟ้องต่อศาล

ออกัสตัสอ้างว่า เมื่อหล่อนได้แต่งงานใหม่แล้ว ตนก็ย่อมหมดหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงดู ไม่ว่าการแต่งงานใหม่นั้นจะราบรื่นยืดยาวไปเพียงใดหรือไม่

ภรรยาเก่าได้ว่า เมื่อหย่ากันแล้วก็มีผลเสมือนหนึ่งว่าไม่มีการแต่งงานกันเลย ดังนั้นตามกฎหมายต้องถือว่าตนยังไม่ได้แต่งงานใหม่ เพราะฉะนั้น ออกัสตัสยังมีหน้าที่ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูต่อไป

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะสั่งให้ออกัสตัสจ่ายค่าเลี้ยงดูต่อไปหรือไม่

ศาลกล่าวว่า เมื่อภรรยาเก่าได้แต่งงานใหม่แล้ว สามก็ยอมเป็นไทย แก่ตัวที่จะจัดเรื่องชีวิตของตน โดยไม่ตกอยู่ใต้บังคับที่ว่าอาจต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูอีกหากการแต่งงานใหม่นั้นได้เลิกร้างกันไป และไม่เป็นการบังคับที่จะยอมให้หญิงมีสิทธิเรียกร้องการเลี้ยงดูจากสามีทั้งสองคน ออสคาร์จึงไม่ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูต่อไป

(ศาลรัฐแคลิฟอร์เนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

แม้ว่าโจนนี่จะมีงานทำแต่หนุ่มโจนนี่ยังไม่ทำงานทำตาม หล่อนก็ตกลง
แต่งงานกับเขา เพราะเขาสัญญาว่าจะเป็นสามีที่ดีโดยไม่ออกไปนอกบ้านคนเดียว
เวลาดวงคืน ไม่โกหก และไม่ปกปิดอะไรไว้เป็นความลับ พอแต่งงานกันได้ ๒
เดือน ก็ปรากฏว่าโจนนี่ทำผิดสัญญาทุกอย่าง และยังว่าหนุ่มโจนนี่ยังได้แอบไป
จำนว่เครื่องเรือนที่พ่อแม่ของโจนนี่ให้เป็นของขวัญแต่งงานเสียตั้งแต่ก่อนจะแต่งงาน
กันด้วยซ้ำ โจนนี่จึงได้ฟ้องหย่า

โจนนี่อ้างว่า ตนยินดีที่จะทำงานทุกอย่างเพื่อโจนนี่ ตนแต่งงานด้วยกับโจนนี่
ก็เพราะคำมั่นสัญญาที่เขาให้ไว้ แต่แล้วเขาก็ประพฤติผิดสัญญาทุกอย่าง

โจนนี่ได้ว่า คำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ล้วนแต่เป็นการชักชวนโดยตั้งใจจริงของ
ตนทั้งนั้น เพียงแต่ตนไม่อาจรักษาคำมั่นสัญญาไว้ได้ ย่อมไม่พอเพียงที่จะเป็นเหตุ
ฟ้องหย่า

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้โจนนี่หย่าขาดได้หรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้การที่ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ก่อนแต่งงาน จะไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุให้หย่าขาดจากกันได้ก็ตาม แต่การที่โจนนี้ได้ลอบจํานํา ของขวัญแต่งงานก่อนที่จะได้แต่งงาน แสดงให้เห็นว่ามีเจตนามาแต่ก่อน แต่งงานแล้วว่าจะไม่ทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ จึงให้โจนนี้หย่าขาดได้

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๓)

หนุ่มไฮเมอร์แต่งงานกับสาวแซดดีซึ่งเป็นคนใช้เงินเดิม เมื่อไฮเมอร์พยายามจะตัดทอนเรื่องการ ใช้เงิน ของแซดดีคราวใดก็ถูกแซดดีแพนตีรีบะเอาด้วยกระทะทุบคราวไป จนในที่สุดกลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นประจำเดือน ในที่สุดไฮเมอร์ได้ฟ้องหย่า

ไฮเมอร์อ้างว่า หัวของตนโนเป็นลูกมะกรูดไปหมดแล้ว การที่ถูกตีด้วยกระทะอยู่เรื่อย ๆ ย่อมถือได้ว่าเป็นการทารุณโหดร้าย และตนไม่อาจทนได้ต่อไปอีกแล้ว

แซดดีโต้ว่า ไฮเมอร์ตัวออกใหญ่โต จะแย่งกระทะไปจากตนเสียเมื่อใดก็ได้ เมื่อไฮเมอร์ยอมให้ตนตักแสดงว่าเป็นเรื่องดีเพียงเบา ๆ เท่านั้น

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้ไฮเมอร์หย่าขาดได้หรือไม่

ศาลชี้ว่า ถ้าโฮเมอร์ตีแซลลี่อย่างขนาดที่ตนถูกตีแล้ว ย่อมถือได้อย่างไม่มีข้อสงสัยว่าเป็นการทารุณโหดร้าย แม้ชายจะมีความอดทนต่อการถูกทำร้ายมากกว่าหญิง แต่กฎหมายไม่ควรถือเกณฑ์ในเรื่องการทารุณโหดร้ายแตกต่างกันระหว่างสามีกับภรรยา จึงให้โฮเมอร์หย่าขาดได้

(ศาลรัฐอิลลินอยส์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๐)

วอลต์ได้แต่งงานกับแมรีโดยรู้ยู่่าเธอมีบุตรสาวอายุ ๘ ขวบอยู่คนหนึ่ง โดย วอลต์ตกลงว่าให้เด็กนั้นมาอยู่ด้วยได้ ต่อมาวอลต์เกิดทนเด็กคนนั้นไม่ไหว จึงบอก ให้แมรีเลือกเอาระหว่างเด็กคนนั้นกับตัวเขา แมรีก็พาบุตรไปเสียจากวอลต์และฟ้อง เรียกให้วอลต์จ่ายค่าเลี้ยงดู วอลต์เองก็ฟ้องแย้งหาว่าแมรีละทิ้ง

แมรีอ้างว่า ไม่มีการปฏิบัติอย่างใดที่ผิดมนุษยธรรมยิ่งกว่าการไม่ยอมอยู่ ร่วกับภรรยาจนกว่าภรรยาจะเลือกได้บุตรที่เกิดจากการแต่งงานครั้งก่อนไปเสีย ให้พ้น วอลต์ได้ทำให้แมรีต้องจากไปด้วยความทารุณโหดร้ายดังที่ว่ามี

วอลต์ได้ว่า การปฏิบัติของตนไม่เป็นการทารุณโหดร้ายอย่างใด ชาย ไม่ควรจะถูกบังคับให้อยู่ร่วมกับญาติของภรรยา ถ้าจะทำให้ชีวิตในครอบครัว ขาดความสุขไป เพราะเหตุนี้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะวินิจฉัยว่าแมรีละทิ้งวอลต์ไปหรือไม่

ศาลกล่าวว่า การที่จะบังคับให้มารดาเลือกไสบุตรที่เกิดจากการสมรส
ครั้งก่อนของตนไปเสียให้พ้น ก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการละทิ้งบุตร
และเท่ากับศาลมิได้ทำหน้าที่ในอันที่จะพยายามมิให้ครอบครัวแตกแยกกัน
ดังนั้น ในคดีนี้จะถือว่าแม่ละทิ้งวอลต์ไม่ได้

(ศาลรัฐนิวเจอร์ซีย์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๗)

หลังจากที่ตกได้หย่าขาดจากภรรยาเก่า โดยต้องเสียค่าเลี้ยงดูให้เด็กได้
แต่งงานใหม่ ภรรยาใหม่ของตกก็กลัวพอที่จะเลี้ยงดูตกได้อย่างสบาย ตก
จึงเลิกไม่ทำงานซึ่งทำให้ตกไม่มีรายได้ที่จ่ายค่าเลี้ยงดูให้ภรรยาเก่า ภรรยาเก่า
จึงขอให้ศาลลงโทษตกฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในเรื่องจ่ายค่าเลี้ยงดู

ภรรยาเก่าอ้างว่า ตกก็ตั้งใจจะไม่ทำงานเพื่อที่จะได้ไม่ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู
ตามที่ศาลสั่ง

ตกโต้ว่า เมื่อภรรยาใหม่รับเลี้ยงดูตนแล้ว ตนก็ยอมรับ และตนจะไปขอ
ให้ภรรยาใหม่รับเลี้ยงดูภรรยาเก่าของตนด้วยก็ยอมทำไม่ได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษตกฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในเรื่องจ่าย
ค่าเลี้ยงดูหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ศาลลงโทษผู้ที่เลิกไม่ทำงานเพื่อที่จะไม่ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู
ได้ แต่จะลงโทษผู้ที่เลิกไม่ทำงานเพราะภรรยาใหม่รับเลี้ยงดูเขาแล้วไม่ได้
ในกรณีเช่นนั้น ศาลไม่มีอำนาจบังคับให้เขาทำงานหาเงินมาจ่ายค่าเลี้ยงดู
ดังนั้นจึงไม่ลงโทษอีก

(ศาลรัฐแคลิฟอร์เนียวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

เพื่อจะให้เป็นที่แน่ใจว่า แซดดีไม่ได้แต่งงานกับตนโดยหวังเงินทอง ดอดดาร์มาร์คได้ให้เธอทำสัญญาก่อนสมรสไว้ว่า ถ้าหย่ากันภายใน ๓ ปี นับแต่วันแต่งงานจะได้ค่าเลี้ยงดูเพียง ๕,๐๐๐ เหรียญ ถ้าหย่าหลังจากนั้นจะได้ ๗,๕๐๐ เหรียญ ต่อมาได้หย่ากันเมื่อแต่งงานยังไม่ถึง ๓ ปี แต่แซดดีเรียกร้องค่าเลี้ยงดูกว่า ๗,๕๐๐ เหรียญ

แซดดีอ้างว่า สัญญาหมั้นหมายใช้บังคับไม่ได้ เพราะค่าเลี้ยงดูไม่ใช่ค่าตอบแทนที่ให้แก่ลูกจ้างตามจำนวนปีที่ทำงานมา เมื่อนายจ้างจะให้ออกจากงาน ความสัมพันธ์ของภรรยาย่อมสูงกว่าของลูกจ้างธรรมดา จึงควรได้รับการทดแทนให้เหมาะสม

ดอดดาร์มาร์คอ้างว่า สัญญาก่อนสมรสเป็นสิ่งที่กฎหมายยอมรับนับถือ และตามสัญญาในเรื่องนี้ แซดดีควรได้เงินเพียง ๕,๐๐๐ เหรียญ ซึ่งมากกว่าจำนวนเงินที่เธอเคยพบเมื่อก่อนที่จะมาแต่งงานกับตนด้วยซ้ำไป

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้แซดดีได้ค่าเลี้ยงดูเพียง ๕,๐๐๐ เหรียญหรือไม่

ศาลกล่าวว่า แม้โดยปกติสัญญาก่อนสมรสจะใช้อย่างบังคับได้ตามกฎหมาย แต่สัญญาในเรื่องนี้เป็นโมฆะและขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน เพราะระบุให้จ่ายเงินน้อย ถ้ามีการหย่าเร็ว ดังนั้นจึงให้ศาลได้รับค่าเสียหายมากกว่า ๕,๐๐๐ เหรียญ

(ศาลรัฐแมริแลนด์วินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

เปปีต้าสาวเม็กซิกันแต่งงานกับหนุ่มอเมริกันชื่อชีก ในเม็กซิโก หลังจากได้มาอยู่กินกันในอเมริกาพักหนึ่ง ความรักของเปปีต้าในตัวชีกก็ค่อย ๆ หมดไป หลังจากที่ได้อัดไปพักผ่อนด้วยกันในเม็กซิโก เปปีต้าก็บอกกับสามีว่าตนไม่อาจจะกลับไปอยู่ในอเมริกาได้อีก ชีกจึงต้องกลับมาคนเดียว และภายหลังได้ฟ้องหย่า โดยอ้างว่าเปปีต้าละทิ้งตน

ชีกอ้างว่า เปปีต้าไม่ยอมกลับมาอยู่ด้วย เพราะฉะนั้น ศาลควรให้ตนมีอิสระในการที่จะหาคู่ใหม่ ซึ่งจะไม่โต้แย้งในเรื่องที่อยู่ของตนจัดหาให้

เปปีต้าได้ว่า สามีขรยายยอมมีเสียงเท่ากับสามีในการเลือกหาที่อยู่ ชีกอาจเคยชินกับเม็กซิโกได้ง่ายกว่าที่หล่อนจะเคยชินกับอเมริกา นอกจากนั้นชีกต่างหากที่เป็นผู้ละทิ้งหล่อนไป

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้ชีกหย่าขาดจากเปปีต้าหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ในเมื่อสามี่จัดหาที่อยู่อันเหมาะสมให้แล้ว ภรรยายอมไม่มีสิทธิละทิ้งไปเพื่อให้เป็นไปตามความพอใจของตนเกี่ยวกับเรื่องอากาศและขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้นจึงยอมให้ชกักหย่าขาดจากเปปีต้าได้

(ศาลรัฐเคนตักกัวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

แม้แชดลี่จะแต่งงานแล้ว แต่เธอก็ไม่ยอมให้การแต่งงานมาขัดขวางการตั้งตัวกับบรรดาเพื่อนหญิงของเธอ และเธอได้ชวนเพื่อนมาค้างที่บ้านบ่อย ๆ และเป็นเวลานาน ๆ ตามอารมณ์ จนในที่สุดสามีของเธอทนไม่ไหวต้องเชิญให้บรรดาเพื่อนของแชดลี่เหล่านั้นออกจากบ้านไป แชดลี่ร้องขอหย่า

แชดลี่อ้างว่า บ้านนี้เป็นบ้านของเธอไม่น้อยกว่าบ้านของสามี บ้านย่อมเป็นที่สำหรับตั้งตัวในทางสังคม เมื่อครั้งเธออยู่กับพ่อแม่มิได้เห็นเคยคัดค้านในการที่เธอจะพาเพื่อนมาค้างที่บ้าน แล้วทำไมเธอจึงจะมีสิทธิยืนยงเมื่ออยู่ในบ้านของเธอเอง

สามีโตว่า ตนได้ออกทนมาจนถึงขนาดที่ไม่อาจทนฟังเสียงคุยของบรรดาเพื่อนของแชดลี่อีกต่อไปได้ และไม่เป็นการสมควรที่จะบังคับบุคคลให้ต้องอยู่ในบ้านของตนเองร่วมกับบุคคลภายนอกที่ตนไม่ชอบ

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะยอมให้แชดลี่หย่าขาดได้หรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่าเมื่อหญิงขายสมรสกัน แต่ละฝ่ายต่างก็มีสิทธิที่จะอยู่
ในบ้านโดยไม่มีบุคคลที่สามารถร่วมอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคล
ที่สามนั้นทำความรำคาญให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง จึงไม่ยอมให้แชลลี่หย่าขาดได้

(ศาลรัฐนิวเจอร์ซีย์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๒)

เอ็ดวาร์ดและเจนีฟได้แต่งงานกัน และได้เปิดบัญชีฝากเงินร่วมกันไว้ในธนาคาร ปีหนึ่งต่อมาเอ็ดวาร์ดก็เริ่มไปติดพันกับหญิงใหม่ และได้ออกเช็คเป็นเงินถึง ๕๐๐ เหรียญให้แก่หญิงนั้น เจนีฟรู้เรื่องเข้าจึงรีบไปที่ธนาคารและสั่งห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้น เมื่อธนาคารยังขึ้นจ่ายเงินไป เธอจึงได้ฟ้องธนาคาร เจนีฟยืนยันว่า ในฐานะที่เธอเป็นผู้ฝากเงินย่อมมีสิทธิสั่งห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คได้ เมื่อธนาคารไม่เชื่อฟังและขึ้นจ่ายไปก็จะต้องชดใช้เงินนั้นให้แก่เธอ ธนาคารได้ว่า ธนาคารย่อมไม่อาจทำตามคำสั่งให้จ่ายของเอ็ดวาร์ดและคำสั่งไม่ให้จ่ายของเจนีฟพร้อม ๆ กันได้ในระบบฝากเงินร่วมกันนั้น เฉพาะผู้ที่ออกเช็คเท่านั้นที่มีสิทธิสั่งห้ามการจ่ายเงินได้

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะสั่งให้ธนาคารชดใช้ให้เจนีฟหรือไม่

ศาลกล่าวว่า ผู้ฝากแต่ละคนในบัญชีฝากเงินร่วมกันไม่มีสิทธิที่จะ
ควบคุมบัญชีนั้นอย่างเด็ดขาด ธนาคารย่อมมีหน้าที่จ่ายเงินตามเช็คที่ผู้ฝาก
คนหนึ่งออก แม้อีกคนหนึ่งจะคัดค้านก็ตาม ธนาคารจึงไม่ควรระมัดระวังให้แก่
เจเนิร์ฟ

(ศาลรัฐโอคลาโฮมาวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕)

เน็ตชาวอเมริกันได้ไปเที่ยวที่คอบา และได้แวะไปเล่นการพนันที่สถานคาสิโนของโจ ในที่สุดไม่มีเงินสตพอจ่ายจึงได้ออกเช็คให้โจไว้ แต่ครั้นเน็ตกลับมาถึงนิวยอร์กก็ได้ตั้งให้ธนาคารงตจ่ายเงินตามเช็คนั้น โจจึงตามมาฟ้องเน็ตที่นิวยอร์ก

โจเถียงว่า เนตเป็นหนี้ตนอยู่ดังปรากฏตามเช็คที่เป็นหลักฐานอยู่ และเน็ตก็ยอมรับแล้วว่าเสียการพนันที่สถานคาสิโนของตน

เน็ตได้ว่า โจคงลืมไปว่าการพนันนั้นเป็นถึงผิดกฎหมายในนิวยอร์ก เนื่องจากเช็คนี้เป็นเช็คของธนาคารในนิวยอร์กและโจก็มาฟ้องในศาลนิวยอร์ก ตนจึงไม่จำต้องชำระเงินให้โจ

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้เน็ตชำระเงินให้โจหรือไม่

เน็ตต้องจ่ายเงิน ศาลกล่าวว่า หนซึ่งสมบูรณ์ในต่างประเทศย่อม
เรียกร้องให้ชำระกันได้ในอเมริกา แม้ว่าถ้าหากหนนั้นเกิดขึ้นในอเมริกา
จะไม่สมบูรณ์ก็ตาม เมื่อการพนันเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายในคิวบา โจ
จึงมีสิทธิเรียกให้เน็ตชำระเงินได้ ดังนั้นเน็ตจึงต้องชำระหนี้ให้แก่โจ

(ศาลรัฐนิวยอร์กวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

จอห์นได้ทำงานอยู่ที่บริษัทแห่งหนึ่ง ซึ่งตามสัญญาจ้างนั้นถ้าทางบริษัทให้จอห์นออกจากงานโดยไม่ใช้ความผิดของจอห์นแล้ว บริษัทจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ ๑,๐๐๐ เหรียญ ต่อมาจอห์นได้ไปขอลาออกเองโดยบอกล่วงหน้าถึง ๒ เดือน แต่ผู้จัดการเกิดโมโหขึ้นมาจึงบอกจะให้จอห์นออกจากงานไปได้ทันที ไม่ต้องรอให้ครบ ๒ เดือน จอห์นจึงถือว่าตนถูกบริษัทให้ออกจากงานและเรียกร้องค่าตอบแทน เมื่อบริษัทไม่ยอมจ่าย จอห์นก็ฟ้องเรียกค่าตอบแทนนั้น

จอห์นอ้างว่า ใบลาของตนยังไม่มีผลจนกว่าจะครบ ๒ เดือน . ตนไม่พร้อมที่จะออกในทันทีทันใด แต่เมื่อผู้จัดการให้ตนออก ตนก็ยอมมีสิทธิได้ค่าตอบแทน เพราะต้องถือว่าเป็นการที่บริษัทให้ตนออกจากงาน

บริษัทโต้ว่า จอห์นออกจากงานโดยความสมัครใจ ผู้จัดการเป็นแต่ช่วยให้การออกจากงานของจอห์นเป็นไปได้เร็วขึ้นเท่านั้น จอห์นจึงไม่มีสิทธิจะเรียกร้องค่าตอบแทน

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้จอห์นได้รับค่าตอบแทนหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า

นายอรรถสิทธิ์

ฟ้องนายสมศักดิ์

ศาลวินิจฉัยว่า เป็นเรื่องที่จนถูกบริษัทให้ออกจากงาน ไม่ใช่จนลาออกเอง การที่จะถือว่าการกระทำของบริษัทเช่นนั้นเป็นแต่ช่วยให้การออกจากงานโดยสมัครใจของลูกค้าเป็นไปได้โดยเร็วขึ้นนั้น เป็นการเอาการให้ออกจากงานไปปนกับการลาออกจากงาน ดังนั้นจนจึงควรได้รับค่าตอบแทน

พยาน

(ศาลรัฐมิชิแกนวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

พยาน

แอกนิวได้เข้ามาทำงานเป็นคนรับใช้ในโรงแรมแห่งหนึ่ง โดยได้รับค่าจ้าง ๒๐ เหรียญต่ออาทิตย์ และยังมีค่าทิปที่ตนจะได้จากผู้มาพักเป็นอีกส่วนหนึ่งถ้าหากต่อมาจึงได้ทราบว่าตามกฎหมายของรัฐบาลค่าจ้างอย่างต่ำต้องเป็น ๔๐ เหรียญต่ออาทิตย์ ถึงแม้ว่ารายได้ของเขาเมื่อรวมค่าจ้างกับค่าทิปที่ได้เข้าด้วยกันแล้วจะเกินกว่าอาทิตย์ละ ๔๐ เหรียญ แอกนิวก็ได้ฟ้องโรงแรมในฐานะที่จ่ายค่าจ้างให้ตนน้อยกว่าอัตราขั้นต่ำตามกฎหมาย

แอกนิวอ้างว่า ไม่ว่าตนจะได้ค่าทิปมากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่โรงแรมได้จ่ายค่าจ้างให้ตนเพียง ๒๐ เหรียญ ในเมื่อกฎหมายระบุว่าต้องจ่ายอย่างน้อย ๔๐ เหรียญ เพราะฉะนั้นทางโรงแรมต้องจ่ายส่วนที่ยังขาดไปให้แก่ตน

โรงแรมโต้ว่า ทางโรงแรมได้ให้งานแอกนิวทำซึ่งทำให้เขามีรายได้เกินกว่า ๔๐ เหรียญต่ออาทิตย์เสียอีก ดังนั้นแอกนิวจะมาร้องเรียนว่าตนเสียหายได้อย่างไร

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะบังคับให้โรงแรมจ่ายหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า ค่าทิปนั้นเป็นประเพณีถือกันว่าเป็นของผู้ที่ได้รับ จะเอามานับรวมเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้างไม่ได้ จะถือได้ว่าเป็นค่าจ้างก็ต่อเมื่อลูกจ้างต้องส่งค่าทิปทั้งหมดให้แก่นายจ้าง แล้วได้รับกลับคืนมาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง แต่ในกรณีนี้ได้เป็นเช่นนั้น ดังนั้นโรงแรมจึงต้องจ่ายค่าจ้างให้แถมนิวเพิ่มขน

(ศาลรัฐไวโอมิงวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔)

จ๊อบมีความภูมิใจในความแม่นยำของชกกหลานชายของตนเป็นนักหนา และได้เที่ยวโอ้อวดความเก่งกาจของชกก จนกระทั่งวันหนึ่งผู้ได้ฟังจึงทำให้ต้องแสดงแบบวัดเดิมเทดให้ จ๊อบก็รับคำท้าโดยเอาลูกแอปเปิ้ลวางบนศีรษะตนแล้วให้ชกกยิงลูกแอปเปิ้ลนั้น ขณะที่ชกกกำลังเหยียดไกปืน ลูกแอปเปิ้ลทำท่าจะหล่น จ๊อบก็เงยศีรษะขึ้นเพื่อ देखลูกแอปเปิ้ล จึงถูกกระสุนปืนเข้าที่หน้าผากถึงแก่ความตาย เนื่องจากจ๊อบมีประกันชีวิตได้ ๑,๐๐๐ เหรียญ โดยในสัญญาฉบับนั้นว่า ถ้าถึงแก่ความตายเนื่องจากอุบัติเหตุ บริษัทจะจ่ายเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวเป็น ๒,๐๐๐ เหรียญ ภรรยาของจ๊อบจึงเรียกให้บริษัทจ่าย ๒,๐๐๐ เหรียญ เมื่อบริษัทจ่ายให้เพียง ๑,๐๐๐ เหรียญ ภรรยาของจ๊อบก็ฟ้องเรียกให้จ่ายอีก ๑,๐๐๐ เหรียญ

ภรรยาของจ๊อบอ้างว่า ชกกไม่ได้ตั้งใจยิงตัวของตน จึงต้องถือเป็นอุบัติเหตุ

บริษัทประกันชีวิตได้ว่า แม้ชกกจะไม่ได้ตั้งใจจ๊อบ แต่จะถือว่าการตายเนื่องมาจากอุบัติเหตุไม่ได้ เพราะจ๊อบได้ยอมตัวเข้าเสี่ยงภัยที่จะถูกยิงตายโดยรู้อยู่แล้ว

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะให้ภรรยาของจ๊อบได้ ๑,๐๐๐ เหรียญหรือ ๒,๐๐๐ เหรียญ

ศาลชี้ขาดว่า การตายในกรณีนี้ไม่ใช่อุบัติเหตุ แต่เป็นผลตามธรรมชาติและอาจสังเกตเห็นได้ของการกระทำอันสมควรใจ พิศดาร และไม่จำเป็น ผู้ซึ่งสมควรใจเอาหัวเข้าเสี่ยงภัยทดลองเช่นนี้ย่อมต้องคาดหมายว่า อาจได้รับอันตราย ดังนั้นภรรยาของจิบบจึงได้รับเงินจากบริษัทประกันชีวิตเพียง ๑,๐๐๐ เหรียญ

(ศาลรัฐเท็กซัสวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖)

ระหว่างถูกจำคุกอยู่ พืทได้สมัครเรียนวิชาภาษาอังกฤษทางไปรษณีย์ ใน
บทแรกมีการให้ตอบคำถามว่าทำไมจึงสมัครเรียนวิชานี้ พืทได้ตอบไปว่าเพราะ
ต้องการจะแต่งหนังสือขึ้นเพื่อเปิดโปงให้รู้ถึงความทารุณโหดร้ายในเรือนจำ เมื่อ
พืทได้พบเข้าขณะที่ตรวจจดหมายที่มีออกไปภายนอก ก็ได้ส่งกลับคืนมาให้พืท
พร้อมทั้งเตือนว่าอย่าทำเช่นนั้นอีก แทนที่พืทจะเชือกมัดเขียนไปใหม่โดยมีข้อความ
รุนแรงไปกว่าเดิมอีก พืทจึงสั่งไม่อนุญาตให้เรียนต่อไป พืทจึงจัดหาทนายร้องขอ
ให้ศาลสั่งพืทให้อนุญาตตนเรียนต่อไป

ทนายของพืทอ้างว่า การที่พืทสั่งไม่อนุญาตให้พืทเรียนต่อไป เป็นการ
จำกัดสิทธิในการพูดและสิทธิที่จะศึกษาหาความรู้ซึ่งได้ให้แก่กโทษคนอื่น ๆ

พืทก็ตอบว่า ถ้าขืนปล่อยให้พืทใช้สิทธิไปอย่างไม่ถูกต้องเช่นนั้น จะเป็นการ
บ่อนทำลายวินัยของทางเรือนจำ และจะทำให้ประชาชนเข้าใจเรือนจำไปในทางที่ผิด

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะปล่อยให้พืทเรียนต่อไปหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า การเดินทางไปรษณีย์ของนักโทษนั้น เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ทางเรือนจำต้องควบคุมดูแล นักโทษผู้ขึ้นใช้สิทธิและโอกาสที่ให้แก่ นักโทษโดยทั่วๆ ไปในทางมิชอบ ย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะร้องอุทธรณ์ว่าตน ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคในเมื่อตนถูกตัดสินโทษเช่นนั้น พัดจึงมีสิทธิห้ามได้

(ศาลอุทธรณ์สหรัฐวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๔)

เนื่องจากเกิดสงสัยว่าภรรยาของตนจะมีอะไร ๆ กับชายอื่น ขอตำรวจได้ติดเครื่องดักฟังทางโทรศัพท์ที่บ้านของตนเองเพื่อให้แน่ใจ เมื่อภรรยาได้ทราบเข้าก็ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีกับขอตำรวจฐานละเมิดกฎหมายที่ห้ามดักฟังทาง โทรศัพท์

ภรรยาอ้างว่า กฎหมายให้ทุกคนมีสิทธิที่จะไม่ได้รับการรบกวนในการพูดทางโทรศัพท์ แม้แต่สามีก็ไม่มีสิทธิดักฟังภรรยาพูดทางโทรศัพท์

สามีได้ว่า ตนยอมมีสิทธิตามกฎหมายที่จะไม่ให้ใครใช้โทรศัพท์ของตนทำให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ตน และสิทธิเช่นนี้ย่อมสำคัญกว่าสิทธิที่ภรรยาอ้างมา

ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะลงโทษสามีหรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า เมื่อเจ้าของโทรศัพท์ท่อนุญาตให้ผู้อื่นใช้โทรศัพท์ของตน
ย่อมมีข้อแม้โดยปริยายอยู่ว่า จะต้องไม่ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ธุรกิจหรือ
ครอบครัวของเขา และย่อมมีสิทธิที่จะลอบดักฟังเพื่อให้แน่ใจว่าไม่ได้ใช้
โทรศัพท์นั้นให้เป็นที่เสื่อมเสียประโยชน์ของเขา ดังนั้นในคดีนี้สามจึงไม่ผิด

(ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๐)

ธรรมเนียมของข้าราชการ

ธรรมของข้าราชการ

โดย

พระปัญญาชนนันทมุนี

ในสมัยโบราณนานมาแล้ว เมื่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ยังไม่เจริญดังที่เป็นกันอยู่ในสมัยนี้ สมัยเมื่อการครองชีพเป็นอยู่กันอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องมีการแข่งขันกันมากนัก การหากินก็เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการปรุงแต่งอะไรมากนัก ต่อมาก็อาศัยผลไม้รากไม้ซึ่งหาได้จากบ้านตนเอง ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในสมัยนั้นก็อยู่กันตามใต้ไม้ตามถ้ำตามภูเขา ไม่มีการสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ไม่มีการหุงต้มอาหาร ไม่มีการนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้า และไม่มีการกระทำอะไร ๆ ดังที่เราเห็นกันในสมัยนี้หลายอย่าง บรรพบุรุษของพวกเราในสมัยโน้นยังเป็นคนป่า ชาติความเจริญด้วยประการทั้งปวง แต่เขาก็อยู่กันอย่างมีความสุขตามควรแก่สภาพทุกประการ

กำเนิดคำว่า “ราชา”

แม้มนุษย์ในยุคโน้นจะมีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ อย่างใดก็ตาม ความยุ่งยากในหมู่พวกเขาก็มีบ้างเหมือนกัน เพราะมนุษย์มักเล็ดลอดออกไปล่าสัตว์ของกินได้บ้างในบางครั้ง คราวหนึ่งมีเรื่องเกิดขึ้นในหมู่ของตน ตัวเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดเรื่องใหญ่คือความขี้เกียจนั่นเอง ตามปกติทุกคนเข้าไปล่าหาผลไม้มากินในตอนเช้า ตอนกลางวันและตอนเย็นหาได้มีการระดมอาหารไว้กินไม่ เพราะอาหารมีถมไปจะไปเอาที่ไหนเมื่อใดก็ได้ จึงไม่มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น แต่อยู่มาคราวหนึ่ง บุรุษคนหนึ่งมีปกติเป็นคนขี้เกียจในการทำงาน เขาเบื่อที่จะไปเอาผลไม้มากินทุกเมื่อ จึงไปเก็บเอามาก ๆ แล้วนอนกินที่ ๆ พักให้สบายใจของเขา

คนอื่นเห็นคนนั้นทำเช่นนั้นก็เอาอย่างบ้าง คนมาก ๆ ออกไปหาอาหารพร้อมกัน
ก็เกิดแก่งแย่งกัน ของดีมีรสอร่อยมีน้อยผู้ต้องการมีมาก ก็เกิดการแก่งแย่งกัน
ชั้นแรกก็เพียงแต่พูดเถียงกัน ต่อมาก็เกิดโมหะจริตจึงเกิดทุบตีกัน ชั้นต้นก็ตีกัน
เพียงสองคน ต่อมาก็มีพวกช่วยตีกันใหญ่ ถึงแม้ว่าในสมัยนั้นมนุษย์ไม่มีอาวุธ
อย่างที่มนุษย์ในสมัยนี้มี เขาใช้แต่อาวุธเดิม คือ หมัดเท้า หรือใช้ท่อนไม้บ้าง
ได้รับความเจ็บปวดไปตาม ๆ กัน ทุกคนกลับที่พักด้วยความทุกข์ในใจ อันคนเรานั้น
ถ้าหากอยู่กันสบาย ๆ ก็ไม่ค่อยมีความคิดอะไรเกิดขึ้น เมื่อใดมีความทุกข์
เดือดร้อนก็มีความคิดขึ้นบ้าง ความยากลำบากจึงช่วยคนให้มีความก้าวหน้า
ความลำบากสร้างคนให้เป็นคนมีเกียรติมีชื่อเสียงในสังคม เราทั้งหลายจึงไม่ควร
ถ่วงต่อความลำบาก แต่ควรถ่วงความละดวงสบายให้มาก เพราะความ
ละดวงสบายทำคนให้อ่อนแอ ให้ขาดความอดทน

เมื่อคนเหล่านั้นมีความทุกข์ก็มาร่ำพึมพำในใจว่า เมื่อก่อนพวกเราอยู่กันด้วย
ความสุขสบาย ไม่มีปัญหายุ่งยากอะไรเลย แต่เดี๋ยวนี้เรามีความลำบากเกิดขึ้นแล้ว
เมื่อมีความลำบากเกิดขึ้นก็ไม่มีใครช่วยจัดการแก้ไข เพราะพวกเราไม่มีหัวหน้า
ปกครองหมู่คณะ เมื่อทุกคนคิดได้อย่างนี้ เขาจึงมาประชุมปรึกษารวบรวมเพื่อ
แก้ปัญหานั้นเกิดขึ้น คนสมัยก่อนมีปฏิริยานะในใจน้อย ไม่โกรธกันนาน ๆ
เพราะไม่มีมารมาคอยยแหย่ให้โกรธกัน ไม่เหมือนคนในสมัยนี้ ฟันืองพ้อเคียดกัน
แท้ ๆ และเกิดในสังคมที่โลกสมัยนี้เป็นผู้ดี เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นแล้วพูดจากันไม่รู้
เรื่องทะเลาะกันมาตลอดหลายปี เวลาจะพูดอะไรกันพูดกันในบ้านของตนเองก็ไม่ได้
ต้องนัดกันไปพูดที่บ้านคนอื่นเขา และพูดกันไม่รู้เรื่องอีกตามเคย ที่เป็นเช่น
ก็เพราะมีมารคอยยุยงข้างหลัง พูดตามภาษาชาวบ้านว่ามีความคดโกง มนุษย์
ในสมัยก่อนไม่มีหางให้ใครถือ แต่มนุษย์สมัยนี้มีหางยาวให้คนที่อยู่ใกล้กันจับ

มาถือหางกันได้ นานขนาดนั้น คนสมัยก่อนเขาพอมีเรื่องอะไรขึ้นก็ไม่ได้เก็บเรื่องไว้นาน ๆ หันหน้าเข้าหากันได้พูดจากันรู้เรื่อง เขาจึงมาประชุมกันปรารภถึงเรื่องที่เกิดขึ้น มีคนหนึ่งเสนอว่าเรายกกันแบบไม่มีหัวหน้าจึงได้รับความเดือดร้อน จึงควรจะได้เลือกใครขึ้นเป็นหัวหน้า และเราทั้งหมดเชื่อฟังต่อบุคคลผู้เป็นหัวหน้านั้น การอยู่ด้วยกันจะมีความสุขสืบไป

การเลือกตั้งหัวหน้าในสมัยนั้น เป็นการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์แท้ ไม่มีการสมัครรับเลือกตั้ง ไม่มีการโฆษณาหาเสียง ไม่มีการแจกเสื้อผ้า หรือไม่มีการทักไฟไฟอะไรทั้งหมัด เป็นการลงคะแนนแบบเปิดเผย ผู้เลือก ๆ ด้วยความพอใจผู้ถูกเลือกก็พอใจ นี่เป็นการเลือกตั้งของคนที่ยังไม่มีความเจริญแบบพวกเรา ผลที่สุดก็เลือกคนหนึ่งซึ่งมีกำลังกาย กำลังความคิดดีกว่าพวกเขา เห็นว่าพอจะเป็นหัวหน้าพวกเขาได้ ผู้หนึ่งก็ไต่เป็นหัวหน้าปกครองหมู่คณะต่อไป

เมื่อได้เป็นหัวหน้าแล้วก็มีเหตุแห่งการทะเลาะกันว่าอยู่ที่ไหน จึงได้จัดการแก้เหตุนี้ โดยการจัดแบ่งที่ดินทำออกเป็นส่วน ๆ ให้ทุกคนเป็นเจ้าของบ้างที่ได้รับมอบหมายในบริเวณนั้น จะลงมือทำกินของบุคคลอื่นไม่ได้เป็นอันขาด คนสมัยก่อนเป็นคนอ่อนน้อมยอมเชื่อฟังคำแนะนำง่าย เขาจึงได้ทำตามคำสั่งของหัวหน้าทุกประการ ทุกคนทบทวนครัดจึงอยู่กันด้วยความสุขสงบ เรื่องทะเลาะกันเหมือนครั้งยังไม่หัวหน้าจึงไม่เกิดขึ้นต่อไป ความสุขที่เขาได้รับเพราะการกระทำของหัวหน้าอย่างนั้นแหละทำให้พวกเขาดีใจพอใจ จึงได้พูดออกมาด้วยความดีใจของความปิติว่า ราชา ราชา คำว่า ราชาอันหมายความว่า ยินดี ยินดี ยินดี ก็เกิดขึ้นโดยประการฉะนี้

คำว่า ราชา นี้แหละ เป็นคำเรียกชื่อผู้ปกครองคนมาจนทุกวันนี้ หมายถึงบุคคลผู้กระทำกิจให้บุคคลอื่นชื่นใจ ผู้ใดเป็นพระราชานั้นบุคคลผู้กระทำกิจให้ผู้อื่นได้รับความชื่นใจ

ข้าราชการ คือบุคคลประเภทใดเล่า

พระราชองค์เดียวจะทำงานทุกอย่างให้เรียบร้อยไม่ได้ เพราะงานที่ต้องทรงกระทำมีมากมายหลายสาขา พระองค์จึงต้องมอบงานให้ผู้อื่นทำแทนพระองค์บ้าง เมื่อจะทรงมอบงานให้ใครทำก็ได้ทรงพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าเป็นคนที่วางใจได้ เป็นคนมีความรู้ มีความสามารถ มีความประพฤติดีพอที่จะทำงานของพระราชให้สำเร็จ ให้งานนั้นเป็นที่พอใจของประชาชนผู้อยู่ในความคุ้มครองของพระราช คนที่ทำงานแทนองค์พระราชาแต่ละ เราเรียกขานกันว่าข้าราชการ หมายความว่าผู้ทำงานของพระราชหรือทำงานแทนองค์พระราชา จึงพูดกันว่าต่างพระเนตร พระกรรณของพระราช ต่างหูต่างตาของพระราช รับมอบหมายหน้าที่ให้ไปทำตามตัวบทกฎหมาย ข้าราชการทุกคนจึงเป็นคนที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานให้ประชาชนพอใจ ให้ประชาชนสบายใจ ตามหน้าที่ของข้าราชการผู้ทำงานแทนพระราช แต่การทำงานให้ประชาชนพอใจนั้นต้องถือธรรม คือ ระเบียบแบบแผนเป็นใหญ่ ไม่ทำอะไรเอาแต่ใจของตนเป็นประมาณ เพราะการทำอะไรที่ถือใจตนเป็นประมาณนั้น ต่อแหลมต่ออันตรายอยู่มาก ควรถือธรรมหรือระเบียบเป็นแบบแผนไว้เสมอ จึงทำให้เราพอใจอย่างถาวร อย่าทำให้เราพอใจเพียงชั่วคราว เพราะความพอใจเพียงชั่วคราวนั้นเป็นเรื่องของกิเลสมากกว่า ข้าราชการจึงควรดำเนินใจได้เสมอในเรื่องนี้ และควรเตือนตนเองไว้เสมอ ๆ ว่า “ฉันเป็นผู้แทนองค์พระราชา การกระทำกิจทุกอย่างทำในนามของพระราช ฉันจักทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในหน้าที่ของฉัน ฉันจะวางตนให้พอเหมาะพอควรแก่ตำแหน่งเสมอ เพราะฉันเป็นคนทีพระราชาทรงเลือกแล้วว่าเป็นคนน่าไว้วางใจ คงจักไม่ทำอะไรในทางเหลวไหลเป็นอันขาด” การคิดอย่างนั้นเป็นการเตือนตนเองให้มีความดำเนินในฐานะหน้าที่ของตนไว้เสมอ ความผิดพลาดก็มีน้อย บุคคลใดอันพระราชผู้เป็นประมุข

ของประเทศให้ความไว้วางใจ ให้ย้ฐาบรรดาศักดิ์ยกย่องให้ปรากฏในที่ประชุมชน
จำนวนมากแล้ว ยิ่งถ้ากระทำความชดด้วยประการต่าง ๆ คนนั้นมิใช่ใจไม่ควรแก้
ตำแหน่งอันพระราชามอบหมายให้ เป็นคนไม่ควรแก้ตามที่เขายกย่องว่า ข้าราชการ
เพราะข้าราชการควรจะได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระราชาเสมอ รักษา
เกียรติยศชื่อเสียงไว้ตลอดเวลา ยอมตายเสียดีกว่าจะทำลายเกียรติยศพระราชา
ยกย่องแล้ว

ข้าราชการเป็นพระราชาในตำแหน่งของตน

โดยฐานะข้าราชการเป็นผู้แทนแทนตาของพระมหาราชผู้ปกครองบ้านเมือง
ควรจะได้สำนึกได้เสมอในเกียรติตำแหน่งอันตนได้รับมอบหมายมาแล้ว จึงนึกได้
เสมอ ๆ ว่า “ฉันเป็นผู้แทนองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มาทำหน้าที่แทนพระองค์ พระองค์ทรงมอบพระราช
อำนาจมอบความไว้วางใจมาทุกประการ เพราะทรงคำนึงว่า ฉันเป็นผู้เหมาะแก่
ตำแหน่งแล้ว เวลานี้ฉันเป็นคนมีเกียรติ เป็นคนมีราคา เป็นคนขึ้นหน้าของประชาชน
ฉันต้องทำหน้าที่ให้สมแก่ตำแหน่งหน้าที่ของฉัน ฉันต้องเคารพบูชาต่อองค์พระมหา-
กษัตริย์ ต้องเคารพบูชาต่อระเบียบแบบทฎหมาย ขอให้ใจของฉันได้แนบสนิท
อยู่กับธรรมะเถิด ขอความชั่วร้ายอย่าได้เข้ามาสู่ใจของฉันเลย”

การดำรงตำแหน่งใด ๆ ก็ตามที่ได้รับมอบหมายมาจากเบื้องสูง ก็เท่ากับว่า
ได้รับความไว้วางใจแล้ว ควรนึกว่าท่านเป็นพระราชาในตำแหน่งนั้น เช่น เจ้าเมือง
นายอำเภอ หรือหน้าที่อื่นใดอื่นของผู้นั้น ทุกคนเป็นคนสำคัญในหน้าที่ตำแหน่ง
นั้นแล้ว ควรทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดที่จะทำได้ อย่าทำงานเพียงสักแต่ว่า
พอผ่านพ้นไป แบบบัดนี้จะให้พ้นบ้านของตนไปติดบ้านผู้อื่นข้างมัน การกระทำ

ในรูปเช่นนั้น มิได้ทำให้งานก้าวหน้าแต่ประการใดเลย คนทำงานควรมอบคุณชีวิตให้กับงาน ให้ถืองานเป็นสิ่งที่สำคัญขงชีวิต จงใช้เวลาทำงานให้ตั้งสมาธิเรียบร้อยทุกเมื่อเถิด ท่านก็จักเป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียงได้บ้างตามควรแก่ฐานะ

ข้าราชการทำงานเพื่ออะไร

อันการทำงานของมนุษย์ย่อมมีความปรารถนากำกับอยู่เสมอ บางคนทำงานเพื่อเกียรติยศชื่อเสียง แม้ตัวเขาตายไปก็ขอให้มีชื่อปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติ เขายอมทำทุกอย่างเพื่อไปสู่จุดหมายนั้น บุคคลผู้หวังชื่อเสียงย่อมไม่ทำเหตุอันจะให้ชื่อเสียงเป็นอันขาด ยังนับว่าดีอยู่บ้าง แต่ไม่ดีแท้ เพราะในบางครั้งเขาอาจจะริษยาผู้อื่นในเมื่อเห็นว่าเด่นกว่าตน และอาจทำลายล้างกันเพื่อให้มีชื่อคนเดียวก็ได้

บางคนทำงานเพื่อความเป็นใหญ่ เขาทำทุกอย่างอันเป็นทางช่วยให้ตนได้เป็นใหญ่เป็นโต และความอยากใหญ่ อาจทำลายคนอื่นที่ขัดขวางตนก็ได้ การทำงานเพื่อความเป็นใหญ่จึงไม่ดีแท้

บางคนทำงานเพื่อ काम คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อันตนพอใจ เขาทำงานอย่างขยันเมื่อเขามองถึง कामคุณ นโปเลียนรบอย่างคึกคักทุกครั้งเมื่อทรงคิดถึงโยเซฟิน कामเป็นถึงกระตุ้นเตือนใจคนให้บากบั่นได้เสมอ ผู้ทำงานเพื่อ काम จึงยังไม่ดี

บางคนทำงานเพื่อเงิน ดังคำคมว่า งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข คำพูดนี้ทำให้คนบูชาเงินเป็นพระเจ้า จักทำอะไรก็คิดถึงเงินตลอดเวลา เป็นเหตุให้เกิดการรบกันใหญ่เพราะค่านี การทำงานเพื่อเงินนั้น เขาได้เงินแต่ไม่ได้สุขภาพทางจิต เงินดีแต่จิตทรามจึงงามที่ไหน คนทำงานเพื่อเงินจึงเป็นเรื่องที่เสียไม่ได้เสมอไป

อุดมคติในการทำงาน จึงควรอยู่ที่คำเตือนใจว่า ทำงานเพื่องาน ทำงาน เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนจะต้องทำ ไม่ต้องคิดถึงเรื่องอื่น คิดถึงงานหรือหน้าที่ เท่านั้นพอแล้ว ทำงานเพื่องานช่วยให้ได้งาน และได้สุขภาพทางใจด้วย จึงใคร่แนะนำให้ข้าราชการจงทำงานเพื่องานก่อนเงิน ชื่อเสียง กามนินให้ถือว่าเป็นผลพลอยได้เท่านั้น สิ่งที่ต้องการคือ ทำงานเพื่อให้งานสำเร็จเท่านั้น “Work For Work's Sake” ทำงานเพื่องานเป็นดีที่สุด

ถึงแม้ว่าเงินเป็นสิ่งจำเป็นอยู่บ้างสำหรับชีวิต เพราะทุกคนต้องกินต้องใช้ ของทุกอย่างต้องซื้อเอาด้วยเงิน ทุกคนต้องมีเงินใช้บ้าง ทางราชการจึงได้ตั้งเงินเดือนให้แก่ข้าราชการทุกคนตามควรแก่ฐานะของตน ๆ แล้ว ข้าราชการจึงควรพอใจในเงินที่ทางการจ่ายให้ มิใช่เงินเดือน มิใช่เงินค่าจ้างแรงงานที่ตนทำงาน แต่เป็นเงินรางวัลที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้พอยังชีพเท่านั้น เมื่อท่านให้เท่าใดก็ควรพอใจเพียงเท่านั้น หัดทำใจให้鈍 โดยเสียบ้าง จะได้มีความสุขทางใจ ได้เท่าใดพอใจเท่านั้น ปัญหาอื่นก็จะไม่เกิดตามมา แต่ถ้าหากได้มาแล้วไม่พอใจ ปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดมากขึ้น เพราะความไม่พอใจ ข้าราชการทุกคนจงควรนึกไว้อย่าลืมว่า เราจะหาความมั่งมีแบบพ่อค้าในราชการไม่ได้ เป็นข้าราชการมั่งมีมีความสุข เป็นพ่อค้ามั่งมีทรัพย์ ใครจะเข้าทำราชการก็ควรนึกว่า “ฉันจะเข้าไปทำงานเพื่อชาติเพื่อบ้านเมือง ไม่ใช่เข้าไปทำราชการเพื่อขายชาติ บ้านเมืองมาสู่กระเป๋าสตางค์ของคุณและพวกพ้อง” คนเป็นข้าราชการต้องมีใจเสียสละมาแต่เริ่มทำงานแล้ว ถ้าคิดได้ในแนวนี้ ความยุ่งยากในการเป็นข้าราชการก็จะมี ทุกคนจะทำงานด้วยความพอใจสบายใจไม่หาความหมาดราคามาให้แก้แค้นเป็นอันขาด ข้าราชการทุกคนจึงควรถือคติว่า ทำงานเพื่องาน ทำงานเพื่อความสงบสุขของประชาชน ความเห็นแก่ตนไม่มีในดวงใจของบุคคลที่เรียกตนเองว่าข้าราชการ

ทุกคนที่เป็นข้าราชการมีจิตครองชดบ้านครองนักรบ คือทำงานอย่างที่ชาวบ้านทำ แต่เป็นอยู่อย่างแบบของนักรบ อยู่อย่างง่าย ๆ ดำ ๆ แต่ทำงานอย่างสูง นี่เป็นอุดมคติของข้าราชการประการหนึ่ง

องค์ประกอบของความเป็นข้าราชการ

บรรดาสรรพวัตถุทั้งหลายที่เราเห็นเป็นรูปร่างปรากฏอยู่นั้นล้วนมีโครงสร้างของมันทั้งนั้น ตั้งแต่มีโครงสร้างดีถาวรมั่นคง เราก็มองงาม ตั้งแต่มีโครงสร้างอันบกพร่องเราก็ดูว่าไม่งาม อันของงามของดีย่อมมีราคาแพง ส่วนของไม่งามไม่ดีราคาก็ถูกลงเป็นธรรมดา วัตถุเป็นเช่นใด คนเราก็มีสภาพเป็นเช่นนั้น แต่คนมีส่วนพิเศษแตกต่างจากสรรพวัตถุทั่วไป เพราะคนมีร่างกายมีใจครองร่างกายด้วยร่างกายของคนเกิดจากวัตถุธาตุนามาสนิต ดียังเลวบ้างตามฐานะของบุคคลนั้น เพราะเป็นสิ่งที่เกิดแต่กรรม รูปธรรม นามธรรม ใครจะแก้ไขอย่างไรก็ไม่ได้ ส่วนใจที่ครองร่างกายนี้ มีหน้าที่คอยรู้ดี รู้ชั่ว กำหนด คัดเลือกในเรื่องต่าง ๆ คิดดีบ้าง คิดชั่วบ้าง ตัดแต่แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใจคิดดีก็ประทับใจในความดีไว้ในใจ คิดชั่วก็ประทับใจในความชั่วไว้ในใจ คนเราจึงเป็นไปตามแบบที่ตนคิดตน ทำเต็มอ ความเป็นคนจึงขึ้นอยู่ที่ความคิดเป็นส่วนใหญ่ ปกติวิสัยของคนนั้นมักคิดนึกในทางต่ำ เหมือนนาทชอบไหลลงสู่ที่ต่ำตลอดเวลา ถ้าต้องการให้นาขึ้นสูงต้องใช้แรงงานสูบส่งขึ้นไป นาจึงขึ้นที่สูงได้เช่นใด สภาพของใจคนก็เช่นเดียวกัน ถ้าต้องการให้ขึ้นไปสู่ที่สูงต้องมีเครื่องประกอบ ผู้ฉลาดในเรื่องความเป็นอยู่ของมนุษย์จึงได้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นรั้วป้องกันมิให้คนกระทำความชั่ว ความทุกข์ยากแก่ผู้อื่น ให้ทุกคนได้อยู่กันอย่างผืน้อง ดังนั้นจึงเกิดแก่สังคมของโลกได้ คำสอนจึงเกิดขึ้นเพื่อเหตุนี้ บรรดาคำสอนในทุกศาสนามุ่งสร้างสันติสุขแก่สังคมทั้งนั้น

อันธรรมหรือคำสอนในศาสนาอัน ย่อมมีได้เหมาะแก่บุคคลที่จะนำไปปฏิบัติ เหมือนยาแก้โรคย่อมมีหลายขนานเพื่อให้เหมาะแก่โรคหลายชนิด ทุกคนจึงควรนำมาใช้ให้เหมาะแก่หน้าที่การงานและเหตุการณ์เสมอ ผู้ใช้ธรรมเป็นย่อมมีแต่ความสุขความเจริญ ผู้ขาดธรรมย่อมมีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ใครต้องการความสุขความเจริญโปรดเดินตามทางของธรรมเถิด ท่านจะเห็นผลได้ด้วยตัวของท่านเอง ปัญหาต่อไปว่าข้าราชการควรมีคุณธรรมอะไรประจำตนบ้าง ขอเสนอ ห้าข้อธรรมอันพึงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. ความเชื่อที่ถูกต้องอันเรียกว่า สัทธา

ความเชื่อหรือสัทธาเป็นคุณธรรมสำคัญที่ควรมีก่อน ในทางพุทธศาสนานี้ ชาวพุทธควรมีความเชื่อมั่นในสิ่งสามประการ คือ พุทธะ ธรรมะ และสังฆะ อันเป็นหลักของความเชื่อ เป็นเกาะที่ยึดเหนี่ยวของใจ บุคคลใดมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นเกาะของใจแล้ว เขาก็มีหลักอันมั่นคงในภายใน ย่อมดำเนินชีวิตชอบตามหลัก อีกประการหนึ่งควรจะมีเชื่อให้มั่นในกฎของกรรม คือการกระทำของตนเอง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะหนีจากผลที่ตนได้กระทำไว้ ไม่ได้เป็นอันขาด ทำอย่างใดได้ผลอย่างนั้น ชีวิตของบุคคลขึ้นอยู่กับ การกระทำของตนโดยแท้ ความบริสุทธิ์ความไม่บริสุทธิ์เป็นสิ่งเฉพาะตน ผู้ใดจะทำใครให้บริสุทธิ์ หรือเศร้าหมองหาได้ไม่ ใครทำก็ต้องเป็นของบุคคลนั้น แต่ขอให้เข้าใจให้ชัด อีกหน่อยว่า ผลของการกระทำนั้นอยู่ที่ใจของผู้นั้นเอง เช่น คนถูกไล่ความ ใจของผู้ถูกไล่ความก็รู้ดีว่าตนมิได้กระทำผิดตั้งหากกล่าวหา ในทางตรงกันข้าม คนทำผิดเมื่อเขาหาว่าทำผิด ก็ไม่ยอมรับความผิดนั้น แม้ปากจะปฏิเสธเป็นเกลียวว่า ตัวไม่ผิด แต่ใจก็บอกตนเองอยู่ว่า ได้กระทำความผิดนั้น ในบางคราวบางกรณี คนผิดเขาตัวรอดได้ในแง่กฎหมาย เพราะอิทธิพลบ้าง เพราะเงินบ้าง แต่เจ้าตัว

ยอมทราบชัดด้วยตนเองว่าตนได้กระทำความผิดในข้อนั้น ๆ นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็น
ว่าเป็นเรื่องเฉพาะตนโดยแท้ อันคนทำผิดยอมเดือดร้อนใจย่อมมีความยุ่งยาก
ในทางใจเสมอ คนเราในยุคนั้นขาดความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม ไม่นึกบาปบุญ
คุณโทษ จึงกล้าทำการโกงกินอย่างหน้าด้าน ความจริงสิ่งที่เขาโกงกินกันไว้นั้น
เขาหาได้นำติดตัวไปได้ไม่ ทุกอย่างต้องทิ้งไว้หมดมิได้ทิ้งไว้แต่พัสดุสิ่งของเท่านั้น
แต่ทั้งความน่าบดลี้บดถึงใจแก่ลูกหลานด้วย มนุษย์ผู้มียางอายุจึงไม่กระทำความ
ดังกล่าว แต่มนุษย์ใจบาปหยาบช้าย่อมไม่คิดถึงลูกหลานเลย

ข้าราชการทุกคนจึงควรได้รับการอบรมตนในความเชื่อที่ถูกต้อง ให้เชื่อกฎของ
กรรมไว้อย่างมั่นคง จักได้มีความละอายต่อบาป เกรงกลัวต่อผลของบาป ไม่ทำ
กรรมชั่วทั้งในที่ลับที่แจ้ง

บางคนอาจคิดอย่างผิด ๆ ว่าไม่เป็นไร การกระทำอะไรถ้าไม่มีใครรู้เห็นคง
ไม่เป็นไร เขาสำคัญว่าในโลกนี้มีทลบบังคับกันได้ คนไทยโบราณท่านสอน
ไว้ว่า ช่างตายทั้งตัวจะเอาไปบวบปีตจะมีดที่ไหนบ้าง นาลดตอกผู้ใดลงขึ้นมาบ้าง
ก็เพื่อเตือนใจคนให้ตั้งวรว่า อะไร ๆ ที่ตนทำแล้ว หาได้พ้นไปจากการรู้เห็นของ
ผู้อื่นไม่ ไม่รู้อนาคตของรู ในวันข้างหน้า พระพุทธองค์จึงตรัสสอนว่า นตถิ โลเก
รโหนาม ซึ่งสอนว่าทลบบังคับไม่มีในโลก ใครทำอะไรตนก็ควรตั้งตนอยู่แล้วถึงเรื่อง
นั้น ความร้อนใจอันเกิดจากการกระทำของตนเอง ทำในที่ลับที่แจ้งก็มีราคาเท่ากัน
ทั้งนั้น

อีกประการหนึ่งบรรดาลังของทั้งหลายที่ได้มาจากความซื่อสัตย์เป็นของร้อนเป็น
ของไม่ถาวร ไม่มีใครร่ำรวยยั่งยืนเพราะความซื่อสัตย์ เขาอาจจะมั่งเงินมั่งรยนต์
จากการโกงแต่ไม่เท่าใดก็ต้องหมดไปสิ้นไป ของซื่อสัตย์เผาไหม้เหมือนไฟไหม้
แกลบ คดีกลางนครหลวงก็บงบอกอยู่แล้วว่าทรัพย์ที่โกงเขามานั้น ถึงพยายามปิด

ไว้มันก็ปูดออกมาจนได้ เพราะบาปคอยให้ผลตลบตันดางจิตใจของคนผู้ได้มาจากทางชั่วให้หลงผิด กระทำผิดไปด้วยประการต่าง ๆ จนคนภายนอกได้รู้ได้ทราบว่าเขาโกงกินอย่างไรนำชายหน้าแท้ ๆ ใคร ๆ จำไว้เถิด อย่าเอาเยี่ยงอย่างมนุษย์ชั้โกงทั้งหลายเหล่านั้นเลย ชาวโลกเขาจะตราหน้าคำชื้อว่าเป็นคนชั่วไปตลอดถึงลูกหลานเหลนอันเป็นการเสียหายอย่างหนักยิ่ง

ข. เคารพต่อระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหมู่คณะ คนที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปต้องมีระเบียบไว้คุมครอง มิฉะนั้นแล้วจะยุ่งกันใหญ่ ข้าราชการเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวมของประเทศชาติ ผู้บริหารประเทศชาติจึงวางกฎเกณฑ์ไว้มากมาย บรรดากฎเกณฑ์ทั้งหมดนั้นมีจุดหมายเพียงประการเดียว คือต้องการความเรียบร้อยของงานที่เป็นประโยชน์สู่ส่วนรวม ข้าราชการเป็นผู้ทำงานจึงต้องถือระเบียบที่ทางการได้ตราไว้อย่างเคร่งครัด การปฏิบัติตามระเบียบเป็นการง่ายต่อการปฏิบัติงาน แต่การฝ่าฝืนระเบียบการงานก่อความยุ่งยากให้เกิดขึ้น ฉะนั้น ในการทำงานผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาระเบียบให้เข้าใจชัดเจน มิฉะนั้นมีใครมาติดต่อด้วยเรื่องอะไรก็เป่ระเบียบเสียก่อน เพื่อป้องกันความผิดพลาดและทำตามระเบียบนั้น การทำตามระเบียบย่อมสะดวกแก่กันทุกฝ่ายใครจะโกรธเคืองเราก็ไม่ได้ เพราะระเบียบเป็นอย่างนั้น ต้องปฏิบัติไปตามตัวบทกฎหมาย

บรรดาความยุ่งยากทั้งหลายที่เกิดขึ้นในงานทั่วไปนั้น เนื่องจากไม่ถือระเบียบกฎเกณฑ์ เพราะผู้ปฏิบัติงานมีโลกเจตนาอยากได้ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเพราะมีสิ่งล่อใจจูงใจให้ได้อะไรบางอย่าง ถ้าทำตามระเบียบก็จะไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ตนก็ฝ่าฝืนต่อระเบียบนั้น ซึ่งต่อมาก็คงเกิดความเสียหายดังปรากฏเป็นข่าวกันอยู่ทั่วไปแล้ว บางคนชอบดีความในระเบียบเขาเองตามชอบใจ ก็เพื่อ

ประโยชน์ของคนทั้งนั้น การกระทำในรูปเช่นนี้เป็นการเสียหายนต์ต่อผลประโยชน์ส่วนรวมมาก ข้าราชการที่ดีควรดำรงมรรคังและทำงานตามกฎหมายเกณฑ์อย่างเคร่งครัดตลอดไป ในชั้นแรกอาจจะมีคนบางคนบางพวกไม่ชอบท่าน อาจหาว่าท่านเคร่งครัดเกินไป แต่เมื่อท่านทำอย่างนั้นจนดมาเด็มมีคนจะเคารพท่าน นับถือท่านว่าเป็นคนดี ความเสียไม่มีแต่จะมีความดีงามตลอดไป เมื่อท่านมาอยู่ในวงราชการแล้วอย่าหกลีบปีกออกไป คนทั้งหลายจักชมว่าท่านเป็นคนดีทำงานด้วยความเสียสละ ทำงานด้วยความมีระเบียบตลอดมา รอยเท้าที่ท่านเหยียบไว้เป็นรอยของความดีงามโดยแท้จริง

ความลำเอียงดีประการ คือ ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน ลำเอียงเพราะเขลาไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ลำเอียงเพราะกลัว หงุดหงิดประการนี้ทำให้ระเบียบเสียหายหมด คนเราควรจะมีบุชาธรรมดีกว่าบุชาธรรม ถ้ามีชดอยู่ ในราชการโดยธรรมก็นำอยู่ ถ้าอยู่ไปเพราะถูกอธรรมครอบงำ หรือทำงานตามอำนาจของพวกอธรรมแล้ว ออกไปอยู่บ้านเสียดีกว่า คนใจแข็งอย่างนั้นควรชมเชย แต่คนประเภทใจอ่อนแอใครทำอะไรก็โดนข่มขู่ให้เข้าได้ทำงานอยู่ด้วยกัน เพราะความอ่อนแอไม่จริงอย่างนั้นแหละชาติไทยจึงถูกเขาโกงไปมากมาย คนไทยที่ฉลาดมีความรู้ทั้งหลายกลายเป็นคนซลาดตาขาวไปหมด ขอให้พวกเราทั้งหลายดีบัดความซลาดกล้วไม่เข้าเรื่องออกไปเสียเถิด อย่าทำตนเป็นลูกแกะต่อไปเลย แต่จงทำตนเป็นราชสีห์กันเสียบ้าง อย่าบงาคนชั่ว ความชั่ว เราจะพลอยชวไปด้วย แต่จงบูชาคนดี บชาคามดี ปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาความดีไว้ ให้หนักถึงพระพุทธานุชาตพว

ต้องยอมเสียทรัพย์เพื่อรักษาอดิจะไว้

ต้องยอมเสียสละอดิจะเพื่อรักษาชีวิต

ต้องยอมสละทรัพย์ อดิจะ ชีวิตทั้งหมด

เมื่อถึงคราวจะต้องรักษารมมะไว้ให้ยาวนานต่อไป

จำไว้ว่า - อย่าทำกรรมเพื่อตนเอง แต่ตั้งตนเองเพื่อธรรมตลอดไป

เราทำงานเพื่อชาติ มิใช่ชาติเพื่อตัวของเราเหมือนที่คนบางคนได้กระทำกันอยู่

ก. กตัญญูทวนเวทต่อแผ่นดินที่ตนได้อาศัย

กอนอเป็นทหารเอกของพระเจ้าเอปัสกับเดียวหุยและจูถ่ง เป็นเพื่อนน้ำ
สาลานของเล่าปี่ กอนอเป็นเทพเจ้าของชาวจีน แม้กอนอตายแล้ว ตามบ้านของ
ชาวจีนโบราณทุกบ้านมีรูปกอนอไว้บูชา ทำไมคนจึงบูชากอนอ เพราะกอนอเป็น
เทพเจ้าแห่งความกตัญญูทวนเวท เมื่อกอนอได้รับความอนาถาจากใครแล้ว
กอนอจะไม่ประทุษร้ายผู้นั้นเป็นอันขาด กอนอน้อยอยู่ในคุณงามความดี จึงกลายเป็น
เทพเจ้าในหัวใจของชาวจีนทั่วไป ในทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ความกตัญญูทวนเวทเป็นสัญลักษณ์ของคนดี การจะเลือกคนดีนั้นจึงเลือกจากความ
กตัญญูทวนเวท ถ้าคนใดเป็นคนมีความกตัญญู คนนั้นเป็นคนควรแก่การคบหา
สมาคม ควรที่จะมาเป็นเพื่อนได้ ส่วนคนอกตัญญูนั้น ท่านว่าไม่ถ้อยนายนางดีกว่า
เพราะไม่ถ้อยน่าน่าไม่เป็นที่รัก แต่ใครๆเก็บมาทำพินกันยังได้ แต่คนอกตัญญูไม่รู้คุณ
คนนั้น ไม่ควรเอาเข้ามาในบ้านเป็นอันขาด เขาจะทำลายเจ้าของบ้าน หรือเผา
บ้านเสียเมื่อใดก็ได้

ข้าราชการทุกคนจึงควรกตัญญูต่อผู้เลี้ยงดูตนมา เริ่มต้นพระราชทานธงชัย
ธง โดยโปรดเกล้าฯ ให้เข้าทำราชการ พระราชทานเงินเดือนให้เลี้ยงชีพ ได้มี
ที่อยู่ที่ดินเป็นหลักฐาน ควรที่ข้าราชการจักดำเนินในพระมหากรุณาธิคุณ และ
ถวายความจงรักภักดีโดยการทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งความดีของตน
เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง เพียงเท่านั้นก็ว่าได้กระทำกิจอันชอบธรรม
ประการหนึ่งแล้ว

ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นผู้เสียสละภาษีอากรเพื่อชาติบ้านเมือง เงินภาษีอากรนั้นแหละกลายมาเป็นเงินเดือนข้าราชการ ได้รับความสุขความสบายจากเงินนี้ ประชาชนทั้งหมดเป็นเจ้าของข้าราชการ ข้าราชการเป็นลูกหนี้ของประชาชนจึงควรคำนึงในเรื่องนี้ ควรมีความกตัญญูต่อประชาชน ไม่โกงประชาชน ไม่เอาเปรียบประชาชน อย่าทำอะไรโดยนึกว่าประชาชนไม่รู้เท่าแล้วคิดแสวงหาประโยชน์ส่วนตนจากงานที่ประชาชนมอบให้ด้วยความไว้วางใจ แต่ทำลายความไว้วางใจเสียด้วยความประพฤติชั่วของตนเอง คนประเภทนี้เป็นคนแบบเปลือกไม้ ไม่มีรากค้ำจุนอะไรเลย เป็นคนเลวยิ่งกว่าโจรทั่วไปเสียอีก เพราะพวกโจรเขาหาการศึกษา เขาไม่ได้รับผลจากงานที่ประชาชนให้เขาทำ เขาเป็นโจรเพราะเหตุการณ์บังคับให้เป็น แต่คนที่เป็ข้าราชการชั้นไหนก็ตามถ้าโกงชาติโกงประชาชนแล้ว เป็นคนชั่วร้ายเลวทรามยิ่งกว่าพวกโจร ร้ายยิ่งกว่าอันธพาลที่ถูกจับขังไว้ที่ลาดยาวเสียอีก คนโกงทำผิดควรเห็นใจ แต่คนฉลาดเป็นใหญ่มีชื่อเสียงทำผิดเป็นเรื่องที่ให้อภัยไม่ได้ เขาหลอกชาวโลกตั้งแต่ยังไม่ตายจากโลก เรียกว่าหลอกคนทั้งเป็นนับว่าเป็นนิยายที่น่ากลัวยิ่ง ขออย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย

ฉ. ความซื่อสัตย์สุจริต

มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งว่า สจฺเจน กิตฺติ ปปฺโปนฺติ คนจะได้ชื่อเสียงเพราะความสัตย์ อีกบทหนึ่งว่า ธมฺมํ สุจฺริตํ จเร พิงประพฤติธรรมคือหน้าที่ให้สุจริต ความสุจริตจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก คนทำงานของส่วนรวมถ้าขาดความซื่อสัตย์แล้วย่อมเสียหาย ความซื่อสัตย์จึงจำเป็นมากสำหรับข้าราชการทั่วไป เพราะข้าราชการเป็นคนที่ได้รับความไว้วางพระทัยจากองค์ประมุขของชาติ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน จึงควรตั้งตนในสุจริตธรรมมีความซื่อสัตย์เป็นมูลฐาน จะทำการงานสิ่งใดก็ควรเอาความสัตย์ซื่อเป็นที่ตั้ง ให้เหมือนคนถอนทุ้มความซื่อสัตย์

ต่อเล่าปี แม้โจโลได้ตัวไปและได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ให้นำเห็นใจความชอบด้วยประการต่าง ๆ ถวนอีกหาได้มีความละเอียดมาข้างโจโลไม่ ความเชื่อที่ตนมีมาต่อเล่าปีเท่าใดก็คงมีเท่านั้นไม่เปลี่ยนแปลง คนชื่อนั้นมีความเป็นอยู่ประดุจเล่าหินแห่งที่บ แม้มพัฒมาทางดีก็ศึกษาทำให้เล่าหินนั้นเอนเอียงไปไม่ คนชื่อด้ยก็มีอาการฉุนเฉียว

อันความเชื่อด้ยนั้นในชั้นแรกก็ควรจะรู้ว่าตนของตนนั้น หมายถึงจิตที่สะอาดหรือจิตที่ยังไม่ถูกอะไรชักจูงโน้มนำไป เป็นจิตเดิมแท้ เป็นธรรมชาติที่ผู้ครอง แต่จะเศร้าหมองเพราะอารมณ์ประเภทต่าง ๆ ที่จรเข้ามา คนผู้ไม่รู้จักความจริงก็ดูเอาว่าความเป็นอยู่เช่นนั้นเป็นเรื่องของตนเหมือนคนที่มีความโกรธครอบงำจิต แล้วพูดออกไปด้วยอำนาจของความโกรธว่า นั่นกู ๆ มึงไม่รู้จักกูหรือ ตัวโกรธมิใช่ตนที่แท้ แต่ตนถ้าใครคิดคิดว่าเป็นตน จึงยุ่งกันใหญ่ อันคนผู้ฉลาดในเรื่องตนจึงทราบว่าจะไรเป็นตน ถ้าอยากมีตนก็ควรหมายถึงความบริสุทธิ์มากกว่า คนที่เชื่อตนก็คือคนที่รักความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม จะทำอะไรก็คำนึงถึงความบริสุทธิ์ ความยุติธรรมไว้เสมอ ไม่ทำลายตนที่แท้ของตน นี่เป็นความเชื่อด้ยประการหนึ่ง

ต่อไปคนชื่อต้องตรงต่อเวลา มาทำงานตามเวลาหรือมาก่อนเวลาเล็กน้อย เพื่อเตรียมตัวทำงานเหมือนคนทำงานธนาคาร ถ้าธนาคารเปิด ๘.๐๐ น. เขาต้องมาพร้อมก่อน ๘.๐๐ น. เตรียมงานให้พร้อมพร้อม พอเปิดประตูคนมาติดต่อก็ให้ความสะดวกได้ทันที ทำให้ผู้มาติดต่อก็ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงาน งานราชการก็เช่นเดียวกัน ข้าราชการต้องมาถึงที่ทำงานก่อนเวลาจริงเล็กน้อย พอถึงเวลาที่ทำงานได้เลย ในเรื่องนี้พวกเราคนไทยทั่วไปยังไม่ตรงต่อเวลา ข้าราชการเคยไปที่ทำงานรัฐบาลบางแห่ง เวลา ๘.๔๕ น. แล้ว ยังไม่พร้อมที่จะทำงาน ตอนบ่ายเวลา ๑๓.๐๐ น. ก็ยังมาไม่พร้อม นี่แสดงว่าขาดความเชื่อตรงต่อเวลา แต่พอ

จะเลิก ๆ ตรงเวลาแท้ หรือบางทีกลับก่อนเวลาด้วยซ้ำไป จนมีคำพูดว่า มาไทยไปฝรั่ง การทำงานแบบนั้นขาดสัมรรถภาพ งานของชาติก็ก้าวหน้าไปอย่างไรกัน

ข้าราชการที่ติดองรักษาเวลาทำงานของตนเสมอ ควรนึกไว้อีกเสมอว่า ข้าราชการมีเวลาเพื่องานของราชการไม่มีเวลาอย่างอื่น เมื่อถึงเวลางานก็มาทำงานอย่างซื่อตรงอย่างนั้ไนได้ พระผู้มพระภาคตรัสเตือนว่า เวลาล่วงไป ๆ บัดนี้ตนทำอะไรรออยู่ ขอให้คิดถึงไว้ม่อย ๆ เกิด

อีกประการหนึ่งคนที่ชอบตรงต่อเวลานั้น ไม่ทำกิจอื่นในเวลาของราชการ
ควรเคารพเวลาให้มาก เราเป็นลูกจ้างของราชการควรทำงานให้คุ้มค่าจ้าง บางคน
เอาเวลาราชการไปอ่านหนังสือพิมพ์หนังสืออ่านเล่น เขียนจดหมายถึงคู่รัก ถ้าเป็น
ผู้หญิงก็แต่งเล็บแต่งคิ้วคทาปาก เพื่อทำตนให้สวย หรือนั่งดนาราชการแผ่เสียดาย
การกระทำเช่นนั้นเป็นเรื่องของชะโมยที่ชะโมยเวลาของหลวงทางนั้น ที่ร้ายยิ่งไปกว่า
นั้นบางคนกระโดดร่มหนีไปคูหนึ่งกับคู่รักเดียวเดียวก็มี หรือบอกว่าไปตรวจราชการ
แต่กลับไปที่ผอชายทะเลกลับมากินเงินหลวงอีก อย่างนั้นล้วนเป็นคนไม่ชอบตนเอง
ประเทศใดมีคนแบบนั้นมากประเทศนั้นย่อมไม่ก้าวหน้าในงาน มีความล้มจมคอยอยู่
ปลายทางแล้ว ขอพวกเราจงเลิกจากการกระทำในรูปดังกล่าวเสียเถิด จงเป็นคน
ซื่อสัตย์ รักงานทำงานตามเวลาที่ได้มอบหมายไว้ ทำด้วยความเบิกบานสำราญใจ
ในงานนั้น คนทำงานได้มาก ชาติประเทศจักก้าวหน้าไปสมควรความมุ่งหมาย ขอให้
จำไว้ว่า คนจักได้ชื่อเสียงเพราะความสัตย์ ได้ชื่อเสียงเพราะไว้สัตย์

ง. ความสนใจในหน้าที่ของตน

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ของทศวรรษที่สงครามเรื่องหนึ่ง ผู้ต้องหาฐานฆ่าคนตาย ชื่อ
เพียบ ภายหลังที่ศาลตัดสินจำคุกตลอดชีวิตแล้ว ตำรวจก็รีบตัวมาเรือนจำแต่หาได้
ถึงเรือนจำไม่ ผู้ต้องหากลับจี้ตำรวจให้ขับรถเปิดอกไปนอกเมืองแล้วหนีไป จน

บางคนก็จับตัวมาลงโทษไม่ได้ เรื่องนี้เกิดขึ้นเพราะอะไรน่าจะคิดกันบ้าง ได้พบ
นายตำรวจผู้หนึ่งในทางปราบปรามผู้หนึ่งและทำงานมาไม่เคยพลาดเลย เคยตัดสิน
ของนายตำรวจผู้นั้นอยู่ที่ความสนใจในงาน เอาใจใส่ต่องานเสมอ เช่น สมมติว่า
ผู้ต้องหาในคดีสำคัญจะถูกนำตัวไปศาล ท่านก็ต้องตรวจดูโชติดวงเสียก่อนว่า
เรียบร้อยไหม ดูตามตัวเพื่อค้นหามีอะไรแอบแฝงไปบ้าง ก่อนถึงศาลก็ไปตรวจ
ห้องขังเสียก่อนว่าอยู่ในสภาพที่เรียบร้อยหรือไม่ ตั้งควบคุมอย่างแข็งแรงมิให้คน
คนภายนอกเข้าไปติดต่อได้เป็นอันขาด และเวลากลับเรือนจำตำรวจต้องคุมมา
อย่างดี มิใช่ปล่อยรูดซึ่งผู้ต้องหาไปกับตำรวจเพียงสองคน ส่วนตำรวจนอกนั้น
ซึ่งจกรยานตามมา เมื่อมีเรื่องก็ช่วยไม่ทัน ท่านทำงานแบบมีความสนใจในงาน
ความผิดพลาดก็ไม่มี คนเรากับบกพร่องในข้อนี้ จึงใคร่ขอฝากไว้ให้พิจารณา
หน่อย ท่านจะทำงานอะไรจึงได้สนใจในงานนั้นให้มากเป็นพิเศษ ขออย่าได้คิดว่า
เป็นเรื่องเล็กเป็นอันขาด หรืออย่าเห็นว่างานไม่สำคัญ ขอให้คิดงานทุกอย่าง
เป็นงานสำคัญทั้งนั้น ต้องสนใจเอาใจใส่ เพ่งพินิจพิจารณาหาทางทำให้ดีที่สุด
เท่าที่จะทำได้ อย่าทำอะไรสักแต่ว่าพอมันผ่านไปเป็นอันขาด ความผิดพลาดจึงเกิด
เพราะขาดความสนใจดังกล่าวดังนี้

อีกประการหนึ่ง บางท่านบางคนมักได้ใจผู้อื่นมากเกินไป ไม่เอาใจใส่
ตรวจตราให้เรียบร้อย เมื่อเกิดพลาดขึ้นตนก็ไม่พ้นความรับผิดชอบ แม้ว่าจะมี
คนอื่นทำได้แล้วตนเองก็ต้องซ้ำเสียดูไว้บ้าง เพื่อว่ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นจะได้แก้ไข
ทันเวลาที่ ให้เห็นถึงพุทธภาษิตที่ว่า ปมาโทมัจจุโน ปกั ความไม่สนใจในงาน
เป็นทางของความตาย อปฺปมาโท อมตํ ปกั ความสนใจในกิจการที่ตนกระทำ
เสมอเป็นทางแห่งอมตะ ขอฝากบทนี้ไว้กับท่านทั้งหลาย

จ. ความอดทนในการทำงาน

ชีวิตคือการต่อสู้ โลกที่เราอาศัยอยู่นี้มีอะไรหลายอย่างไม่เรียบร้อย การดำรงชีวิตอยู่ในโลกจึงต้องพบกับความยากลำบากบ้าง ความสับสนบ้าง สู้แต่เดี๋ยวเหตุการณ์ในวิถีชีวิต ความจริงในชีวิตของแต่ละคนนั้น ความสับสนสับสนมีน้อย แต่พบกับความลำบากมากกว่า ยิ่งผู้ทำงานในหน้าที่บางประการแล้วต้องมีความอดทนเป็นพิเศษ ถ้าขาดความอดทนงานที่ทำก็จักไม่สำเร็จผลดังที่ตนต้องการได้ ข้าราชการทุกคนจึงควรเพาะความอดทนให้เกิดขึ้นในใจ หนักก็ต้องเอาเบาก็ต้องสู้ ในบางคราวงานหนักก็ต้องทนทำด้วยความพอใจ อย่างนี้ความมันหนักเกินไป แต่จงนึกว่าหน้าที่ ๆ อันคำว่าหน้าที่หมายถึงกิจอันจำต้องทำ พอใจหรือไม่พอใจก็ต้องทำทั้งนั้น ขออย่าได้นึกว่ามันหนักหรือยาก แต่จงนึกว่า นี่คือนาฬิกาของฉัน ฉันจะต้องทำสิ่งนี้ด้วยความพอใจ อย่างดีต่อความลำบากในงานเพราะมันเป็นเรื่องธรรมดาคนทำงานก็ต้องลำบากบ้าง ความลำบากทำให้ชีวิตมีรสชาติมีความก้าวหน้า มีความอดทนมีประสพการณ์ในวิถีชีวิต จงดูคนที่มีความสุขของโลกทั่วไป ตัวเป็นคนที่ได้ผ่านความลำบากมาอย่างโชกโชนทั้งนั้น ฉันจะไปกลัวอะไรกับความลำบากเล่า กัดฟันทนทำงานต่อไปดีกว่า บางคนชอบทำงานประเภทเบา ๆ ง่าย ๆ แต่อยากได้ผลมาก ๆ เหตุกับผลไม่สัมพันธ์กันจะได้อย่างไร คนที่ทำงานเบาง่ายเดี๋ยว ๆ นั้นจะก้าวหน้าไปได้อย่างไรกัน ใครอยากก้าวหน้าจงทำงานที่ยาก ๆ ทำงานที่ต้องใช้ความสามารถในงาน ท่านก็จะได้รับกำลังใจเพิ่มขึ้น ทุกครั้งที่ท่านต้องใช้ความอดทนท่านได้กำไรแก่ชีวิต ในทางตรงกันข้ามทุกครั้งที่ท่านทำตนเป็นคนอ่อนแอ ท่านก็ขาดทุนอย่างยับเยินทีเดียว จงอย่าอยู่อย่างขาดทุนเลย แต่จงอยู่อย่างมีกำไรเถิด ทุกเวณานาทีของชีวิตจงเพาะกำลังใจให้แก่ตัวท่านเอง บอกกับตนเองว่า ฉันอดทน ฉันรักงาน ฉันก้าวหน้า ฉันยินดีต่อสู้กับความลำบากทุกชนิด เชิญท่าน

เข้ามาหาฉันเถิดฉันพร้อมที่จะต่อสู้กับท่านแล้ว ฉันไม่กลัวท่านดอก ฉันมิใช่คน
อ่อนแอ ฉันอดทนเสมอ ฉันทำงานได้ทุกอย่างที่นำความเจริญมาสู่ชาติประเทศ
ของฉัน

ฉ. ความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ

ถ้าเราพิจารณาพิจารณาเรือนหนึ่งชั้นดู จักพบว่ามันเดินตึก ๆ อยู่ตลอดเวลาที่สถาน
ยังไม่หมด ถ้าเราเปิดดูภายในของนาฬิกาเรือนนั้น จักพบว่ามันตัวจักรมากมาย
หลายตัว บางตัวก็ใหญ่ บางตัวก็เล็ก ทุกตัวทำหน้าที่มาเหมือนกัน ในตัวจักรมี
ฟันเฟืองเล็ก ๆ อีกมากมาย ทุกอันภายในเรือนนาฬิกานั้นต้องทำงานอย่างมี
ระเบียบและพร้อมเพรียงกันเสมอไป ถ้าหากจักรตัวใดไม่ทำงานไม่ต้องถึงจักรทั้งตัว
ดอก เพียงฟันเฟืองขาดไปเท่านั้นนาฬิกาหยุดเดินทันที นาฬิกาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็น
เห็นว่าความพร้อมเพรียงของจักรทำให้นาฬิกาเดินได้ กำหนดเวลาได้ ถ้าขาดความ
พร้อมเพรียงเมื่อใดนาฬิกาหยุดเหมือน

ในโรงงานราชการต้องอาศัยคนมากมายช่วยกันทำงาน บางคนเป็นผู้ใหญ่
บางคนเป็นผู้ nhỏ บางคนเป็นตำแหน่งนักการภารโรง ทุกคนเป็นคนสำคัญทั้งนั้น
ขาดไปเสียงานก็ไม่ก้าวหน้า ความสามัคคีของทุกคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงาน
ยิ่งงานนั้นเป็นงานสำคัญ เป็นงานเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองด้วยแล้ว ความ
สามัคคียิ่งจะมีมากขึ้น ความสามัคคีช่วยให้เกิดกำลัง สามัคคีก่อให้เกิดความกล้า
ในงาน ความสามัคคีช่วยประหยัดแรงงานไปด้วยในตัว สามัคคีอยู่ที่ไหนความ
กล้าก็อยู่ที่นั่น ขาดความสามัคคีความกล้าจึงไม่เกิดขึ้นแก่งงาน

ถ้าใครคนหนึ่งมาคิดว่าฉันจักทำงานคนเดียว คนนั้นมีความคิดผิดไปแล้ว
คนเดียวจะทำอะไรให้สำเร็จไม่ได้ นกหวัดเดียวเป็นนกอหิวกรานอน

ชมคนที่ควรชม แม้ในความชมก็ไม่หมายจะชมให้จมไปเลย แต่ชมด้วยความเมตตาปรารถนาให้เขาดี เหมือนชมเด็กให้อาบน้ำให้สะอาด มิใช่ชมให้เด็กถึงแก่ความตายเพราะดำดึกน้ำ

จึงมีความเป็นอยู่สนิทร่วมสุขร่วมทุกข์กับผู้น้อย ทำให้ผู้น้อยทรงรักทงนบถืออย่าทำตนให้เป็นทีเกลียดชังของกันและกัน จึงสร้างความสามัคคีทุกวันทุกเวลา เพราะความสามัคคีเท่านั้น จักนำความสำเร็จมาสู่ดวงงานได้สมความปรารถนา

ในสมัยแรกพวกมันถึงมนุษย์สัมพันธ์ พูดถึงการประสานงาน เรื่องแรกสอนให้เรารู้เรื่องของมนุษย์และจะเข้ากันได้กับเพื่อนมนุษย์ อันหลังหมายถึงการประสานเข้ากันก็หมายถึงความสามัคคีกันเอง กรมใดกองใดข้าราชการมีความสามัคคีกันดีงานรวดเร็ว กรมใดกองใดขาดความสามัคคีงานก็ถอยหลัง เมื่องานถอยหลังก็หมายถึงความเสื่อมของงานนั่นเอง ขอย้ำทำงานให้งานเสื่อมเลย จึงช่วยกันทำงานให้งานเจริญเกิด

๗. เมื่อทำผิดก็ยอมรับผิดเสียเถิด

ในวงการของพระสงฆ์มีวินัยอยู่ข้อหนึ่ง คือการปลงอาบัติ อันการปลงอาบัตินั้นหมายถึงการยอมรับผิดในความผิดพลาดของตนเอง คนที่เป็นปุถุชนย่อมมีการกระทำผิดพลาดบ้างจึงมีคำพังเพยว่า การทำผิดเป็นเรื่องของคนทำงาน คนไม่ผิดคือคนที่ทำอะไรเลย ข้อนี้เป็นความจริง ในการปฏิบัติงานนั้นผู้ทำงานอาจผิดพลาดกันได้เสมอ ให้นึกว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องของคนทุกคนที่ทำงาน เมื่อเกิดการผิดพลาดขึ้นแล้วควรจะทำอย่างไรต่อไป เป็นเรื่องที่ใคร่ขอแนะนำไว้

ในวงราชการต้องมีเรื่องส่อปลงถนกันบ่อย ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิดของข้าราชการ บางเรื่องต้องส่อปลงถนกันนาน ๆ ต้องตั้งกรรมการเปลี่ยนทรัพย์สินของชาติมาก บางทีส่อปลงถนแล้วก็หาความผิดใครไม่ได้ เป็นอันจบลงโดยไม่ได้เรื่อง

อะไร เมืองไทยเราในสมัยนี้เป็นเมืองที่ไม่มีคนผิด มีแต่คนถูกเท่านั้น ดังก่อสร้างกันขึ้นในที่ต่าง ๆ ต่อมาไม่เรียบร้อยมีความเสียหายเกิดขึ้นก็มีการลอบดอง ผด ตักท้ายเจียบหายไป ชาติต้องสูญเสียเงินทองไปมากมายเพราะเรื่องอย่างนี้ ที่ได้เป็นเช่นนั้นเพราะไม่มีใครยอมรับผิดนั่นเอง เอาแต่ความชอบทำดีอย่างเดียวเป็นการผิด กฎธรรมชาติไปหน่อย จึงใคร่เสนอแนะว่า ถ้าท่านทำผิดก็จงรับผิดเสียโดยซื่อตรงอย่ามัวแก้ตัวให้มากไปเลย เพราะการแก้ตัวนั้นเป็นการเพิ่มความผิดให้แก่ตนมากขึ้น เช่นคนหนึ่งทำผิดด้วยเรื่องหนึ่งแล้วไปทำผิดอีกเรื่องหนึ่งเพื่อปกปิดความผิดเก่าเลยกลายเป็นความผิดซ้อนความผิดเรื่องจึงไม่จบ ขอให้หมั่นพิจารณาตนเองถ้าทำอะไรผิดพลาดลงไป ก็จงยอมรับความผิดนั้นต่อผู้บังคับบัญชาเสียโดยเร็ว มีทางแก้ไขก็จะได้แก้กันต่อไป อันผู้บังคับบัญชาก็เป็นคนที่มีหัวใจเหมือนกันมิใช่ยักษ์มาจากไหน ท่านก็มีความรักและความสงสารดูกันเอง ไม่ฆ่าแกงกันดอก ในชั้นแรกอาจโกรธนิดหน่อย แต่ที่สุดท้ายก็สงสารสงเคราะห์ช่วยกันต่อไป เพื่อให้ผู้กระทำความผิดคิดกลับตนหันเข้าหาการกระทำที่ถูกต้องต่อไป ฉะนั้น เมื่อมีอะไรผิดพลาดเกิดขึ้นจงอย่าอยู่ด้วยความผิดนั้น แต่จงถอนตนจากความผิดด้วยการสำราญภาพความผิดนั้นต่อผู้ใหญ่

กิจที่ข้าราชการไม่พึงกระทำ

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นกิจอันข้าราชการพึงประพฤติเพื่อทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น ผู้ใดได้ประพฤติตามวิธีการที่กล่าวมาแล้วรับรองได้ว่าผู้นั้นจักก้าวไปสู่ความเจริญงอกงามต่อไป แต่หลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นยังไม่สมบูรณ์แท้ ท่านผู้ใดเห็นว่ามีอะไรยังขาดตกบกพร่องก็ต่อเติมลงไป ให้สมบูรณ์ในการกระทำ โดยตัวของท่านเอง การกระทำของท่านจักเป็นดั่งปีกหางนำท่าน ไผ่บินไปสู่จุดหมายปลายทาง คือความเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยเกียรติยศชื่อเสียงด้วยความมุ่งหมาย

มีกิจบางอันข้าราชการไม่พึงกระทำ ถ้ากระทำลงไปแล้วจักเป็นการลดราคา
ของตนเองลงไปอย่างมาก บางทีถึงกับหมดชื่อเสียงเอาทีเดียว จึงเป็นเรื่องไม่ควร
ตั้งควรไว้ ถ้าหากทำได้จักเป็นการดีแก่ตนเป็นอย่างมาก

ข้าราชการไม่ควรเสพของมึนเมา

ของเมา เช่น สุราเมรัยหรือเครื่องดื่มทุกประเภทเป็นเหตุทำให้ผู้เสพหมดสติ
หมดความรู้สติผิดชอบผิดดี เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับผู้ทำราชการเพราะของมึนเมา
สิ่งจำเป็นแกชีวิต มิใช่อาหาร มิใช่ยาลดไข้แก้โรค มิใช่ของอันล้ำคุณค่าจะพึง
แต่ต้อง แต่เป็นสิ่งข่มขู่ใจคน ทำคนให้มีความรู้สติเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็น
มนุษย์ ในทางพระพุทธศาสนาจึงแสดงโทษของการดื่มเมาไว้ถึง ๖ ประการ คือ

๑. เสียทรัพย์โดยไม่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า
๒. เกิดโรคแก่ร่างกาย ทำให้แก่-ตายเร็ว
๓. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาทกันในหมู่คนเมา
๔. เป็นเหตุให้คนดื่มขมขื่นทรมานหลายคืนติดได้
๕. เป็นเหตุให้หมดอายุ อาจจะทำอะไร ๆ ก็ได้
๖. ทอนกำลังปัญญา ลมของเสื่อม ปัญญาต่ำลงไป

นี่เป็นโทษที่เกิดจากการดื่มของเมาโดยแท้ ข้าราชการผู้ใดมัวเมาในการดื่ม
ของเมา ชีวิตจะตกอับเหมือนผลไม้เน่าหลุดจากขด ฉะนั้นผู้เป็นข้าราชการจึงควร
ระวังอย่าปล่อยตนให้ตกไปในเรื่องของเหล่านี้นี้ได้เป็นอันดี มีตัวอย่างมากมายที่บอก
ให้ทราบถึงความเสียหายอันเกิดจากความมึนเมาสุราเมรัย คนบางคนดื่มเหล้ามาก
จนบ้านแตก และถึงแก่ความตายเพราะตีพิการ นี่ คือโทษของพิษสุราเรอวังทอง
ชีวิตเป็นสิ่งมีค่าอย่าเอาไปแลกกับน้ำเมาเสมอ ๆ เสียเลย รักษาชีวิตไว้ทำงานเพื่อ
ชาติบ้านเมืองดีกว่า

ข้าราชการไม่พึงมัวเมาในการพนันทุกประเภท

การพนันเป็นฝ้ายทำลายชาติทำลายบ้านเมือง การพนันมิใช่วิธีการสร้างตน สร้างครอบครัว แต่เป็นทางทำตนและครอบครัวให้เสียหาย เศรษฐีล่มจมเพราะการพนันมีมากนับไม่ถ้วน แต่คนเป็นเศรษฐีเพราะการพนันไม่มี ในโลกมีเศรษฐีมาก แต่ยังไม่พบว่า ใครเป็นเศรษฐีเพราะการพนันเลย สักดูใครครอบครัวใดถ้าสมาชิกในครอบครัวมัวเมาในการพนันแล้ว อนาคตของครอบครัวนั้นจะตกต่ำ ข้าราชการที่มัวเมาในการพนันก็มีปัญหาเรื่องเงินไม่พอใช้ เมื่อเงินไม่พอก็โกงเงินหลวงทำการทุจริตต่อหน้าที่ ผลที่ดูสุดความปรากฏออกมาว่าตนประพฤติเสียหายทางราชการต้องปลดออกจากตำแหน่ง ตนและครอบครัวก็ต้องเดือดร้อน จึงใคร่ขอเตือนให้ระวังให้มาก อย่าคบกับคนที่เล่นการพนัน อย่าไปลุ่มหลงการพนัน อย่าฟังเรื่องของการพนัน เพราะการพนันมีผีประจำอยู่ ผีการพนันคอยจ้องจับคนอยู่เสมอ ใครเข้าไปใกล้การพนันผีก็จับได้ทันที ในทางพุทธธรรมท่านแสดงโทษของการพนันไว้ถึง ๖ ประการ

๑. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
๒. เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์
๓. ทรัพย์ย่อมฉิบหาย
๔. ไม่มีใครเชื่อถือยกย่อง
๕. เป็นผู้คบเพื่อนคนหมิ่นได้
๖. คนดี ๆ ไม่ประสงค์แต่งงานด้วย

โปรดทบทวนถึงโทษของการพนันให้ดี ท่านจะเห็นโทษชัดเจน แล้วโปรดเดินไปให้ห่างจากการพนันเสียเถิด อย่าได้เข้าไปใกล้การพนันเลย

ข้าราชการไม่พึงเที่ยวเตร่ในเวลาและสถานที่อันไม่ควร

ตามปกติของมนุษย์ย่อมมีการพักผ่อนหย่อนใจบ้างเป็นธรรมดา แต่การพักผ่อนควรเป็นเรื่องบำรุงสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ ข้าราชการเป็นบุคคลชั้นนำเป็นตัวอย่างของประชาชนจะไปไหนจะทำอะไรขอให้ถือว่า ตนเป็นเบ้าสายตาของประชาชนเสมอ เวลาใดสถานที่ใดไม่ควรเที่ยวไปก็ควรจะได้งดเสียไม่ไปสู่สถานที่นั้น เพราะสถานที่บางแห่งเป็นท่มดลุ่มของพวกอันธพาล เป็นสถานที่สกปรกเต็มไปด้วยโรคติดต่อ อันบุคคลผู้รักตนถึงจนตนไม่พึงเข้าไปสู่สถานที่เช่นนั้นอันอาจลดศักดิ์ศรีของตนให้ย่อยลงไป เรื่องการเที่ยวกลางคืนหรือไปคบหาบุคคลที่ไม่สมควร เช่น หญิงโสเภณี เป็นต้น เป็นความเสื่อมแก่ชีวิต ในทางธรรมถือว่าเป็นปากทางของความเสื่อม และแสดงโทษไว้หลายประการ คือ

๑. ชื่อว่าไม่รักษาดวง
๒. ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย
๓. ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
๔. เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย
๕. มักถูกใส่ความในคดีต่าง ๆ
๖. ได้รับความลำบากมาก

นี่เป็นโทษอันข้าราชการทั้งหลายพึงระวังตนไว้ อย่าได้ปล่อยตนไปในเรื่องนั้นจนได้แต่การไปเพื่อราชการ เช่น ไปสืบความลับ เป็นต้น ไม่เป็นการเสียหาย

ข้าราชการไม่พึงมัวเมาในกามคุณ

กามคุณ แปลว่าคุณอันน่าใคร่น่าปรารถนา หมายถึงสิ่งห้าประการ คือ รูป เสียง กลิ่น รส การถูกต้องกันด้วยกาย ห้าประการนี้ท่านเรียกว่ากามคุณ เพราะเป็นสิ่งอันมนุษย์ชอบอยากได้ ผู้ชายก็อยากได้ของผู้หญิง ๆ ก็อยากได้ของ

ผู้ชาย เพศหญิงเพศชายเป็นเพศที่จะวิ่งเข้าหากันอยู่ตลอดเวลา คนทั้งต้องเพศพอแตก
 เนื้อนุ่มเนื้อสาวกตของการถึงนี้ ความต้องการในเรื่องนการรุนแรงมากก็เรียกว่าเมา
 ในกาม อันความเมาในกามเป็นเรื่องไม่อึดไม่พอเป็นเหตุให้อยากเรื่อยไป มีหนึ่ง
 อยากได้ต้อง-ล้าม เรื่อยไปจนถึงร้อยก็ยังไม้อึดไม่พอ ยังอยากได้ใหม่ ๆ แปลก ๆ
 ต่อไปอีก จนเกิดเป็นโรคกามวิตถาร คนประเภทนี้เป็นภัยต่อสังคม เพราะเมื่อเขา
 อยากได้มากก็ต้องลงทุนมาก เงินไม่พอก็ต้องหาให้พอ หาทางดีไม่ได้ก็ต้องหา
 ด้วยการโกงเอาบ้าง หยิบเอามาเฉย ๆ บ้าง ใจเขาดกเป็นทาสของกาม จึงกระทำ
 ความผิดหลายอย่าง กลายเป็นคนเสียชื่อหมดราคาเพราะการกระทำในเรื่องนี้

บุคคลชั้นข้าราชการจึงควรรู้จักบังคับตนเอง อย่าปล่อยตนให้เมามากในเรื่อง
 อันไม่ควรเมา ถ้าจิตมันคิดมากในเรื่องกามก็ดำตนไว้บ้าง โดยบอกตนเองว่า
 อย่าหลงอย่าเมาในกามนักเลยเจ้าเอ๋ย เพราะเจ้ามิได้เกิดมาเพื่อกามอย่างเดียว
 กามเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย แต่มีทุกข์มากทำให้อายุสั้นลงลงตาย ทำให้ใจเสื่อมจากคุณ
 ความดี สิ่งที่เราเรียกว่ากามมิใช่ของน่ารักน่าชมเสมอไปดอก มันมีแต่เปลือกนอกข้าง
 ในไม่เป็นเรื่องอะไร คนอยู่ได้โดยไม่ต้องเมาในกาม นักบวชส่วนมากอายุยืนเพราะ
 ท่านไม่เล่พกาม ชาวบ้านแม้จะเล่พกามก็ควรจำกัดไว้บ้าง คนโบราณเขาจะอายุที่
 จะพูดคุยกันในเรื่องของกาม แต่คนสมัยนี้ใจต่ำกว่าสมัยโน้นจึงพูดในเรื่องกามกัน
 อย่างเปิดเผย เราจักไม่เป็นคนใจต่ำอย่างนั้น เราจักอยู่อย่างคนใจสูง ฉะนั้นมนุษย์
 ต้องมีใจสูงมีใจงามกว่าพวกบ้ากามทั้งหลาย นี่เป็นข้อเตือนใจแบบหนึ่ง

ถ้ายังแกล้งไม่หายก็ลดอาหารเสียบ้าง ลดอาหารประเภทบำรุงร่างกาย และควร
 ไปวัดศึกษาธรรมะ หัดพิจารณาร่างกายตนและบุคคลอื่นให้เห็นเป็นของไม่งามได้
 บ่อย ๆ จะได้ถอนความหลงเมาในร่างกายตนและคนอื่นออกเสีย จะได้มีความพอใจ
 ในคู่ครองของตน นิยมการมีผัวเดียวเมียเดียว หัดให้ความยุติธรรมแก่ผู้หญิงบ้าง

เพราะผู้ขายเป็นสามีเขา ๆ ย่อมรักย่อมหวงแหนเหมือนผู้ขายรักและหวงเมียของตน แล้วบังคับตนเองอย่าให้ฟังชานอย่าให้คิดออกนอกทาง ก็พอบรรเทาความเมาในใจลงได้ตามควรแก่การปฏิบัติ การครองเรือนก็จักเรียบร้อยดีงาม ไม่นำความยุ่งยากมาสู่ตนต่อไป

ข้าราชการควรดเว้นการใช้จ่ายทรัพย์ในเรื่องที่ไม่จำเป็น

เงินทองของมีค่าจะจ่ายต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อไม่จำเป็นก็อย่าจ่าย อย่าทำหนี้สินใจกับตน การกู้หนี้ยืมสินในโลก เมื่อไม่จำเป็นก็ไม่ควรกู้หนี้ยืมสินของใคร ควรหักล้างประมาณการใช้จ่ายให้พอกินพอใช้ ได้ทรัพย์มาหนึ่งบาท ควรแบ่งใช้ดังนี้ คือ หนึ่งตั้งเก็บไว้ หนึ่งตั้งใช้จ่าย หนึ่งตั้งลงทุน หนึ่งตั้งทำบุญ ถ้าทำได้อย่างนี้ท่านจะไม่ยากจน คนฉลาดต้องคิดถึงข้างหน้าบ้าง ชีวิตความเป็นอยู่เป็นของไม่แน่นอน ฉะนั้นเป็นอย่างนี้พรุ่งนี้จะเป็นอย่างไรใครจะไปรู้ จึงต้องคิดหนาคิดหลังให้รอบคอบเสมอ ชีวิต การงานจะเรียบร้อยเป็นไปด้วยดีดังที่กล่าวมาทุกประการ

ในตอนสุดท้ายนี้ ขอนำคำสอนจากจิตรชาติกอนว่าด้วยเรื่องราชวดีธรรม หรือธรรมของข้าราชการมาให้ท่านได้พิจารณาบ้างดังต่อไปนี้ เป็นข้าราชการต้องปฏิบัติดังนี้

๑. อย่ากล้าจนเกินพอดี อย่าขลาดจนเสียราชการ
๒. อย่าประมาทคอยรักษาหน้าที่ให้เรียบร้อย ให้เป็นที่ไว้วางใจของ
พระราช
๓. ไม่พึงลำเอียงด้วยคดีดีประการ พึงทำงานให้สุจริต
๔. พึงปฏิบัติงานให้เต็มอรรถเต็มอุปถาย

๕. พึงฉลาดในการทำงาน เมื่องานตกมาถึงตน ๆ ต้องทำให้ดีที่สุด
๖. พึงเป็นคนถ่อมตนทุกเมื่อ อย่าจองหองพองชนให้คนติ
๗. อย่าพึงตกแต่งร่างกายและทำอะไรให้เหมือนผู้ใหญ่ทำ
๘. อย่าพุดจาด้วยความคองแบบคนพึงชาน
๙. อย่าทำทะเลาะแฉะกับพวกข้าราชการสตรีในทางรักใคร่
๑๐. อย่าเอาของหลวงไปใช้เป็นเรื่องส่วนตัว
๑๑. อย่าเห็นแก่การหลับนอนมากนัก คับคั่งอยู่เดิม
๑๒. อย่าดื่มสุราเมรัยจนเมามาย จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย
๑๓. อย่าดีเสมอในท่านผู้ใหญ่ ควรรู้ทาทสูง ควรไม่ควร
๑๔. อย่าถือตัวว่าเป็นคนรู้ไปหมดทุกอย่าง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมไว้เสมอ จงสมัครเป็นศิษย์ของทุกคนที่จะเป็นครูของตนได้
๑๕. พึงเป็นคนพอใจในทรัพย์ที่ได้พระราชทาน อย่าหยิบเอาเองตามใจชอบ (Don't corrupt.)
๑๖. พึงเป็นคนกล้าพอที่จะต่อสู้กับขอแค้นของงานทุกอย่าง
๑๗. พึงเป็นผู้ไม่มัวเมาในสตรีเพศ เพราะมัวเมาในสตรีเป็นเหตุให้สิ้นเศษได้เสียคนเพราะหญิงมามากแล้ว ระวัง
๑๘. พึงรู้จักเวลาที่จะพูดและไม่ควรพูด (กาลเทศะ)
๑๙. พึงเป็นคนอดทนไม่ฉุนเฉียวโกร่งง่าย ทำใจเป็นด้วยปัญญา
๒๐. พึงบำรุงมารดาบิดาให้ผาสุก ควรเคารพผู้ใหญ่ในสกุล
๒๑. ควรมีหิริโอตตัปปะ รักษาใจให้ตั้งงามไว้เสมอ
๒๒. หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฝึกฝนตนให้เป็นคนสามารถ
๒๓. อ่อนน้อมถ่อมตัวต่อบุคคลที่ควรอ่อนน้อมเสมอ

๒๔. พึงเข้าหาสมเด็จพระสังฆราชผู้ประพฤติกอบเพื่อศึกษาแนวทางชีวิต
๒๕. พึงประพฤติพรหมจรรย์ในบางโอกาส
๒๖. พึงให้ทานในบุคคลและเวลาที่ควรให้

ทั้งหมดนี้เป็นวัตรปฏิบัติของข้าราชการทั้งนั้น ขอให้ท่านผู้อ่านพึงพิจารณา
นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ของตน ๆ เกิด ท่านจะเกิดความสุขความ
เจริญสัมปรารภณา.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรรมสรรพสามิต ถนนนครไชยศรี พระนคร
ร.ต. ประสบ จุลละเทศ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
พ.ศ. ๒๕๑๓

